JO. LAURENTII
BERTI
FLORENTINI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

OPUS
DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

Nunc primum ſeptem voluminibus comprehenſum, & præter uberrimum, generalemque rerum indicem ad calcem appoſitum,

INTEGRA ADVERSARIORUM IN AUCTOREM OPUSCULA, QUÆ HACTENUS PRODIERUNT,

Necnon Apologeticas omnes ejuſdem Diſſertationes complectens.

EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore recognita, Scholiis perpetuis ac novis quibuſdam Diſſertationibus illuſtrata, atque ad uſum quoque Scholæ Ægidianæ accommodata.

TOMUS SEPTIMUS

CONTINENS

Joannis Josephi Languet Judicium de Operibus FF. Bellelli, et Berti, una cum duabus ipsius ad Benedictum XIV. Epistolis; atque Auctoris in Judicium illud Expostulationem; necnon generalem totius Operis Indicem locupletissimum.

VENETIIS,
MDCCLX.

Ex Typographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

R E V E R E N D I S S I M I

JOANNIS JOSEPH LANGUET
ARCHIEPISCOPI SENONENSIS
J U D I C I U M
DE OPERIBUS THEOLOGICIS
FF. BELLELLI, ET BERTI.

NOn sine intimo doloris sensu in Libris Theologicis FF. Bellelli & Berti ex Augustinianorum familia, deprehendimus plerosque renovatos errores Baji, Jansenii, & Quesnellii, toties a Sede Apostolica, & Episcopalibus judiciis profligatos. Temeritatem tantam in viris religiosis, præsertim qui in Italia libros suos publicarunt, nusquam suspicari, nedum credere potuissemus, nisi diligenti illorum scriptorum lectione perversa doctrina nobis manifesta apparuisset. Porro cum Episcopos *super speculam positos* sciamus, ut *gladium venientem* a longe prospiciant, & populis sibi commissis omni studio caveant; non est fas nobis ea, quæ fidei noxia sunt, dissimulare quocumque loco appareant.
Epist. 55. alias 119. Etenim *Ecclesia Dei*, ut ait Augustinus, *quæ sunt contra fidem, & bonam vitam non approbat, nec tacet*. Sane Religiosis viris, & Ordini Sanctissimo addictis parcere dissimulando desideraremus, nisi venenum ovibus Christi paratum, & jam apud nos serpere incipiens, a nobis exegisset, ut postquam errores in regionibus nostris grassantes reprimere conati sumus, eosdem denuo grassaturos omni vi, & opera propellere conaremur.

Maturo igitur examine Libris Theologicis FF. Bellelli, & Berti ponderatis, judicavimus illos Auctores in pluribus contra sanam doctrinam, & orthodoxam peccasse, principia nova, temeraria, & noxia proferendo; erroribus in quinque libri Jansenii propositionibus contentis favendo; eosdem errores aliquando subdole, aliquando aperte propugnando; veritatem Catholicam contra Baji, & Quesnelli placita assertam dissimulando; & tali arte, ut horum Novatorum Sectatores Fratrum placita facile adoptare parati sint sine errorum suorum ejuratione. Quod quidem aliquot exemplis inter plurima selectis apparebit.

I.

De voluntate Dei circa salutem hominum & Christi redemptionem.

Juxta Definitiones Concilii Tridentini, & judicium in librum Jansenii, & propositiones ex eo extractas a SS. PP. Innocentio X. & Alexandro VII. latum judicarunt centum, & amplius Episcopi Gallicani, *nullum esse ex Fidelibus, qui non*
Decretum Pastor. an. 1720. *teneatur credere fide firma Deum velle ipsum salvare, & Christum pro ejus salute sanguinem suum omnem fudisse, ac proinde illi gratias concessisse ne-*
Decretum Past. an. 1714. *cessarias, ut possit salvari*. Enim vero quilibet fidelis tenetur de fide *credere Christum pro ejus sa-*
Rituale Romanum. *lute passum, & mortuum*; prout fert Symbolum Nicænum a quolibet fideli recitandum, & a quolibet fideli in articulo mortis exigitur, *ut fide credat Christum pro illo, & ejus salute æterna mortuum*. Ex quibus Fidei punctis duo ad fidem æqualiter pertinentia sequuntur: alterum Deum volun- *Joh. 6*
tate vera & sincera velle salutem æternam, saltem cujuslibet fidelis, juxta illud Evangelii: *Hæc est voluntas Patris, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Alterum quod Deus cuilibet fideli subministret gratias, quæ illi salutem æternam reddant vere possibilem juxta il- *Conc. Arausf. 2. cap. 25.*
lud Concilii Arausicani: *Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, auxiliante Christo, & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint, & debeant adimplere, si fideliter laborare voluerint.*

Hoc Catholicum Dogma nullibi clare, ac distincte exponitur in libris Theologicis Fratrum *Bellelli*, & *Berti*. Imo ea principia ponunt, quibus aut infirmatur, aut destruitur. Equidem ut a Jansenio recedere videantur, student asserere voluntatem Dei, & passionem Christi pro salvandis omnibus hominibus; sed voluntatem illam ita exponunt, ut a Jansenio, & ejus discipulis admittatur, absque eo, quod errori in sensu libri Jansenii damnato renuntient.

Loco voluntatis veræ, & sinceræ, quæ est in Deo salvandi saltem omnes fideles, admittit uterque Frater *Bellelli & Berti* voluntatem, quam vocant *metaphoricam*, & quæ nulla habeat adjuncta media vere sufficientia ad salutem eorum, qui pereunt. Illam quoque *antecedentem* vocant, sed *antecedentem* ad prævisionem peccati Adami, quæque sit in Deo quatenus omnes suas creaturas dilexit, præscindendo ab Angelorum, & hominum lapsu.

Quantum autem ad voluntatem salvandi omnes homines, quam admittere se profitentur, ita illam explicant: Sic scribit Frater *Berti*: *Dicu universos homines redemptos, quatenus proposita est* *Tom. 3. p. 357.*
omnibus propitiatio per fidem in sanguine Christi: quatenus Christus sua passione instituit causam nostræ liberationis; quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata deleantur; quatenus demum humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem. Atque hæc est voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis institutionem.

Nihil illic de voluntate illa sincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adjuvat ut salutem assequi possint: imo illam excludit postmodum sic loquendo: „Fateor *Ibid. p. 361.*
„eandem esse de voluntate antecedenti, & de morte „Christi rationem; sed voluntas illa antecedens con„notat, sententia nostra, institutionem reme„dii, pretii oblationem, redemptionis virtutem, „non distributionem, & applicationem beneficio„rum, & passionis Christi effecta, atque munera, „quæ sint etiam extraneis communia. Verissimum est „ergo eam Apostoli sententiam, *Vult omnes homines*

„ *salvos fieri*: accipiendam esse cum Augustino pro „ generibus singulorum, non pro singulis generum, „ siloquamur de largitione gratiarum &c. “. Ex his concludit *voluntatem illam antecedentem esse in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & redemptionis proprietatem: sincera est autem, & vera, & etiam effectum suum consecuta, ut refertur ad unam causam humani generis a Domino in veritate susceptam, ad effusionem sanguinis, ad institutionem Ecclesiæ, ad virtutem pretii, ad præparationem remedii, ad vocationem gentium, & ad efficaciam Sacramentorum.*

En, ut jam observavimus, silet de voluntate illa speciali, qua singulis fidelibus, etiam iis, qui pereunt, Deus subministrat media, quibus salutem possint assequi; silet, inquam, ubi hæc media maxime commemorare debuisset. Voluntas ergo quæ alios quam prædestinatos respicit, nihil aliud, ex Fratre *Berti*, connotat, quam sufficientiam pretii infiniti, & alia hujusmodi, inter quæ non recenset largitionem mediorum saluti vere, & proprie sufficientium, nequidem pro fidelibus. Hoc autem adhuc clarius aperit, dum voluntatem illam *metaphoricam*, quam etiam *antecedentem* vocat, docet omnino sterilem, nec auxilia distribuentem iis, qui pereunt: quibus auxiliis salus æterna vere fiat possibilis saltem fidelibus renatis in Christo; sic enim loquitur: „ Ex voluntate antecedente in singulos actua- (pag. 441.) „ lis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris „ signi, non beneplaciti, sive illam explicaveris com„ parate ad universum genus humanum, ac non ad hu„ jus generis individua incertis circumstantiis consti„ tuta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordi„ nis, non consecutionem: quam postremam sententiam „ nos amplectimur “: & paulo post sic de S. Prospe- ro injuste loquitur: „ In respons. ad objecta Massilien- (p. 463.) „ lium, & Carmine de Ingratis, ubi generalem vo„ luntatem salvandi omnes, & communem humani ge„ neris redemptionem explicat per institutionem, & „ efficaciam remedii, non per actualem gratiæ largi„ tionem, ut ostendimus “. Quæ omnia & Jansenios, & Jansenii defensores admittunt libenter, & hoc sensu Christum pro omnibus mortuum confitentur absque eo quod errorem in v. propositione damnatum ejiciant, & ejurent.

Iisdem principiis consonant placita Fratris Bellelli. Voluntatem quidem antecedentem salvandi omnes agnoscit in Deo, sed quæ homines præcise ut homines sunt, & ante peccatum Adami considerat. „ Etenim, inquit, Deum antecedenti voluntate homi- (De modo repar. t. 1. l. 4. c. 4. p. 182. 183.) „ nem quem innocentem rectumque condidit inquan„ tum hominem salvum fieri velle satis diserte scri„ psit S. Augustinus; At vero post culpam tametsi „ cunctis hominibus nemine prorsus excepto per Fi„ lium suum Crucifixum redemptionem præparaverit, „ volueritque illos esse in via salutis, consequente ni„ hilominus voluntate quosdam misericorditer liberat, „ quosdam vero justo judicio plectit; antecedenti quo„ que Redemptoris voluntate omnes homines post „ lapsum secus ac Dæmones in via salutis voluit re„ manere, consequenti vero ostendit, quid deinde pos„ set gratiæ beneficium, justitiæque judicium “.

Pacia repetit iisdem fere verbis to. 2. in propositionem 30. Quesnelli. „ In Christo, inquit, duplex „ voluntas salutis hominum asserenda videtur cum Pa„ tris voluntate conformis, altera scilicet inefficax, „ & antecedens, qua voluit sicut Pater lapsos homi„ nes non ad terminum usque damnationis ruere, „ sed in via salutis æternæ manere, legibus dirigere, „ atque sufficiente possibilitatis gratia urgente lege ju„ vare: altera vero efficax &c. “

Tria in his textibus facile est perspicere, & improbare.

Primo. Non aliam asseri voluntatem salvandi homines nisi illam, qua Deus homines præcise ut homines, & antecedenter ad culpam Adami considerat, in quo contradicit Apostolo, qui de hominibus etiam in Adamo lapsis pronuntiat, quod *Deus vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

Secundo nullam magis specialem ab eodem Bellelli agnosci voluntatem in Deo, & Christo salvandi fideles, qui pereunt, quamvis de fidelibus specialiter dicat Christus: *Hæc est voluntas Patris, qui misit me, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.*

Tertio quod quidem dicit F. Bellelli Deum velle ut homines post culpam secus ac Dæmones in via salutis remaneant. Id est, quemadmodum ille explicat, ut non illico damnationi addicantur, sed exterioribus fruantur auxiliis, lege Evangelii dirigantur intra Ecclesiæ sinum recipiantur, & vivant. Sed nullo modo indicat veram, & sinceram inesse Deo, & Christo voluntatem post Adami lapsum circa salutem eorum, qui pereunt ne quidem fidelium.

Quæ quidem, iis maxime simul attentis, & perpensis quæ de duplici delectatione relative necessitante, nec non de insufficientia gratiæ omni gratia efficaci destitutis concessæ, quod paulo post ex F. Bellelli referemus, manifestum faciunt ab eo non agnosci media fidelibus, qui pereunt, concessa, quibus salus illis sit vere possibilis vera possibilitate, & relativa ad obstacula, & urgentes tentationes, in quo aberrat a Concilii Arausicani superius citati doctrina pronunciantis, quod omnes baptizati auxiliante Christo quæ ad salutem pertinent possunt adimplere; quod de vera & relativa potestate non potest non intelligi.

Porro in his omnibus F. Bellelli a Jansenii errore minime recedit, & vidimus ejus sectatores, qui in hoc regno pro Quesnellii defensione scripserunt, sæpius eadem cum F. Bellelli statuere, & confiteri absque eo quod Quesnellianos errores ejurarent, & 5. Jansenii propositionibus renuntiarent.

II.

De merito, & demerito & libertate ad utrumque requisita.

Non minus luculenter a Veritate Catholica recedunt FF. Bellelli, & Berti circa libertatem ad meritum, & demeritum requisitam, circa possibilitatem mandatorum Dei, ac resistentiam liberam gratiæ interiori. Equidem nomina libertatis, possibilitatis, resistentiæ usurpant libenter, sed tali sensu, quem Jansenius ante ipsos admisit, aut quem ejus asseclæ ultro admittunt absque eo quod erroribus damnatis in sensu libri Jansenii derogent.

F. Bellelli expresse agnoscit necessitatem prævenientem imponi libertati, aut a fortiori gratia, aut a fortiori cupiditate prout dominantur. Cum illa tamen necessitate stare meritum, ac demeritum; & hoc impudenter, & falso S. Augustino tribuit. *Constat in necessitate absoluta*, inquit, *& antecedenti . . . . vel fortioris concupiscentiæ, agnovit*. Ut hanc necessitatem a gratia, vel concu- (To. 1. parte 1. pag. 146) piscentia voluntati impositam conciliet cum libertatis dogmate distinguit libertatem essentialem homini a necessitate inducta accidentaliter per gratiam victricem, aut concupiscentiam fortiorem, & per peccatum originale. Quasi vero voluntas accidentaliter, & relative necessitata ad actum posset esse capax meriti, & demeriti. Voluntas enim meriti, & demeriti capax esse non potest nisi mota, & excitata sit actu libera ad agendum relative ad quodlibet impedimentum. *Et secundum præsentes, quas habet vires*, sic autem loquitur, *consensus voluntatis* (De modo reparationis Par. 1. p. 185.) *. . . . . accidentaliter necessarius dicitur.* Et postea de gratia, quæ fortior est concupiscentia, ait, quod non *eam inducit necessitatem, quæ in essentia humanæ voluntatis collocatur*, sed consequentem, *quæ post inflicta per peccatum* vulnera . . . . (Ibid. p. 187. 188.) *& per victricis gratiæ adjutorium inducta.*

Paulo superius hanc sibi proposuerat objectionem: *Gratia per se efficax . . . . . oppositum est impossibile*. Catholice credenti responsio erat facilis ne- (p. 179.) gando majorem, quæ expresse contradicit Concilio Tridentino statuenti hominem sub gratiæ actualis *motu posse dissentire*. Aliam responsionis viam sibi aperit F. Bellelli. *Respondemus*, inquit, *gratiam per se efficacem* (hoc est piam delectationem superiorem, & indeliberatam) *impedimentum esse* (p. 185.) *. . . . . non esse absolute* (hoc est abstrahendo a peccato originali, & a delectatione superiore gratiæ) *& ex omni parte impossibilis, ... & consequenti necessitate*, nimirum per peccatum originale, aut per gratiam fortiorem inducta.

Sibi quoque objecerat ex S. Anselmo quod *necessitas antecedens est illa, quæ facit rem esse; necessitas vero consequens, quam res ipsa facit*. Sic autem respondet parum curans de definitione S. (p. 80. p. 187. 188.) Doctoris. *Ab Anselmo tradita definitio admitti poterit . . . . in accidentali forma eidem accidente statuitur*. Quod idem est ac si diceret libertatem essentialem fuisse in homine innocente ante peccatum, sed accedente peccato necessitatem experiri per concupiscentiam, nisi alia necessitas per victricem gratiam succedat.

Aliam

[p. 378.] Aliam objectionem hoc quoque modo exposuetat. *Consensus liber producitur a virtute indifferenti*. Porro gratiam efficacem sustinet esse ad unam determinatam. Ad hoc respondet quod *Consensus a gratia, & arbitrio procedens dici potest simul ne-* [p. 386. & 387.] *cessarius, & liber .... consensum necessarium* Et paulo post: *Suum opus recte dicitur relate ad gratiam necessarium, & relate ad indifferentem arbitrii potestatem dicitur liberum*. Sic F. Bellelli omnia miscet, & super quæstionem simplicem tenebras spargere conatur, ut se a censura eximat. Quis enim ante illum hominis libertatem per mysterium Trinitatis explicare unquam tentavit? Sed quod pejus est, judicio Ecclesiæ illudit; & sub prætextu libertatis essentialis, quam in homine agnoscere cogitur, illius exercitium sustinet immutatum *in necessitatem accidentalem*: quæ necessitas accidentalis libertatis exercitium tollit *relate*, seu relative ad gradum delectationis aut concupiscentiæ, aut gratiæ, quæ necessitat ad bene, aut male agendum prout una fortior est altera. Unde sequitur quod quamvis voluntas prædicetur libera essentialiter libertate indifferentiæ, tamen *accidentaliter* non potest resistere aut cupiditati, aut gratiæ dominanti *secundum præsentes quas habet vires*; & in actu sua caret activa indifferentia *relate* ad delectationem victricem, quæ superior est. Porro hæc dogmati Janseniano ita congruit, ut nullus sit inter Jansenii asseclas, qui eodem pacto libertatem non agnoscat, modo admittatur cum illo Theologo meritum, & demeritum componi posse cum necessitate relativa, quæ actum bonum, aut malum efficiat.

Hæc autem in illo Theologo eo pejus sonant, quod de prædeterminatione physica in naturalibus differens dicat expresse: *rationales, aut liberas vo-* [Bell. de constr. ...] *luntates ...., ad actum, & oppositum ejus*. Ex quo principio prædeterminationem physicam Thomistarum rejicit, ut libero arbitrio noxiam. *Prædeterminatio physica*, inquit, *sive qualitas sit .... prædeterminationem physicam excludit*. Si essentia libertatis consistit *in potestate indifferenti ad actum ejus, & oppositum*; si virtus ad unum determinans tollit illam indifferentiam, certe gratia victrix, aut concupiscentia fortior necessario determinans ad actum tollit libertatem illius actus. Nec refert quod dicitur illam tollere *accidentaliter*, siquidem tollit *relate*, ut ait, ad motivum gratiæ, aut concupiscentiæ, quæ sit in gradu fortior. Unde sequitur actum, quem gratia, aut concupiscentia dirigit relative ad circumstantias ubi versatur voluntas, carere illa indifferentia ad oppositum, quam essentialem actui libero esse ipse confessus est.

1 F. Berti cautius loqui videtur, ubi de libertate hominis, & de necessitate, quæ secundum F. Bellelli voluntati per gratiam, aut concupiscentiam victricem imponitur *accidentaliter*, & *consequenter* ad peccatum Adami, voces libertatis, indifferentiæ, resistentiæ, auxilii sufficientis frequenter usurpat, ut a Jansenio longe remotum se ostendat. Verum lectori fucum facere conatur, nec aliter a sodali suo de libertate, & merito judicat.

Ac primo qualis est illa *indifferentia*, quam activam vocat? Illa secundum ejus doctrinam in eo sita est, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam alternis vicibus moveri, non autem quod possit secundum præsentes, quas habet, vires, aut resistere gratiæ moventi, aut adjuta a gratia resistere concupiscentiæ actu dominanti, & relative ad illam. *Semper est*, inquit, *in natura posse recipere gratiam .... & dici consuevit remo-* [T. 1. l. 18. cap. 8 p. 445] *ta*. Quæ sit autem illa *potentia remota*, qua possit homo resistere concupiscentiæ, aut motioni divinæ, ita explicavit approbando dictum quorundam Lovaniensium, qui tunc ad Jansenii doctrinæ defensionem satis aperte laborabant. *Ut homo* [Ibidem] *posset converti ..... visurus est nunquam*. Sane qui *non habet panem nec quicquam, unde sibi panem procuret*, eritne in vera potentia manducandi? Deus justus, & bonus potestne talem punire eo quod panem non manducavit? Potestne justum in hac impotentia deserere urgente præcepto? Et qui in tali impotentia versatur *potestne implere præceptum secundum præsentes, quas habet vires?*

[T. 3. l. 18. c. 8. p. 445.] Objectioni huic occurrit dicendo: *Neque dicas illusorie hoc dici ...... dorsa vertimus*. Sed hoc non potest exprobrari justo, qui post justitiam acceptam nondum peccavit, & tamen urget mandatum præsens, & gratia destituitur? Deus ergo deserit illum antequam deseratur, & justo illi *secundum præsentes, quas habet vires, mandatum fit impossibile, & deest gratia, qua ei possibile fiat*. Quod est præcise una ex Propositionibus in Jansenii libro damnatis.

Porro fluit hæc propositio sicut & cæteræ in Jansenio damnatæ ex illo principio Yprensis Episcopi, 2
quod magis delectat delectatione indeliberata, *illud operari necessum est*. Idem principium sibi genuinum fecit F. Berti, & ita pro certo ab eodem traditur, ut concurrentibus duabus delectationibus gratiæ, & concupiscentiæ in æquali gradu voluntas debeat remanere anceps: *Cum trahatur animus*, inquit, *delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione* [T. 3. p. 305.306] *sancta, & noxia, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit robustior, eamque deprimat*. Rationem reddit illico, *nullus enim nisi a fortiori vincitur, & superatur*. Quod impossibilitatem, & necessitatem a F. Bellelli traditam omnino exprimit. Quis ergo libertatis humanæ, & indifferentiæ usus?

Hinc est quod ita gratiam efficacem definiat: *Est victrix delectatio, sive caritas, quæ superat contrariam cupiditatem*. Quam definitionem explanando ait: *Hæc delectatio, & caritas ...... quod antea non delectabat*. Nec vox illa *libere obtemperat* ad faciendum fucum apposita quicquam systemati gratiæ necessitantis detrahit; siquidem paulo post addit: *Sequitur ex hac victrice delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum, quod magis delectat* lib. 14. cap. 8. p. 156. Hac fretus sententia, quam ex Augustino male intellecto depromsit, & cui sæpius in suo opere inhæret, *Augustinus*, inquit, *docet nos necessario sequi quod magis delectat*. 3

Ut autem hanc necessitatem relativam conciliet cum iis, quæ præclare dicere videtur de libertatis indifferentia, & de merito, & de demerito aliam a sodali suo viam inire tentat, quæ non minus definitionibus Ecclesiæ contradicit, & Jansenii erroribus non minus favere videtur. Contendit enim ad meritum sub gratiæ impulsu fortioris, seu superioris delectationis cælestis indeliberatæ sufficere in statu naturæ lapsæ potestatem non quidem abstinendi a bono opere, sed potestatem hoc vel illud bonum eligendi. Item sub impulsu concupiscentiæ fortioris sufficere ad demerendum potestatem eligendi hoc, vel illud purum, nec requiri potestatem abstinendi simpliciter a peccato. Ex quo principio sequitur justum in statu naturæ lapsæ sufficienter esse liberum solo impulsu gratiæ necessitantis ad bonum, si
unum præ alio bono possit eligere. Similiter & ju- 4
stum, cui gratia a Deo denegaretur, sufficienter esse liberum ad demerendum si solum possit, v. g. loco furti homicidium perpetrare, aut fornicationis loco adulterium. Quæ doctrina æque pugnat cum Concilio Tridentino, & cum decretis summorum Pontificum latis contra Jansenium.

Audiatur ipse Auctor: *Contingere tamen potest*; 5
ut voluntas sit determinata .... liberi [Berti T. 1. p. 281.] *arbitrii potestas, indifferentia, & dominium*. Hæc F. Berti de libertate ad merendum requisita. Audiatur etiam differens de libertate ad demerendum sufficienti in statu naturæ lapsæ .... *Possumus er-* [Ibid. p. 449.] *ga objicientibus hominem &c. ...... unum, vel alterum eligendo*. Et paulo post: *Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos ...... quoniam hoc postremum in controversiis est*.

Sane Jansenii sectatores hanc libertatis speciem non rejicerent, imo ultro adoptarent. Porro justus urgente præcepto post acceptam gratiam justificantem reusne censebitur, & sufficienter liber ad demerendum si præsertim agatur de impletione præcepti affirmativi, cujus obligatio instat, quodque omittere non potest sine peccato, nec aliud peccatum potest eligere? Erit ergo reus etiam justus, etiamsi *mandatum ei fiat impossibile secundum præsentes, quas habet vires, & desit ei gratia, qua illi fiat possibile*, quod est pura Jansenii doctrina in 1. ejus propositione damnata ut hæretica, & impia.

III.

De efficacia gratiæ, & gratia sufficiente:

Quamquam FF. Bellelli, & Berti ausi fuerint ipsis terminis asserere nullam esse gratiam vere sufficientem

aut

aut gratiæ interiori resisti non posse ; dogma tamen Catholicum in hoc puncto impugnare non sunt veriti non solum ei opponendo errorem de duabus delectationibus relativa voluntatem necessitantibus ; verum etiam tortuosis , & ad fraudem compositis de gratia sufficienti sermonibus , qui sensum illarum aperiunt . Hac arte utitur F. Berti in primis cum ex una parte dicat se probare maxime gratiam sufficientem sensu Thomistarum , & ex altera profiteatur se dubitare utrum illa gratia Thomistica sit vere sufficiens ; imo se malle illam appellare inefficacem , quam sufficientem . Quid enim putandum de Theologo , qui dubitaret utrum præmotio physica destruat libertatem , eamque nihilominus probaret maxime ? Hæc F. Berti verba sunt :
T. 3 l. 19 cap. 3 p. 340. & seqq. *De quæstione grammaticali idest , an gratia sufficiens .... gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis , Scholastici non consentiunt .*

Hic F. Berti lectori fucum facere conatur , & sub larva gratiæ Thomisticæ sufficientis quid de vera insufficientia illius gratiæ sentiat abscondit. Etenim vidimus supra quod juxta ejus systema gratia est efficax, quando gradibus superat concupiscentiam debiliorem. Est vero inefficax si concupiscentia huic gratiæ gradu suo superior est ; quæ concupiscentia major in gradu non potest vinci a gratia , quæ in gradu est minor . Huc refert passim illud S. Augustini de delectatione indeliberata male intellectum , & eodem sensu præpostere a Jansenio decantatum : *Secundum id quod amplius delectat, secundum id operemur necesse est* . Ex quo sequitur gratiam illam , quam *sufficientem* vocare utcumque consentit , esse vere insufficientem relative ad gradus concupiscentiæ superioris , ac proinde relative ad præceptum implendum . In hoc ergo ejus error consistit , quod asserat justo concurrente tentatione , aut urgente præcepto a Deo denegari gratiam , quæ relative ad ejus vires sit vere sufficiens , & dari ab eo tantum gratiam inefficacem , cum qua concupiscentiam in gradu superiori justus vincere non potest .

2 His notatis facile intelligitur id quod ibidem F. Berti asserit de gratia illa sufficienti , quod dat posse , sed incompletum , & cur vellicet Thomistas ex eo quod dicant *per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime , & complete potentem producere effectum* , statuitque potentiam non debere nominari *potentiam proxime expeditam nisi potentiam , quæ ut ponat actum gratiam uberiorem non postulat* . Quo denique sensu asserit ibidem *quod etiam renati , & sancti cum gratiam , & adjutorium petere debeant , ut in bono possint perdurare , etsi habeant gratiam sufficientem non habent semper proximam perseverandi potentiam* : & Augustino tribuit , quod ipse addit *quod cum sola gratia sufficiente non potest mandata facere , qui caritatem non habet magnam , atque vehementem , idest non potest proxime , complete , expedite ; poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem , congruam , & efficacem* .

l. 17. c. 3 p. 340. &c.

p. 301.

Hæc omnia in ejus systemate significant, idcirco justum cum illa gratia inefficaci *non posse proxime* , & *complete* mandatum urgens implere , quia delectatio cælestis in gradu inferior , quo solum pollet , non potest vincere concupiscentiam validiorem . Ex quo sequitur hanc gratiam vere esse insufficientem relative ad præsentes vires justi .

Non carpimus F. Berti quod asserat justum aliquando gratia proxime sufficiente carere urgente tentatione , si potest proxime petere gratiam , quæ illi deest . Possumus utcumque tolerare , quod contra communem Thomistarum sententiam , asserat gratiam sufficientem non dare potentiam proxime completam , & expeditam , si id duntaxat assereret sensu ab aliquot Thomistis intellecto de potentia ex parte actus secundi completa , & expedita . Sed illum incusandum judicamus ; quod secundum principium , quod posuit , gratia inefficax , quam sufficientem ægre vocare consentit , est vere insufficiens justo relative ad ejus præsentes vires , quia a validiore concupiscentia opprimitur .

Quod quidem systema excludit quoque a justo potentiam orandi urgente tentatione , nisi habeat ad orandum gratiam efficacem , quamvis haberet gratiam inefficacem . Gratia enim inefficax , secundum
l. 18. c. 8. p. 446. systema Fratris Berti , non potest vincere concupiscentiam validiorem ; & ideo inefficax nominatur a

quia concupiscentia illam gradibus suis superat : Hinc posse justum aliquando deseri , illique denegari auxilia communia , & gratiam vere , & relative ad tentationis vires sufficientem ; cujus derelictionis non aliam causam reddit quam profunda , & occulta Dei judicia . Sic enim loquens de iis , quos *Deus etiam inter barbaros , aut scelestissimos eligit .... divitias misericordiæ suæ* ; addit quod ex iis *sunt nonnulli quibus ad ostensionem justitiæ ...... Hi autem gratiam sufficientem non habent* . Quod ut probet addit : *Gratia sufficiens donum est , nec ulla foret in Deo iniquitas , si Deus illam singulis denegaret* . Unde concludit , quod illa gratia sufficiens *est donum gratuitum , & post Adami peccatum indebitum beneficium* (etiam) *supposito legis præcepto* . Ibid. p. 448.

Hæc autem doctrina, & systema unde derivatur, omnino contradicit Apostolo dicenti : *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id , quod potestis , sed faciet etiam cum tentatione proventum , ut possitis sustinere* . Contradicit Concilio Tridentino docenti , *Neminem a Deo deseri nisi prius deseratur* . Contradicit eidem Concilio dicenti post Augustinum : *Deus impossibilia non jubet , sed jubendo monet & facere quod possis , & petere quod non possis , & adjiciat , ut possis* . E contra consonat primæ propositioni damnatæ in libro Jansenii asserentis justo quædam mandata esse *impossibilia secundum præsentes , quas habet vires , & ei deesse gratiam , qua possibilia fiant* .

IV.

De possibilitate mandatorum Dei per gratiam .

Non minus diserte F. Bellelli docet per gratiam parvam , & inefficacem , quæ sola secundum illum justis urgente præcepto sæpe conceditur , nullam dari veram potentiam seu proximam , seu remotam . Ille enim potentiam , quam confert ejusmodi gratia inefficax , quam tamen sufficientem nominare non dubitat , tali exemplo , & similitudine explicat , quæ ejus insufficientiam aperte declarat . Sic enim loquitur : *Sunt oculi necessarii ad videndum . Est necessarium lumen &c. .... Est autem hæc oculorum similitudo ad rem nostram explicandam aptissima* . Ita F. Bellelli . Bellel. t. 1. lib. 4. c. 1. p. 174. & 181.

Et similitudinem explicando potentiam , quam habet justus ad implenda præcepta per gratiam sufficientem seu inefficacem , assimilat potestati hominis ad videndum , qui habet oculos , & lumen , sed infirmitate cogente oculos aperire non potest . Quæ autem est illa infirmitas ? Scilicet concupiscentia , quæ vinci non potest nisi per gratiam efficacem . Sed si justus non habet quo infirmitatem possit vincere , non potest mandato satisfacere . Sicut vere non potest videre ille , qui præ infirmitate oculos aperire non potest ; necessitatur ad violandum præceptum, sicut infirmus ille necessitatur ad non videndum. Verum est de utroque dicere, quod necessitantur , ille ad non implendum præceptum ; hic ad non videndum . Quis autem ejusmodi hominem , quem infirmitas opprimit , dicat esse liberum ad videndum ? quis ei audeat attribuere veram , & proximam videndi , & legendi potentiam ? & talem potentiam , quæ satis esse possit ut defectus visionis ipsi ad culpam deputetur ? Sane qui huic videre imperaret non tollendo infirmitatem , qui irasceretur , quod non videret, omnino injustus appareret . Porro potentia justi ad exequendum mandatum talis esse debet , ut *secundum præsentes , quas habet vires* , illud ita possit exequi , ut sine injustitia condemnetur si non exequatur ; et si infirmus est auxilium habeat , quo infirmitatem vere possit vincere .

F. Bellelli , cujus jam errorem circa libertatem resistendi gratiæ exposuimus , dogma Catholicum de eodem puncto alio adhuc modo impugnare conatus est , limitando nempe definitionem Concilii Tridentini circa hanc materiam , eamque ad solam gratiam sufficientem restringendo . Oecumenica synodus anathema pronunciat in eos , qui dicunt *liberum arbitrium motum , & excitatum a Deo non posse dissentire , si velit* . Idem definit *Deo tangente cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem hominem posse inspirationem illam abjicere* . Ex his sacri Concilii definitionibus certo infertur hominem posse gratiæ vere resistere , nullamque ipsi imponi necessitatem a gratia etiam ab illa , quæ sit ex natura sua efficax .

Displi-

Displicet F. Bellelli hoc sensu obvio & naturali verba Concilii intelligi, quemadmodum omnes Theologi illa intelligunt. Illa ergo explicat quasi de sola gratia sufficienti sacrum Concilium fuisset locutum: *Dicimus*, inquit, *id a Tridentina synodo definitum .... & interdum abjicit, idque profecto S. Synodi scopo maxime congruis &c.* (De ren. de Rep. to. 3 l. 3 c. 16. §. 10.) Tum Lutheranorum dogma a Concilio damnatum suo sensui accommodare nititur, & sic concludit: *Arbitrium posse resistere gratiæ sufficienti profecto sanxit Tridentina synodus. Augustinus vero non sufficienti gratiæ sed per se efficaci, victrici, indeclinabili, atque insuperabili, quæ dat velle, & perficere, arbitrium minime resistere scripsit.* Sic contra omnium Theologorum etiam Thomistarum sensum Concilii Tridentini definitionem explicat; imo eludit omnino, & contorquet, ut inconcussum servet suum de gratia efficaci necessitante errorem. Ut autem a Jansenii dogmate alienum se ostendat, & secundæ propositionis damnatæ in sensu ejus libri sensum respuere videatur, sic addit: *Optimo jure secunda propositio tanquam hæretica damnata est.......... interdum resistat contendunt.* (Vide l. 2. 3. de gr. sol. vat. c. 17.) Quod falsum est: ubique enim Jansenius agnoscit gratias parvas, & invalidas, quæ cor hominis excitant; sed quæ remanent ob concupiscentiæ dominatum inefficaces, nec producunt effectum, ad quem tendere videntur. Has illius sectatores aliquando *sufficientes* nominaverunt. Sed omnino subdole, & eodem sensu, quo vocem hanc adhibet F. Bellelli. Qui ita eorum errorem, & condemnationem contorquet, ut his adhærere se probat.

Contra illa erronea placita hæc docet Fides Catholica: *A Deo dantur gratiæ interiores, quibus resistitur non resistentia improprie dicta, sed vera resistentia, quæ gratiam privat eo effectu, quem volebat. Talis gratia adest semper justo, qui cadit, itaut sua propria culpa cadat absque eo quod illi quicquam desit, ut perseverare possit. Contra scripturam, & traditionem loquitur, qui gratiam ita necessitantem admittit, ut homo ei consensum suum recusare non possit. Qui caduat minime queri possunt, quod plena, & perfecta potentia (scilicet per gratiam,) eis denegata fuerit. Cooperatio gratiæ ita libera est homini, ut possit resistere gratiæ cuilibet etiam potentissimæ, illam respuere, & ei denegare consensum, siquidem agendi, aut non agendi dominium etiam in instanti, in quo a gratia excitatur, & determinatur ad agendum sub ejus impulsu, (& consequenter relate ad illam,) servat illam indifferentiam activam, & immunitatem non modo a coactione, sed etiam a necessitate; quæ immunitas a necessitate ad merendum, vel demerendum requiritur.* (Decret. Past. Episc. Gall. an. 1720. p. 22. 24. 26. 27. 28.) Quæ doctrina clare consonat definitioni Concilii Tridentini pronuntiantis anathema illi, qui dicere audet *liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum non posse dissentire si velit*, Sess. 6. Porro qui asserit hominem sub impulsu, & motione gratiæ *necessitari ad assentiendum*, illud anathema incurrit.

Quæ quidem doctrina certior ita apparere debet, quod in eam approbandam, & prædicandam an. 1720. concurrerunt omnes Cardinales, Archiepiscopi, & plusquam 100. Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ tam ii, qui Bullæ *Unigenitus* adhærebant, quam Cardinalis Noallius, & alii pauci qui ab illa acceptanda hucusque distulerant. Quorum concordiam nonnisi evidens fidei expositio potuit operari.

Cæterum F. Bellelli Jansenio, & ejus dogmatibus damnatis favisse ex professo convincetur ex eo, quod encomio celebret doctrinam Antonii Arnaldi discipulorum Jansenii antesignani, qui *apologias pro Jansenio* contexuit, & publicavit. *Ex exteris*, inquit F. Bellelli, *nobis consentit. Cl. vir Arnaldus passim in suis operibus, quæ nihil aliud quam Augustinum redolent.* (De st. naturæ ante pec. p. 337.) Hoc doctrinæ Arnaldi encomium horruere omnes Catholici & non sine causa judicarunt illum, qui D. Augustinum in scriptis Arnaldi reperit, Jansenii *Augustino* licet a S. Sede damnato totis visceribus adhærere.

V.

De charitate Theologica & ejus necessitate a duobus Theologis inducta pro quolibet opere bono etiam moraliter.

FF. Bellelli, & Berti non errant solum circa Christi mortem, libertatem necessariam ad merendum, & demerendum, & resistentiam gratiæ; addunt alios errores ab Ecclesia proscriptos; scilicet liberum arbitrium absque gratia, quam in caritatis Theologicæ motu constituit, peccare semper in omnibus suis actibus; adeout liberi omnes motus voluntatis, qui a gratia charitatis non procedunt, necessario a mala cupiditate oriantur; ac quicquid a motivo charitatis non procedit, non aliud habent motivum, quam pravam cupiditatem. Charitatem autem non accipiunt quatenus tantum involvere potest omnem amorem recti, & boni, & omnem bonam voluntatem, sed veram charitatem Theologicam, quæ ab amore perfectissimo non differt nisi gradu. Sic loquitur F. Bellelli. *Cumque in praxi & in individuo voluntas deliberate agens .... suis viribus incidat, ac peccet.* (Rel. de modo Repar. p. 3. p. 330.)

Idem: *Utique non omnis actio humana deliberata omnibus inclusis* (hoc est etiam quoad officium) *sed tamen omnis fruitio, seu dilectio & amor Dei tanquam finis creaturæ rationalis aut est charitas bona, aut cupiditas mala.* Hæc Propositio ex superioribus patet. (De mo. do Rep. p. 403.) (De st. norm. vet. ante pec. p. 332.)

Idem: *Quod si Jansenio consimilis dicendi modus relationis virtualis* (per charitatem) *arrisit, infortunium fuit non prædictæ solius probatæ sententiæ, sed plurium veritatum Catholicarum, quæ tamen deserendæ non sunt, quia Jansenio placuerunt.* (De modo Repar. P. 2. pag. 249.)

F. Berti consentit cum F. Bellelli; ait enim: *practice loquendo affirmo nunquam hominem lapsum agere ... delectationis dono prævalet rationi concupiscentiæ.* 3 (To. 2. p. 402.)

Potest (liberum arbitrium) *exercere officia virtutum, & præcepta ... infsit, non ædificat.* Ita F. Berti. (Ibid p. 412.)

Quod autem, ut diximus, nomine charitatis liceat inchoatæ tantum intelligant charitatem Theologicam, patet ex illorum dictis. F. Berti charitatem, quam opponit cupiditati, definit illam, qua Deus in se & propter se diligitur gratis, & amore benevolo. F. Bellelli adhuc expressius asserit charitatem inchoatam, & perfectam esse ejusdem speciei, idem objectum specificativum habere, & proinde inter se differre tantum quoad gradum, & effectum, in quantum perfecta justificat, non autem inchoata; sic enim loquitur: *Fatemur inchoatam charitatem ejusdem speciei esse cum perfecta ...... & perfecta charitate dicendum existimamus.* Clarius charitatem Theologicam designare non poterat, ex quo sequitur de illa loqui semper, ubi de charitate, quam cupiditati opponit, quæque aut inchoata, aut perfecta est, & a gratia inspiratur. Gratia autem, ut ajunt ubique, nihil aliud est, quam *sanctæ dilectionis seu charitatis inspiratio.* 3 (To. 18. c. 4. p. 416.) (Rel. de mod. Repar. 30. p. 330.)

Hæc ergo utriusque opinio est, quod absque charitate Theologica saltem inchoata omnia aut fidelis, aut infidelis opera quamvis ex officio bona peccata sunt, etiamsi in his actionibus a lumine naturali dirigantur; suntque semper philantiæ seu cupiditatis veneno infecta, & ab ea procedunt. 4 Quæ doctrina a summis Pontificibus Pio V. & Clem. XI. proscripta jacet sequentium propositionum damnatione, *liberum arbitrium sine gratia Dei, & adjutorio nonnisi ad peccandum valere.* Bajus Prop. 27. *Omnia Infidelium opera sunt peccata*, prop. 25. *& virtutes philosophorum sunt vitia. Peccator non est liber nisi ad malum sine gratia liberatoris.* Quesnel. prop. 38. *Voluntas, quam gratia non prævenit, non habet lumen nisi ad aberrandum, ardorem nisi ad se præcipitandum, vires nisi ad se vulnerandum. capax est omnis mali, & incapax omnis boni.* Prop. 39. *Sine gratia non possumus aliquid amare, nisi ad nostram condemnationem.* Prop. 40. *Omnis cognitio Dei etiam naturalis in Philosophis paganis non potest venire nisi a Deo; sine gratia non producit nisi superbiam, vanitatem, & oppositionem ad Deum loco adorationis, gratitudinis, & amoris.*

Ex iis, quæ diximus, sequitur necessario, & manifeste eos, qui inter cupiditatem dominantem, & caritatem justificantem nihil medium agnoscunt præter cupiditatem inchoatam, & charitatem inchoatam, sive inchoationem charitatis, errores ab Ecclesia proscriptos tenere, censuramque contra illorum defensores latam certo incurrere; siquidem damnatione illarum propositionum judicatum est, voluntatem posse aliquando non peccare etiamsi careat illa gratia, quæ est inspiratio charitatis.

VI.

De actibus timoris, fidei, spei.

Ex iis FF. Bellelli, & Berti principiis fluit error a Concilio Tridentino & a Clem. XI. damnatus, qui spectat gehennæ timorem.

Do-

Docet Concilium Tridentinum *timorem gehennæ esse bonum, & utilem, & Spiritus Sancti inspirationem*, Sess. 6. Can. 8.

Clemens XI. Pontifex Max. plures Quesnelli propositiones proscripsit, quæ asserunt timorem gehennæ esse malum.

Prop. 60. *Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hac magis violenta, eo magis ducit ad desperationem*. Quesnelli prop. 62. *Qui a malo non abstinet nisi timore pœnæ &c.*

Prop. 61. *Timor nonnisi manum cohibet &c.*

Prop. 63. *Baptizatus adhuc est sub lege sicut Judæus &c.*

Ante Clem. XI. S. Pont. Alexand. VIII. inter varias propositiones has duas condemnavit, quarum censura omnem effugii viam FF. Theologis præcludit.

Prop. 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor &c.*

Prop. 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis.*

Ex iis damnationibus, imo & ex Concilio Tridentino sequitur actus timoris gehennæ æternæ, & etiam actus fidei, & spei esse a Spiritu sancto inspirante absque eo quod a charitate saltem inchoata inspirentur; falsumque esse omnino quod Quesnellius adhuc asseruit, & condemnatum est, in ejus propositione 51. scilicet *fidem non operari nisi per charitatem*. Fides enim actum suum proprium habet absque eo quod charitas Theologica illum inspiret: qui actus ipsa charitatis initia in conversione peccatoris secundum Concilii Tridentini doctrinam præcedit; cum peccator *incipiat diligere Deum* postquam per fidem, & timorem ad conversionem excitatur.

E contra Quesnellius, & alii ejusdem sectæ nullum agnoscunt timorem, qui a fide, & gratia procedat præter timorem filialem a charitate saltem inchoata, & Theologica procedentem; & omnem alium timorem cupiditati noxiæ adscribunt. Hunc sensum sic exscribit F. Bellelli illum Augustino, quo abutitur, tribuendo. *Ipso*, inquit, *docente secundum scripturas didicimus dupliciter legem servari posse........ceu ad caritatem, quæ per Spiritum sanctum diffunditur*. (De st. nat. ante pecc. p. 360. 361.) Nullum ergo medium inter timorem filialem a charitate saltem inchoata, & timorem carnalem a cupiditate noxia incussum, & nullus remanet locus timori, qui secundum ipsum Augustinum *venturæ dilectioni præparat viam*, & a Spiritu Sancto inspiratur.

Idem docet F. Berti: *Timor, & caritas idem principium habent &c. .... & sanctæ dilectionis præcessit: Nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi amor. Timor sanctus non sine aliquo amore* (charitatis) *excitatur*. (To. 1. p. 113.)

Ergo secundum utrumque non est timor, quem caritas Theologica saltem inchoata non præcesserit; & animi timor, qui ab illa charitate non procedit, est a cupiditate noxia. Ita contradicitur S. Concilio Tridentino, quod inter dispositiones ad pœnitentiam non reponit initium dilectionis, nisi post actus timoris, & spei: & SS. Patribus, & in primis ipsi S. Augustino, qui docet timorem a Deo incussum viam præparare sanctæ dilectioni, quæ nondum in cor peccatoris intravit. Sic fidei ipsius principium erit cupiditas noxia, nisi a charitate theologica saltem inchoata procedat, quod certe damnavit Clem. XI. ut vidimus, dum hanc Quesnellii propositionem proscripsit: *Fides non operatur nisi per charitatem*.

Pariter pro judicato, & definito constat aliquos motus esse agnoscendos in peccatoribus, aut etiam in infidelibus, qui a lumine naturali prodeunt, & qui peccata non sunt, nec reputari pro peccatis debent non modo quoad officium, sed etiam quoad finem. Unde in Bajo damnatum est quod dixerat, ut supra retulimus: *Omnia opera Infidelium esse peccata, & liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio nonnisi ad peccandum valere*. Si enim omnia a cupiditate noxia proveniunt, nisi adsit dilectio charitatis, cum illa charitas in infideli, qui non habet fidem, non resideat; sequitur omnem infidelis actum peccatum esse, & ejus liberum arbitrium non valere nisi ad peccandum; quod condemnationem latam incurrit, & eo magis incurrit, quod iidem errores fuerunt renovati a Quesnellio in ejus propositionibus 39. 40. 41. & 42; quas supra retulimus, & quibus omnino concordant principia, & propositiones utriusque Theologi. Patet sufficienter ex iis, quæ retulimus. Addemus quædam ex utroque. *Cum in praxi*, inquit F. Bellelli, *& in individuo voluntas deliberata agens, indifferens, & media esse non possit; proinde fit, ut carens omni adjutorio gratiæ ad Deum amandum in amorem mundi pravum inordinatumque, seu in philautiam suis viribus incidat, ac peccet*. (De m. rep. To. 1. p. 402.) Et in alio opusculo: *Omnis fruitio, seu dilectio, & amor Dei tanquam finis creaturæ rationalis aut est charitas bona, aut cupiditas mala*. (De st. nat. ante pec. p. 152.) F. autem Berti sodali suo concordat: *Practice loquendo*, inquit, *affirmo nunquam hominem lapsum agere...... Quoniam sine hujus delectationis dono prævalebit rationi concupiscentia*. (Ber. to. 5. p. 401.) Notandum quod hic sub nomine dilectionis veram uterque charitatem intelligant, & charitatem proprie dictam, ut supra ostendimus, & sine hac charitate omnia a cupiditate infecta esse judicant.

Hæc autem utriusque dogmata explanari, & sustineri non possunt, nisi aut admittendo charitatem Theologicam saltem inchoatam in iis, qui nequidem prima fidei lumina acceperunt, quod ridiculum est, & ab omni ratione Theologica alienum; aut cupiditati noxiæ attribuendo quicquid infideles lumine naturali inducti operantur juxta leges æquitatis, probitatis, humanitatis, & misericordiæ. Quod ipsissimus est error in Bajo, & in Quesnellio damnatus.

VII.

De censuris in sensum exoticum detortis.

Aliter F. Berti censuras eludere conatur illet ad 1
sensum exoticum detorquendo, scilicet ad errores, quos Bajo, & Quesnellio tribuit, de quibus ne quidem cogitaverunt, ut hac arte errores, quos adoptat, a censura eximere possit. Utrique enim imputat 1. quod dicendo non esse nisi *duos amores* charitatem, & cupiditatem, intendebant negare amorem naturalem, quo omnes in suam beatitudinem feruntur; quemque licet animis omnium insitum per peccatum Originale periisse supponebant. 2. quod contendebant illum amorem esse liberum ea libertate, quæ sufficiat ad demeritum. *Datur*, inquit, *amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem ... hic amor non est a gratia, nec liber ea libertate, quæ sufficit ad meritum. ut Bajus, Quesnel. & Jansen. commenti sunt*. (To. 3. l. 18. c. 4. p. 415.) Novatoribus illis imponit. Nusquam eo deliramenti pervenerunt, ut negarent esse in homine innatum amorem suæ beatitudinis, qui in eo non est liber; multo minus dixerunt illum amorem esse liberum.

Porro qui ita infideliter censuram erroribus chimericis applicat, eo ipso erroribus veris patrocinium conciliare se probat.

Eodem modo respondet objicienti condemnationem hujus prop. Baii: *liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*. Et huic Quesn. *Peccator non est liber nisi ad malum sine gratia* Liberatoris, & imputat utrique sensisse liberum arbitrium nequidem posse beatitudinem suam naturali instinctu appetere. (Ibid. cap. 5. p. 420.) *Liberum arbitrium*, inquit, *sine gratia potest beatitudinem suam appetere naturali instinctu .... potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus, & Quesnel. impie dixerunt*. Si ab eo exigerertur, ut ostenderet ubi, & quando hæc docuit Quesnel. deficeret sane. Aliud ibidem æquale deliramentum Quesnellio tribuit, quasi negasset hominem sine gratia posse exercere bona opera, & implere præcepta quoad *substantiam*, *& ex officio*. Quæ quidem calumniæ eo tendunt, ut verum objectum censurarum oculis lectorum subtrahatur, & ut iisdem censuris chimericos errores percelli suadeatur.

Eadem arte, & dolo utitur pluries F. Bellelli, dum discutere aggreditur Quesnellii propositiones in specie, ut eas impugnet, in rei veritate ut plures errores a Clem. XI. proscriptos propugnet. Etenim ne veri errores a Bulla *Unigenitus* damnati appareant, propositiones Quesnellii ad sensus peregrinos detorquet, quos nec Quesnellius, nec ejus asseclæ unquam intenderunt. Pauca exempla hujus malæ artis addere præcedentibus sufficiat.

In 2. ejus propositione damnata legitur: *Quod sine gratia remanet in homine generalis impotentia ad omne opus bonum*. (To. 1. p. 36.) Hanc falsam prædicat F. Bellelli, *quia*, inquit, *remanet potestas faciendi opera moraliter ex officio bona*. Quasi aut Bajus, aut Quesnel. id negassent, de quo nullibi disputatur ne

ne quidem cum Lutheranis. Eundem sensum imponis Quesnellio, ubi de censura propositionis 41.

Pag. 108. 114. 119. Prop. 39. Quesnelli sic habet : *Voluntas, quam gratia non prævenit, capax est omnis mali, incapax ad omne bonum*. Ut hujus propositionis, & etiam 38. censuram justificet, Quesnellio imputat locutum fuisse de gratia sanctificante, quod mera calumnia est. Insuper contra eundem conatur probare Infideles producere posse bona opera ex officio. Denique censet propositionem hæresim sapere. Nam *illa propositio*, inquit, *liberum arbitrium velut lapidem, vel truncum tanquam inanime sit quoddam, & mortuum significare videtur*. Quem sensum Quesnellio attribuere non modo falsum, sed & ridiculum est.

Differens de propositione 47. Quesn. hunc Novatorem impugnat quasi docuisset omnia Infidelium opera esse peccata gravia ex defectu gratiæ sanctificantis; & hoc addit, quod suo pravo systemati circa opera infidelium larvam omnino detrahit : *Qui levem in operibus infidelium sine gratia factis labem agnovere, ab hac Quesnelliana pravitate plurimum distant, & tanto magis quia Quesnellius de charitate sanctificante locutus est, qua absente omnia impie dixit esse peccata, ut jam sæpe observavimus*.

p. 357. Sic F. Bellelli eludere conatur censurarum applicationem ubicumque suo systemati contrariæ sunt. In aliis materiis sæpe catholice Quesnellium, & cum æquitate insectatur. Verum zelo, quem commonstrat, diffidendum est, ubi toties censurarum applicationem ad errores chimericos detorquet; quod est & simplicitati discipulorum, & etiam constitutionibus S. Sedis illudere.

VIII.

De Baji erroribus renovatis circa statum naturæ puræ.

Eadem methodo F. Bellelli, & F. Berti censuras eludere conantur datas in Baij doctrinam circa statum, quem Theologi nominant *naturæ puræ statum*. In hac materia peccaverat Bajus, quod gratiam sanctificantem, immortalitatem, & destinationem ad visionem beatificam naturæ innocenti ita debitas sustineret, ut illas dotes Deus Adam non impertiri non potuisset illæsis attributis bonitatis, justitiæ, providentiæ, quæ in Deo sunt. In hoc derogabat omnipotentiæ divinæ; & Adamum quodammodo dispensabat a gratitudine, quam Deo debebat pro donis illis, quæ a benevolentia pura Dei acceperat. In hoc peccasse visus est Bajus a Summis Pontificibus, qui ejus in hac materia propositiones damnaverunt plaudente Ecclesia.

Ut ergo hanc damnationem a Bajo averteret, huic errorem imputare tentavit, cujus Bajus innocens videtur cuilibet ejus opera pervolventi. Illi ergo imputat quod gratiam, & cætera dona contenderit ad Adamum pertinuisse quasi naturæ dotes, sicut ceteræ proprietates naturæ rationalis; non vero ut dotes quæ ordinem naturalem superarent, & essent sua natura supernaturales. Hoc autem omnino alienum erat a mente Baij, qui unum docebat indignum sibi videri providentiæ & justitiæ Dei creaturam rationalem innocentem absque illis dotibus creari, & illam morti obnoxiam.

Eodem dolo utuntur FF. Theologi, ut Baji doctrinæ damnationem eludant, censuras Pontificias ad errorem chimericum detorquent, & spretis censuris solemnibus sustinere pergunt creaturam rationalem a Deo creari non potuisse sine gratia sanctificante, aut saltem sine auxiliis ad eam obtinendam requisitis; morti quoque obnoxiam, & sine destinatione ad adoptionem, & visionem Dei cælestem. Hoc est, quod damnavit Ecclesia, ut patet legenti propositiones a S. Pio V. damnatas. Ita Bajus.

Prop. 21. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ Naturæ debita fuit integritati primæ conditionis; & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis*.

Prop. 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita &c.*

Prop. 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*.

Prop. 78. *Immortalitas primi hominis ...... naturalis conditio*.

Prop 69. *Omnes omnino justorum afflictiones ... &c.*

Bajum exscripserat Quesnellius docendo propositione 34. *Gratiam Adami fuisse sequelam creationis, &c.* Et propositione 70. *Nunquam Deus affligit innocentes &c.....*

Berti Theol. Tom. VII.

Ecclesiæ vitium ait illum contra gratitudinem peccare, qui agnoscere renuit immortalitatem, gratiam sanctificantem, *destinationem* ad Beatitudinem æternam fuisse in Adamo munera Dei gratuita, quæ naturæ humanæ pro suo in creaturas dominio denegare potuisset. Ideo illæ propositiones sibi ingratitudinis infectæ, & quæ Omnipotentiæ divinæ metas ponunt, damnatæ fuerunt. Unde Catholici DD. concluserunt *naturæ puræ*, ut ajunt, *possibilitatem*.

De st. cr. rat. a. pur. l. 3. c. 8. Damnatam doctrinam instaurare non veremur ambo illi Theologi. Ac primo immortalitatem, & immunitatem a pœnis hujus vitæ debitam Adamo innocenti docet aperte F. Bellelli: *nunquam*, inquit, *sub Deo justo, Creatura rationalis misera esse potest, si non peccat, & culpa sua miseriam tanquam pœnam mereatur*. F. Berti thesim eandem pro probabili dare non : *supposita divina providentia, & superiore hominis parte .... sine culpa subjici morti*. Quasi probabilitas inesse possit propositioni adeo clare damnatæ in 69. Baij & in 70. Quesnelli.

T. 2. p. 91.

Boll. de st. n. rat. an post. l. 3. cap. 12. p. 416. Adoptionem, gratiam sanctificantem, & destinationem ad gloriam debitam Adamo innocenti sustinet F. Bellelli : *Quoniam*, inquit, *rationalis creatura, eo ipso quod imago Dei est, excellentissimum finem habet, qui ..... indigna adjutorio reddatur ..... Merito hujus providentiæ, & naturalis ordinationis contendimus supernaturalia .... Ut proinde pura natura repugnet*.

De st. cr. rat. ante pecc. l. 4. cap. 6. Ibidem sic adhuc pronuntiat : *Rationalis creatura est imago Dei viva, & vera, quæ neque propter aliquam felicitatem est condita. Non enim misera & propter miseriam condi potuit, quin eo ipso Deus rectissimus perversitatis arguendus esset, omnisque, quod absit, creaturæ perversitas, & defectio in ipsum conditorem esset revocanda*.

L. 3. c. 12. p. 416. Et cap. 12. *Sed quoniam beatitudinem tam excellentem magnitudini, & capacitati imaginis Dei congruentem ...... Hinc est quod elevatio ad media naturalis creaturæ dicenda non est, cum sit gratiæ naturæ adjuncto*.

Idem de st. cr. rat. ante pec. p. 418. Idem inculcat alibi: *per seipsam ergo rationalis creatura constituitur sancta, & justa veluti negative, hoc est sine culpa. At formaliter sancta fit per gratiam adoptionis, quæ ex lege rectissimæ providentiæ Imagini Dei omni culpa carenti denegari non potest. Igitur concedimus gratiam adoptionis esse debitam rationali creaturæ prout stat sub recto ordine providentiæ divinæ, sed negamus inde consequens fieri esse naturam*.

Ibid. p. 421. Paulo post: *Dicendum est teneri Deum lege providentiæ suæ, ut creaturæ rationali innocenti quantumvis servæ gratiam adoptionis, aliaque dona necessario impertiatur*.

Hic supersedere animus est, non quod deficiant alia in *utroque Theologo* juste carpenda, & improbanda, sed brevitati studere cogimur, cum ea, quæ protulimus abunde sufficiant, ut sanæ doctrinæ amatores intelligant illam sub ementito zelo pro Apostolicis Constitutionibus sæpius ab utroque Theologo pessumdari; falsas doctrinas Baij, Jansenii, & Quesnelli renovari ab iis ipsis, qui illas insectari ardenter se simulant; denique doctrinam, quam dicunt Catholicam ab illis ita exponi, ut quilibet horum trium Novatorum discipulus illam ultro amplecti possit absque eo, quod errores in illorum libris damnatos ejuret, & deserat.

His omnibus consideratis, & mature perpensis, Dei nomine prius invocato, & vocatis in consilium plurimis doctissimis viris, & in sacra Theologia peritissimis, prædictos libros sic inscriptos : *Mens Augustini de statu naturæ ante peccatum &c. Mens Augustini de modo reparationis &c. Joannis Laur. Berti de Theologicis Disciplinis &c.* tanquam continentes propositiones falsas, captiosas, subdole confictas, male sonantes, perniciosas, constitutionibus Apostolicis derogantes, & iis injuriosas, Jansenianis, & Quesnellianis faventes, hæresim sapientes, pluries damnatas, erroneas, hæresi proximas, hæreticas in libro Jansenii contentas, & in eo proscriptas in ipso sensu, in quo damnatæ sunt, innovantes judicamus, & ut tales respective damnamus. Mandantes &c.

Datum Senonis sub signo nostro Cameræ nostræ Sigillo, & Secretarii nostri chirographo Anno Domini 1750. in die annunciationi B. M. V. dicata quota Aprilis.

Signatum ✠ F. Joseph Archiepiscopus Senonensis.

De mandato D. D. Archiepiscopi Senonensis.

AD SANCTISSIMUM PONTIFICEM

BENEDICTUM XIV.

EPISTOLA PRIMA.

SANCTISSIME PATER.

JAm triginta, & amplius anni effluxerunt, a quibus, opitulante Deo, adversus eos, qui in hoc Regno sanctæ Sedi inimicos, & Constitutioni *Unigenitus* rebelles, & ab ea ad Concilium appellantes sese declaraverunt, pugnare non cessavi. Meæ hac in causa Institutiones pastorales, & varia opuscula Sanctitati vestræ ignota non fuerunt. Evolventi enim mihi ejus varia Opera tam sapienter, quam docte, & solide scripta, nonnulla occurrerunt, quibus de scriptis meis aliquid cum honore allegare, & laudare, Sanctissime Pater, non es dedignatus. Aliunde non ignorat Sanctitas Vestra quomodo bonæ memoriæ Decessor vester Benedictus XIII. Scriptiunculis meis suam benedictionem cum laude impertiendo, mihi ad eandem pugnam continuandam animos addidit.

Victoriis, quas causæ evidens æquitas, & Sanctæ Sedis benedictio nobis pepererat, pacifice fruebamur, cum Fratrum *Bellelli*, *&* *Berti* Scripta theologica Quesnellianis nostris innotuerunt, & ei Sectæ animos addiderunt, quæ antea sub auctoritate damnante fere oppressa videbatur. Illic viderunt & summo legerunt, ac exceperunt gaudio illa effugia, subtilitatesque, quibus uti solebat inter nos Secta versipellis, quasque pluries detexeramus, & contriveramus; & in illorum duorum Theologorum operibus exemplum, & præsidium reperisse sibi plauserunt.

Verum est quidem quod illi duo Fratres magno zelo pro Constitutione *Unigenitus*, & pro impetendis Quesnellii propositionibus excitati se monstrare conati sunt. Sed hujus Sectæ versutias minus experti, plura illius principia, & dogmata adoptarunt ignorantes; atque de libertate, de gratia, de possibilitate mandatorum, de voluntate Dei, & redemptionis Christi pro salute fidelium, qui pereunt, de duarum delectationum systemate a quo tot fluunt errores, easdem conclusiones, & solutiones admiserunt, quas Jansenii asseclæ admittere non recusant, ut damnationem videantur effugere absque eo quod erroribus suis renuncient. Ita Jansenii dogma paululum captiosis responsionibus obvelantes, ipsius fundum intactum reliquerunt, atque ad errores chimericos sanctæ Sedis Decreta, & censuras detorserunt.

Nos vero qui per tot disputationis annos experientia frequenti novimus, quæ sit hujus sectæ vafrities, & astutia, non nisi cum intimo dolore easdem artes, & suffugia in horum duorum Theologorum scriptis deprehendimus. Zelus noster adversus novitates huic Regno tam exitiosas exarsit, & exardere debuit. Timuimus prudenter ne fideles curis nostris commissi Novatorum errores ex his Libris haurirent, quos liberos, & quasi approbatos viderent in his Ecclesiæ partibus, in quibus sana doctrina quasi in suo centro habitare, & requiescere confidunt.

Sed quid zelus noster, etiamsi usu, & experientia instructus, poterit esse remedii, nisi ab illo secundetur, cui Christus *confirmandi fratres suos* potestatem, & auctoritatem concessit, cuique certantibus pro fide succurrendi onus imposuit? Ad hoc enim Petri Sedi uberiorem scientiæ, & potestatis abundantiam distribuit, ut & agnos, & oves per pascua salubria deduceret, & a noxiis averteret. Nos ergo, qui Pastores erga populos, erga Petrum oves sumus, sub ejus pede confidenter ambulabimus, & ejus patrocinio suffulti, lupos ipsos a grege arcebimus securi.

Porro eo confidentius a Vestra Sanctitate præsidium, & lumen expectamus, quod per ea, quæ abunde, & sapienter pro Ecclesiæ utilitate conscripsit, te, Sancte Pater, a Deo ante pontificatum, præparatum intelligamus, ut toti Ecclesiæ, & scientia simul, & auctoritate præluceres. Ita obsequentissimus noster erga sanctam Sedem animus, si augeri posset, certe aliquid incrementi ex multiplici Sanctitatis vestræ eruditione acciperet.

Hoc ergo obedientis animi motu ad pedes Sanctitatis vestræ meum de Theologis duorum Fratrum judicium audeo proferre; quæ certe solemnibus Ecclesiæ definitionibus exitiosa forent, nisi ex Episcoporum collegio aliquid emergeret, quod errori per astutias grassanti, obicem poneret, & pararet remedium. Nos ad hoc a Spiritu Sancto positos super speculam intelligimus, ut, docente Propheta, gladium venientem super Israel a longe prævideamus, & populum clamoribus nostris servemus a periculo. Sed si speculatoris est vigilare, & commonere, ejus est quoque ad exercitus præcipuum Ducem, ad ovium Pastorem primum quæ videt, & prævidet denuntiare.

Hoc igitur utrumque zeli nostri, & officii munus simul adimplemus, alterum vigilantiæ erga succrescentes in terris nostris errores; alterum obsequii, & reverentiæ erga Sanctissimam Sedem. Primum auctoritatis, ut ita dicam, gradum adimplemus nostro judicio, quo errori grassanti frænum imponere festinamus. At Sanctæ Sedis erit Auctoritatem supremam curis nostris addere, & supereminenti suffragio omnibus populis venerando, quæ fidei integritati apud nos necessarium duximus, confirmare. Unde liceat meis precibus finem imponendo Sanctitati vestræ dicere quod olim Augustinus ad Sanctum Innocentium Pontificem scribebat: *Non rivulum nostrum tuo largo fonti augendo refundimus; sed utrum noster licet exiguus, ex eodem quo etiam tuus abundans emanet capite fluentorum; hoc a te probari volumus.*

Ego in omni humilitate, & obedientiæ affectu ad Sanctitatis Vestræ pedes provolutus, illos amantissime amplector, & enixe rogo ut & me, & zelum pro servanda apud nos fide sancta, vestra benedictione coronare digneris; quod humillime precatur.

AD

AD SANCTISSIMUM PONTIFICEM BENEDICTUM XIV.

EPISTOLA SECUNDA.

SANCTISSIME PATER.

Crescente scandalo, crescere debet illorum sollicitudo, & zelus, quos Spiritus Sanctus in Ecclesia fidei, & doctrinæ sub sanctæ Sedis auctoritate, custodes, & defensores constituit. Per Prophetam non modo ut vigilemus, jussit; non modo ut *gladium venientem super castra Israel annuntiemus*, caveamusque; sed ut *clamemus*, *& exaltemus in fortitudine voces nostras*. Hæc est causa, cur ad pedes S. V. provolutus, periculum, quod sanæ fidei, & Apostolicis Constitutionibus imminet ex parte operum FF. *Bellelli*, *& Berti*, exponam, & urgeam iterum, licet importunus videri possim. Jam monuimus, non ego solus, sed longe ante eminentissimus Cardinalis *de Tencin*, quem scientia eximia, & celebres cum Appellantibus pugnæ Ecclesiæ Gallicanæ charum fecerunt; & fato functus Archiepiscopus Viennensis, vir & scientia theologica, & multiplici pietate, & charitate conspicuus, quos in hoc zeli ministerio subsequi glorabor. Restat ut monente Apostolo, *instemus*, *arguamus*, *obsecremus*, imo ea, quæ me decet, modestia, *increpemus*, *non opportune modo*, *sed & importune*. Hoc enim & summum, & præsens fidei periculum exigit. Non enim ignorat S. V. quod unus ex sanctissimis suis Decessoribus pronuntiabat: *Error, cui non resistitur, approbatur; & veritas, quæ minime defenditur, opprimitur*.

In priori mea ad S. V. Epistola, ut intelligeret quantum ex horum Fratrum operibus immineret fidei periculum, exposueram quod illorum doctrina ita Jansenianorum erroribus faveret, ut sine dubio illam ultro adoptarent, absque eo, quod erroribus suis, & Jansenii dogmatibus renuntiarent, & Ecclesiæ Romanæ in causis Baji, Jansenii, & Quesnellii, latis judiciis se se obsequendo obligarent. Id conjectare facile nobis erat, qui illius sectæ subtilia effugia, & vafritiem sæpius experti sumus, & deteximus; quippe per tot annos in illa confutanda laboravimus. Verum quod tunc quasi vaticinando prædicebamus, effectu confirmatur hodie, & vaticinium quasi in prophetiam evasit. Etenim unus inter Appellantes celebris, novo Libello, nomine totius sectæ declarare ausus est Appellantium doctrinam omnino cum duorum Fratrum Theologia concordare, & nihil circa dogmata per Apostolicas suo modo explicatas Constitutiones præscripta se sentire ac docere, quam ea, quæ illi duo Theologi in Theologicis suis disciplinis statuerunt.

Hunc præcesserat Episcopus Altissiodorensis sua Appellatione apud sanctam Sedem notus, qui in novissimo opusculo, in quo omnes antea expositos errores, & suam Appellationem ratificando, auctoritate, & testimonio Fratris *Berti* tutari se conatur; *cujus*, inquit, *opera in Vaticano, cum omnibus solemnitatibus, & approbationibus quæ desiderari possunt, typis sunt edita*. [Ital. pag. 2. Vat.] Sed quod ille, quasi per transennam annuntiare ausus est, illud ex professo exponere, & probare aggressus est novissime Auctor foliorum, quæ Jansenianorum *Gazula* nominatur, longo codice, quem periodicis nuntiis anni 1750. adjecit.

Quis, & qualis sit scriptor ille omnibus notum est, Baji, Jansenii, & Quesnellii sectator publicus; imo & ridiculorum Diaconi *Paris* miraculorum, & infamium convulsionum impudens defensor. Sese adhuc in hoc libello, illorum hæresiarcharum sectatorem sine fronte audet profiteri. Bajum ut *Doctorem venerandum* encomiis ornat. [pag. 14.] Archiepiscopo Viennensi quasi erranti, imo & sensui communi deroganti exprobrat quod *Sancti Tit[...] ta Bullam contra Bajum asseruerit ab universa Ecclesia fuisse probatam*. [pag. 4.] Jansenii libro non minus favet; ejus doctrinæ apologiam ex placitis Fratrum Bellelli, & Berti contexuit. *Nulla*, inquit, *justa exprobratio ejus sectatoribus opponi potest*, quin do- [pag. 15. & 16.]

Berti Theol. Tom. VII.

ctrina horum Theologorum revincatur, *etiam illorum, qui formulario Fidei pure, & simpliciter subsignare detrectant*. Horum pertinaciam excusat, tum *quia*, inquit, *Ecclesia de Jansenii facto non pronuntiavit, tum quia Ecclesia in his factis judicandis errare potest*. [pag. 16.] Imo cum aperto Bullæ Apostolicæ *Vineam Domini Sabaoth* contemptu pronuntiat *Ecclesiam in talibus judiciis, obsequioso silentio esse contentam, & ita indubitanter* statutum per pacem a Clemente IX. seculo pristino initam.

Constitutionem *Unigenitus* omnibus improperiis prosequitur; hanc *perniciosam* nominat. *Hæc*, inquit, *quoquo modo inspiciatur, nullam utilitatem afferre potest, nec dissimulari potest, quibus præcipuæ veritates circa doctrinam fidei, & morum disciplinam vulneribus impetiit*. [pag. 10. & 11.] Huic non nisi *auctoritatis phantasiam* permittit, additque, *nihil magis chimericum, quam illa, quæ ei attribuitur, universæ Ecclesiæ acceptatio, & obedientia*. [pag. 16.] [pag. 19.] Sese ab illa cum sociis quorum nomine loquitur, appellantem esse, & in Appellatione perseverare gloriatur. Porro has blasphemias his verbis concludere non veretur. *Sanctæ veritates, pro quibus pugnamus, & patimur, per Apologiam Patris Berti* triumphant. Et paulo post: *illarum veritatum ruinam exitioso huic Decreto attribuit, quo*, inquit, *intellecto, in sensu proprio, & nativo plura puncta ad fidei depositum pertinentia perimuntur*. [pag. 22.]

Porro qui tam impie in judicia Ecclesiæ insurgit, idem ille est, qui Fratrum *Bellelli*, *& Berti* apologiam contexuit, & eorum causam defendendam in se suscepit; quippe se ex Appellantium, & discipulorum Jansenii grege esse gloriando, simul declarat se nihil aliud sentire circa propositiones in Bajo, Jansenio, & Quesnellio damnatas, quam ea, quæ sentire se, & docere illi Fratres profitentur. *Pater Berti*, inquit, *idem nobiscum sentit, idem cum illo sentimus*. [pag. 19.] *Quidquid de charitate, de Gratia, de libero arbitrio pronuntiat, idem pronuntiamus. Quos errores rejicit, rejicimus. In uno solum ab eo dissentimus circa Bullæ Unigenitus sensum, super quo idem cum Archiepisc. Viennensi sentimus; scilicet quod dicta Bulla in suo sensu obvio, & nativo damnat doctrinam*, quam suæ sectæ *pretiosam* vocat.

Alibi sic loquitur: *Conspicientibus cælo, & terra declaramus, quod de duplici amore, de præcepto omnia implendi per charitatis motivum, de gratiæ necessitate, de operibus infidelium, de fide, quæ est prima gratia, de libertate ad merendum, & demerendum requisita, de hominum redemptione per Christum, nullam aliam tenemus doctrinam, nisi illam, quam P. Berti nomine Ordinis sui defendere aggressus est. Ejus triumphus noster est, & in hoc fundatur, quod fatente Archiepiscopo Viennensi, nostra doctrina ab illa, quam P. Berti profitetur, nihil differt*. [pag. 14.]

Æquali encomio prosequitur Fratris Bellelli Theologiam, & ei se omnino adhærere profitetur. *Ejus systema*, inquit, *illud est, quod vulgo Augustinianum vocatur, quod Jansenius secutus est, & post eum Theologi, qui Portus-Regii*, (de Port-royal) *vocantur*. [pag. 2.] Ex cujus Theologia quædam capita plaudendo exscribit inter alia: *quod liberum arbitrium ad malum ita est inclinatum, ut non possit illam actionem Deo gratam producere, nisi gratia per se efficace sit adjutum*. [Ibid.] Quæ ipsissima verba sunt primæ propositionis in Quesnellii Libro damnatæ.

Quod *gratia illa per se efficax nemini debetur, utquidem justo, quia peccatum originale omnes homines illa reddit indignos*. In quo manifeste pugnat cum Apostolo dicente. *nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo*. [Rom. 3.] Et alibi: *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*.

Quod *Deus hominem creare non potuit sine charitate, & gratia sanctificante, neque addictum morti, & pœnis hujus vitæ*. [pag. 2.] Quæ omnino idem exprimunt, etiam conceptis verbis, quod in propositionibus 26. & 72. Baji, & 38. & 70. Quesnellii condemnatis exprimitur.

Non in hoc solum temeritatem suam manifestat auctor ille, sed insuper audet asserere utriusque Fratris Theologi, & consequenter Baij, Jansenii, & Quesnellis doctrinam in ipsa principe Roma probari, & illic ab omni censura tutam esse. Sic

pag.10. autem loquitur: *Dicta Apologia Patris Berti Romæ typis mandata est cum approbationibus, quibus*

pag.13. *nihil desideratur.* Et postea: *Hæreses, quæ Jansenio tribuuntur, ipsi minime peculiares sunt; illas habet cum PP. Bellelli, & Berti communes. Unde sequitur illam hæresim nihil aliud esse, quam imaginariam hæresim. Etenim sub summi Pontificis oculis, & in totius Ecclesiæ conspectu P. Berti illam esse vere catholicam asseruit.*

Sic temerarius ille S. V. in testimonium vocat, & vestrum silentium, tolerantiamque pro approbatione valere asserit. Quod alibi inculcat adhuc ex-

pag.12. pressius, cum ait: *ex catholicitatis centro, a Spiritu Sancto vocem excitari quæ orbi universo annuntiat doctrinam illam, quam ut a Sancta Sede damnatam conspicimus, non minus nunc in honore haberi quam ante recentium Bullarum tempora. Hoc clamat non Religiosus solus, sed totus Fratrum Augustinorum Ordo. Clamat multitudo Theologorum, quos pro sua defensione laudat P. Berti. Clamant Cardinales, Doctoresque, quibus a summo Pontifice Librorum utriusque Theologi examinandorum provincia demandata est; quique nihil in illis censura dignum invenerunt. Clamat ipse summus Pontifex, qui Apologiæ P. Berti editionem permisit, quia illius doctrinam ab omni suspicione liberam non dubitavit.*

Sic autem triumphum, quem sibi cum Fratribus

pag.22. *Bellelli, & Berti* paravit, non veretur concludere dicendo *Ecclesiam suo sinu fovere non Appellantes solum, sed etiam alios plures, qui Doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ adhærentes, punique a doctrinæ morum corruptela, Constitutionem Unigenitus indirecte proscribunt, absque eo quod a Sancta Sede carpantur; imo cum ejus approbatione.*

Quid ex his concludit impudens ille sanctæ Sedis calumniator? Concludit Jansenianorum sectam nullibi existere, nihil aliud esse, quam *chimeram, & vanum phantasma.* Sic enim argumentatur: *Si*

pag.10. *Fratrum* Bellelli, & Berti *opiniones pro orthodoxis Romæ habentur: Jansenii secta nihil aliud est, quam inane phantasma, cum illius defensores nihil aliud doceant, quam quod illi duo Theologi docent; & quod hi duo Theologi respuunt, a Jansenii secta rejicitur.*

Ab his improperiis, quibus Sanctam Sedem maculare audet, horrebis sane, Sancte Pater, sed non sine *fructu salutem hauries ex mineribus nostris*: & intelliges tandem nos, qui a tot annis contra Jansenianorum sectam pugnamus, in detegendis eorum fraudibus, & in scrutandis tortuosis illorum recessibus, oculatiores fuisse præ illis Theologis Romæ degentibus, quibus examinandi duorum Fratrum opera provincia commissa. Non quod me illis doctiorem existimaverim, absit; sed quia illi, qui inter hæreticos versantur, & cum eis ominus quotidie pugnando conserunt, illorum vafritiem, vana effugia, larvatas sub confessionibus fraudes expertes, & penitius inteliguntur, & citius intelliguntur. Sic olim Clerus Romanus cum Zozimo Pontifice, tum Cælestii, tum Pelagii confessiones laudabant, & vere Catholicas existimabant: quæ tamen ita subdole erant confectæ, ut hæresim suam minime aperirent. Tandem mala eorum fides *plenius & manifestius apparuit*, ut ait Augustinus, venientibus ex Africa litteris, *in quibus Pelagiana hominum calliditas evidentius innotuerat.*

S. Aug. con. 2. duas Epist. Pelagian. lib. 2. cap. 3.

Mirum ergo videri non debet, quod larvati homines ab iis, qui illorum frequentia non utuntur, non statim agnoscantur. Aliunde cum boni fide agunt, in aliis eandem præsumunt sinceritatem. Sic non longe ante Pontificatum S. V. quidam ex Dominicanorum familia, quos Archiepiscopus Aquensis, postea Pacifiensis, & Archiepiscopus Viennensis ob Jansenii doctrinam censura notaverant, Romæ defensores repererunt, & non nisi post longas, & iteratas sollicitationes fuerunt rejecti, & castigati.

Qui Romæ Fratrum *Bellelli & Berti* opera theologica defendere aggrediuntur, illorum censores arguunt quasi Molinæ addictos, & Scholæ Thomisticæ infensos. Hæc est vetustissima, & sæpius a Jansenii, & Quesnellii sectatoribus repetita criminatio, & calumnia. Quotquot fuere, qui illos insectati sunt, illos pro Molinismi, & laxioris disciplinæ defensoribus traducere enixi sunt; simulque dogma perversum, quod statuunt, sancti Augustini, & S. Thomæ nomine insignire, & commendare falso conati sunt. Hæc est ars, qua contra Archiepiscopum Viennensem utitur adhuc idem scriptor. Errat sane in illo Archiepiscopo accusando, cujus opera a veris Thomistis probantur, & quæ Thomistarum systemati plane congruunt. Sed etsi aliquam ansam huic accusationi præbuisset, ille ego sum, in quem ne suspicio quidem Molinismi potest cadere. In his omnibus, quæ contra Appellantes a triginta annis abundanter conscripsi, Molinæ scholæ non inimicum, sed prorsus alienum me probavi. Thomistas Theologos præ cæteris laudavi, & in probationem adhibui. Nihil protuli quod systemati verorum Thomistarum, qui a Jansenio alieni sunt, repugnare videatur. Nihil ad fidem pertinere docui, nisi quod Thomistæ ad eam pertinere docuerunt. Imo aliquando me Thomistarum scholæ primas daturum professus sum, si Episcopum uni scholæ præ aliis nomen dare deceret; cum ejus sit muneris omnes, quas permittit Ecclesia, tutari, & libertati suæ permittere. Insuper aliquando clare, & præcise exposui, quæ, & quanta sit inter Thomistarum, & Jansenianorum systemata discrepantia. Me ergo ut Molinæ sectatorem traducere mera esset calumnia, quæ etiam a verisimili aberraret.

Porro hoc unum, & præcipuum ex his, quæ hic exposui S. V. concludere est theologicum systema duorum FF. *Bellelli, & Berti*, ut Baji, Jansenii, & Quesnellii systemati consentiens, eandem censuram non posse effugere. Censuræ ratio, & motivum ad evidentiam pervenit, cum illius sectæ defensores horum concordiam prædicare non vereantur, & non fatentur modo, sed etiam glorientur. Restat considerandum an S. V. silentio suo iis favebit, cum tale silentium hucusque servatum, iis triumphum quem sibi arrogant, præparaverit.

Sicut ergo olim Sophronius Jerosolymitanus per Episcopum Dorensem, quem Romam miserat, summum Pontificem Honorium humiliter, sed instanter rogabat ut grassanti in Oriente hæresi Monothelitarum remedium afferret: ita S. V. oro, atque instanter supplicare persevero, ut fidei periclitanti opem ferat, quam illi, pro sua sublimi debet dignitate. Non longo examine opus est, ubi aperta est pernicies, & habemus partem maximam reorum confitentem.

Times S. P. ne incendium in Ecclesia excitetur per horum Fratrum scriptorum damnationem, sed attendas, rogo, quod incendium jam excitatum est. Quod ut extinguas, aquam salutaris censuræ a te suppliciter exposcimus. Ecce Scriptor audet dicere *Italiam, Germaniam,* pag. *Hungariam, Poloniam, Galliam, Hispaniam scatere Prælatis, & Doctoribus catholicis, qui idem sentiunt cum Fratribus Bellelli, & Berti, circa gratiam, & charitatem, quique saltem de illorum systemate judicant non esse damnatum.* Suam exaggerationem in hoc fundat, quod Fratres ejusdem congregationis per multas universitates, & Academias dispersi, suorum confratrum Theologiam impune docent. Sed quo magis patet incendium perversæ doctrinæ, eo citius remedium adhibendum. Extinctum fuisset, si S. V. Gallicanis Antistitibus confidens, censura notasset libros, quorum Ecclesia non indigebat, quique in fidei perniciem, tacente, & quasi protegente, divulgati sunt. Prior Alexander Jerosolymitanus Arium condemnavit; Prior Aurelius Pelagium. Prior Sophronius Monothelitas; priores Episcopi Gallicani Jansenium insectati sunt; nec puduit Romam illorum zelo applaudere, & sua posteriori, sed majori, imo & suprema auctoritate confirmare.

Idem S. P. a Sanctitatis vestræ zelo pro fide Catholica, pro Prædecessorum suorum Constitutionibus, pro Fidelium salute expectamus confidenter. Jam ætate provectus me delibari sentio, & forsan *tempus resolutionis meæ* instare. Ante Tribunal Christi doctrinam, quam a Sanctæ Sedis Constitutionibus hausi, integram portabo confidenter; sed simul testimonium proferam contra illos, qui ob apertæ perniciei damnanda S. V. avertunt; quique exitiale silentium, & funestam fidei prudentiam suggerere non verentur; dum interea falsa doctrina, ut cancer serpit, & ita prævalere videtur, ut Janseniani triumphent, & Sanctam Sedem sibi favere impie glorientur.

Sancte Pater
Sanctitatis vestræ
Humillimus, & Obsequentissimus
Servus, & Filius
Signatum ✠ J. Joseph Arch. Senonensis.
Senonis 25. Martii 1751.

IN

IN OPUSCULUM INSCRIPTUM

REVERENDISSIMI

JOANNIS JOSEPH LANGUET

ARCHIEPISCOPI SENONENSIS

JUDICIUM
DE OPERIBUS THEOLOGICIS

FF. BELLELLI, ET BERTI

ÆQUISSIMA

HUJUS

EXPOSTULATIO.

Ponam in pondere judicium, & justitiam in mensura, & subvertet grando spem mendacii.
Isaias 28. 17.

LECTORI
S. D. APOLOGISTA.

Paucis te, Lector doctissime atque humanissime, moror in hujus Apologetici Operis aditu. Mihi adhuc Numinis beneficio in hac mortali vita degenti, minimo Augustinensis Instituti Professori, & diu quidem in Theologica palæstra exercitato, sed propriæ conscio imbecillitatis, cum Adversario vita functo, Sacerdotalibus infulis exornato, nominisque celebritate conspicuo, certamen est ineundum. Me non latet nefas esse sacros mortuorum cineres ventilare: sed inhonestum ac turpe est iniquas hæreseos insimulationes surdis auribus excipere, & tolerare animo imperturbato, atque sensus experti. Sine itaque me, quæ permanent, Scripta refellere, ejusque Auctoris manibus requiem, superumque beatitatem Christiana caritate apprecari. Si quæras, cur post ejus obitum ad Vindicias istas conscribendas animum applicuerim; certiorem te reddent litterariæ Galliarum Ephemerides, Judicium istud, licet editum anno 1750. non fuisse tamen a Senonensi Antistite promulgatum, & perpauca duntaxat exemplaria paulo ante illius mortem furtim per Lugdunensem provinciam erupisse. Sollertiæ hujus ac tarditatis, modo totam hanc Expostulationem pervolutare non dedigneris, caussam intelliges. Edita postmodum cuncta præclari Antistitis Opera in unum collecta, quale in florentissimo Galliarum regno fatum subierint, nec prostent apud Italos bibliopolas, neminem puto ignorare. Ubi superioribus diebus accepi asservari illa in amplissima Romanæ Urbis Bibliotheca, dedi operam, ut inde quæ ad me spectant exscripta quamprimum ad manus meas deferrentur. Morem autem mihi gessit amicorum omnium optimus, cui gratias refero maximas. Perlectis animadversionibus Censoris, miratus sum nihil aliud in iis comprehendi, præter Excerpta illa, quæ a vaferrimo insimulatore mutilata, & a fontibus divulsa suis, alteri Galliarum Præsuli cœnosa atque infecta apparuerant. Quamquam vero impostori satis superque satisfactum est dissertationibus aliis; eadem nihilominus semel iterumque repetitur cantilena, non aliunde ab ea, quam Vincentio & Collatore modulantibus cœpit quinto Ecclesiæ seculo apud Massilienses personare. Tunc autem jubente Cælestino sonitum cohibuit hypocrisis; nunc Clementis & Benedicti spretis sanctionibus, tubas inflat & obstrepit. Spero fore, ut dissensiones hujusmodi tandem aliquando cessent, & concordi Theologorum sensu exagitentur nefaria dogmata. Me semper Supremus Ecclesiæ Rector adinveniet obtemperantem. Si me erravisse pronunciet; retractabo quæ scripsi: si nobis silentium indixerit, silebo: si caussam mihi adjudicabit, nulla in me erit ostentatio aut jactantia: si proscripserit victricis delectationis systema, sive quæ controvertuntur reliqua, repugnantia in me erit nulla, nullaque anxitudo. Etenim nihil existimo honestum magis & decorum, quam Ejus, a quo Catholici reguntur, jussa capessere. Interim quod a natura cuique inditum esse reor, objectas criminationes retundere adnitar, mediocriter saltem, ac temperanter. Illas ne forte a me fraude, vel artificio suspiceris eludi, ut inofficiosi scriptitant aliqui; ipsius Conviciatoris usurpatis verbis præmittam. Num castigatæ sint, num veritatis studium, num Archiepiscopi gravitatem, num denique prudentiam & moderationem præseferant, tuum erit dijudicare. Te rogo, obtestorque tantummodo, ut cum aliena, tum mea, verbosa, inscio, ineptoque Historico accuratior evolvas, & conferas diligentior. Ceterum aut nostræ adhæreas, aut adversariis sententiæ, nihil mea interest. Postulo hoc unum, ut reprobata dogmata a placitis Scholarum secernas; non vero accenseas prava dogmatizantibus, quod audent hac tempestate plerique, sectantem vestigia sanctissimi æque ac sapientissimi Pelagianorum debellatoris. Id si feceris, non te amicum tantum, sed & amicissimum judicabo.

PRÆ-

INDEX CAPITUM

Qui in hoc Libro continentur.

Idem in Appendice.

ADPROBATIO.

HO letto la presente doglianza Apologetica del Reverendiss. P. M. Berti Agostiniano, fieramente attaccato dalla fel. mem. dell' Arcivescovo Languet, come porta il Titolo: *Judicium &c.* e l' ho trovata quale la supposi all' udire chi ne era l' Autore; tanta e tanto ben fondata è la fama di questo grand' Uomo, gloria, e splendore dell' illustre Ordine suo, e della insigne Università di cui è Professore. Il Reverendissimo P. Maestro Berti, e i suoi Libri, sono approvati dal gran Cardinale Noris, da Tomisti dottissimi, e fino in gran parte di ciò, che è in disputa, da' primi Gesuiti, da un Suarez, da un Vasquez ec. Non so come possa tacciarsi chi ha in suo favore molti Scrittori Ortodossi, e più Scuole e Comunità accreditate nella Chiesa Cattolica. Dunque, a mio giudizio, quest' Opera è di sana dottrina; l' Autore sempre più fa conoscere quanto sia unito alla Sede Apostolica, cioè al centro dell' Unità, e il Libro o Giudizio contrario porta falsamente in fronte il Nome di un gran Prelato, per ingannare i più semplici. Concorro coll' eruditissimo Autore a giudicare il Libro dell' Avversario, un' Opera di qualche Teologo di minor dignità, e pieno di pregiudizj, e di parzialità, e agitato da spirito di partito: un simile spirito che fa ora gran male nella Chiesa, non merita d' essere ormai più considerato. Così stimo ec. rimettendomi ec.

In Pisa ec. 21. Febb. 1756.

Io F. Tommaso V. Moniglia de' Predicatori M. di S. Teolog. e Pubbl. Profess. dell' Università ec. Mano propria.

PRÆ-

PRÆFATIO.

ARCHIEPISCOPUS.

NON sine intimo doloris sensu in libris Theologicis FF. Bellelli & Berti ex Augustinianorum familia deprehendimus plerosque renovatos errores Baii, Jansenii, & Quesnellii, toties a Sede Apostolica, & Episcopalibus judiciis profligatos. Temeritatem tantam in viris Religiosis, præsertim qui in Italia libros suos publicarunt, nusquam suspicari, ne dum credere potuissemus, nisi diligenti illorum Scriptorum lectione perversa doctrina nobis manifesta apparuisset. Porro cum Episcopos super speculam positos *sciamus, ut* gladium venientem *a longe prospiciant, & populis sibi commissis omni studio caveant; non est fas nobis ea, quæ fidei noxia sunt, dissimulare, quocunque loco appareant. Etenim* Ecclesia Dei, *ut ait Augustinus epist.* 55. quæ sunt contra fidem, & bonam vitam non approbat, nec tacet. *Sane Religiosis Viris, & Ordini Sanctissimo addictis parcere dissimulando desideraremus, nisi venenum ovibus Christi paratum, & jam apud nos serpere incipiens a nobis exegisset, ut postquam errores in Regionibus nostris grassantes reprimere conati sumus, eosdem denuo grassaturos omni vi, & opera propellere conaremur.*

Maturo igitur examine libris Theologicis FF. Bellelli & Berti ponderatis, judicavimus illos Auctores in pluribus contra sanam doctrinam, & orthodoxam peccasse, principia nova, temeraria, & noxia proferendo; erroribus in quinque libri Jansenii propositionibus contentis favendo; eosdem errores aliquando subdole, aliquando aperte propugnando; veritatem Catholicam contra Baji, & Quesnellii placita assertam dissimulando, & tali arte, ut horum Novatorum Sectatores Fratrum placita facile adoptare parati sint sine errorum suorum ejuratione. Quod quidem aliquot exemplis inter plurima selectis apparebit.

F. JOANNES LAURENTIUS:

Quæ Opera ea sint, de quibus Cl. Senonensis Antistes profert judicium, neminem puto latere. Prodierunt illa in lucem, non furtivis typis, sed in urbe Roma, ubi Sedes est Pontificis Maximi, catholicæ fidei regula, & Cathedra veritatis. Antea, & post editionem suam approbata fuere, non a proletariis, & parti addictis Censoribus, sed ab iis, qui sapientiæ, atque probitatis laude conspicui sunt, inter Congregationes, ad quas attinet dogmatum librorumque discussio, adlectis, ac saltem tribus ob doctrinæ celebritatem Vaticana purpura ornatis. Ad trutinam rursus revocata fuere post Anonymi, qui sese tandem prodidit Præsulem Viennensem, cum prælo commissis, tum privatis aliis, & longe gravioribus censuris, & ab omni prorsus errore declarata fuerunt immunia. Irrogatur idcirco injuria atrox, atque inexpiabilis curæ, solicitudini, & vigilantiæ Sanctissimi æque, ac Sapientissimi Pontificis Benedicti XIV. ab iis, qui audent asserere, eumdem in ventilandis dijudicandisque prælaudatis Operibus usum fuisse nimia erga nos conniventia, adeo ut nostri caussa patrocinium deseruerit veritatis, fideique pericula non averterit. Iniquum sane de tanto Pastore judicium. Testor enim me in Ipso, præsertim antequam apologeticas Dissertationes conscriberem, severioris potius Judicis æquitatem, quam Defensoris (etsi veritatis defensor est maximus) anxietudinem fuisse expertum. Id tamen in doctrinæ meæ munimentum decusque cedit: nam si appensa ad stateram, & rigidissimo subjecta examini nulla est animadversione dispuncta; profecto non scatet damnatis illis erroribus, quibus undique conspersam & maculatam pronuntiat amplissimus Archiepiscopus Senonensium. Quare nihil in caussa erat, cur is intimo afficeretur doloris sensu, sed potius ut de nostra gratularetur orthodoxia, ac tandem aliquando cognosceret se plurium annorum spatio infeliciter contra Jansenianos pugnasse; dum in his contenderet infli-

ctum vulnus Augustinianæ doctrinæ, quæ, velit, nolit, inconcussa est, neque adversariorum arma formidat.

Quid enim opus erat triginta annorum intervallo contra Quesnellii factionem certamine inito, omnem adhibere conatum, ut impugnaret systema duarum delectationum, impossibilitatem status naturæ, quam *puram* vocant, bonorumque operum necessariam in Deum, creaturæ rationalis finem ultimum, relationem? An ignorabat Antistes haud mediocriter in Theologorum lucubrationibus, ut opinor, versatus, hæc a Catholicis DD. propugnari, puta duarum delectationum systema ab Antonino Massoulié, cujus Opera Congregationis S. Officii accuratissimo examine approbata fuerunt, impossibilitate status *puræ* naturæ in tota Schola Ægidii numquam in erroris suspicionem adducta, & relationem actionum humanarum in Deum a Synodo Provinciæ suæ Senonensis, ab omnibus Galliarum Episcopis, qui damnarunt Apologiam Casuistarum, atque ab Episcopis centum, qui anno 1720. Bullam *Unigenitus* explicarunt, quorum Languetius ipse unus fuit, approbatam fuisse? Si hæc vir illustris non ignorabat; ut quid ansam præbere adversariis defendendi sese clypeo Augustinensium doctrinæ? Non utique arma tam diuturno certamine frustra tractasset, neque occasionem exhibuisset hostibus, non illum refutandi duntaxat, sed irridendi quoque, & me, meumque sodalem advocandi in sui patrocinium: quod fecere non tantum in additione ad Ephemerides Ecclesiasticas anni 1750. quas idem eloquentissime *Gazulam* vocat, verum etiam luculentius in Additamento ad annum 1753. ubi hoc ipsum Judicium cum suo, nostroque dedecore in caput auctoris sui retorquetur. Etenim oportebat expedite, & directe residuam Quesnellianam phalangem ita impetere: Verum ut sit systema duarum delectationum; quæ gradu superior est, nequaquam obstringit liberum arbitrium vinculo necessitatis: Sit probabilis opinio statum naturæ *puræ* rejiciens; ex hac tamen non consequitur, aut primum hominem non fuisse exaltatum in divinæ naturæ consortium dono aliquo supernaturali, aut priorem integritatem fuisse conditionem naturæ, aut gratiam collatam Adæ sequelam creationis, aptam producere merita tantummodo humana: in Deum quoque referenda esse, caritate saltem virtuali, opera deliberata, sententia talis est, ut absque nota temeritatis, ut inquiunt Centum Galliarum Episcopi, nequeat reprehendi; at non inde infertur omnia, quæ ex caritate non fiunt, proficisci & corrumpi a vitiosa cupiditate. His, quæ nostræ doctrinæ capita sunt, strenuus bellator jugulum inimicorum petiisset; nam hi ex veris principiis falsas inferunt consecutiones, quemadmodum ex divinis prædefinitionibus Calviniani, scilicet ajunt vividiori delectatione perimi libertatem indifferentiæ; primam creaturæ rationalis integritatem non fuisse supernaturale beneficium, sed conditionem naturæ, cunctaque opera, quæ ex caritate non fiunt, a cupiditate prædominante corrumpi. Ideo itaque Quesnellii reliquiæ clypeo nostro se protegunt: quoniam nonnulli principia, quæ innoxia sunt, arbitrantur esse damnata; atque ita aerem verberantes more andabatarum decertant, effugia suppeditant adversariis, non eos superant, sed reddunt pervicaciores, quoniam una simul Catholicos insectantur, & bonam agunt caussam, non bene. Videant hinc, & experimento discant Theologi Constitutionum Apostolicarum Propugnatores, non incertis, dubiisque, ac multo minus in Schola Catholicorum rejectis Principiis perduelles esse vincendos, sed vel communibus & omnino inconcussis, vel iis, quibus refractarii abutuntur. Hæc ratio pugnandi: hæc ad ineundam concordiam via. Quid ex impugnatione, ac permixtione Augustinianæ sententiæ cum proscriptis erroribus percipiatur utilitatis, commonstrat ipsa adversariorum jactantia, ut cetera prætermittam, quæ unicuique manifestat ævi hujus calamitas, atque experientia humanarum rerum magistra.

Num vero nos culpandi simus temeritatis, quod omni servato jure, superioribus impellentibus, præmissis censorum judiciis, obtentis facultatibus necessariis, Theologica scripta palam edidimus, censeant qui eadem scripta legerunt. Probrosam enim hanc notam dilui, & exsufflavi in *Vindiciarum* Præfatione num. 11. & seq. Modo unum tantum peto, an temeritatis illi sint arguendi, qui non errant mentis pervicacia, sed ignorantia solum humana. Temerarios, qui ignorantes errant, nullus dixerit: alioqui temerarios fuisse oportet, qui ignoranter scripta nostra probarunt, plena, ut Languetius falso sibimet persuadet, erroribus. At

is in

is in prima ad Benedictum XIV. epistola fatetur nos ignoranter peccas-
se. *Verum est*, ait, *quod illi duo Fratres magno zelo pro Constitutione* Unigeni-
tus, *& pro impetendis Quesnellii propositionibus excitari se monstrare conati sunt*,
sed hujus sectæ versutias minus experti, plura illius principia & dogmata adopta-
runt ignorantes. Si ignorantes erravimus: quomodo temeritatis arguimur?
Versutias insuper illas, quæ ignorantes nos deceperunt, noverunt ne Ro-
mani Censores, qui Scripta a nobis edita pervolutarunt? Si noverunt,
cur ea probarunt? Si minime noverunt, quomodo aperte fluunt asserta
ac positiones nostræ ex iisdem Quesnellistarum principiis? Num & hæc
principia Romæ prorsus ignota esse audet Senonensis Præsul asserere? Hoc
revera, hoc, inquam, foret augere in Appellantibus pervicaciam dicen-
di, in Constitutione *Unigenitus* reprobatas fuisse propositiones, quarum sen-
sum, nec sedente Clemente XI, nec regnante Benedicto XIV., clarissimi in
Urbe Theologi cognoverunt.

Episcopos positos *supra speculam*, verum est. In eos quadrat, quod ait Ezechiel 33. 6. *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, &c.* quæ in verba animum Præsul intendit. Aliquando tamen melius unus non positus supra speculam veritatem annunciat, *quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum*, ut cap. 37. 18. inquit Ecclesiasticus. Et quidem etiam ex illa specula, quæ, auctore Augustino in libro de Gestis cum Emerito Donatista numer. 7. *est specula vinitoris non fastigium superbientis*, Episcopi erraverunt quamplurimi, non ii solummodo, qui Millenariis præluserunt cum Papia Hieropolitano, qui pro Quartadecimanis certarunt cum Polycrate Ephesino, qui Divinarum personarum oppugnarunt Trinitatem cum Paullo Samosatensi, vel impie de Verbo homine facto senserunt cum Theodoro Mopsuesteno, Nestorio Constantinopolitano, & Dioscoro Alexandrino, vel fuerunt Monothelitarum antesignani cum Pyrrho & Macario, aliique complures, de quibus cap. 56. prænuntiaverat Isaias, *Speculatores cæci omnes: ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam*: non ii solummodo, verum & alii, qui suis in judiciis errarunt, quamquam sapientissimi forent, sicuti beatissimus Cyprianus circa sententiam Stephani Romani Pontificis, Magnus Basilius scribendo de S. Dionysio Alexandrino, Theodoretus Cyrensis pugnans adversus Cyrillum, Joannes Antiochenus, aliique Orientales improbando ejusdem Cyrilli anathematismos. Atque ne longe vagemur ab hac ipsa criminatione, qua nos iterum impetimur, erraverunt Galliarum Antistites ac presbyteri fautores Semipelagianorum, quos Augustino ejusque discipulis obloquentes S. Cælestinus I. litteris ad Venerium, ceterosque Galliæ Episcopos, putavit esse coercendos: neque defuerunt ætate hac nostra in ipso florentissimo Regno Præsules, a Romani Pontificis irreformabili sanctione (quod numquam nos in animum induximus nostrum) ad futuram generalem synodum appellantes. Quæ cum ita sint, nedum monachi, privatique homines, verum & Episcopi positi supra speculam errori inveniuntur obnoxii. Eapropter unus sapientissimorum Episcoporum ita alterum adloquebatur: *Neque arbitreris ideo nobis non posse subrepere injustam commotionem, quia Episcopi sumus: sed potius cogitemus inter laqueos tentationum nos periculosissime vivere, quia Episcopi sumus. Aufer itaque gesta Ecclesiastica, quæ perturbatior fortasse fecisti, & redeat caritas: aufer litem, & revoca pacem; ne tibi pereat homo amicus, & de vobis gaudeat diabolus inimicus.* Hæc Augustini sunt verba in epistola 250. ad Auxilium.

Non debebat ab ea animi commotione, errandique periculo semetipsum credere immunem prudens Senonarum Archiepiscopus, tametsi Scripta nostra maturo, ut asserit, ponderasset examine, quando graviori, & repetito examine aliorum adinventa sunt orthodoxa. Quamquam præsens discussio evidenter ostendet, fuerit necne ponderatio ejus accurata ac matura. Profecto quisquis leget *Bajanismum*, & *Jansenismum Redivivos* facile percipiet, auctores horum duorum, & hujus tertii, Opusculorum, nil aliud ex libris a nobis editis perlegisse, nisi textus aliquos e suo loco divulsos, mutilatos, atque ad calumniam, invidiamque nobis conflandam artificiose collectos ab alienæ Scholæ Theologo aut nimium imperito, aut certe præjudiciis abrepto. Ubique enim iidem textus, eademque arte truncati, quamvis ordine paullulum immutato, leguntur. Nolo autem hanc pravitatem in iis, qui ad Sacerdotii fastigium evecti sunt, temere suspicari. Ab illorum itaque judicio, quibus neque gentis origine, neque sacræ ordinationis titulo, neque diœceseos districtu, neque voti professione subjicior, ad unam provoco Apostoli-

cam Sedem, cui fideles omnes colla submittunt, & quæ sola non errandi certissimo fruitur privilegio; libenterque probo quod probat, damno quod damnat, rejicio quod rejicit, brevi huic præfationi finem imponens canone 8. caus. 2. quæst. 6. *Ad Romanam Ecclesiam ob omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a suis oppressionibus releventur; quia non potest, nec debet mater oblivisci filium suum.*

CAPUT PRIMUM.

De voluntate Dei circa salutem hominum, & Christi redemptionem.

ARCHIEPISCOPUS.

I. Juxta definitiones Concilii Tridentini, *& judicium in librum Jansenii, & propositiones ex eo extractas a SS. PP. Innocentio X. & Alexandro VII. latum, judicarunt centum, & amplius Episcopi Gallicani* (1), nullum esse ex fidelibus, qui non teneatur credere fide firma, Deum velle ipsum salvare, & Christum pro ejus salute sanguinem suum omnem fudisse, ac proinde illi gratias concessisse necessarias, ut possit salvari. *Enim vero quilibet fidelis tenetur de fide credere*, Christum pro ejus salute passum, & mortuum, *prout fert Symbolum Nicænum a quolibet fideli recitandum; & a quolibet fideli in articulo mortis exigitur* (2), ut fide credat Christum pro illo, & ejus salute æterna mortuum. *Ex quibus fidei punctis duo ad fidem æqualiter pertinentia sequuntur: alterum Deum voluntate vera, & sincera velle salutem æternam, saltem cujuslibet fidelis, juxta illud Evangelii Jo. 6.* Hæc est voluntas Patris, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam: *alterum quod Deus cuilibet fideli subministret gratias, quæ illi salutem æternam reddant vere possibilem juxta illud concilii Arausicani* (3): Hoc secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, auxiliante Christo, & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint, & debeant adimplere, si fideliter laborare voluerint.

F. J. LAURENTIUS.

Quidquid definivit sacrosanctum & œcumenicum Tridentinum concilium, & confirmarunt in condemnatione propositionum Jansenii, Innocentius X. Alexander VII. aliique Romani Pontifices, necnon quantum attinet ad *antecedentem* Dei voluntatem salvandi omnes, atque ad universalem humani generis & singulorum hominum redemptionem, cuncti profitentur Catholici, ac tradunt in Pastoralibus *Institutionibus* anni 1714. & 1720. Galliarum Episcopi: id, inquam, firmissima fide, iis tantum exceptis, quæ inter Theologos adiaphora sunt, ac inter scholarum placita connumerantur, nec definita fuerunt, tenendum esse absque ulla hæsitatione affirmo, credo, ac declaro.

Ac primo Dominum Jesum, non pro fidelibus tantum, verum etiam pro universis hominibus passum, & crucifixum fuisse demonstravi multiplici argumentorum genere *libro V. Theolog. discipl. cap.* 1. *& libro 17. cap.* 3. unde testimonia, verbaque mea luce meridiei clariora produxi altero *Vindiciarum* meorum volumine, *Dissert. 4. cap.* 2. §. 5. Quis negabit me citato *cap.* 3. impugnasse quintam Jansenianam propositionem, adductis verbis Apostoli ex *Epistola 2. ad Corinthios cap. 6. & ex 1. ad Timoth. cap.* 2., verbis Tridentinæ synodi *sess. 6. cap. 2. ac 3.*, verbis compluribus tam Græcorum, quam Latinorum Patrum? Quis negabit me catholica veritate comprobata, hæc subjecisse? *Janseniana thesis opponitur veritati, quæ ubique clamat Christum universi humani generis Reparatorem ac Redemptorem: clamat ore Apostolico, clamat oraculis conciliorum, clamat omnium Patrum sermone, clamat denique concordissimis scholasticorum enuntiationibus.*

Queritur autem Senonensis Archiepiscopus, nullibi a me exponi aut voluntatem illam *antecedentem*, aut universalem redemptionem per actualem collationem divinorum auxiliorum, & gratiæ præsertim sufficientis, qua fideles consequi valeant sempiternam salutem.

Verum, nisi omnino desipiam, aliud est omnes fideles regeneratos baptismate posse, si fideliter laborare voluerint, *auxiliante, & cooperante Christo*, adimplere quæ ad salutem animæ pertinent, ut *canone* 25. definivit Arausicana secunda synodus: aliud est, singulis fidelibus actu sufficiens auxilium semper adesse; & aliud, auxilium istud conferri ex voluntate antecedenti, quæ est in Deo, salvandi omnes homines.

Posse baptizatos *auxiliante, & cooperante* Christi gratia implere divina præcepta, & æternam consequi vitam, quis negat? Non solum baptizati salvari, sed etiam non baptizati, *auxiliante, & cooperante Christo*, credere possunt: sed an justo Dei judicio aut quidam fidelium prolapsi in profundum peccatorum suorum destituti sint auxiliante ea gratia, vel hæc actu præsto sit cuique infidelium, quæstio scholastica est, non autem dogma fidei. Quot enim, obsecro, extant in florentissima Thomistarum schola, qui cum pueris in utero matrum pereuntibus, tum quibusdam infidelibus, ac peccatoribus flagitiosissimis, subtrahi sufficientis gratiæ auxilium totis lacertis propugnant? Horum permultos commemoravi libro 18. *Theol. discipl. cap.* 8. & in Vindiciis *dissert. 4. cap. 1. §. 4. & 6.* Nec tempus conteram notissima unicuique nomina recensendo; quandoquidem ipsemet auctor *Jansenismi Rediviv.*, idest, conscripti adversus me operis, de hac mea positione, *Non est de fide, quod auxilium gratiæ omnibus misericorditer exhibitum ac præparatum, omnes reapse recipiant*, scribit *pag.* 254. *Verissima est hæc assertio; nam quod non omnes recipiant auxilium gratiæ, certissimum est, saltem de infantibus absque baptismo ante usum rationis morientibus. Quod autem auxilium illud gratiæ recipiant omnes adulti, ut pervenire possint ad fidem, non est definitum, imo contrarium docent fere communiter Theologi de iis, quos vocant negative infideles.* Addere autem poterat officiosissimus auctor, *& de fidelibus excæcatis idem tradunt Theologorum quamplurimi.* Illorum autem omnium, quibus gratia non confertur sufficiens, Deus vult *antecedente* voluntate salutem, & pro iis omnibus mortuus est Christus: imo, ut hi omnes salvari possint, *satis est, ut in Dei virtute ac bonitate sit paratum sufficiens auxilium, quo omnes possint salvari, licet de facto non omnes illud habeant sibi collatum.* Atque hæc sunt verba clarissimi Thomæ de Lemos *libro 4. Panopliæ p. 2. tract. 3. cap.* 16., cui omnium fere Thomistarum nomine subscribunt Alvarez *lib.* 11. *de Auxiliis disput.* 12. §. 9. & Gonet *disput. 5. de Reprobat. art. 6.* §. 2. Hæc præmonstraverat discipulis suis Doctor Angelicus 1. 2. *q.* 109. *art. 4. ad* 2. & *q. 6. de Verit. art. 3. ad* 7. Quare si Deus vult omnium salutem, si Christus pro omnibus mortuus est, & nihilominus auxilium gratiæ sufficientis actu omnibus non confertur, aut id saltem a pluribus Catholicis propugnatur; quis non percipit, voluntatem illam generalem, rationemque communem redemptionis non postulare, ut gratia iis, quos Christus redemit, & quos Deus vult salvos fieri, actualiter sit collata?

Ceterum licet ad voluntatem illam *antecedentem*, atque ad communem totius humani generis reparationem necessum non sit, ut gratia actu singulis, qui in via sunt conferatur; voluntate tamen Dei *consequente*, fidelibus singulis, nisi libere ponant obicem, dari ob merita Christi gratiam sufficientem, eamdemque gratiam interdum cuique, infidelibus quoque, & magnis peccantibus affulgere, quamquam non semper urgente quoque præcepto, expresse a me traditum est, ut paullo post demonstrabo, notionem voluntatis *antecedentis* exponens, & revincens apertæ falsitatis Accusatorem.

(1) Documentum Pastorale anni 1720. (2) Rituale Romanum. (3) 2. cap. 25.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Hoc catholicum dogma nullibi clare, ac distincte exponitur in libris Theologicis FF. Belleli, & Berti: imo ea principia ponunt, quibus aut infirmatur, aut destruitur. E quidem, ut a Jansenio recedere videantur, student asserere voluntatem Dei, & passionem Christi pro salvandis omnibus; sed voluntatem illam ita exponunt, ut a Jansenio, & ejus discipulis admittatur, absque eo quod error in sensu libri Jansenii damnato renuntient.*

Loco voluntatis vera, & sincera, qua est in Deo salvandi omnes fideles, admittit uterque, Fr. Bellelli, & Berti, voluntatem, quam vocant metaphoricam, & qua nulla habeat adjuncta media vere sufficientia ad salutem eorum, qui pereunt. Illam quoque antecedentem vocant, sed *antecedentem* ad prævisionem peccati Adami, quatenus sit in Deo, quatenus omnes suas creaturas dilexit, præscindendo ab Angelorum, & hominum lapsu.

F. J. LAURENTIUS.

Perspicuum est, virum doctissimum, dum ait a me appellari voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes *metaphoricam*, oscitanter, non maturo, ut inquit, examine meas pervolutasse lucubrationes. Etenim *lib. 5. Theol. di-scipl. cap.* 1. hanc præmitto propositionem: *Deus voluntate antecedenti vult omnes homines, nemine prorsus excepto, salvos fieri*; deinde statuo propositionem alteram: *Hac voluntas salvandi omnes est in Deo vera, propria, ac sincera.*

Propositionem primam demonstro verbis Ezechielis *cap.* 33. *versu* 32. & Apostoli in *prima ad Timotheum capite* 2. necnon Sancti Prosperi *ad* 2. *objectionem Vincentianam*. Utor præterea multiplici argumentorum genere, atque illo præsertim, quod Christus pro omnibus hominibus mortem subierit, productis aliis Apostoli verbis *ex epistola* 2. *ad Corinth. cap.* 5. 14. Quare non solum pro fidelibus, sed etiam pro omnibus omnino hominibus Christum fuisse cruci suffixum, ac pretiosum fudisse sanguinem, & Deum voluntate *antecedente* omnium hominum salutem velle, firmissime teneo, ac profiteor.

Quoniam tamen certissimum, exploratissimumque non est, singulis omnino hominibus auxiliatricem gratiam actu conferri, ut paullo supra dixi, cunctique fatentur; apertissima consecutione inde infertur, generalem illam voluntatem salvandi omnes, & redemptionem illam, in qua omnes homines comprehenduntur, non importare actualem *collationem* gratiæ sufficientis, sed ejusdem gratiæ *præparationem*; tametsi eadem gratia sufficiens voluntate *sequente* fidelibus, *aliisque secundum mensuram donationis Christi* conferatur. In sententia itaque illorum Theologorum, qui propugnant privari sufficiente gratia puerulos denatos absque Sacramento regenerationis, & quosdam ex infidelibus, & ex peccatoribus excæcatis; cui sententiæ adhærere me fateor, *antecedens* Dei voluntas, & communis ratio redemptionis humanæ important gratiæ præparationem, non actualem ministrationem. Alioqui, rogo, quomodo vellet Deus salutem parvulorum, sceleſtissimorumque peccatorum, quibus justissimo Dei judicio sufficiens gratia paratur? Præparatio itaque gratiæ ad *antecedentem* Dei voluntatem, actualis collatio gratiæ ad voluntatem *consequentem* refertur: quod fortasse melius paullo post explicabo.

Itaque catholicum dogma, & extra omnem controversiam positum, est, Deum velle salutem omnium, & Christum passum esse pro omnibus: sed gratiam actu conferri omnibus, placitum est scholæ, quod in utramque controvertitur partem. Catholico dogmati absque ulla hæsitatione subscribo; at nemo suadere potest, ut in iis, quæ arbitrio subjiciuntur disputantium, derelictis signis majorum, debeam ad recentiorum castra transire.

Propositionem alteram, *Hac voluntas salvandi omnes est in Deo vera, propria, ac sincera*, demonstro pluribus argumentis, quorum primum est: *Quidquid sacræ litteræ de Deo affirmant, si maxime deceat ipsius bonitatem, misericordiam ac providentiam, qua rationales creaturas dirigit in viam salutis, id absque ulla hæsitatione est asserendum de ipso Deo. Atqui in sacris libris legitur velle Deum, ut omnes homines salvi fiant; id vero magnopere decet infinitam ipsius caritatem, & directionem creaturarum in finem altissimum. Igitur absque ulla hæsitatione asserendum est, Deum proprie ac sincerissime velle salutem omnium.* Dicit ergo album nigrum, & nigrum album, quisquis ait a me *antecedentem* voluntatem Dei non sinceram vocari, sed *metaphoricam*, in eo quod connotat, ejusque objectum est; nam esse duntaxat voluntatem *signi*, *non beneplaciti*, nec voluntatem *simpliciter*, sed *secundum quid* respectu effectuum, qui pendent a voluntate *sequente*, est apertissima S. Thomæ sententia, ut paullo post demonstrabo.

Advertendum est enim modo, quod licet ego *antecedentem* Dei voluntatem absque ullo additamento *metaphoricam* tantum dixissem; non proinde forem redarguendus. Etenim sunt Theologorum bene multi, qui docent ipsam voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes, *esse voluntatem signi, qua tantum est metaphorica, seu interpretativa, quia ita se gerit Deus, ac si illam actum voluntatis haberet. Ita sentit Cajetanus ad Timoth.* 2. *& Marsilius in* 1. *dist.* 45. Hæc sunt verba Francisci Suarez *lib.* 3. *de Providentia gratiæ cap.* 2. In qua sententia ii quoque versantur, qui docent voluntatem divinam, quam Scholastici vocant *voluntatem beneplaciti*, semper impleri: de quibus plura Gabriel Vasquez *p. p. disp.* 85. *cap.* 1. Puto duo Medistarum lumina, Suaresium nempe, ac Vasquesium sufficere, ne quis hæsitet, an inter Catholicos extent, qui tradunt *antecedentem* illam voluntatem esse tantummodo *metaphoricam*. Qui plures quærit idem sentientes, adeat Joannem Baptistam Gonet *disp.* 4. *de Volunt. art.* 3. asserentem hoc idem propugnasse Estium, Basilium Legionensem, Bannez, Navarretam, Zumel, Alvarez, Nazarium, Gonzalez, Salmanticenses. Non caute idcirco se gerit, qui Theologum aliquem Jansenianis accenset, propterea quod voluntatem Dei *antecedentem* scripserit esse tantummodo *metaphoricam*.

Duo igitur evidentissima sunt, unum, a me voluntatem Dei *antecedentem* non dici *metaphoricam*, cum vera, propria, & sincera dicatur, spectato proprio ejusdem voluntatis effectu, qui est præparare omnibus & singulis auxilia supernæ gratiæ, necessaria ad capessendam salutem: alterum, nulla eos perstringendos esse censura, qui affirmant voluntatem, de qua loquimur, esse revera *metaphoricam*. Illud præterea falsum est, a me voluntatem ipsam dici *antecedentem* quidem, sed *antecedentem* ad prævisionem peccati Adam, & quatenus in Deo est, *in quantum omnes rationales creaturas dilexit præscindendo ab Angelorum, & hominum lapsu*. Istud enim ego sententiæ meæ oppono, non affirmo: nec satis mirari possum imputari mihi ab Episcopo, a judice, a viro dignitate, doctrina, & fama clarissimo sententiam, quam refello. Postquam enim voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes propugnavi auctoritate divinarum Scripturarum, ac Patrum, *lib.* 5. *cap.* 1. *prop.* 1. hæc scripto mandavi: *Respondent Janseniani productum Paulli testimonium referri ad homines status innocentiæ, non vero ad illos, quos originalis culpa devinxit. Quod ostendi potest etiam ex idea voluntatis antecedentis, quam supra tradidimus ex Thomistis: hæc enim respicit rationalem creaturam secundum se, & abstrahendo a superinductis circumstantiis peccati. Ubi ergo originalis culpa supponitur, voluntas antecedens non habet locum.* Huic vero responsioni ita occurro: *At inanis profecto elusio. Nam in primis Apostolus de his loquitur, pro quibus affirmat orandum esse; at præcipit ut oremus pro omnibus, etiam regibus improbis, quales tum orbis terrarum dominabantur, & quos specialiter ibi* (in epist. 1. ad Tim. 2.) *commemorat: Ergo ad omnes homines Apostolica spectat sententia.* Addo rationes alias, quas brevitatis gratia prætermitto; quum hæc sola evidenter commonstret objici mihi id, quod a me refutatur.

Porro quod nuper de Thomistis dixi, nullatenus suffragatur Jansenianis; quoniam ea consideratio, juxta quam in eorum schola voluntas Dei appellatur *antecedens*, in unoquoque hominum statu locum habet, & a circumstantiis, in quibus homo actu ponitur *a parte rei*, abstrahitur, ac præscinditur. Audiatur prælaudatus Gonet *tract. disput.* 4. *art.* 1. *Thomistæ*, inquit, *cum Sancto Doctore existimant voluntatem antecedentem esse illam, qua aliquid amatur consideratum solum secundum se, & ut præcisum a circumstantiis, tam quibus ponitur a parte rei.*

Et quidem Doctor Angelicus 1. *p. q.* 19. *art.* 6., ubi docet divinam voluntatem semper impleri, priori loco hanc proponit objectionem: *Videtur quod voluntas Dei non semper impleatur. Dicit enim Apostolus* 1. *ad Timotheum* 2. *quod Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc non ita evenit. Ergo voluntas Dei non semper impletur.* Ita vero S. Thomas huic argumentationi respondet: *Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Apostoli, quod Deus vult omnes homines salvos fieri, potest tripliciter intelligi. Uno modo ut sit accommoda distributio; secundum hunc sensum, Deus vult salvos fieri omnes homines qui salvantur, non quia nullus homo sit, quem salvum fieri non velit, sed quia nullus salvus fit, quem non velit salvum fieri, ut dicit Augustinus. Secundo potest intelligi, ut fiat distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum; secundum hunc sensum, Deus vult de quolibet statu hominum salvos fieri, mares & feminas, Judæos & Gentiles, parvos & magnos; non tamen omnes de singulis statibus. Tertio secundum Damascenum intelligitur de voluntate antecedente, non de voluntate consequente, quæ quidem distinctio non accipitur ex parte voluntatis divinæ, in qua nihil est prius, vel posterius, sed ex parte volitorum. Sed cujus intellectum considerandum est, quod unumcumque secundum quod bonum est, sic est volitum a Deo. Aliquod autem potest esse in prima sui consideratione, secundum quod absolute consideratur, bonum vel malum: quod tamen prout cum aliquo adjuncto consideratur (quæ est consequens consideratio ejus) e contrario se habet. Sicut hominem vivere est bonum, & hominem occidi est malum, secundum absolutam considerationem: sed si addatur circa aliquem hominem quod sit homicida,*

vel vivens in periculum multitudinis; sic bonum est eum occidi, & malum est eum vivere: unde potest dici quod judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere; sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult omnem hominem salvari; sed consequenter vult quosdam damnari, secundum exigentiam suæ justitiæ. Neque tamen id, quod antecedenter volumus, simpliciter volumus sed secundum quid: quia voluntas comparatur ad res secundum quod in seipsis sunt in particulari. Unde simpliciter volumus aliquid, secundum quod volumus illud consideratis omnibus circumstantiis particularibus, quod est consequenter velle. Unde potest dici, quod judex justus simpliciter vult homicidam suspendi; sed secundum quid vellet eum vivere, scilicet in quantum est homo: unde magis potest dici velleitas, quam absoluta voluntas. Et sic patet quod quidquid Deus simpliciter vult, fit; licet id, quod antecedenter vult, non fiat. Hactenus S. Thomas, ad cujus *Summa* marginem citantur Augustinus *de Prædest. SS. cap. 8. Ench. cap.* 103. *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 8. *de Corrept. & Grat. cap.* 14. & Damascenus *lib.* 2. *de Fide Orth. cap.* 20.

Hæc sententia, quam amplectuntur omnes Thomistæ, probatur etiam Dionysio Petavio: qui Theologic. dogm. *tomo* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 15. allata voluntatis *antecedentis*, & *consequentis* divisione, *Voluntas prima*, inquit, *est qua Deus ex se vult aliquid sine ulla consideratione circumstantiarum rerum, ut cum velle dicitur omnes homines salvos fieri. Secunda, sive consequens voluntas est, qua ex certis circumstantiis vult aliquid, quod aliqui nollet, ut cum aliquos damnari vult.* Consentit, nescio an invita Minerva, an veritate cogente, Auctor *Jansenismi Redivivi*, affirmans *pag.* 83. eam esse voluntatem antecedentem, *quæ fertur in objectum, non quidem quale est in seipso, sed abstrahendo a quibusdam circumstantiis.* Hæc est mea de *antecedente* Dei voluntate sententia, quam vellicat Senonensis Antistes; eamque tradidi lib. 5. cap. 1. §. *Itaque voluntatem antecedentem, &c.* libro 17. cap. 4. §. *Quantum spectat ad sententiam Thomistarum*, & in Vindiciis *disp.* 4. *cap.* 2. §. 10. *num.* 2. qui incipit, *Quod autem secundo loco dixi, ad voluntatem antecedentem, &c.*

Consequitur ex dictis, ad voluntatem Dei *antecedentem* non requiri, ut auxilia divinarum gratiarum omnibus præparata, actu conferantur iis, qui in certis circumstantiis constituti sunt; ad hos enim non tendit actus divinæ voluntatis *antecedentis*, qua homines considerantur *secundum se*, sed actus voluntatis *consequentis*, quæ refertur ad homines in certis positos circumstantiis, seu, ut loquitur scholarum Angelus, *cum aliquo adjuncto*. Quamobrem ludunt operam qui nobis opponunt, denegari voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes, si subtrahatur gratia sufficiens, vel parvulis obnoxiis originali peccato, qui rapiuntur sine baptismi lavacro, vel adultis pondere peccatorum gravatis, qui aut non vocantur, aut non ita vocantur, ut sequantur vocantem; quippe hi non abstractim, & *in quantum homines sunt*, considerantur, sed in iis vel originalis, vel personalis peccati circumstantiis, & adjunctis, in quibus objectum sunt voluntatis *sequentis*; & in quibus si gratia conferatur, misericorditer confertur, si negatur autem, justo judicio negatur.

Quoniam tamen voluntas Dei *antecedens*, & *consequens* sunt in Deo una eademque voluntas, & distinguuntur tantum *respectu volitorum*, ut ait S. Thomas, ac nos etiam tradidimus prælaudato capite primo libri v. §. *At pessime novæ hæreseos patroni*; idcirco gratia, quæ, si consideretur homo *secundum se*, unicuique præparata est, nonnullis in certis circumstantiis negatur, idest, præparatur *antecedente* voluntate, subtrahitur voluntate *sequente*, quæ *consequens* voluntas nulla alia ratione distinguitur ab *antecedente*, nisi ea, qua scientia Dei *abstractiva* distinguitur ab *intuitiva*, respectu nimirum, prout nuper dixi, connotatorum.

Quod itaque censor addidit, ita a me voluntatem *antecedentem* exponi, ut meo in sensu nulla habeat adjuncta media vere sufficientia ad salutem eorum, qui pereunt, (debita cum reverentia dictum sit) ludicrum est, atque inane. Enimvero voluntas *antecedens* adjuncta habet media vere sufficientia, parata omnibus hominibus *secundum se* consideratis; & non habet adjuncta media vere sufficientia actu collata omnibus hominibus consideratis *in certis circumstantiis*: qua duplici consideratione supposita, inepte dicitur per voluntatem *antecedentem* media vere sufficientia actu omnibus constitutis in statu peccati conferri, quoniam iis gratiam actu conferre pertinet ad voluntatem Dei *consequentem*, non ad voluntatem Dei *antecedentem*. Quæ cum omnibus Thomistis sint apertissima; jure miror, quomodo ignorentur a Præsule sapientissimo, qui adversus me stylum acuens testatur, se nulli scholæ esse addictum, sed potius Thomistis adhærere, quam ceteris.

Profecto, ut supra monui, & nemo unus ignorat, Deum auxilia sufficientia non omnibus actu elargiri, tametsi velit omnes, & singulos salvos fieri, docuerunt Theologi, quos laudavi in Vindiciis *dissert.* 4. *cap.* 1. idest, Thomas de Lemos *tomo* 2. *Panoplia pag.* 308. & 310. ac *tom.* 4. *pag.* 65. Gonet *de volunt. disput.* 3. *art.* 5. & *disp.* 5. *art.* item 5. Bannes 1. *p. q.* 23. *art.* 3. *concl.* 8. Zumel 1. *p. q.* 23. Joannes a S. Thoma 1. *p. q.* 19. *disp.* 5. *art.* 8. aliique innumeri, qui Apostolica verba, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, explicant de præparatione, non de actuali collatione divinorum auxiliorum. Et, si alii diversa ratione voluntatem *antecedentem* exponunt, & auxilium sufficientis gratiæ singulis actu conferri propugnant; non tamen audent prædictæ sententiæ notam erroris inurere, paucis fortasse exceptis, qui opiniones suas extollere & propagare aliarum depressione, & criminatione, præteritorum discriminum immemores, auramque flantem captantes, perperam aduituntur.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Quantum autem ad voluntatem salvandi omnes homines, quam admittere se profitentur, ita illam explicant. Sic scribit Fr. Berti* (1) Dico universos homines redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Christi: quatenus Christus sua passione instituit caussam nostræ liberationis: quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata delerentur: quatenus demum humanam naturam suscepit propter communem omnium redemptionem. Atque hæc est voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis institutionem.

Nihil illic de voluntate illa sincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adjuvat ut salutem assequi possint: imo illam excludit postmodum sic loquendo (2): Fateor eandem esse de voluntate antecedenti, & de morte Christi rationem; sed voluntas illa antecedens connotat, sententia nostra, institutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem, non distributionem, & applicationem beneficiorum, & passionis Christi, effecta, atque munera, quæ sunt etiam extraneis communia. Verissimum est ergo eam Apostoli sententiam, *Vult omnes homines salvos fieri*, accipiendam esse cum Augustino pro generibus singulorum, non pro singulis generum, si loquamur de largitione gratiarum, &c. *En his concludet*: Voluntatem illam antecedentem esse in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & Redemptionis proprietatem: sinceram esse autem, & veram, & etiam affectum suum consecutam, ut referatur ad suam caussam humani generis a Domino in veritate susceptam, ad effusionem sanguinis, ad institutionem Ecclesiæ, ad virtutem pretii, ad præparationem remedii, ad vocationem gentium, & ad efficaciam Sacramentorum.

En, ut jam observavimus, silet de voluntate illa speciali, qua singulis fidelibus, etiam iis, qui pereunt, Deus subministrat media, quibus salutem possunt assequi; silet, inquam, ubi hæc media commemorare debuisset. Voluntas ergo, quæ alios quam prædestinatos respicit, nihil aliud ex F. Berti connotat, quam sufficientiam pretii infiniti, & alia hujusmodi; inter quæ non recenset largitionem mediorum salutis vere, & proprie sufficientium, ne quidem pro fidelibus. Hoc autem adhuc clarius aperit, dum voluntatem illam metaphoricam, quam etiam antecedentem vocat, docet omnino sterilem, nec auxilia distribuentem iis, qui pereunt, quibus auxiliis salus æterna vere fiat possibilis, saltem fidelibus renatis in Christo; sic enim loquitur (3): Ex voluntate antecedente in singulos actualis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris *signi*, non *beneplaciti*; sive illam explicaveris comparate ad universum genus humanum, non ad hujus generis individua in certis circumstantiis constituta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur. *Et paullo post sic de S. Prospero* (4) *injuste loquitur in responsione ad objecta Massiliensium, & carmine de Ingratis*, ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis redemptionem explicat per institutionem, & efficaciam remedii, non per actualem gratiæ largitionem, ut ostendimus. *Quæ omnia & Jansenius, & Jansenii defensores admittunt libenter, & hoc sensu Christum pro omnibus mortuum confitentur, absque eo, quod errorem in quinta propositione damnatum ejiciant, & ejurent.*

F. J. LAURENTIUS.

Quemadmodum de voluntate *antecedente*, ita in Augustinensium, Thomistarumque sententia ratiocinandum est de morte Christi, quatenus crucem subiit pro totius mundi redemptione, & propter communem humani generis caussam, sive, prout redemptio omnia, & singula comprehendit humanæ naturæ individua. Dixi per voluntatem Dei *antecedentem* auxilia vere sufficientia omnibus præparari, sed in ipsa *antecedente* Dei voluntate considerari homines *secundum se*, non in certis rerum circumstantiis vel adjunctis: per voluntatem *sequentem* sufficientem gratiam non omnibus actu conferri, sed denegari aliquibus, & juxta *Dei beneplacitum*, juxta *mensuram donatio*-

nis

(1) T. 3. p. 337. (2) Ibid. p. 340. (3) P. 440. (4) P. 283.

nis Christi, quibusdam dari auxilia sufficientia, quibusdam gratiam per se efficacem, & quibusdam, nimirum electis, specialissimum donum finalis perseverantiæ. Eodem prorsus modo Christus universos homines redemit, propter unam omnium caussam in veritate susceptam, & quoad magnitudinem & potentiam pretii, atque secundum communem rationem redemptionis, quæ comparatur ad unam omnium hominum naturam in Adamo corruptam & mortificatam, & ad quam liberandam & sanandam mors Unigeniti Filii Dei est maximum & singulare remedium, pro omnibus paratum, & cunctis exhibitum: quæ communis ratio nostræ redemptionis non est dissimilis voluntati *antecedenti*, qua consideratur homo *secundum se*, eique remedia salutis, & gratiarum munera præparantur. At Christus non est mortuus pro omnibus & singulis, secundum peculiarem rationem atque proprietatem, qua actu beneficium mortis ejus singulis applicetur, aliis quidem per vocationem ad fidem, aliis per regenerationem baptismi, & remissionem originalis peccati, aliis per aliorum sacramentorum fructus multiplices, & uberrimos, aliis demum prædestinatis *secundum propositum voluntatis suæ*, magno dono collato perseverantiæ, atque hæc redemptionis proprietas, & ratio peculiaris respondet voluntati Dei consequenti. Pertractavi paullo supra de voluntate divina; nunc breviter agendum est de Christi Domini redemptione.

Generalem itaque illam, cunctisque hominibus communem redemptionem sitam esse in *pretio sanguinis Christi*, atque in *institutione caussarum*, seu *præparatione mediorum*, *quibus remitti possint quæcumque peccata*, non autem in auxilio gratiæ omnibus actualiter collato, fateri tenentur qui cum celeberrima Thomistarum schola permultis gratiam illorum culpa, & justissimo Dei judicio subtrahi propugnant. Quod, etsi *libro* 17. *Theol. discipl. cap.* 4. prolixa dissert. demonstravi; opportunum tamen videtur compendio rursus id agere. Ignorat nemo, principem scholasticorum beatissimum Thomam, ut mittam interim præstantissimos divinæ gratiæ vindices Augustinum, & Prosperum, 3. *p.* 49. *art.* 1. *ad* 3. hæc habere: *Christus in sua passione nos a peccatis liberavit caussaliter, idest, instituens caussam nostræ liberationis, ex qua possent quæcumque peccata quandoque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura: sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicumque morbi sanari, etiam in futurum*. Et proximo art. ad 2. *Præparatum est hominis remedium ex passione Christi, quo se potest tueri contra hostes impugnatores, ne deducatur in interitum mortis æternæ*.

Hisce verbis præceptoris Angelici utitur Thomas de Lemos *tom.* 2. *Panopliæ tract.* 4. *de Reprobat. cap.* 21. ubi *num.* 325. ait: *Non enim requiritur ad hoc, ut cum omni proprietate Christus dicatur omnium redemptor, quoad sufficientiam, quod in omnibus de facto sufficientia remedia applicentur; sed quod in se habeat sufficientem virtutem, & talem pretii magnitudinem, qua possint sufficientissime omnes redimi, ac salvari: quod autem aliquibus non applicetur, ad alia pertinet divina judicia*. Similia Gonet *de volunt. Dei disp.* 3. *art.* 5. *num.* 99. Joannes a S. Thoma *in* 1. *p. q.* 19. *disp.* 5. *art.* 8. *num.* 31. Benitez *de vera Christi gratia disp.* 1. *dub.* 1. *num.* 1. Orsi in *Petri a Soto Vindiciis cap.* 6. *art.* 3. verbo dicam, Thomistæ omnes; qui sive doceant sufficientem gratiam singulis dari, sive istud negent, unanimiter tamen fatentur ad voluntatem *antecedentem*, & ad communem humani generis redemptionem requiri *præparationem* mediorum, quibus unusquisque salutem consequi possit, non vero necessariam esse actualem ipsorum mediorum *applicationem*.

Præter Thomistas idem tradiderunt Cardinalis de Lauræa *opusc.* 2. *concl.* 2. *num.* 183. *& concl.* 3. *num.* 192. Franciscus Macedo *in Scrinio cap. ult. & lib.* 3. *de Clavibus cap.* 3. & cum nostratibus singulis Cardinalis Norisius *libro* 2. *Hist. Pelag. cap.* 15. atque in opusculo edito sub nomine *Annibalis Ricci*. Quorum, aliorumque verba produxi in Vindiciis *diss.* 4. *cap.* 1. §. 6. Addidi eo loci censuram Theologorum Lovaniensium *ad assertionem* 7. *Mediastrum*, ejusdemque censuræ *justificationem*: ad quam elevandam non abstinuerunt adversarii (videte quale illis insit ingenium) ab opponenda mihi censura altera Duacensi, eo nomine proscripta, quod Jansenianis adnumeret Augustinum Massoulié, Thomistarumque alios sententiæ nostræ propugnatores. Quæ ne dicta videantur ad conflandam alicui calumniam, demonstratum est vulgata typis lucubratiuncula, italico sermone conscripta. Omnium vero, quos laudavi, firmissima sententia est, ex quo Christus sit universorum redemptor, non inferri quod gratia collata sit universis.

Quidquid ergo sit de sententia Theologorum illorum, qui ex Christi redemptione gratiam singulis conferri putant (quam sententiam nec probo, nec damno) ea profecto, quam nuper explicavi, Catholica est, & vetustior, necnon magis apta, nisi mea me fallit opinio, ad revincendos hæreticos dogmatizantes Christum non esse mortuum pro omnibus. Nam si adversus istos ostendere nitamur, universalis redemptionis, & universalis collationis gratiæ unam esse eamdemque rationem; vereor, ne audacter reponant, Atqui gratia omnibus juxta veteres classicosque Theologos non confertur: ergo pro omnibus Redemptor mortem non subiit. Sed judicium de hac re ferant, qui putant valere plurimum ad hæreses confutandas opinationem eorum, qui nudiustertius prodierunt, Theologorum; & nihili faciendam illorum sententiam, quos tantopere venerabatur antiquitas.

Horum ego inhærens vestigiis dico Christum mortuum esse pro parvulis, qui non regenerati morte rapiuntur acerba; quibus tamen auxilia gratiæ non conferuntur. Dico Christum mortuum esse pro infidelibus; quorum tamen plerisque non affulget lux gratiæ. Dico Christum mortuum esse pro fidelibus, atque pro his maxime; quorum tamen nonnullis, dum rebelles lumini fiunt, actualis gratia justo judicio subtrahitur. Dico Christum mortuum esse pro omnibus; non tamen omnes beneficium mortis ejus recipere. Quæ postrema verba sunt etiam sacrosanctæ Tridentinæ synodi *sess.* 6. *cap.* 3. Ac si mihi lingua eorum uti fas est, quorum opera aliquandiu (utinam utiliter) pervolutavi; addo cum Augustino *de Nat. & gratia cap.* 22. *Prævaricatorem legis digne lux deserit veritatis*; & *de dono persev.* cap. 52. Deus hominibus *dat gratiam quibus vult, quoniam misericors est; quod etsi non dat, justus est: & non dat quibus non vult, ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ*; nec non de *Corrept. & grat. cap.* 11. num. 32. *Nunc autem quibus deest tale adjutorium* (appellatum ibidem ab Augustino *sine quo*) *jam pœna peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum*. Addo etiam quæ habentur in epistola synodica Episcoporum Africanorum in Sardinia exsulum scripta anno 523. cap. 9. *De gratia vero non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari: cum non solum* non omnium sit fides, *sed adhuc nonnullæ gentes inveniuntur, ad quas fidei prædicatio non pervenit: Beatus autem Apostolus dicit:* Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? *Non itaque gratia omnibus datur: quandoquidem ipsius gratiæ participes esse non possunt qui fideles non sunt; nec possunt credere, ad quos invenitur ipse fidei auditus minime pervenisse. Ipsa vero* gratia *quibuscumque datur, non æqualiter* datur, *sed secundum mensuram donationis Christi*, & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei: *qui non hominum personas accipit*, sed omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria singulis prout vult.

Ex his Africanorum Patrum verbis aperte intelligimus, gratiarum dona, quæ propter merita Christi præparata sunt omnibus, non æqualiter dari quibus dantur. In illa *præparatione* relucere dicimus communem redemptionem, in qua universi homines comprehenduntur; in hac *distributione* apparet redemptionis proprietas, & in diversa gratiarum distributione splendet diversa fructuum passionis Christi communicatio. Hanc Africani Patres non esse in omnibus æqualem rectissime affirmaverunt. *Aliquos enim homines novimus Dei spiritu, ut ea vellent, quæ Dei sunt, ante baptismum, sicut Cornelium: quosdam vero nec post baptismum, sicut Simonem Magum. Judicia enim Dei sicut multa abyssus: & gratia ejus non ex operibus, alioqui gratia jam non est gratia*, inquit S. P. Augustinus *lib.* 1. *operis imperf. contra Julian. num.* 98. *Interdum etiam sanctos & fideles suos in aliquibus vitiis tardius sanat: nec in eo ipse vult nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eamdem gratiam suam, ne facilitatem in omnibus assecuti, nostrum putemus esse quod ejus est: qui error multum est religioni pietatique contrarius*, ut idem S. Pater *lib.* 2. *de peccat. meritis & remiss. cap.* 19. *num.* 33. Aliquando *sanctis suis alicujus operis justi non tribuit vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum*, scribit eo loci num. 31. Gratiæ Magister. Prædestinati autem, qui recipiunt beneficium passionis Christi præstantissimum, pro quibus specialiter oravit, quique sunt oves, quas nemo potest rapere de manu ejus, *suo, ut pereant, desiderio non dimittuntur*; eorumque numerus in Dei regnum, *donata sibi etiam usque in finem perseverantia, integer perducetur, & illic integerrimus jam sine fine beatissimus servabitur, adhærente sibi misericordia Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum præliantur, sive cum coronantur*: quæ item verba sunt Augustini in libro *de gestis Pelagii cap.* 3. *& de corrept. & gratia cap.* 13.

Ad hos prædestinatos proculdubio præsertim comparatur voluntas Dei salvandi omnes, quam Scholastici appellant *voluntatem consequentem*, de qua prælaudatus S. Pater interpretatur verba Apostoli 1. ad Tim. 2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri*, *cap.* 103. *enchiridii*, *lib.* 4. *contra Julianum cap.* 8. *& lib. de corrept. & grat. cap.* 14. ut recte animadvertit S. Thomas 1. *p. q.* 19. *art.* 6. de quo supra.

Illius diversæ distributionis beneficiorum Dei, & applicationis meritorum Christi nulla alia ratio invenitur in Augustiniana sententia, nisi quæ repetitur ab inscrutabilibus Dei judiciis, ideoque ratio ipsa constituenda non est in redemptione humani generis, quatenus ad omnes homines comparatur, neque in voluntate Dei *ante-*

cedente, quæ respicit homines secundum se. Etenim si ab Augustino petamus; *Cur uni ita veritas suadeatur ut persuadeatur, illi autem non item; cur alios religiosos facit, alios non facit; cur ex duobus parvulis originali peccato pariter obstrictis iste assumatur, ille relinquatur; & ex duobus ætate jam grandibus, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur; cur ex duobus piis huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur*: Si hæc, inquam, ab Augustino petamus; non aliam accipiemus responsionem, quam illam, *Inscrutabilia sunt Judicia Dei*. Ita S. P. *lib. de Spiritu & lit. cap.* 34. ita lib. 1. *op. imp. numer.* 135. ita libro *de dono persev. cap.* 9. ita in omnibus fere adversus Pelagianos operibus. Quare præter illam catholicam, certissimamque veritatem, quod Dei gratia cui datur, misericorditer datur, cui autem non datur, justo judicio non datur: quærenti a me, cur uni baptismatis gratia, alteri caritas & religio, huic ornamenta ceterarum virtutum, illi pœnitentia & conversio, & prædestinatis *secundum propositum voluntatis divinæ* donetur perseverantia usque in finem, nil habeo quod respondeam aliud, nisi, *Inscrutabilia sunt judicia Dei*. Nam si invictissimus ille Pelagianorum debellator nullam aliam responsionem adhibuit, & utique hac monitione *de sp. & lit. cap.* 34. *Cui responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat ne inveniat præsumptores*; audacissimus forem, si ego parvulus ejus, hancque repens responsionem alteram ingeniolo meo excogitarem.

Corruunt ex dictis Archiepiscopi Senonensis objectamenta. Ubi enim *lib.* 17. *cap.* 4. dico, *universos homines fuisse redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in sanguine Christi, quatenus Christus sua passione instituit caussam nostræ liberationis, quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata delentur, quatenus veram humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem*, quæ verba mea esse fateor; ubi, inquam, hæc dico, aperte loquor de voluntate *antecedente*, quæ *præparationem*, non actualem applicationem mediorum importat; ideoque immediate subjicio, *Atque hæc est voluntas antecedens*. Ita vero loquens imitatus sum Evangelii præconem Apostolum Paullum; siquidem iste *ad Rom. cap.* 3. 25. ait de Christo: *Quem proposuit nobis propitiationem per fidem in sanguine ipsius*; & ego ita scripsi: *Universos homines esse redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in sanguine Christi*. Imitatus sum scholarum columen S. Thomam; quippe is 3. *p. q.* 49. *art.* 1. ait: *Christus sua passione nos a peccatis liberavit caussaliter, idest, instituens caussam nostræ liberationis, ex qua possent quæcumque peccata remitti*; ego vero iisdem fere verbis: *Christus universos homines redemit, quatenus sua passione instituit caussam nostræ liberationis, & quatenus obtulit pretium, vi cujus omnia peccata delentur*. Imitatus sum fidelissimum Augustini discipulum Prosperum; ipse namque ad nonam oppositionem calumniantium Gallorum scripsit: *Cum Dominus rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanæ naturæ susceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem, potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit*; & ego pariter affirmo crucifixum Salvatorem pro redemptione omnium hominum, *quatenus humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem*. Quid igitur istud rei est, quoniam in illam incidimus temporum calamitatem, in qua nobis conflatur calumnia, quod loquamur ore Prosperi, ore Thomæ, ore Pauli! Ex quonam, obsecro, est adversariorum nostrorum aut eruditio, aut sinceritas, ipsa Sanctorum verba vel non audire, vel audita non intelligere, vel intellecta reprehendere?

Verum ait Senonensis Præsul nil a me prædicto in loco agi de voluntate illa sincera, & benefica, qua Deus quemlibet fidelem, etiam eos, qui pereunt, adjuvat, ut salutem assequi possint. Sed quorsum hæc? Adjuvare actu fideles per collationem gratiarum, non est munus voluntatis *antecedentis*, quæ comparatur ad omnes omnino homines, *in quantum sunt homines*: sed munus est voluntatis *sequentis*; quæ comparatur ad homines *in aliqua adjuncta* constitutos, in statu nempe fidelium. Recolantur quæ diximus supra cum Angelico Thoma.

Ceterum sententia nostra non conferri fidelibus, iis etiam, qui pereunt, adjutorium gratiæ, quo salutem assequi possint, nisi spreta conscientia, proculdubio manifesto errore scribit Senonensium Antistes. Enimvero ipso capite 4. *libri* 17. ex quo verba adscripsit mea, addo: *Non omnibus indiscriminatim eodem modo passio Christi applicatur, sed aliquibus gratia sufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perseverantiæ confertur.* Et rursus, *Est igitur Christus propitiator peccatorum omnibus proposita: sed quæ per fidem, quemadmodum per alia gratiarum munera applicatur nobis ad percipiendum fructum ipsius, ut recte observat S. Thomas.* Item, *Applicatur passio Christi aut per fidem, aut per caritatem, aut per sacramenta.* Ubi autem de gratia disputo *lib.* 18. *cap.* 8. demonstro *cuilibet fideli adesse gratiam orationis; si divina auxilia quibusdam non conferuntur, id evenire ob impedimenta, quæ objicit humanum demeritum*; Deum, quantum *est ex se, gratiam largiri omnibus, nec tantum pro fidelibus, sed pro omnibus & singulis remedia salutis parasse, restituisse, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium denegare supernas illustrationes, alterumque gratiarum beneficentissimam largitatem: eum, qui actu a gratia non adjuvatur, queri debere de prava sua voluntate*, ut ii, qui non illuminantur a sole, propterea quod claudant fenestras, atque in tenebrosa domo velint commorari. Atque hoc etiam exemplum accepi a S. Thoma 1. 2. *q.* 79. *art.* 3.

In eo itaque criminatores sententiæ nostræ, venia illorum id dictum velim, allucinantur, quod cum schola Medistarum ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Christi redemptionem putent necessum esse, ut Dei gratia *actu conferatur*, & fructus passionis Christi *actu applicetur*. Ex alia autem parte non ignorantes, in sententia complurium gratiam actu singulis non conferri, fructusque passionis Christi cunctis non applicari, ajunt *ex illa antecedente voluntate*, & totius humani generis redemptione consequi, ut saltem fidelibus, iis etiam, qui pereunt, Deus adjutorium, quo salvari queant, largiatur. At quænam est nova illa Theologia? Voluntas *antecedens*, & Christi redemptio, non fideles tantummodo, sed omnes ac singulos homines complectitur; ideoque si ex voluntate *antecedente*, & ex communi redemptione infertur actualis gratiæ collatio, non solis fidelibus, sed omnibus & singulis hominibus gratia debet actu conferri. Atque id docent Medistæ, non mali hac in re dialectici. Si autem gratia non omnibus actu confertur, sed tamen omnibus præparatur, ut putant Augustiniani & Thomistæ; omni proculdubio *antecedens* Dei voluntas, & universalis redemptio *præparationem* gratiæ, non actualem *collationem* requirit; & hæc actualis *collatio* pertinet ad voluntatem *sequentem*, & ad redemptionis proprietatem, juxta quam distribuuntur gratiarum dona, non æqualiter omnibus, sed *secundum mensuram donationis Christi*, ut supra diximus cum Episcopis Africanis, imo cum Paullo Apostolo *ad Ephesios* 4. 7. Constat itaque novos istos Theologos neque bonos esse Medistas, quoniam fatentur gratiam parvulis ante usum rationis sine baptismate raptis, & quibusdam quoque infidelibus denegari; quum tamen in Medistarum sententia ex voluntate Dei *antecedente* debeat gratia sufficiens conferri omnibus. Constat neque bonos esse Thomistas, quia voluntatem *antecedentem* referunt ad homines, ut existunt in certis rerum circumstantiis, & ad actualem divinorum donorum distributionem. Ac si fas esset Augustini discipulo injuriam injuria, & calumniam calumnia pellere, illi, illi, inquam, censores nostri negant revera voluntatem Dei *antecedentem* salvandi omnes, negant revera Christum esse mortuum pro omnibus; quia docent ex voluntate *illa*, & ex redemptione Christi inferri actualem gratiæ *collationem*, & fatentur gratiam omnibus non conferri. Sed videant ceteri, an legitimæ sint ac veræ hujusmodi consecutiones.

Dixi itaque, & dixi iterum, & rursus dico, ad voluntatem Dei *antecedentem*, & ad Christi redemptionem, prout ad omnes extenditur, necessariam esse *præparationem* mediorum, & pretii oblationem, qua cuncti, qui ipsi Christo tanquam capiti uniri possunt, consequi valeant salutem. In hoc sita est benefica illa voluntas, in hoc virtus & potentia passionis Domini. Nullibi tamen nego aliis, præter prædestinatos, conferri gratiam. Confertur hæc fidelibus, confertur impiis, confertur infidelium pluribus, sed inæqualiter, & *secundum mensuram donationis Christi*, meritorum *ejus* intuitu, dividente Spiritu, qui omnia operatur, *proprie singulis, prout vult*. Hæc vero distributio, hæc collatio spectat ad voluntatem *consequentem*, & ad effectum, quem passio Christi sortitur in iis, *quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei sacramenta*. De hac voluntate *sequente*, de hac applicatione fructuum Dominicæ passionis loquor, dum sententiam Apostoli; *Vult omnes homines salvos fieri*, expono cum Augustino *pro generibus singulorum, non pro singulis generum*. Opus ne est, ut cum legentium fastidio hæc frequentissime repetantur? Attentius ergo libros nostros legant, qui vel Theologicæ disciplinæ laborantes ignorantia, vel calumniandi prurientes libidine, confundunt quæ dicimus de voluntate Dei *antecedente* cum iis, quæ asserimus de voluntate Dei *consequente*.

Tria sunt, quæ remanent breviter diluenda, unum quod accusator ait a me voluntatem, quam etiam *antecedentem* voco, dici *metaphoricam*, & *omnino sterilem*, nec auxilia distribuentem iis, qui pereunt. Alterum, me asserere voluntatem Dei, quæ alios, quam prædestinatos respicit, nihil aliud connotare quam *sufficientiam pretii infiniti*, & alia hujusmodi, inter quæ non recenseo largitionem mediorum saluti vere & proprie sufficientium, nequidem pro fidelibus. Tertium denique, *injuste* me loqui de S. Prospero ad objecta Massiliensium, & in carmine *de Ingratis*, & asserere tantum quæ libenter Jansenius, & Jansenii defensores admittunt.

Ad primum autem constat ex dictis, voluntatem Dei *antecedentem*, & *consequentem* distingui solummodo respectu connotatorum, sive, ut adjiciam phrasim Thomisticam, *respectu volitorum*; & voluntatem *antecedentem* propriam esse, veramque voluntatem ut connotat *præparationem* auxiliorum,

liorum,

liorum, & refertur ad hominem *secundum se*: esse autem voluntatem *secundum quid*, *velleitatem*, nec in certis rerum circumstantiis impleri, nec fieri quidquid Deus *antecedenter* vult, seu, ut Scholastici plurimi tradunt, esse voluntatem *signi*, non *beneplaciti*, & voluntatem *metaphoricam*, comparate ad homines, *ut sunt*, & a parte rei in certis circumstantiis rerum adjunctis existunt, quoniam ad istos non refertur voluntas Dei *antecedens*, sed *consequens*. Ideo autem voluntas illa *antecedens* non est sterilis, nec infructuosa, quoniam per illam præparantur singulis media ad salutem conducentia, licet per talem voluntatem Deus illa media singulis non conferat, nec applicet; Jansenius vero, ejusque asseclæ docent post Adæ lapsum omnibus neque *conferri*, neque *præparari*. Atque hæc responsio traditur consensu ceterorum Thomistarum a Joanne Baptista Gonet *disput. 4. de Voluntate art. 5. num. 99.*

Ad secundum pariter constat voluntatem illam, qua fidelibus, aliisque distribuuntur actu auxilia gratiarum, esse voluntatem *consequentem*, non *antecedentem*. Quamquam & de voluntate *antecedente lib. 17. cap. 4.* prope finem scribo: *Præter sufficientiam pretii, necesse est, ut ad universalem redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & institutio caussæ liberationis, qua possint peccata omnia remitti*; quæ sunt verba non tantum Lovaniensium in *Justificat.* censuræ suæ *pag.* 231. verum etiam S. Thomæ 3. *p. q. 49. art. 1.*

Ad postremum respondeo a me *prætic. cap. 4. lib. 17.* exsceiptam fuisse nullo verbo immutatam S. Prosperi *responsionem* ad capitulum 9. *calumniantium Gallorum*, verbisque Prosperi nulla a me additur interpretatio. Qua in re appello legentium oculos. Eodem *capite* 4. in quo pertractatus de Christi morte, nullus ex carmine Prosperi *de Ingratis* a me versus producitur. Libro autem 5. *cap.* 1. proferuntur quidem ex eodem carmine *cap.* 16. hæc verba:

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit; non moribus illi
Fit mora: non caussis anceps suspenditur ullis.

Verum hi S. Prosperi versus a me adversus sententiam meam *opp.* 2. objiciunt; ac respondeo verba Prosperi accipienda esse *de voluntate consequente, & absoluta, quæ suum consummat opus*, idest, *de voluntate quæ connotat rerum effectum; non autem de voluntate antecedente, & quæ est de rerum possibilitate*. Ex quibus apertissimum esse reor, qualem fidem detractores nostri promereantur, quam infirmis conjecturis in nos obstrepant, & quomodo celebriores Augustini & Thomæ discipulos, quorum doctrinam Apostolica Sedes non semel declaravit *tutissimam & inconcussam*, probroso & invidioso *Jansenismi* nomine temere audacterque traducant.

CAPUT II.

De merito, & demerito, & libertate ad utrumque requisita.

ARCHIEPISCOPUS.

I. F*Berti cautius loqui videtur, ubi de libertate hominis, & de necessitate, quæ secundum Fr. Bellelli voluntati per gratiam, aut concupiscentiam victricem imponitur accidentaliter, & consequenter ad peccatum Adami, voces libertatis, indifferentiæ, resistentiæ, auxilii sufficientis frequenter usurpat, ut a Jansenio remotum se ostendat. Verum lectori fucum facere conatur, nec aliter a sodali suo de libertate, & merito judicat.*

Ac primo qualis est illa indifferentia, *quam activam vocat? Illa secundum ejus doctrinam in eo sita est, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam alternis vicibus moveri, non autem quod possit secundum præsentes, quas habet, vires, aut resistere gratiæ moventi, aut adjuta a gratia resistere concupiscentiæ actu dominanti, & relative ad illam.* (1) Semper est, *inquit*, in natura posse recipere gratiam .... & dici consuevit remota. *Quæ sit autem illa* potentia remota, *qua possit homo resistere concupiscentiæ, aut motioni divinæ, ita explicavit, approbando dictum quorumdam Lovaniensium, qui tunc ad Jansenii doctrinæ defensionem satis aperte laborabant.* Ut homo possit converti, &c. *Sane qui* non habet panem, nec quidquam unde sibi panem procuret, *erit ne in vera potentia manducandi? Deus justus, & bonus potest ne talem punire, eo quod panem non manducavit? potest ne justum in hac impotentia deserere urgente præcepto? & qui in tali impotentia versatur, potest ne implere præceptum* secundum præsentes, quas habet, vires?

Objectioni huic occurrit dicendo: Neque dicas illusorie hoc dici, &c. *Sed hoc non potest exprobrari justo, qui post justitiam receptam nondum peccavit, & tamen urget mandatum præsens, & gratia destituitur. Deus ergo deserit illum antequam deseratur. & justo illi*, secundum præsentes, quas habet, vires, mandatum sit impossibile, & deest gratia, qua ei possibile fiat. *Quod est præcise una ex propositionibus in Jansenii libro damnatis.*

F. J. LAURENTIUS.

Quæ secundo articulo Cl. Senonensis Archiepiscopus præmittit de Fulgentio Bellelli, iis in compendium redactis, quæ ipsi objecerat Antistes Ruthenus, satis superque refutata, penitusque contrita a me fuerunt in altero volumine Augustiniani systematis vindicati. Illic ut ma quoque contorta, prolixe rejecta fuere, & confracta. Nihilo tamen minus ad ora calumniantium obstruenda non abs re erit adversantium tela rursus retundere. Quod autem Languetius fateatur a me nomina *libertatis*, *indifferentiæ*, *resistentiæ*, & *sufficientis auxilii* frequenter, ac saltem oretenus usurpari, gratias illi refero maximas; quoniam orthodoxe me sæpenumero consentire sermone linguæ non denegat. Fucum quidem verborum meorum, tum hic, cum alibi sæpe inofficiose reprehendit: sed operæ pretium est patefacere, num ipse potius lectitans scripta mea oculis lippientibus, lividisque, totus in caligine & in fuco versetur.

Pronuntiat ex tripode, secundum doctrinam meam, indifferentiam illam, quam voco *activam*, in eo sitam esse, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam alternis vicibus moveri, non autem quod possit secundum præsentes, quas habet, vires, aut resistere gratiæ moventi, aut adjuta a gratia resistere concupiscentiæ actu dominanti, & relative ad illam.

Ita ne explicatur in libris meis activa libertatis indifferentia? Ita ne? Lustres, quæso, optimus senex scripta mea paullo accuratius, adhibitisque, quandoquidem caligant oculi, conspicillis. Legas in præfat. libri 17. qui inscribitur *de hæresi Janseniana*, sive tom. 3. pag. 311. ubi de recentioribus Jansenii asseclis scribo: *Jam illud quoque concedunt, posse voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi potestatem dari negant, quamdiu voluntas actualis gratiæ inspiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiæ nequaquam actu consistat sub victrici delectatione. Verbis itaque, non re, Theologi illi sunt a damnatis erroribus alieni.* Paullo inferius pag. 316. addo: *Ait Jansenius impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum prævaleat desiderium & consuetudo peccati, & e contra sub viridiori concupiscentia necessario liberum arbitrium succumbere.* Et pauci interjectis subjicio pagina 317. tertia linea, *Nos contra contendimus nullam delectationem injicere vinculum libertati, nisi summi boni per lumen gloriæ manifestati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis instinctus.* Ibique, *Sive quacumque gratia præventus potest iniquus reluctari, ut quacumque premente cupiditate potest justus perseverare.* Et rursus, *Sententia nostra nec semper gratiæ delectationem inspiranti assentimur, neque necessum est, ut sequamur quod magis delectat.* Iterum eadem pagina necessum esse affirmamus, *Ad profliganda scita Jansenii, sub parva delectatione veram potestatem agendi, atque sub delectatione victrici potestatem agnoscere reluctandi.* Evidentissimum itaque est, ingenuum illum delatorem, censorem librorum accuratum, judicem incorruptum (talis enim censeri vult Gallicanus iste Archiepiscopus) illam mihi doctrinam adscribere, quam ad dogmata proscripta rejeci. Et quoniam de libertate ad meritum, & ad demeritum requisita, data opera pertractavi *libro 16. cap. 2. & 3.* oro, obtestorque lectorem, ut in eam dissertationem, ex qua potissimum debet de me judicium proferri, non dedignetur oculos conjicere.

Laudato igitur *libro 16. cap. 2. pag.* 275. thesim hanc secundam propono, *Pertinet ad libertatis essentiam posse agere & non agere*: eamque thesim demonstro ex idea, & definitione libertatis, quam Augustinus definit voluntatis potestatem, *qua sua deliberatione potest huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri*, & S. Thomas 1. *p. q.* 62. *art.* 8. *vim electivam mediorum*, animadvertens hujusmodi potestatem in iis, quæ necessario fiunt, non posse deprehendi: demonstro ex idea deliberationis; nemo quippe de iis deliberat, quæ in sui potestate non sunt, atque indifferentia, electio, & deliberatio semper liberum comitantur arbitrium: demonstro ex quo voluntas habeat operum suorum dominium ac potestatem; & docente Augustino *de Sp. & lit. cap. 3. hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult, facit: si non vult, non facit*: demonstro denique ex damnatis propositionibus enuntiantibus solam violentiam & coactionem repugnare libertati, & libere fieri quod fit voluntarie, etiamsi necessario fiat. Addo *pag.* 279. adversus Jansenianos propositionem tertiam. *Libertas indifferentiæ superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum*, evertens principium illud, *quod sub dominatu concupiscentiæ, atque sub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi potestas.*

Quomo-

(1) To. 3. l. 18. cap. 8. p. 443.

Quomodo ergo adhibenda est fides adversario affirmanti in eo per me situm esse indifferentiam arbitrii, quod voluntas possit aut per gratiam, aut per concupiscentiam moveri alternis vicibus, non autem quod resistere valeat aut gratiæ moventi, ac concupiscentiæ actu dominanti: quomodo, inquam, fides adhibenda est adversario eam mihi sententiam objicienti, quam totis lacertis exagito, & evertere studeo?

Sed rogo, quando Episcopus me impetit tam evidenti, tam atroci calumnia, in quonam librorum meorum invenit dogmatizatum a me, non posse resisti ab homine adjuto gratia concupiscentiæ actu dominanti, & relative ad istam? Num *libro* 17. *cap.* 1. ubi Jansenianam doctrinam expono? nequaquam. Ibi *pag.* 316. oppositum trado, ut demonstratum est paullo superius. Num ubi impugno sequenti cap. 3. primam Jansenii propositionem? Nequaquam. Ibi pag. 333. hæc trado: *Contraria voluntas carnalis, quantumvis prævaleat, non obstringit arbitrium vinculo necessitatis, sed relinquit indifferentiam judicii, & potentiam ad oppositum*. Numquid ubi fusiori stylo de libertate pertracto? nequaquam. De libertate enim pertracto lib. 4. cap. 12. ibi vero tom. 1. pag. 378. dico: *In sensu Jansenii sub dominatu concupiscentiæ, aut gratiæ consistit libertas a coactione, quoniam homo peccat culpabili cupiditate, & recte agit victrici delectatione; neque cogit arbitrium cupiditas, vel delectatio. Hæc est perversa doctrina Jansenii*. De libertate rursus pertracto lib. 21. cap. 10. & illic scribo; *Errant turpissime Calvini, & Jansenii Gregales, qui putant libertatem cum necessitate consistere. Libertas a necessitate etiam post Adæ prævaricationem in hominibus perseverat. Motus liber erit tantummodo, ubi sit in voluntate potestas illum cohibendi*; aliaque id genus, de quibus vide 2. tom. Vindic. meorum *pag.* 221. De libertate demum pertracto *lib.* 16. ubi quæ mihi objiciuntur instituta dissertatione refelli demonstratum est nuper, idque non fuco, verborumque pigmento, sed verbis potius quadratis, rotundis, & quantum fieri poterat, apertis atque perspicuis.

Unde ergo in mentem sagacibus doctisque viris cadere potuit tam præceps de me, iniquum sinistrumque judicium, quod asseram non persistere sub validiori concupiscentia, aut gratia potestatem reluctandi? Aut forte formam, aut tendens aucupia incidit is in hæc mea verba lib. 18. cap. 8. sive tom. 3. pag. 445. *Semper est in natura posse recipere gratiam, ideoque semper est in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum seipsa, in bonum adminiculis suffulta divinis. Atque hæc est potentia, ut dici consuevit, remota*. Hinc disputatum, ut sibimet videtur, acutus, mentisque nostræ inspector omniscius, ratiocinium infert illud: *Quæ sit autem illa potentia remota, qua possit homo resistere concupiscentiæ, aut motioni divinæ, ita explicavit approbando dictum quorumdam Lovaniensium, qui tunc ad Jansenii doctrinæ defensionem satis aperte laborabant*. „ Ut homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur, sed satis est, si habere illam, & obtinere possit. Quomodo dicitur homo posse manducare panem, etiam cum panem non habet, nec etiam quidquam unde sibi panem comparet: ut etiam dicitur videre potest, qui non habet lucem, sed in tenebrosum carcerem injectus est, quamvis sine luce visurus sit nunquam. „ *Sane qui non habet panem* (prosequitur recitatis verbis Lovaniensium Languetius) *nec quicquam unde sibi panem procuret, ut erit in vera potentia manducandi? Deus justus & bonus potest ne talem punire, eo quod panem non manducaverit? Potest ne justum in hac impotentia deserere urgente præcepto? Et qui in tali potentia versatur, potest ne implere præceptum, secundum præsentes, quas habet vires?*

Bene, & apposite. Atqui debebat criminator meam de libertate sententiam scrutari, ubi consulto, & data opera de illa pertracto, non autem quæ illic demonstro singula Jansenianis præcludens effugia, negligere, ac præterire silentio. Sed age: quoniam hæc avide arripuit insimulandi caussas prætexens, nodosque quærens in scirpo; ostendam quid octavo illo capite libri 18. agatur; quam recte proferatur Lovaniensium doctrina; & quam inepte detorqueantur ad justos quæ illic a me traduntur.

Itaque *libro* 18. *Theolog. discipl. cap.* 8. differendam suscepi de gratia sufficiente; & propositione 3. unde quæ mihi objiciuntur, exscripta sunt, definio, quod non sit necessaria *ad imputationem peccati præsens & actualis gratiæ inspiratio*. Non agitur ibidem de justis, sed de impiis, quibus juxta plurimorum sententiam subtrahitur in pœnam peccati sufficiens auxilium; & nihilominus eodem auxilio destituti libere peccant, & converti possunt: peccant quidam, quoniam ad malum humana natura seipsa sufficit: converti autem possunt, quia etiamsi gratia actu careant, illam tamen, quamdiu sunt in hac vita, habere possunt a Domino, qui cui donat eamdem gratiam, misericorditer donat.

Non arbitror Adversarium nostrum esse in Theologia adeo rudem, ut ignoret hanc esse Thomistarum fere omnium firmissimam assertionem. Hi enim objicientibus non posse impios, si destituti sint gratia, converti, & evitare peccatum, cum ad se convertendum, vitandumque peccatum ipsa gratia sit necessaria; respondent posse, quoniam possunt eamdem gratiam recipere, atque, ut docet Doctor Angelicus, illud non est impossibile quod possumus cum auxilio divino, quia ut Philosophus ait in 3. ethic. *Quæ per amicos possumus, aliqualiter per nos possumus*. Id revera S. Thomas ait 1. 2. *q.* 109. *art.* 4. & 2. 2. *q.* 156. *art.* 2. atque hæc Angelici Doctoris verba ibidem, citatis locis produxi; sed ea callidus accusator prætermisit, interpolatis verbis meis. Ceterum pari fraude nos insectante Gallo altero, ostendi secundo Vindiciarum volumine *pag.* 297. revera sententiam meam esse beatissimi Thomæ, hujusque discipulorum. Unum nunc addam, cui Thomistas reliqui subscribunt utroque pollice, Gonetum scilicet, qui *disp.* 4. *de Reprobat. art.* 6. §. 2. *nu.* 119. inquit: *Ut homo dicatur posse salvari, sufficit quod licet non habeat gratiam dantem potentiam, possit tamen illam recipere, & Deus possit illam conferre, quod totum verificatur de homine, quamdiu est in hac vita; & ideo vere dicitur posse salvari*. Addit paullo post nu. 121. *Possibile dicitur dupliciter; primo extrinsece ab extrinseca potentia alterius; nam ut docet Aristoteles lib. 3. ethic. cap. 3. id, quod per amicos possumus, per nos ipsos posse censemur. Secundo intrinsece, ratione principii actiu in subjecto existentis, proportionati ad id, quod possibile dicitur*. Atque hinc infert præclarus Thomista, *Infideles, & peccatores alios omni auxilio destitutos habere solam illam potentiam extrinsecam, fundatam principaliter in potentia Dei, & virtute meritorum Christi, & minus principaliter in arbitrii libertate, ut docuit D. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. ad 1*. Hoc nos prælaudata prop. 3. tradidimus; strepitque murmure, & excandescit perperam conviciator.

Venio ad verba Lovaniensium, quæ a narrata Thomistarum sententia nullatenus differunt. Habentur eadem verba *cap.* 12. *Justificationis*: ibique non tantum legitur, ut homo possit converti, non requiri *ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur*: sed additur, *si habere illam, & obtinere possit*. Propter additamentum istud dixi Lovaniensium sententiam a sententia Thomistarum non discrepare. Eo autem modo nonne recte dicitur mendicus, qui caret pane, & pecunia, qua panem sibi comparet, posse manducare, quia misericors homo potest illi panem stipemque largiri? nonne recte dicitur in tenebrosum carcerem injectum posse videre, quoniam, etsi caret luce, afferri potest lucerna, & occlusa fenestra aperiri? Cur ergo adversarii nostri quasi subsannando regerunt, *Qui non habet panem, nec quidquam unde sibi panem comparet, eritne in vera potentia manducandi?* Quomodo ita caecutiunt, ut in verbis Lovaniensium non cernant conditionem illam, *Si habere & obtinere possit*, neque secernunt *extrinsecam* illam & *intrinsecam* potentiam tam dilucide a Bannesio, a Goneto, & ab ipso Angelico Doctore explicatam?

Quoniam vero criminatur *justificationem* Theologorum Lovaniensium parvipendit & rejicit, atque supino errore, evidenti mendacio, manifestaque injuria tunc editam asseverat, quando *ad Jansenii doctrinæ defensionem satis aperte laborabant*; tædet me in viro, quem alioqui veneror plurimum, temporum quoque ignorantiam, densamque, qua judicium in me proferens circumfundebatur, caliginem patefacere. Certum quippe est, Jansenium anno 1585. adspexisse primum mortalium lucem: anno 1617. consecutum Lovanii lauream doctoratus: anno 1635. indeptum Episcopalem Iprensem Cathedram; neque de Jansenii doctrina disputatum est, nisi post ejus obitum, qui contigit anno 1638. At *censura* Lovaniensium prodiit die 9. Septembris anno 1587. & *justificatio censuræ* anno 1588. die augusti decimaseptima, quando Jansenius agebat tertium ætatis annum. Quis ergo, nisi labilis memoriæ senicculus, scripsisset de Lovaniensibus censuram, & justificationem conscribentibus, *Tunc ad Jansenii doctrinæ defensionem satis aperte laborabant?*

Dixisset saltem Archiepiscopus, *Ad defensionem Baji*, cujus doctrinam ajunt renovasse Jansenium. At id asserenti facillimum fuisset respondere, *censuram & justificationem* Lovaniensium fuisse editas contra 24. propositiones Molinistarum, quibus Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius anno 1585. cœperunt Lovanii tradere novam de divina gratia doctrinam. Quisquis solam *censuræ*, & *justificationis* legerit præfationem, vel theses & antitheses simul contulerit, editas illas adversus Molinianos non diffitebitur. Ipsimet religiosissimi Patres Societatis Jesu in *imagine 1. seculi lib. 6. cap.* 4. querebantur, ad ipsorum dedecus *majorem Episcoporum partem, & quadam collegia Canonicorum, geminis duarum Academiarum censuris* (Lovaniensi, de qua modo, & Duacensi latæ die 9. Septembris anno 1587.) *calculum adjecisse*.

Parcendum est, cum hæc ita se habeant, scientiæ mediæ patronis, si commemoratas censuras odio prosequantur Vaticano. Iisdem censuris velnus sententiæ Lessii & Hamelii inferebatur atrribum. Omnem propterea movent lapidem, ut ipsarum censurarum elevent auctoritatem, nobisque inverecunde objiciunt posteriorem alteram Duacensem, licet proscripta sit, & indici librorum expurgandorum inserta. In cassum tamen illorum recidunt machinationes. Lovanienses enim sæpe *censuram* suam confirmarunt, eamdemque Ven. Baronius, & in Congregationibus de Auxiliis sub Clemente VIII. Thomas de Lemos, postea com-

plures summi Theologi adprobaverunt. At vide Historiam de Auxiliis *lib. 1. a capite 2. usque ad 13.* Etenim mihi a *censura & justificatione* Lovaniensium ad judicium Archiepiscopi Senonensis revocanda est dissertatio.

Posteaquam aperto mendacio ait justificationem censuræ tum editam a Lovaniensibus, cum satis aperta ad Jansenii doctrinæ defensionem adlaborarent, interrogationem hanc irrisoriam subjecit: *Deus justus & bonus potest ne talem punire eo quod panem non manducavit? Potestne justum in hac impotentia deserere urgente præcepto? & qui in tali potentia versatur, potestne implere præceptum secundum præsentes, quas habet, vires?*

Verum aut callide, ac versute, aut certo certius fallaciter de una in alteram quæstionem, ut me Jansenianis adnumeret, transgreditur insimulator: sed perperam nititur retia expandere ante oculos pennatorum. Vidimus, quod sola librorum nostrorum, & prælaudati capitis octavi inspectione cuique perspicuum erit, agi propositione illa tertia de ea quæstione, *An imputari possit peccatum iis, quibus ob illorum culpam denegatur actualis gratia inspirato*, non de quæstione altera, *An justis denegetur gratia sufficiens*. Unde ergo præceps ille saltus, & excursio extra oleas, *Potestne justum in hac impotentia deserere?* Aliter de impio destituto gratia, aliter de justo, cui gratia adest, ratiocinemur, oportet? de illo dicimus habere potentiam evitandi peccatum, quia præditus est libero arbitrio, & potest recipere gratiam: de justo autem, ubi de hoc pertractamus, & liberum arbitrium, & sufficientem gratiam habere docemus. In impotentia vero nec justus versator, nec impius, quia ille habet gratiam, & iste potest habere.

In capite illo octavo *tom. 3. pag. 444.* positionis nostræ munimenta petimus ex Augustino, cujus *de corrept. & grat. cap. 6.* hæc sunt verba: *Si nondum regenerati sunt, primam esse caussam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit hominem rectum ab initio, & non est iniquitas apud Deum ...... Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei sue in malum libero amisit arbitrio.* Porro neque ii, qui nondum lavantur aere, pronuntiarent non regeneratos, & regeneratos, ac justificatos, qui in malam vitam voluntate sua relabuntur, esse justos. Producimus deinde Prosperi versus ex carmine *de Ingratis cap. 32.*

Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus,

Quia vero adeo hebes ingenio est, ut justos appellet, quos gratia neglexit, & qui degunt in umbra mortis? Hæc Augustini & Prosperi testimonia verbis Lovaniensium, quæ mihi exprobrat accusator, proximum tenent locum, non tamen illa vidit, qui scripta nostra *maturo examine* a se ponderata fuisse testatur.

De iis ergo, qui rectissimo Dei judicio non adjuvantur a Deo, a quorum numero excludimus justos, asserimus reos esse peccati, quoniam voluntate sua caduot; & adjutorio divinæ gratiæ propter mala merita sua expoliantur; & asserimus posse converti, quia habent naturalem facultatem liberi arbitrii, & quandiu sunt in hac vita, possunt recipere gratiam, quæ iis, quibus datur, misericorditer datur; & quibus non datur, justo judicio non datur. Hæc est nostra de iis, quibus gratia subtrahitur, sententia. Qui utique redarguendi, & corripiendi sunt, dum peccant, quia acceptam Dei gratiam suo in malum libero amiserunt arbitrio; quemadmodum redarguendus, & corripiendus foret prodigus ille filius, qui relicta paterna domo, in qua etiam mercenarii abundant panibus, & abiens in regionem longinquam, premeretur fame, & siliquis vesceretur.

Profecto non est eodem pacto ratiocinandum de justis. Pertractatum de his a me fuerat *de hær. Jansen. lib. 17. cap. 3. prop.* 1. ubi cum SS. Augustino, & Prospero demonstravi, Deum neminem deserere antequam deseratur, verbisque Apostoli in 1. ad Corinthios 10. 12. Tridentinæ synodi sess. 6. cap. 11. condemnationa articuli 54. Baji, Auctoritata S. Thomæ, aliorumque Theologorum, primam Jansenii propositionem refutavi. Quamobrem evidentissima res est, me non eodem modo ratiocinari de impio destituto gratia, & de justo gratia suffulto; sed criminatores Augustiniani systematis quæ a me de illo traduntur, cum iis quæ dicuntur de altero, aut subdole, aut imperite, aut, quod de viris optimis existimandum est, incogitanter confundunt.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Porro fluit hæc propositio, sicut & cetera in Jansenio damnata, ex illo principio Yprensis Episcopi*, quod magis delectat *delectatione indeliberata*, illud operari necessum est. *Idem principium sibi genuinum facit Fr. Berti, & ita pro certo ab eodem traditur, ut concurrentibus duabus delectationibus gratiæ, & concupiscentiæ in æquali gradu voluntas debeat remanere anceps.* (1) Cum trahatur animus, *inquit*, delectatione sancta, & noxia, numquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram, sed pendebit anceps, donec una sit robustior, eamque deprimat: *Rationem reddit illico:* Nullus enim, nisi a fortiore, vincitur, & superatur. *Quod impossibilitatem, & necessitatem a F. Bellelli traditam omnino exprimit. Quis ergo libertatis humanæ, & indifferentiæ usus?*

F. J. LAURENTIUS.

Principium illud, *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*, traditur ab Augustino in caput 5. epistolæ ad Galatas, & dummodo germano intelligatur sensu, nequit ulla ratione reprobari. Hunc sensum nos talem esse affirmavimus libro 14. Theol. discipl. cap. 11. & tom. 2. Apolog. pag. 155. *Augustinus docet nos necessario sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum: quo sensu necesse est ut sedeamus, quando efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus.* Nemo non videt de qua necessitate interpretemur Augustinianum illud proloquium. Accipiendum illud esse affirmamus, *Sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum*, idest, de necessitate illa *consequente*, quam Thomistæ & Augustiniani omnes agnoscunt sub gratia per se efficaci. Imo contra Jansenium disputans *lib. 17. cap. 2.* sive *tom. 3. pag. 317.* me scripsisse memini, *Sententia nostra nec semper gratiæ delectationem inspiranti adsentimur, neque necesse est ut sequamur quod magis delectat.* Neque hæc pugnant cum præcedentibus, quia illic de *consequente*, hic vero de *antecedente* necessitate loquuti sumus. Consentire nobiscum per omnia Antoninum Massoulié in opere, cui titulus, *S. Thomas sui Interpres*, disp. de libert. q. 6. art. 6. demonstratum est tom. 2. *Vindic. dissert. 4. cap. 1. §. 8. num. 7.* Necessum non est, ut singula repetantur. Vide Massoulié *tom. 1. pag. 149.* nostramque dissertationem *tom. 2. pag. 153.*

In Augustiniano illo axiomate addidit pro lubitu Senonensis Antistes, ea verba, *delectatione indeliberata*, tacite Jansenianі erroris insimulans Theologos, qui ipsum axioma de sola delectatione deliberata non explicant. Verum priusquam voluntas deliberet, sibique propositum bonum amplectatur, requiritur, ut Deus illi delectationem victricem immittat; quoniam animus voluptate trahitur, ejusque pondus est amor. Ut ergo bonum velimus, facit Deus *sine nobis* inspirando dilectionis suavitatem: quando autem volumus, operatur *nobiscum* adjuvans voluntatem nostram, ut quod volumus, impleamus. Ita inspiratio dilectionis, & effectricis gratiæ præmotio, *indeliberata* est; actus vero dilectionis, & opus quod perficitur, *deliberatus*. Qui non ignorat gratiæ prævenientis, & operantis, a gratia subsequente, & cooperante discrimen, facile percipiet quæ dicimus: si quis ignorat, is taceat, redeatque ad vestibula Theologiæ.

Theologi itaque constituentes prævenientem gratiam in *sanctæ dilectionis inspiratione*, & nobiscum propugnantes hanc gratiam in iis, qui actu operantur, ut oportet, esse adjutorium per se efficax, ipsam prævenientem gratiam ubsque ulla hæsitatione appellare tenentur *delectationem indeliberatam*, qua voluntas efficaciter trahitur. Ab hac autem præveniente gratia, sive ab hac inspiratione sanctæ dilectionis excitata voluntas liberam exequitur opus, quod sequitur ex præmotione divina necessitate illa, quæ in schola Thomistica agnoscitur sub physica prædeterminatione, necessitate nimirum *sequente*, non *antecedente*, sive, ut nos supra diximus, *infallibili & certa consecutione actus*, & non sublata liberi arbitrii ad actum oppositum potestate.

Augustinianum proloquium, de quo agitur, eodem modo de delectatione *indeliberata* explicavit quoque Petrus de la Brone Episcopus Mirapiscæ in opere inscripto, *Defense de la grace efficace par elle-mesme*, edito Parisiis anno 1721. Cujus utique viri, quamquam unus fuerit Appellantium, credo posse me testimonium exscribere, propter inserta verba Eminentissimi Cardinalis de Bissy, & doctrinam præstantissimi Meldensium Antistitis Jacobi Benigni Bossuet, maxime quod prælaudata gratiæ seipsa effectricis *defensio* nulla, ni fallor, confixa est Romana censura. Hujus itaque operis articulus 22. pag. 261. est hujusmodi, *Explication de l'axiôme de S. Augustin*, Qu'il est nécessaire que la volonté agisse, selon ce qui lui plait. „ Doctrina autem hujus Episcopi est quæ sequitur. *Il ne paroit pas que Saint Augustin dise dans cet endroit rién de plus, que ce que nous venons de lire dans les passages du livre de l'esprit & de la lettre, & de l'enchiridion, que j'ai déjà citez. Cependant cet axiôme fournit une occasion aux nouveaux Molinistes, d'attaquer les defenseurs de la grace efficace par elle-même, comme s'ils enseignoient cette même grace*

(1) T. 3. p. 103. 104.

grace nécessitante lorsqu' ils employent cet endroit de Saint Augustin, pour expliquer la force de la grace médicinale de Jesus-Christ.

Ils n' abuseroient pas de cet axiôme de Saint Augustin, pour calomnier les Docteurs catholiques, qui font une profession particuliere de suivre la doctrine de ce Saint, s' ils étoient aussi équitables, que M. l' Evêque de Meaux, aujourd' hui M. le Cardinal de Bissy. Voici comme il s' explique au commencement de son ordonnance sur le Jansenisme: „ On peut entendre ce texte de Saint Augustin d' un plaisir indélibéré, qui nécessita l' homme à agir d' une nécessité physique & antécédente, qui est celle à la quelle on ne peut résister, & qui précede le consentement de la volonté. *Et tout de suite:* On peut aussi l' entendre d' un plaisir indélibéré, mais qui n' impose à la volonté, en la faisant agir, qu' une nécessité morale & improprement dite, parce qu' elle n' ôte pas le pouvoir parfait & exempt de tout empêchement, de ne pas agir. *M. le Cardinal de Bissy continue:* Que si Saint Augustin parle d' un plaisir indélibéré, quand il dit, *qu' il est nécessaire que nous agissons conformement à ce qui nous plait le plus*, on doit interpréter cet mot *nécessaire*, d' une nécessité morale, & improprement dite. Cec il reduit tout l' effet de la nécessité, qu' impose à l' ame le plaisir de la grace, à lui faire mener une vie chaste, & il ne prétend nullement lui ôter le pouvoir de changer de conduite, & de pécher. „ Pluea addit vir præstantissimus de indeliberata delectatione explicans Augustini prologuium: de quo accipiendum esse docet cum Meldensi Episcopo Bossuet verba ille ipsius Augustini, *Rogandus est Deus ut velit, quia necesse est fieri si voluerit*; & quæ sequuntur, *Si Deus hoc velit, necesse est hoc esse*; ut quæ habentur lib. 5. de Civit. Dei cap. 10. *Si autem illa definitur esse necessitas, secundum quam dicimus necesse esse, ut ita sit aliquid, vel ita fiet, nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis.* Quæ omnia de necessitate consequente, & ex suppositione voluntatis & præmotionis divinæ, non de necessitate absoluta & antecedente, applicenda sunt, quemadmodum nos explicavimus axioma S. P. Augustini, *Quod amplius nos delectat, secundum illud operemur necesse est.* Modo ad judicium Senonensis Episcopi revertamur.

Auctor quoque *Jansenismi Redivivi pag.* 187. mihi objecit, quæ iterum urget illustrissimus Archiepiscopus, & scripta fuerunt e me *lib.* 14. *cap.* 11. idest, tom. 3. pag. 203. *Cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sancta, & mala, numquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit altera robustior; nullus enim, nisi a fortiori, vincitur, & superatur.*

Vellem cetera Adversarius prosequutus fuisset: ita enim immediate hæc subjicio, *Et voluntas vetus & nova, dum iste illam non superat, & pugnant constitutione, discordando dissipant animum, ut Augustinus docet* lib. 8. Conf. cap. 5. *Tunc quia in æquali gradu concupiscentia & gratia, gratia concupiscentiæ, non concupiscentia gratiæ succumberet; quia homo etiam cum æquali virtute majorem habet ad malum, quam ad bonum, inclinationem: & ideo Augustinus scribit de correpc. & gratia cap.* 12. „ Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet. „ *Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei præmotione, est liberi arbitrii sani, & robusti, non autem infirmi.* Pugno itaque in loco, qui mihi objicitur, pro gratiæ efficaci, sine qua homo in statu naturæ lapsæ succumberet, licet libere, nec potestate ad oppositum per peccatum prorsus extincta, eo modo, quo libere in peccatum labitur, & numquam resistit concupiscentiæ, solo gratiæ sufficientis adjutorio, non gratia efficaci, aut congrua suffultus. Debebat hæc animadversor expendere, aut inspicere quæstionis, quæ ibidem agitur, inscriptionem.

Veterem ergo cantilenam repetenti succinendum est eodem tono. *In conflictu* (ita scripsi tom. 2. Vindic. pag. 229.) *in conflictu duarum delectationum pendere ancipitem voluntatem, nisi una alteram superet, neque consequi opus, nisi delectatio victrix accedat, docuerunt viri doctissimi prælaudati cap.* 1. §. 2. *Macedus acute scribens*, Augustinum delectationes carnis opponere delectationibus spiritus, in ea pugna concupiscentiam cum gratia committere, & fortiori victoriam assignare: *Mansius ore omnium Augustinensium affirmans*, non posse voluntatem plena imperare actus sebsequentes, sed inter duos amores fluctuare, nisi amor honesti superet contrarium amorem: *Gonzalez, aliique Thomistæ a Gravesonio laudati, docentes gratiam numquam fore efficacem, nec voluntatem recte operaturam*, nisi gratia majores efficaciæ gradus habeat, & superet gradus obstinationis: *Antonius Massoulié demonstrans itidem numquam gratiam fore effectricem*, si resistentiam voluntatis omnino non vincat: *Auctor Operis inscripti* Le Disciple pacifique, *plurimum commendans sententiam docentem*, Que la même grace qui surmonteroit trois ou quatre dégrés d' obstination, parce qu' elle seroit dans un dégré très propre pour le surmonter, pourroit n' avoir pas la même convenance, ni par consequent le même effet & le même succés, si elle trouvoit six dégrés d' opposition, d' obstacle, & de résistance: *S. Thomas docens non moveri voluntatem a congruo & convenienti bono*, nisi sua vi superet vim, & effrænis concupiscentiæ impetum: *Augustinus denique sæpenumero affirmans, gratia inspirari* certam scientiam & victricem delectationem, *fieri*, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas spiritus vincat, *atque*, ut plus delectet quod Deus præcipit, quam delectat quod impedit. *Ergo quod inter delectationes sit pugna, & quod fortior alteram superet, nec Janseniana doctrina est, nec nova, nec quæ commovere debeat Theologum vel mediocriter eruditum. Jansenii error & heresis delectationi, quæ alteram vincit, alligat* necessitatem antecedentem & physicam: *quem a nobis rejici cursus ostenderem, nisi ex præcedenti* §. 1. & 4. *atque ex tota hac dissertatione manifestissimum foret.* Hæc ego citata dissert. 4. cap. 2. §. 6. & longa plura cap. 1. §. 2. ad quæ loca lectorem remitto.

Ex dictis colligitur, sub gratiæ per se efficacis, vel sub delectationis victricis præmotione, talem esse usum humanæ voluntatis, ut *libere* quidem, sed *infallibiliter* operetur: *libere* cum potestate ad oppositum; *infallibiliter*, cum actus, qui supposita hac præmotione numquam suspenditur, certissima consecutione. Quod disertis planisque verbis affirmavi præcitato capite 11. libri 14. & cap. 1. libri 17. prout demonstratum est hactenus.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Hinc est quod ita gratiam efficacem definiat:* Est victrix delectatio, sive caritas, quæ superat contrariam cupiditatem. *Quam definitionem explanando ait:* Hæc delectatio, & caritas, &c. *Nec vox illa* libere obtemperat *ad faciendum fucum apposita quidquam systemati gratiæ necessitantis detrahit; siquidem paullo post addit:* Sequitur ex hac victrice delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum, quod magis delectat (1). *Hac fretus sententia, quam ex Augustino male intellecto deprompsit, & cui sæpius in suo opere inhæret*, Augustinus, *inquit*, docet nos necessario sequi quod magis delectat.

Ut autem hanc necessitatem relativam conciliet cum iis, quæ præclare docere videtur de libertatis indifferentia, & de merito, & de demerito, aliam a sodali suo viam tenet, quæ non minus definitionibus Ecclesiæ contradicit, & Jansenii erroribus non minus favere videtur. Contendit enim ad meritum sub gratia impulsu fortioris, seu superioris delectationis cælestis indeliberatæ, sufficere in statu naturæ lapsæ potestatem non quidem abstinendi a bono opere, sed potestatem hoc, vel illud bonum eligendi. Item sub impulsu concupiscentiæ fortioris sufficere ad demerendum potestatem eligendi hoc, vel illud peccatum, nec requiri potestatem abstinendi simpliciter a peccato. Ex quo principio sequitur justum in statu naturæ lapsæ sufficienter esse liberum solo impulsu gratiæ necessitantis ad bonum, si unum præ alio bono possit eligere.

F. J. LAURENTIUS.

Stupenda res est, *systematis nostri* impugnatores rodere rursus & carpere definitionem illam gratiæ efficacis, *Est victrix delectatio, sive caritas, quæ vincit contrariam concupiscentiam.* Demonstravi in Vindiciis *disput.* 4. *cap.* 1. §. 2. *num.* 6. S. P. Augustinum eamdem tradidisse definitionem in libris de correpc. & grat. cap. 9. num. 31. ubi ait adjutorio *quo* fieri, ut homo tanto ardore diligat, *Ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat*: lib. de Sp. & lit. cap. 29. num. 51. ubi inquit: *Inspirata gratia suavitate per Spiritum Sanctum facit* (Deus) *plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit*: eodem libro cap. 35. num. 63. ubi scribit: *Fieret si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si nihil eorum quæ pertinent ad justitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis dolorisve impedit, delectatio illa superaret*: libro 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 19. num. 32. ubi per effectricem gratiam docet a Deo tribui *certam scientiam & victricem delectationem*. Quid vero intercedit discriminis inter definitionem illam meam, & inter verba hæc Augustini?

Meam dixi definitionem, quod illam tradiderim, non quod ego omnium primus invenerim. P. Macedo eamdem definitionem produxerat in *Cortina pag.* 20. Cardinalis Brancatus de Lauræa illam pluribus argumentis exemplisque illustrat & comprobat *opusc.* 3. *de gratia num.* 316. Illam ex Thomistis probarunt Joannes Gonzalez *controversia* 1. *de gratia cap.* 4. & Antonius Massoulié *diss.* 2. *de libertate creata q.* 6. *art.* 6. Ipsimet Congruistæ gratiam,

(1) L. 14. c. 8. p. 156.

tiam, quam congruam vocant, & putans esse efficacem
ab eventu, & a determinatione voluntatis, *victricem de-
lectationem* appellari ab Augustino fatentur, ut Vasquez
p. 1. disp. 67. & 1. 2. disp. 186. cap. 11. num. 36. Quo-
tum, aliorumque testimonia produxi *tom. 2. Vindic. dis-
sert. 4. cap. 1.* ideoque ab eis iterum exscribendis absti-
neo.

Ridiculum est etiam, quod subjicit criminator, ludere
me verbis, & fucum facere, dum libertatem sub victrice
delectatione commendo, eo quod scripserim libro 14. cap.
8. sive tom. 3. pag. 156. *Sequitur ex victrici delectatione
infallibiliter effectus, eo quod animus complectatur bonum
quod magis delectat.* Enimvero *Infallibiliter* dixi, non
Necessario: immo si *Necessario* dixissem, solam consequen-
tiæ necessitatem adstruendo, recte dixissem. Est ne unus
inter Theologos, non Thomistas tantum & Augustinian-
ses, verum & inter Congruistas, qui non affirmet ex gra-
tia efficace consequi effectum *infallibiliter?* Est ne unus,
ad cujus notitiam non pervenerit quod ait Augustinus in
libro de corrept. & gratia cap. 12. num. 38. *Infirmis ser-
vavit Deus, ut ipso donante invictissime quod bonum est
vellent, & hoc deserere invictissime nollent:* Et de præde-
stinat. SS. cap. 8. num. 13. *Hæc itaque gratia, quæ occul-
te humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo du-
ro corde respuitur, ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia
primitus auferatur?* Est ne unus, qui nesciat S. Thomam
1. 2. q. 112. art. 3. hæc scripsisse: *Si præparatio ad gra-
tiam consideretur secundum quod est a Deo movente, tunc
habet necessitatem ad id, quod ordinatur a Deo, non qui-
dem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei defi-
cere non potest, secundum quod Augustinus dicit in libro
de prædest. SS. quod per beneficia Dei certissime liberantur
quicumque liberantur. Unde si ex intentione Dei moventis
est quod homo, cujus cor movet, gratiam consequatur, in-
fallibiliter illam consequitur, secundum illud Joannis 6.* „
Omnis, qui audit a Patre, & didicit, venit ad me? „
Hinc Thomistæ omnes cum Didaco Alvarez *de auxiliis
disp.* 122. num. 17. *Posita gratia efficaci*, inquiunt, *in li-
bero arbitrio, infallibiliter sequitur, quod ipsum liberum ar-
bitrium pie operetur, ut hæc duo simul sint incompossibilia,
quod scilicet gratia efficax ponatur in homine, & bonum actum
dissentiat.*

Cum hæc tamen sint cunctis Theologis apertissima; cri-
minari nos audet conviciator, quod asseramus effectum
ex victrici delectatione consequi *infallibiliter*, aperto mar-
te pugnans adversus fulgidissima Ecclesiæ lumina Augusti-
num, & Thomam. Et quod caput est, ac in nobis in-
tolerabile foret, & in adversariis nostris non advertitur, aut
excusatur, eodem cap. 8. eademque pagina 156. unde ver-
ba mea obtruncata, & mutilata producunt, ita locutus
sum ambiguitatem omnem avertens: *Nos dicimus indelibe-
ratam esse hanc delectationem, quatenus inspiratur a Deo;
& proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mere-
ri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissi-
me tenemus: cum meritum haberi nequeat sine indifferentia
libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta est cum deli-
beratione comparate ad opera, quæ efficiuntur a libero arbi-
trio hac delectatione excitato. Quamvis enim sit hæc efficax
gratia antecedens, & Deus sine nobis faciat ut velimus;
nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub
omni ratione boni, quemadmodum proponitur Beatis per lu-
men gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera
libertas, quam habere nequeunt Beati in patria: ut expli-
cavi in libro de scientia Dei cap. 13. regula 6. de Angelis
capite pariter 13. & de primo homine cap. 10. Quamobrem
sequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter ef-
fectus, et quod animus amplectatur bonum quod magis de-
lectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita de-
lectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio
aliqua mali.* En libertas, & indifferentia judicii, a me
eo ipso in loco asserta & explicata, ubi verbis meis mu-
tilatis autumant denegari. Sed est iniquorum Accusatorum
temeritas & confidentia, ut sibimet persuadeant proposita
a se objecta in suis, non autem in scriptis meis legi, &
dijudicari oportere.

Cetera hujus paragraphi criminatoris verba non moror.
Quo enim in loco scriptum est a me, sub victrici dele-
ctatione non remanere potestatem abstinendi simpliciter a
peccato, & sub impulsu gratiæ necessitantis ad bonum pos-
se hominem eligere hoc, vel illud bonum, neque habere
potestatem peccandi, vel non peccandi? Aut delirat, aut
somniat, aut saltem sibi monstra fingit, qui ista scripti-
tat. Nostra hæc apertissima sententia est, quam declara-
vimus lib. 17. cap. 1. pag. 317. *Sicut quacumque gratia
præventus potest iniquus reluctari; ita quacumque premente
cupiditate potest justus perseverare*: & paullo inferius af-
firmamus oportere ad profliganda scita Jansenii, *Sub parva
delectatione veram potestatem agendi, & sub delectatione
victrici potestatem agnoscere reluctandi.* Vide etiam quæ di-
xi libro 14. cap. 21. pag. 201.

Me non latet, displicere nonnullis, quod efficacem gra-
tiam dicerim victricem illam delectationem, quæ superat
contrariam concupiscentiam, adeo ut eadem gratia
relative ad diversos gradus carnalis delectationis sit
efficax, vel inefficax: sed hanc esse complurium catholi-
corum Theologorum sententiam, tam luculenter de-
monstravi *dissert. 4. apolog. cap. 1. §. 2. a numero 1. usque
ad 9.* ut necessum non sit eadem rursus cum legentium
tædio repetere.

ARCHIEPISCOPUS.

IV. *Similiter & justum, cui gratia a Deo denegatur,
sufficienter ait esse liberum ad demerendum, si solum pos-
sit, ex. gr. loco furti homicidium perpetrare, aut fornica-
tionis loco adulterium. Quæ doctrina æque pugnat cum Con-
cilio Tridentino, & cum decretis Summorum Pontificum
latis contra Jansenium. Audiatur ipse Auctor* (1): Contin-
gere tamen potest, ut voluntas sit determinata, &c. *Hæc
F. Berti de libertate ad merendum requisita.*

F. J. LAURENTIUS.

Atrox est, & iniquissima postrema hæc exprobratio.
Nam justus non solum habet potestatem liberi arbitrii,
& potentiam illam extrinsecam, qua potest adjuvari a
Deo, quamdiu in hac vita versatur; sed habet ulterius po-
tentiam illam intrinsecam, quam illi tribuit auxilium gra-
tiæ sufficientis. Profecto illis verbis, *Contingere autem pot-
est, &c.* quæ habentur lib. 16. cap. 2. non affirmo habe-
ri rationem meriti in iis actibus, qui peraguntur neces-
sitate, sed in iis, quos liberum arbitrium peragit libere,
& cum indifferentia judicii. Loquor enim de Deo, qui
cum necessario amet seipsum, libere tamen diligit creatu-
ras: loquor de Christo, qui etsi peccare non poterat, ha-
bebat tamen liberam potestatem ponendi animam suam;
& loquor de Beatis, qui licet videndo Deum, ut in se
est, necessario illum ament, sua tamen pollent libertate
erga objecta reliqua, quæ sub indifferentia judicii eis pro-
ponuntur. Belle igitur, bellissime! Debebat ex hoc lo-
co adversarius fateri sententia mea requiri ad opus me-
ritorium libertatem indifferentiæ, nec sufficere libertatem
a coactione, sive illam spontaneitatem & lubentiam, qua
Deus seipsum, & Christus, & Beati diligunt Deum: id
debebat fateri; sed meis, ut alibi, verbis excisis, & mu-
tilatis infert oppositum, idest, negari a me veram liber-
tatem indifferentiæ ad merendum, vel demerendum:
pro qua libertate eo in capite acerrime, &, absit invidia
verbo, accuratius, quam multi Theologi fecerint, decertavi.

Reddantur itaque verba mea, & evanescet calumnia
sua. *Contingere* (ita ego præcit. pag. 281.) *contingere autem
potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni,
v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est volun-
tas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & ni-
hilominus maneat indeterminata ad hunc actum, vel illum.
Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum deter-
minatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate
in actibus ceteris, qui versantur circa objecta indifferentia,
& ab illa satietate, a qua nequeunt deflectere, imperantur.
Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, crebat li-
bere, & libere illi obtemperabat dando corpus suum percu-
tientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto,
& operatus est hominum redemptionem cum potestate ponen-
di animam suam, ac perfectissima libertate.*

ARCHIEPISCOPUS.

V. *Audiatur etiam disserens de libertate ad demerendum
sufficiente in statu naturæ lapsæ*, (2) Possumus ergo obji-
cientibus hominem, &c. *& paulo post*: Insuper Theolo-
gi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos, &c.
*Sane Jansenii sectatores hanc libertatis speciem non reji-
cerent, imo ultro adoptarent. Porro justus urgente præcepto
post acceptam gratiam justificantem reus ne censebitur, &
sufficienter liber ad demerendum, si præsertim agatur de
impletione præcepti affirmativi, cujus obligatio instat, quod-
que omittere non potest sine peccato, nec aliud peccatum po-
test eligere? Erit ergo reus etiam justus, etiamsi manda-
tum* ei fiat impossibile secundum præsentes, quas habet,
vires, & desit ei gratia, qua illi fiat possibile; *quod est
pura Jansenii doctrina in prima ejus propositione damnata
ut hæretica, & impia.*

F. J. LAURENTIUS.

Vellicat demum Senonensis Antistes quæ de libertate
ad merendum scripsi tom. 3. pag. 443. *Possumus ergo,
&c.* Loquor ibidem de homine destituto gratia sufficiente:
ac verba mea, si, prout jacent, recitentur, sunt hujus-
modi: *Possumus ergo objicientibus hominem derelictum a
gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad speci-
ficationem ad malum, respondere quod illius voluntas non
est determinata ad hoc malum, vel illud; ideoque peccat
per liberum arbitrium unum, aut alterum eligendo. As-
serebat*

(1) T. 3. p. 281. (2) Ibid. p. 443.

ferebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hæreticum refellit doctissimus Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 14. ad 3. his verbis: Respondeo tam angelos sanctos, quam malos Dæmones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a necessitate; tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam a necessitate habere, quia multa faciunt, quæ possunt non facere, & e contra; & in hujusmodi Dæmones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium essentiale crescere possit, cum utrique sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ sempiternæ pertineant. *Videte etiam Estium in libro 2. sent. dist. 7. §. 5. & dist. ultima lib. 4. S. Thomam 12. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati, ac Dæmones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissime refellunt hoc argumentum Jansenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnent: etiamsi nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi necessitas. Et sane, me judice, facilius hac responsa aliorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Jansenianæ conjectio plane Catholicorum ore damnata & explosa.* Hæc mea verba sunt; in quibus satius duxit calumniator resecare Ven. Bellarmini lucidissimum testimonium, & insignis Theologi Estii, & S. Thomæ Theologorum Principis nomen prætermittere, quam sententiam meam absque censura dimittere; tametsi proxime pag. 444. demonstrem, eadem responsione a Dionysio Petavio Jansenistas refelli *lib. 4. de opificio sex dierum cap. 9. num. 3.*

Similia mihi objicienti Auctori *Jansenismi Redivivi* pag. 295. respondi *tom. 2. Vindic. pag.* 242. & seq. producto etiam testimonio Honorati Tournelii, qui licet teneat auxilium gratiæ nunquam scelestissimis peccatoribus deesse; tamen *n. p. de gratia q. 8. art. 4. pagina* 624. *Venet. edit.* demonstrat sententiam, quam carpit adversarius, esse inter Thomistas communem & pervulgatam. Vellem in hanc Vindiciarum partem, quam nuperrime laudavi, oculos humanus lector aliquantulum intenderet. Jam enim, cum hæretica sit & impia sententia dogmatizantium solam libertatem *a coactione* sufficere in statu naturæ lapsæ ad merendum vel demerendum, & non requiri libertatem *indifferentiæ*, sed voluntatem robustiori delectatione excitatam reluctari non posse, & huc vel illuc abripi impulsu cupiditatis, vel caritatis, ineluctabili necessitate, & absque potestate ad oppositum: evidentissimum est sententiam nostram, qua dogmata ista repro-bantur & refelluntur, non impiam, & hæreticam censendam esse, sed piam, catholicam, atque orthodoxam.

CAPUT III.

De efficacium gratia, & gratia sufficiente.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Quum FF. Bellelli, & Berti ausi fuerint expressis terminis asserere nullam esse gratiam vere sufficientem, aut gratiæ interiori resisti non posse, dogma tamen catholicum in hoc puncto impugnare non sunt veriti, non solum ei opponendo errorem de duabus delectationibus relative voluntatem necessitantibus; verum etiam tortuosis, & ad fraudem compositis de gratia sufficienti sermonibus, qui sensum illorum operiunt. Hac arte utitur F. Berti imprimis cum ex una parte dicit se probare maxime gratiam sufficientem sensu Thomistarum, & ex altera profitetur se dubitare utrum illa gratia Thomistica sit vere sufficiens; imo se malle illam appellare inefficacem, quam sufficientem. Quid enim putandum est de Theologo, qui dubitaret utrum præmotio Physica destruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime? Hæc Fr. Berti verba sunt* (1): De quæstione grammaticali, idest an gratia sufficiens, &c. *usque ad ea verba*, Scholastici non consentiunt.

Hic F. Berti Lectori fucum facere conatur, & sub latere gratiæ Thomisticæ sufficientis quod de vera insufficientia illius gratiæ sentiat, abscondit. Etenim vidimus supra quod juxta ejus systema gratia est efficax, quando gradibus superat concupiscentiam debiliorem. Est vero inefficax, si concupiscentia hanc gratiæ gradu suo superior est; quia concupiscentia major in gradu non potest vinci a gratia, quæ in gradu est minor. Huc refert passim illud S. Augustini de delectatione indeliberata male intellectum, & eodem sensu præpostere a Jansenio decantatum: Secundum id, quod amplius delectat, secundum id operemur necesse est. *Ex quo sequitur, gratiam illam, quam sufficientem vocare utcumque consentit, esse vere insufficientem relative ad gradus concupiscentiæ superiores, ac proinde relative ad præceptum implendum. In hoc ergo ejus error consistit, quod asserat justo, concurrente tentatione, aut urgente præcepto, a Deo denegari gratiam, quæ relative ad ejus vires sit vere sufficiens, & dari ab eo tantum gratiam inefficacem, cum qua concupiscentiam in gradu superiori vincere justus non potest.*

F. J. LAURENTIUS.

Etiamsi affirmassem solam gratiam seipsa efficacem esse vere *sufficientem*, accepta gratiæ *sufficientis* pro illa, quæ sufficit ad perficiendum actum, seu ad operandum; nullus in Theologia mediocriter versatus me ob id reprehendendum esse putaret. Thomistæ, alii Theologi, necnon Congruistæ, ac præterea ipsamet obvia, & manifesta ratio hoc declarant. Thomistæ quidem; nam Didacus Alvarez lib. 8. de aux. disput. 79. inquit, *illud auxilium dicitur complete sufficiens ad aliquam operationem, ultra quod nullum aliud auxilium est absolute necessarium, ut illa operatio actu producatur*, & Joannes Gonzalez controv. 5. art. 6. *Aliqui doctissimi Thomistæ arbitrantur, minus congrue vocari sufficiens illud auxilium, quod contra efficax dicitur.* Alii Theologi; siquidem Cardinalis de Lauræa opusc. 3. cap. 4. num 83. ait: *Sæpe cum aliis viris doctis miratus sum, cur Theologi moderni gratiam illam divinam, qua homo vocatur, excitatur, illuminatur, & inspiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet, vocent expedient sufficientem, ad distinctionem efficacis, quæ semper habet annexum effectum; cum satis non sit ad eum ponendum, sicut efficax, quæ in rigore dici deberet sufficiens*; & P. Macedo in scrinio cap. 8. *Augustinus auxilium sufficiens efficax dicit, cum proxime sufficiens est, imo non putat sufficiens quod non habet effectum: & quidem meo judicio recte, nam si sufficit, & datur ut sufficiat, cur non efficiet id, propter quod datur? Quod si non efficit, profecto non sufficit. Nec solus Augustinus, sed etiam alii Patres auxilium, quod Scholastici efficax vocant, sufficiens appellant; uti observat Vasquez, & probat ex Prospero, in 1. a. disp. 185. cap. 11. num. 55.* Medii tæ demum, nam præter Vasquesium Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 6. num. 4. scribit: *De ratione auxilii sufficientis, si proxime & actu sufficiens sit, est, ut includat omnia auxilia necessaria simpliciter, quæ per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum, quia hoc auxilium est sufficiens per modum potentiæ; potentia autem ut sit sufficiens, oportet ut habeat omnem virtutem necessariam ad agendum: & hoc ipsum præfert nomen sufficientiæ; nam si aliquid necessarium principium deest, sine illo non potest aliud operari: ergo aliud non erat sufficiens.* Accedit evidens ratio. In horum nempe Theologorum sententia auxilium illud est revera *sufficiens*, quod non requirit aliud auxilium ad supernaturaliter operandum, & includit omnem virtutem necessariam ad agendum: at sine gratia *efficaci* non habetur quidquid requiritur ad supernaturaliter operandum, sive omnis virtus necessaria ad agendum: ergo sine gratia *efficaci* non habetur auxilium revera *sufficiens*. Hujus syllogismi propositio prior est Theologorum, quorum protuli testimonia. Propositio altera est omnium Augustinensium ac Thomistarum. Auctoritate itaque, & ratione perspicuum est, solam gratiam per se efficacem esse revera *sufficientem*, si gratiam *sufficientem* obvio, & litterali sensu, pro ea scilicet, quæ sufficit ad ponendum actum, intelligamus.

Admisso tamen discrimine inter gratiam *sufficientem* & *efficacem* eo Thomistarum sensu, quo gratia *sufficiens* non excludit necessitatem gratiæ *efficacis*, atque una potestatem tribuit agendi, altera operatur effectum; mentitur splendide quisquis autumat a me auxilium *sufficientis* gratiæ denegari. Ostendi id in Vindiciis dissert. 14. cap. 2. §. 2. pag. 215. & seqq. pluribus e Theologia a me in lucem edita collectis testimoniis. Inter quæ est illud libri 14. cap. 8. *Est ergo gratia sufficiens sensu Thomistico, ac nostro, illa quæ dat posse, non velle:* & Inferius, *Fatemur per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax.* Rursus lib. 17. cap. 3. *Augustinus agnoscit in hoc statu, non solum adjutorium quo, sed etiam adjutorium* sine quo non, *sive pure sufficiens*. Sed legito alia plura præcitato secundo paragrapho Vindiciarum mearum; atque num ibi loquar tortuosis, & ad fraudem compositis sermonibus, judicà quisquis legeris.

Evanescit ex dictis qualibet impostoris cavillatio. Dum enim dico, dubitari posse an gratia *sufficiens* Thomistica sit revera sufficiens, loquor ipsorum Thomistarum ore: &, si candido animo loquendum est, non dubito, sed nego esse revera *sufficientem*, si gratiæ *sufficientis* nomine illam accipiamus, præterquam nulla alia gratia requiritur ad ponendum actum. En evidentissima ratio: Quia ad ponendum actum necessaria est gratia per se ipsam efficax: nam si gratiæ *sufficientis* vocabulum accipiamus pro ea gratia, quæ dat posse, sed non excludit necessitatem gratiæ per se efficacis ad actu operandum; gratiam illam sufficientem *probo maxime*, ut dixi cit. *cap. 3. pag.* 242. Desinat idcirco accusator ineptam illam interrogationem regerere. „ Quid enim putandum est de Theologo, qui dubi-

(1) T. 3. l. 17. p. 340. & seq.

dubitasset utrum prædetermatio physica destruat libertatem, eamque nihilominus probaret maxime? „ Hujus farinæ Theologus esset Lutheranus, Calvinianus, Jansenianus, sed qui physicam prædeterminationem, simulque veram libertatem propugnat, is est verus SS. Augustini, & Thomæ discipulus. Hæc ad rem nostram facienda est interrogatio, Quid existimandum de viro Theologo, qui assereret gratiam efficacem esse necessariam ad ponendum actum adversus Medistas affirmantes cum Suaresio illam esse gratiam *sufficientem*, præter quam ad ponendum actum nulla alia gratia requiritur? Atqui huic interrogationi facillima est responsio: In sensu hujus Theologi, & in ea *sufficientis* gratiæ significatione, sola gratia *efficax* est vere, & proprie *sufficiens*.

Quoniam vero Languetius mea verba profert ex *libro 17. cap. 3. pag. 342.* usque ad illum dumtaxat terminum, quo difficultatem proponant, meamque sententiam non expliceant, opus est integre ea verba proferre, cum abunde omnem exsufflent, elidantque calumniam. „ De quæstione grammaticali. (ita ego tom. 3. pag. 342.) idest, an gratia sufficiens Thomistico sensu, sit vere & proprie sufficiens, non opus est definire sententiam dicere. Ego sane mallem appellare *inefficacem*, eo quod non inspiret voluntatem illam robustam, quæ inspiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in consuetudine sermonis vocabulum istud, quam *sufficientis*: quod tamen in sensu Thomistico probo maxime, ut explicavi in cap. 8. de H. P. At num inspecta significatione vocabuli, gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis, Scholastici non consentiunt. „ Hucusque Archiepiscopus. Coarctat me loqui de quæstione grammaticali, idest, de significatione vocabuli *sufficientis*, & ita prosequi nullo interjecto vocabulo. „ Negant talem esse Medistæ omnes, & cum illis Honoratus Tournely p. 2. de gratia q. 7. art. 4. concl. 3. quia ea gratia insufficiens censenda est, quæ non complectitur totum id, quod requiritur ut actus ponatur, vel saltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum necessarium. Videtur consentire Norisius, qui, ut dictum est modo, negat dari sine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perseverandum in accepta justitia. Solam gratiam efficacem esse proxime sufficientem defendit Zumel tom. 3. disp. 5. sect. 1. Cardinalis Brancatus de Lauræa opusc. 3. de grat. cap. 4. Franciscus Macedo in scrinio cap. 8. & in cortina pag. 318. Ex nostris Basilius Poncius 1. p.ralect. de gratia cap. 17. Joannes Schuvertzerus dissert. 3. de præd. dub. 6. & Petrus Clenaerts de gratia efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Consentiunt Theologi Lovanienses in justif. cap. 12. num. 177. Horum, aliorumque sensus est, gratiam inefficacem non esse revera sufficientem, si gratia sufficiens accipiatur grammaticaliter, quatenus cum illa potest poni actus absque gratia validiori. Juxta hanc notionem esset sufficiens illa gratia, quam propugnant Molinistæ, si in præsenti statu daretur, & sufficeret naturæ infirmæ adjutorium collatum Adæ innocenti. Alia ex parte non desunt Thomistis rationes, atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam esse vere, & proprie sufficientem. Primo docent plura necessaria esse ad actum, quam ad potentiam: quod verissimum est, probatumque a nobis superiori propositione eodem exemplo apud Thomistas frequentissimo oculi, qui potest videre, etiamsi, ut actu videat, necessaria sit lux. Verum posse oculum cernere, nisi præbeatur luminis adjutorium, negat Augustinus lib. de gestis Pelagii cap. 3. de nat. & gratia cap. 26. de peccat. meritis cap. 5. libri 2. epist. 106. nunc 186. Sed Thomistæ reponunt, loqui Augustinum de potentia conjuncta cum actu. Dicunt insuper, recte appellari sufficiens in uno genere, quamquam alia in alio genere sint necessaria. Quod commonstrabunt facile in omni genere caussarum, cum erudito Thomista Francisco Sylvio in 1. 2. q. 3. art. 3. & Aurelio nostro Pietre Lovaniensi tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferunt exemplum ex Angelico Præceptore 3. p. q. 61. art. 1. ubi pertractans de necessitate Sacramentorum, cum 3. loco objecisset, *Posita caussa sufficienti nihil aliud videtur necessarium ad effectum: sed passio Christi est sufficiens caussa nostræ salutis: non ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam*; ita difficultatem solvit: *Ad tertium dicendum, quod passio Christi est sufficiens caussa humanæ salutis; nec propter hoc sequitur, quod sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem, quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta*. Itaque *sufficiens* est gratia qualibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia prædeterminans, ut ad actum reapse applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quæ completæ dicuntur singulæ in suo genere, quamquam actu non operentur, nisi prima caussa movente. Itaque pro libito gratiam, quæ opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut sufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Jansenium interiorem aliquam gratiam, cui in statu naturæ lapsæ resistitur. „

Ex iis, quæ necessum fuit exscribere, manifestissima res est, me *lib. 17. cap. 3.* differendo contra secundam Jansenii propositionem, ac demonstrando dari in hoc infirmitatis statu interiores gratias, quibus humanum resistit arbitrium, & ea occasione inquirendo num gratia, quæ non est per se efficax, appellari debeat *sufficiens*, instituere quæstionem de significatione hujus vocabuli *sufficiens*, tam Thomistarum, quam aliorum Theologorum recitare opiniones, & eam, quam tenent Thomistæ, luculentius exponere, nihil vero de grammaticali illa quæstione definire. Manifestissimum insuper est, ludum eos ludere, qui hinc conantur inferre denegari a me gratiam Theologico sensu *sufficientem*, idest, quæ dat *posse* sejunctum ab actu. Et, si non levi utendum est conjectura, Senonensis Archiepiscopus, quem nemo ignorat fuisse Medistarum partibus addictissimum, alicui hujus sectæ Theologo provinciam commisit seligendi ex libris meis loca, quæ sibi viderentur suspecta, atque ea iis mutilatis, disparatisque contextis, fonte neglecto, suum protulit judicium, a subleitæ fidei consarcinatore deceptus. Alioqui, cum sapiens fuerit, & sagax, quomodo contigisset, ut cuncta, quæ a me scripta censoriis notis perstrinxit, obtruncaret, subverteret, & in sensum detorqueret oppositum? Dixi hanc non levem esse conjecturam: nam si ipse textus nostros collegit, suisque lustravit oculis; aut iniquus fuit eligendo perpauca, nec quæstionem ibidem agitatam discernens; aut fuit imprudens, proxima, & quæ sequuntur, ac nostram mentem explicant, prætermittendo. Absit vero, ut illum, vel iniquum, vel imprudentem existimemus.

De illo autem principio, *Quod amplius nos delectat, secundum illud operemur necesse est*, necnon de sancta delectatione opposita delectationi carnali, satis superque præcedenti paragrapho pertractavi.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *His notatis facile intelligitur id, quod ibidem F. Berti asserit de gratia illa sufficienti, quæ dat posse, sed incompletam; & cur vellicet Thomistas ex eo quod dicant*, Per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime, & complete potentem producere effectum; *statuitque potentiam non debere nominare* potentiam proxime expeditam, *nisi potentiam*, quæ ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat: *quo denique sensu asserat* (1), Quod etiam renati, & Sancti, cum gratiam, & adjutorium petere debeant, ut in bono possint perdurare, etsi habeant gratiam sufficientem, non habent semper proximam perseverandi potentiam: *& Augustino tribuat quod ipse addit*, Quod cum sola gratia sufficiente non potest mandata facere qui caritatem non habet magnam, & vehementem, idest, non potest proxime, complete, & expedite, poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem, congruam, & efficacem.

Hæc omnia in ejus systemate significant, idcirco justum cum illa gratia insufficienti non posse proxime, & complete mandatum urgens implere, quia delectatio cælestis in gradu inferior, qua solam pollet, non potest vincere concupiscentiam validiorem. Ex quo sequitur hanc gratiam vere esse insufficientem relative ad præsentes vires justi.

Non arguimus F. Berti quod asserat justum aliquando gratia proxima sufficienti carere, urgente tentatione, si perfecit proxime petere gratiam, qua ille docet. Possumus etiamque tolerare, quod contra communem Thomistarum sententiam asserat gratiam sufficientem non dare potentiam proxime completam, & expeditam, si id dumtaxat asserens sensu ab aliquot Thomistis intellecto de potentia ex parte aliqua secunda completa, & expedita. Sed illum incusandum judicamus, quod secundum principium, quod posuit, gratia inefficax, quam sufficientem ægre vocare consentit, est vere insufficiens justo relative ad ejus præsentes vires, quia a validiori concupiscentia opprimitur.

Quod quidem systema excludit quoque a justo potentiam evandi urgente tentatione, nisi habeat ad orandam gratiam efficacem, quamvis haberet gratiam inefficacem. Gratia enim inefficax, secundum systema F. Berti, non potest vincere concupiscentiam validiorem; & adeo inefficax nominatur, quia concupiscentia illam gradibus suis superat. Hinc ponit justum aliquando deseri, illique denegari auxilia communia, & gratiam vere, & relative ad tentationis vires sufficientem; cujus derelictionis non aliam caussam reddit, quam profunda, & occulta Dei judicia. Sic enim loquitur de iis, quos Deus etiam inter Barbaros, aut scelestissimos eligit. (2) Ut ostendat divitias misericordiæ suæ, *non solum perducere illos ad baptismum, allicere ad fidem, movere ad resipiscentiam, verum etiam facere perseverantes, & coronare in misericordia, & miserationibus. Addit quod etsi sunt nonnulli, quibus ad ostensionem* justitiæ *gratia subtrahitur, nec Deus convenienter illos vocat, nec trahit perversos, sed occulto, & justo judicio eos deserit.* Hi autem, *inquit*, sufficientem gratiam non habent. *Quod ut probet, addit:* Gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas, si Deus illam denegaret: *Unde concludit, quod illa*

(1) Ibid. p. 342. (2) L. 18. c. 8. p. 448.

illa gratia sufficiens est donum gratuitum, & post Adami peccatum indebitum beneficium, *etiam*, supposito legis præcepto.

Hæc autem doctrina, & systema, unde derivatur, omnino contradicit Apostolo dicenti: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. *Contradicit Concilio Tridentino docenti*, Neminem a Deo deseri, nisi prius deseratur. *Contradicit eidem Concilio dicenti post Augustinum*, Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. *E contra consonat primæ propositioni damnatæ in libro Jansenii asserentis* justo quædam mandata esse impossibilia secundum præsentes, quas habet, vires, & ei deesse gratiam, qua possibilia fiant.

F. J. LAURENTIUS.

Cujus generis fuerint adversarii prænotationes, ex dictis percipit unusquisque: sed prodit ille ulterius vel inscitiam, vel allucinationem suam, affirmans a me vellicari Thomistas, eo quod asserant, *Per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime, & complete potentem producere effectum*; & statuere potentiam non debere nominari *potentiam proxime expeditam, nisi potentiam, quæ, ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat*. Quo enim modo fieri potest, ut vir in Thomistarum doctrina versatus ignoret, ipsorum Thomistarum permultos tradidisse, solo adjutorio efficaci tribui potentiam agendi *proxime expeditam, atque completam*? Audiat Didacum Alvarez lib. 8. de auxiliis disp. 79. *Illud auxilium dicitur complete sufficiens ad aliquam operationem, ultra quod nullum aliud auxilium est absolute necessarium, ut illa operatio actu producatur*. Audiat Joannem Gonzales controv. 5. art. 6. *Archiepiscopus Tranensis, Magister Herrera & alii asserunt auxilium sufficiens in se non sufficiens, idest, non reddere potentiam complete actuatam in ratione principii, sed indigere auxilio efficaci, quod in illorum sententia duo facit, & complet potentiam, & illam applicat ad operandum infallibiliter*. Audiat Franciscum Zumel tom. 3. var. disput. d. 4. sect. 1. *Sufficiens auxilium præstat quidem vim potentiæ, non quidem omnino proximam cum ultima actualitate, sed minus proximam, & quasi mediatam, vel minus immediatam, & incompletam, seu inadæquatam*. Itaque non ego Thomistas vellico: sed Languetius cuncta vellicat, & exagitat, vel, ut rectius loquar, vellicaret, & exagitaret, si posset. Præterea, quomodo Thomistarum sententiam vellico, quam, ut nuper ostendi, rationibus exemplisque expono, & explico? Ac si vellicarem etiam, & solum auxilium, quod nullum aliud requirit ad actu operandum, appellavissem *complete sufficiens*, cur non potuissem *sufficiens auxilium* eo modo describere, quo descripserunt Macedo, de Laurea, Norisius, Vasquesius, Suarez, Tournelius?

Verum, ut omnem dissipemus caliginem; peto, quid sit auxilium tribuens *potentiam expeditam, proximam, & completam*? Si respondeas cum Suaresio lib. 3. de auxiliis cap. 6. n. 4. esse illud, *Quod includit omnia auxilia necessaria simpliciter, quæ per modum principii concurrunt ad supernaturalem actum*: dico, non dari potentiam *proximam, expeditam, atque completam*, absque gratia efficaci. Probo quod dico, Quia in sententia omnium Thomistarum *gratia efficax per modum principii concurrit ad supernaturalem actum*. Si vero potentiam *expeditam atque completam* illam dixeris, quæ non excludit necessitatem gratiæ per se efficacis ac prædeterminantis ad supernaturaliter operandum; perspicuum est ex n. præced. a me hujusmodi potentiam non denegari. Sed audiatur integra responsio mea ad objecta Jansenistarum, ex qua calumniator mea verba producit more suo, mutilata scilicet, & diminuta. *Gratia sufficiens* (ita ego lib. 17. cap. 3. & ipsa pagina 340. ab adversario citata) *gratia sufficiens non dat posse conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat posse ab actu sejunctum & incompletum, nego. Addendum autem est, ne Thomistæ* (neque enim inter se, quod ad rem spectat, consentiunt, ut inquit citato in loco Gonzalez) *qui docent per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum sensum respuant, me cum Norisio cap. 4. calumnia sublata, & cum Theologis probatissimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quæ, ut ponat actum, gratiam uberiorem non postulat*.

His aperte mentem meam explicavi, affirmans nomine *potentiæ completæ proximeque expeditæ* potentiam illam a me intelligi, quæ non requirit ad ponendum actum *gratiam uberiorem*. Cedo nunc: unum ne invenies Thomistam, qui mihi, aut alteri hoc pacto definienti cum viris sapientissimis potentiam *expeditam atque completam*, respondeat, Utique, hac definitione recepta, habetur per solam gratiam sufficientem, seclusa gratia per se efficaci, talis potentia *completa, expedita, actuata*? Nullus ex Thomistis, nullus omnino, nisi gratiam per se efficacem abjiciat, id poteris respondere. Videas igitur, quam imperite scripserit adversarius a me *vellicari Thomistas*, & quam fraudulenter potentiæ *expeditæ ac proximæ* diversam notionem a Theologis traditam, & a me dilucide expositam prætermiserit, mea verba obtruncans, & resecans intermedia, pro lubitu traducens, invertens, obscurans. Imponamus ergo huic paragrapho finem meis itidem verbis eodem capite 3. pag. 341. *Aliud est verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Jansenii est* (legant, scrutentur hæc verba calumniatores) *sub delectatione victrici tale vinculum injectum esse voluntati, ut necessitate flectatur, nec actus oppositus in ejus sit potestate. Ergo per Jansenium sub gratia parva, premente perversa cupiditate, non est potentia recte operandi; & sub gratia magna & robusta non stat potestas peccandi; & necessitate alligati illud tantum facere possumus, quod magis delectat, ita ut alternantibus delectationibus, nec una alteram superante, necessario inefficacibus desideriis hæreat animus*. Quis modo crederet, tale esse adversariorum meorum ingenium, talem librorum meorum lectionem, talem æquitatem, tale judicium, ut hanc ipsam sententiam a me rejectam inter damnata Jansenii dogmata, asseveranter pronunciarent tradi a me ipso, tradi autem eo ipso in loco, in quo illam rejicio, & oppugno? Id, quod videtur prorsus incredibile, verissimum esse ex iis, quæ hoc paragrapho dicta sunt, iidem adversarii, velint, nolint, coguntur fateri.

Jam vero si cetera Languetii persequerer objecta, nimium abuterer patientia legentium. Liquet enim ex dictis, catenus a me negari aliquando in justis illam potentiam *proximam & completam*, quæ aliud ad perseverandum in accepta justitia non exigit adjutorium; quoniam revera quidam justi non habent gratiam semetipsa efficacem, quam propterea debent suppliciter petere, & qua si essent semper adjuti, numquam peccarent: talis quippe gratia numquam suo caret effectu. Vide Augustinum *lib. 2. de pecc. meritis, & remiss. cap. 19. n. 32*. Perspicuum est etiam, esse contra communem Thomistarum sententiam agnoscere in gratia *sufficiente*, & sine gratia per semetipsam efficaci illam potentiam *proximam & completam*, quæ ut prodeat in actum, nullum aliud exigit adjutorium; quum præter gratiam *sufficientem* Thomistæ omnes ad ponendum actum necessarium existiment adjutorium gratiæ per se efficacis. Insuper certissimum est, juxta propugnatum a nobis systema, gratiam quoque *sufficientem & inefficacem* tribuere potentiam superandi concupiscentiam validiorem, me scribente lib. 17. cap. 1. id. tom. 3. pag. 316. prope finem: *Ait Jansenius, impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum prævaleat desiderium, & consideratio peccati, & e contra sub viridiori concupiscentia necessario liberum arbitrium succumbere. Justis ergo conantibus, & volentibus, dum deest victrix delectatio, & gratia efficax, impossibile est divina observare præcepta. Nos contra contendimus* (audiant hæc iterum, & confundantur conviciatores) *nullam delectationem injicere vinculum libertati, nisi summi Boni per lumen gloriæ manifestati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis inclinatio; propterea quod hæc duo tantum tollant indifferentiam judicii: ideoque sicut quacumque gratia præventus potest iniquus reluctari; ita quacumque premente cupiditate potest justus perseverare. Ita priorem propositionem Jansenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus*. Hæc est, non ambigua, non implexa, non fuco illita, sed enucleata, perspicua, & majoribus theatris proposita, filii Romanæ Ecclesiæ, discipuli S. Augustini, & pro hujus doctrina agonizantis, sententia.

Demum, quod nemo satis mirabitur, urget Senonensium Antistes adversum me textum Pauli 1. ad Corinthios cap. 10. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*, necnon verba Tridentini Concilii sess. 6. de Justif. cap. 11. desumpta ex Augustino libro de nat. & gratia cap. 43. *Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis*: quum egomet hæc eadem verba Apostoli, hæc eadem verba Augustini consacrata a Tridentino Concilio, aliaque bene multa produxerim cap. 3. libri 17. ad demonstrandam æquitatem censuræ contra primam propositionem Jansenii. Videatur *tom. 3. Theolog. disc. pag. 328. & sequenti*.

CAPUT IV.

De possibilitate mandatorum Dei per gratiam.

ARCHIEPISCOPUS.

N*On minus diserte F. Bellelli docet, per gratiam parvam, & inefficacem, quæ sola secundum illum justis urgente præcepto sæpe conceditur, nullam dari veram potentiam, seu proximam, seu remotam, &c.*

F. J. LAURENTIUS.

Nil contra me in hoc articulo profert Archiepiscopus, Hoqui tamen contra Fulgentium Belelli plura effutiit. rum summa est, explicasse Theologum nostrum potentiam illam, quam habet justus implendi præcepta, per gratiam sufficientem, comparando eamdem potentiam potestati hominis ad videndum, quando habet oculos, & lumen, sed infirmitate cogente oculos aperire non potest. Verum demonstravi in Vind. dissert. 4. cap. 3. 5. 7. eadem oculorum similitudine, iisdemque plane verbis usum fuisse S. P. Augustinum lib. de nat. & gratia cap. 26. num. 29. & libro 2. de peccat. meritis & remissi. cap. 5. num. 5. eamdemque comparationem adhibuisse Africanos Episcopos exules in Sardinia in epistola synodica cap. 5. illam insuper fuisse traditam a Didaco Alvarez disp. 23. num. 32. a Joanne Maldonato S. Jesu in caput 6. Joannis n. 5. a Venerabili Bellarmino in lib. de gratia primi hominis cap. 4. & a Dionysio Petavio lib. 4. de opif. sex dierum cap. 1. num. 4.

Secundo loco in crimen vertitur Theologo præstantissimo, quod definitionem illam Tridentinæ synodi sess. 6. canone 4. *Liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum posse dissentire, si velit*, detorserit ad solam gratiam sufficientem. Norunt autem omnes Tridentinum illum canonem Thomistis, & Augustinensibus passim objici ab impugnatoribus gratiæ per se efficacis; sub cujus motione, & excitatione videtur ipsis liberum humanæ voluntatis arbitrium obstringi indeclinabili necessitate. Et norunt quoque omnes, a Thomistis & Augustinianis responderi, aliquo sensu necessum esse, ut fiat id, ad quod faciendum gratia efficax subministratur; nam ipsa gratia efficax a nullo duro corde respuitur, nec humanæ voluntates efficere possunt, quominus Deus omnipotens faciat, quod voluntate absoluta faciendum esse decrevit hanc tamen necessitatem esse tantummodo consequentem, & liberum arbitrium non posse quidem in *sensu composito* abstinere ab opere, ad quod præmotione divina determinatur, sed posse tamen *in sensu diviso*.

Hac doctrina imbutus Fulgentius Bellelli *de modo rep.* lib. 2. cap. 16. explicat utique Tridentinum canonem de gratia sufficiente, quam liberum arbitrium abjicere potest, & interdum abjicit; sed minime negat eumdem canonem etiam accipiendum esse de gratia efficaci in prædicto sensu composito Thomistarum. Post ea enim verba, quæ Archiepiscopus objicit, cap. illo *16.* pag. 94. scripta a Fulgentio, hæc immediate subjiciuntur: *Cum qua fidei doctrina prorsus recte cohæret, quod arbitrium non dissentiat, nec resistat, nec respuat, nec respuere possit gratiam per se efficacem, ut dici jam consuevit a clarissimis Thomistis, in sensu composito, tametsi in sensu diviso possit ab actione, quam efficit, temperare.* Hæc est Fulgentii Bellelli sententia; quam reprehendere non potuisset censor, si Theologi nostri verba fideliter exscripsisset: sed quoniam consuetum illi est, ut ubique deprehendimus, quæ frivolas objectiones suas enervant & infringunt, simulatione negligere; eo incaute, ne dicam impudenter & inverecunde, processit, ut scriberet, Theologum ipsa Thomistarum verba usurpantem explicavisse sacrosanctæ Tridentinæ synodi definitionem *contra omnium Theologorum, etiam Thomistarum, sensum.*

Tertio loco Fulgentio Bellelli objicitur, quod in libro *de statu naturæ rationalis ante peccatum* laudaverit Antonium Arnaldum. Ignorat autem tum Senonensis Archiepiscopus, cum Auctor *Jansenismi Redivivi*, qui hoc idem objecit Augustiniano Theologo, jam ab anno 1717. ipsum Fulgentium hanc a se criminationem invictissime propulsasse; quemadmodum ostendi *tom. 2. Vindic. pag. 361.*

CAPUT V.

De Caritate Theologica, & ejus necessitate a duobus Theologis inducta pro quolibet opere bono etiam moraliter.

ARCHIEPISCOPUS.

I. F*Ratres Bellelli & Berti non errant solum circa Christi mortem, libertatem necessariam ad merendum, & demerendum, & resistentiam gratiæ; addunt alios errores ab Ecclesia proscriptos, scilicet liberum arbitrium absque gratia, quam in caritatis Theologicæ motu constituunt, peccare semper in omnibus suis actibus; adeo ut liberi omnes motus voluntatis, qui a gratia caritatis non procedunt, necessario a mala cupiditate oriantur; ac quidquid a motivo caritatis non procedit, non aliud habeat motivum, quam pravam cupiditatem. Caritatem autem non accipiunt,* quatenus tantum involvere potest omnem amorem recti, & boni, & omnem bonam voluntatem, sed veram caritatem Theologicam, quæ ab amore perfectissimo non differt, nisi gradu.

F. J. LAURENTIUS.

Constitui a me gratiam in *caritatis Theologicæ*, seu amoris Dei super omnia, motu, atque inspiratione, & absque hujusmodi gratia liberum arbitrium juxta sententiam nostram in omnibus actibus suis peccare, nemo potest asserere, nisi qui lividis oculis perlegerit editas a nobis theologicas lucubrationes. Actualem Christi gratiam esse *mentis illustrationem, & inspirationem caritatis*, revera a me traditur *tom. 3. pag. 140.* sive *libro 14. cap. 7. Caritatis* autem *Theologicæ* nomen, idest, illius caritatis, qua Deus amore benevolo, & super omnia diligitur, & quæ constituit peculiarem virtutem, in scriptis meis, ubi de gratia universaliter agitur, non occurrit, additque illud de penu suo criminator. Utor ego cit. cap. 7. verbis S. P. Augustini lib. 2. de peccat. meritis cap. 17. & 19. atque de gratia Christi cap. 6. 9. 10. 11. 21. & 26. nemo autem jure me poterit reprehendere, dum loquor ore Augustini. Declaravi mentem meam in Vindic. tom. 2. dissert. 4. cap. 1. pag. 14. ubi ita scripsi: *Neque enim nos in illa universali prævenientis auxilii descriptione* dilectionis, & caritatis *nomine intelligimus inspirationem* amoris benevoli, *sed* bonam voluntatem, *quæ actus omnes salutares præcedit; id, quod nobis nemo jure negabit, nemo in nobis jure reprehendet: tum quia mentem hanc nostram rotundis verbis explicavimus, ut adversus conviciatorem ostendimus capite 2. primæ dissertat. tum etiam quia hac quoque in re Augustini sensum & verba secuti sumus; cujus hæ sunt loquendi formulæ:* Quid est dilectio, vel caritas, nisi amor boni? quid est boni cupiditas, nisi caritas? quid est aliud caritas, quam voluntas? caritas dicitur voluntas bona. *Vide lib. 8. de Trinit. cap. 10. lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 9. num. 21. lib. de grat. & libero arb. cap. 17. num 33. in psalmum 36. serm. 2. num. 13. &c.*

Neque verbis abutimur, dum in gratiæ definitione adhibemus *caritatis* vocabulum. Nam, ut mittam Antoninum Reginaldum *de ment. concil. Trid.* p. 1. cap. 52. Augustinum in cunctis libris, ac tractatibus suis appellare gratiam ita hoc statu necessariam *Spiritum caritatis, inspirationem caritatis, infusionem caritatis, dilectionem, inspirationem dilectionis, amoris divini gratiam, amoris Dei inspirationem, concupiscentiam bonam, cupiditatem boni, bonam voluntatem, suavitatem, delectationem, condelectationem, jucunditatem, voluptatem*, tradit Stephanus Dechamps lib. 3. *de hær. Janseniana* disp. 3. cap. 16. num. 3. ac Dionysius Petavius lib. 10. *Theolog. Dogmat.* cap. 20. demonstrat apud Augustinum *caritatis vocabulo plerumque censeri motus omnes, & affectus piæ voluntatis, tam qui justificationem antecedunt, quam qui sunt ea posteriores.* Quod vir doctissimus ostendit productis ipsius Augustini testimoniis ex lib. de gratia Christi cap. 2. de correp. & gratia cap. 5. lib. 1. operis imperf. contra Julianum cap. 82. & de nat. & gratia cap. 70. Vide autem, quos in meum advocem patrocinium: duos advoco Societatis Jesu Theologos præclarissimos, Stephanum Dechamps, & Petavium. Adde, si lubet, Gallicanos Præsules in *instructione Pastorali* anno 1714. art. 4. pag. 36. quorum verba recitavi in *Vindiciis* diss. 1. cap. 1. §. 4. num. 3. *pag.* 58.

Ut autem evidentius adversariorum nostrorum detegamus alucinationem, & frangamus pertinaciam (omnes quippe, aut fere omnes accusationes suas traditæ a nobis definitioni gratiæ innituntur) quid nos in eadem gratiæ definitione intellexemus nomine *caritatis*, non uno in loco capitalibus literis significavimus. Demonstratum id est dissert. 1. Vindic. cap. 2. §. 5. *pag.* 111. *& seq.* ac modo sufficit unum proferre ex libro 23. Theolog. disc. cap. 10. sive tomo 4. *pag.* 489. ubi hæc leguntur: *Contendit* (Schola Augustiniana) *humanam voluntatem in quolibet cunctis virtutis duci vario amoris affectu, sive boni cupiditate, quæ non deest in fide informi, auctore S. Thoma 2. 2. q. 5. art. 2. ad 2. sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, ceterisque præstantiorem, quæ speciali quadam ratione dicitur* CARITAS. Qui hæc legit, qua fronte potuit asserere, a me hanc specialem *caritatem* existimari necessariam ad quodlibet opus bonum etiam moraliter? qui autem non legit, qua jure potest asserere, se libros a me conscriptos maturo examine ponderasse?

Non reducat in animum suum lector, me in eo tantum loco, quem nuper produxi, quadratis verbis declarare, *caritatis* nomine in nostris de gratia, & de virtutibus dissertationibus, intelligi cupiditatem boni, non *caritatem Theologicam*, quæ peculiaris virtus est, & speciali titulo *caritas* nuncupatur, adeo ut una a nobis solitaria declaratio lynceos censorum oculos subterfugerit; non, inquam, id lector in animum inducat suum. Enimvero sufficere cupiditatem boni, *absque actu caritatis*, ad fidem, trado lib. 21. cap. 4. tom. 4. *pag.* 208. Sufficere ad timorem, trado eodem capite *pag.* 210. & libro 23. cap. 12. *pag.* 502. necnon de pœnit. lib. 34. cap. 1. tom. 7. *pag.* 473. Sufficere ad spem,

trado

trado lib. 23. cap. 11. tom. 4. *pag.* 405. & lib. 21. cap. 4. *pag.* 209. atque lib. 34. cap. 5. tomo 7. *pag.* 554. De his rursus proximo articulo. Quum itaque in libris, ubi de virtutibus pertracto, declaraverim expresse, dilucide, evidentissime, necessariam non esse sententia nostra ad cujuslibet virtutis actum *caritatem Theologicam*; imploro hominum omnium mortalium, omniumque superum fidem, potuit sine mendacio, potuit sine calumnia, potuit sine maxima iniquitate ab homine christiano, a viro Theologo, ab Episcopali charactere insignito affirmari omnino contrarium, nimirum, nullum a me agnosci actum alicujus virtutis *absque caritate Theologica*? Sed repetam, quod dictum est alibi, Optimus Archiepiscopus collecta ab aliquo conviciatore, e suis locis divulsa, & mutilata testimonia perlegit, haec ponderavit tantummodo, ex his bona fide judicium suum pronuntiavit. Alioqui namo illum poterit a mendacio, & iniquitate purgare. Ipsi inimici nostri sint judices.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *F. Berti consentit cum F. Bellelli; ait enim* (1): Practice loquendo affirmo numquam hominem lapsum agere, convertendo se ad illam intimam legem, absque cupiditate, & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia. *Et* (2) Potest *liberum arbitrium* exercere officia virtutum, & praecepta aliqua implere quoad substantiam, operatione secundum se laudabili, & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque.

F. J. LAURENTIUS.

Quid haec ad demonstrandum, non posse in mea sententia exerceri officia virtutum *sine caritate Theologica, & proprie dicta*? Affirmavi quodlibet opus bonum fieri ex gratia: non affirmavi quodlibet opus bonum fieri non posse *absque caritate Theologica*. Oppositum a me doceri, constat ex numero proxime antecedenti. Requiri utique vel actualem, vel virtualem *caritatem*, per quam opus deliberatum referatur in Deum, ut sit bonum undequaque, nempe, tam quoad *officium*, quam quoad *finem*, omnium Augustinensium sententia est; nec ulla posse perstringi censura declararunt in suis *Censuris* doctissimi Galliarum Antistites, Archiepiscopus Burgensis de Leny de Vantadour anno 1659. die 6. Februarii; Joannes Baptista de Contes, & Alexander de Hodencq Vicarii Generales Archiepiscopi Parisiensis anno 1658. die 23. Augusti; Ludovicus Henricus de Gondrin eodem anno 1658. die 3. Septembris; Nicolaus Comes de Beauvais Vidame Episcopus Bellovacensis eodem anno, die 12. Novembris; Gilius Episcopus Ebroicensis anno 1659. die 15. Januarii, & centum Galliarum Episcopi in sua Bullae *Unigenitus* explicatione anno 1720. Vide in Vind. dissert. 3. cap. 1. §. 5. num. 8. Hi omnes temeritatis illos redarguunt, qui erroneam audent appellare praelaudatam sententiam. Quorum si nullam habendam esse rationem censet Archiepiscopus Senonensis; revereatur saltem praeclarum, honestissimumque nomen praedecessoris sui, Domini de Gondrin, neque ei memoria excidat, censuram hujus sapientissimi Archiepiscopi fuisse in synodo Provinciali anno 1660. ab omnibus illius provinciae Episcopis adoptatam, & confirmatam. Quantum ergo spectat ad opera deliberata in Deum actuali, aut virtuali *caritate* referenda, praeter munimenta alia quamplura, ab omni nos animadversione protegit facer Episcoporum Galliarum conventus, ipsaque nobilissima Cathedra Senonensis.

Requiri itaque ad opus bonum, ne oriantur a noxia cupiditate, *caritatem Theologicam*, nullibi a me scriptum est: sed hoc a me propugnari fateor, actus quoslibet, fidei, spei, timoris, ceterarumque virtutum, quamvis spectato officio, substantia sua, & intrinsece sine *caritate* boni sint, carere tamen recto ordine finis, si ab iis, qui Deum noverunt, in ipsum, tamquam in ultimum finem, non referantur.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Quod autem, ut diximus, nomine caritatis licet inchoata tantum intelligant caritatem Theologicam, patet ex illorum dictis. F. Berti* (3) *caritatem, quam opponit cupiditati, definit illam, qua Deus in se, & propter se diligitur* gratis, *&* amore benevolo.

F. J. LAURENTIUS.

Imo si attente paginam ipsam 416. quam citat criminator, tranquillo animo, menteque pacata inspexisset; procul dubio agnovisset, ibidem, non tantum supernaturales actus timoris, spei, aliarumque virtutum, *sine caritate Theologica*, commendari, sed etiam amorem naturalem Dei appellari in se bonum, non a cupiditate corruptum, *Licet* (prima illius paginae linea haec habentur) *licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo*. Quamobrem hunc benevolum amorem Augustiniana schola requirit, ut opera deliberata referantur saltem virtualiter in Deum, ac ita sint bona undequaque, tum officio, tum fine, non autem eumdem amorem existimat necessarium, ut non sint mala intrinsece, & secundum substantiam, neque corrumpantur a vitiosa cupiditate.

Jam vero, quoniam adversarius repetit, & etiam circa hujus articuli finem regerit definitionem illam gratiae, de qua supra numero 1., & jactat se demonstrasse a me *caritatis* vocabulo ubique significari solam *caritatem Theologicam*, sive amorem Dei propter se: rursus omnium legentium & mihi quoque adversantium, imploro fidem & aequitatem. Nonne lucidissimis clarissimisque verbis ostendi, non dum generaliter de gratia, aut de bonis operibus, vel virtutem actibus instituimus orationem, *caritatis* nomine intelligere bonam voluntatem, cupiditatem boni, & inspirationem amoris, sive sit amor justitiae, sive beatitudinis, sive boni alterius, neque adstruere necessitatem *caritatis* proprie dictae, ne opus a cupiditate vitietur, & corrumpatur? Quid est ergo falsae accusationis pertinacia, si haec non est? quid est ultarius ineptire, & ludum ludere, si ineptire ludumque ludere non est, affirmare sententia nostra admittendam esse *caritatem Theologicam* saltem inchoatam in iis, qui ne quidem prima fidei lumine acceperunt, eamdemque sententiam sibi exponere; quando nos diximus, & iterum diximus, & tertio dicimus, in definitione gratiae, quae fidem praevenit, accipi nomen *caritatis* pro bona voluntate, nec requiri ad actum substantia sua bonum, *Explicitum illum amorem* (repetantur, ad confusionem calumniantium, verba mea) *qui tendit in Deum, ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, ceterisque praestantiorem, qua speciali quadam ratione dicitur* CARITAS?

ARCHIEPISCOPUS.

IV. *Haec ergo utriusque opinio est, quod absque caritate Theologica, saltem inchoata, omnia aut fidelis, aut infidelis opera, quamvis ex officio bona, peccata sunt, etiamsi in his a lionibus a lumine naturali dirigantur; suntque semper philautiae, seu cupiditatis veneno infecta, & ab ea procedunt. Quae doctrina a Summis Pontificibus Pio V. & Clemente XI. proscripta jacet sequentium propositionum damnatione*: Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet (4). Omnia opera infidelium sunt peccata, & philosophorum virtutes sunt vitia (5). Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris (6). Voluntas, quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se praecipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum: capax est omnis mali, & incapax ad omne bonum (7). Sine gratia non possumus aliquid amare, nisi ad nostram condemnationem (8). Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, in philosophis Paganis non potest venire nisi a Deo: sine gratia non producit, nisi superbiam, vanitatem, & oppositionem ad Deum, loco adorationis, gratitudinis, & amoris. (9)

Ex his, quae diximus, sequitur necessario, & manifeste, eos, qui inter cupiditatem dominantem, & caritatem justificantem nihil medium agnoscunt, praeter cupiditatem inchoatam, & caritatem inchoatam, sive inchoationem caritatis, errores ab Ecclesia proscriptos tenere, censuramque contra illorum defensores latam certo incurrere; siquidem damnatione illarum propositionum judicatum est, voluntatem posse aliquando non peccare, etiamsi careat illa gratia, quae est inspiratio caritatis.

F. J. LAURENTIUS.

Nullam esse adversarii illationem, quae affirmat, omnia opera infidelium in nostra sententia esse infecta veneno cupiditatis, & ab eadem cupiditate proficisci, quoniam nil boni fiat *sine caritate Theologica saltem inchoata*, ideoque nos impingere in damnatas a Summis Pontificibus S. Pio V. & Clem. XI. propositiones: nullam, inquam, esse hanc illationem, ex eo apparet, quod falso innititur principio; neque a nobis in definitione gratiae actualis, qua praemovente fideles, & infideles bona plura operantur, *caritatis* nomine intelligatur *caritas Theologica*. Quamquam & Pius V. & Clemens XI. Baji, & Quesnelli articulos proscripserunt, quoniam in his affirmatur primam gratiam esse *inhabitantis Spiritus Sancti*, & principium bonarum actionum esse *caritatem habitualem*. Atque id in primo *Vindiciarum* volumine, ubi de omnibus Baji, & Quesnelli propositionibus, quae nobis objiciuntur, prolixe disserui, puto fuisse evidentissime

Berti Theol. Tom. VII. E 2

(1) T. 9. p. 400. (2) P. 401. (3) T. 3. l. 28. c. 4. p. 416. (4) Baius prop. 27. (5) Prop. 25. (6) Quesnel. prop. 38. (7) Prop. 39. (8) Prop. 40. (9) Prop. 41.

tissime comprobatum. Ne singula repetantur, sententiam nostram in prospectu ponunt quæ scripsimus libro 21 cap. 4. tom. 4. pag. 211. *Multa opera deliberata fiunt absque caritate habituali, & sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis; multa etiam spectato officio, & secundum operis substantiam recta sunt, neque a mala cupiditate proficiscuntur, etsi vitæ tandem ex alio capite minime promereantur, ut explicatum est præcedenti volumine pag. 390. & 415. ex quo nempe recto ordine finis destituta.*

Amphibologiam exsufflemus omnem. Absque *caritate Theologica* multa fiunt opera deliberata recte, intrinsece, & secundum substantiam suam bona, nec vitiantur pravæ cupiditatis fermento, sed quatenus destituta sunt recto ordine finis, nec *caritate* referuntur in Deum, sunt bona *officia*, non *fine*; sunt bona, non *benefacta*. Nec repugnat omnia infidelium opera eatenus appellare *peccata*, illorumque virtutes *vitia*, quatenus carent rectitudine finis, eodemque pacto censere virtutes morales fidelium in Deum non ordinatas; dummodo illorum operum commendentur officia, nec protecta dicantur, & labefactata a vitiosa cupiditate. Notissima quippe sunt verba S. P. Augustini lib. 4. contra Julianum cap. 3. num. 21. *Noveris non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes: officium est autem quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens, fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti*: & num. 30. *Si Gentilis, inquis, nudum operuerit, numquid, quia non est ex fide, peccatum est? Prorsus, in quantum non est ex fide, peccatum est: non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.* Eamdem sententiam tradi a Prospero in carmine de ingratis, & in epist. ad Rufinum; a Leone Magno serm. 2. de jejunio Pentecostes; a Juliano Pomerio lib. 3. de vita contemplativa cap. 1., a S. Remigio, & ab Ecclesia Lugdunensi in libro de tribus epistolis cap. 22. & ab aliis compluribus; ut post Norisium demonstravi *diss. 3. Vind. cap. 1. §. 4. 5. & 6.*

Hac itaque distinctione præmissa operum bonorum, & moralium virtutum, cujusmodi sunt, operire nudum, honorare parentes, conjugem proximumque diligere, in quantum officia bona sunt, & in quantum non referantur in Deum; consistit optime, esse bona intrinsece, & non labefieri a cupiditate perversa, in se, spectato opere, & actu operiendi nudum, honorandi parentes, diligendi proximum; & tamen dici peccata extrinsece, respectu finis, idest, defectu ordinationis in Deum. Hanc enim sententiam Augustinianam & catholicam esse declaravit Summus Pontifex Paulus III. Brevi dato Perusiæ anno 1534. quod in archivo Vaticano asservatum, superiori anno inventum est, atque ad notitiam pervenit aliquorum Purpuratorum Patrum, eruditorumque Virorum Romæ degentium. (*a*) Attamen nos nullibi omnia infidelium opera esse peccata affirmavimus: sed diximus opera & exercitamenta virtutum in Deum minime ordinata esse officia laude digna, eaque patrando, e. g. honorem exhibendo parentibus, fieri quod naturali lege præcipitur, neque in hoc facientem delinquere, sed transgredi primum ejusdem legis præceptum, quod postulat ut omnia, quæ fiunt, referantur in Dei gloriam. Hæc, ni fallor, est sententia S. Thomæ, cujus 1. 2. q. 100. art. 10. ad 2. hæc sunt verba: *Præceptum caritatis impleri homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex caritate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod est*, Honora parentes; *sed ex vi hujus*, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. „

CA-

(*a*) Prælaudatum Breve Pauli III. ad Augustinum Mainardi Instituti FF. Eremitarum S. P. Augustini professorem est hujusmodi.

PAULUS Pp. III.

Dilecte Fili, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Alias cum fel. recordationis Clementi Pp. VII. Prædecessori nostro significatum fuisset, quod tu quasdam erroneas, minusque catholicas conclusiones in Civitate Astensi in tuis prædicationibus, & aliis privatis colloquiis, & disputationibus pro veris proposueras, idem Prædecessor Venerabili Fratri Nostro tunc Episcopo Astensi, per quasdam in forma Brevis litteras commisisse, ut facere te dictas conclusiones, sive articulos revocare, vel corrigere, vel imposterum te prædicare non permitteret, prout in dictis litteris plenius continetur. Cum autem tu ad purgandam malam, quam propterea contra famam ad Romanam Curiam personaliter (ut asseris) te contuleris, nobisque humiliter supplicare feceris, ut hujusmodi conclusiones, quas catholicas, & non erroneas prætendebas, per aliquem peritum examinari facere vellemus, ad hoc ut si tales quales tu prætendebas reperirentur, dictam malam famam contra te, ut præfertur, ortam purgare valeres, & nos conclusiones ipsas dilecto filio Thomæ Badia Sacri Nostri Palatii Magistro examinandas dederimus, dictusque Thomas Magister asserens hujusmodi conclusiones vidisse, eas prout per te declaratæ fuerunt, catholicas, & non erroneas esse retulerit, & propterea tu nobis humiliter supplicari feceris, ut tibi adversus molestias, quæ ex his tibi inferri possent, succurrere de benignitate Apostolica dignaremur; Nos volentes te præmissorum occasione aliquid indebite pati, hujusmodi supplicationibus inclinati volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, quod tu dictarum conclusionum, quarum tenor inferius inseritur, ut infra apparebit, declaratarum occasione quomodolibet molestari, impediri, vel perturbari non possis; mandantes tam eidem Episcopo, quam quibusvis Superioribus, & aliis, ad quos spectat, ne te occasione hujusmodi molestare, impedire, vel perturbare audeant, vel præsumant, præmissis ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. Tenor autem prædictarum conclusionum sequitur, & est talis. Prima Conclusio: Si non esset æterna prædestinatio, nullus hominum posset recte agere. *Secunda Conclusio*: Divina prædestinatio est causa omnium bonorum operum. *Tertia*. Dicentes de Divina prædestinatione non esse prædicandam populo, ignorant verbi Dei virtutem, & adversantur Gratiæ Dei. *Quarta*: Non possumus sine Gratia Dei per nostrum liberum arbitrium aliquod bonum facere, sed tantum peccare. *Quinta*: Dogma Aristotelis dicentis, hominem esse dominum suarum operationum, est erroneum. *Sexta*: Quæcumque agunt homines sine fide, vel gratia, vel caritate, peccata sunt, quia sine fide impossibile est placere Deo. *Septima*: Justi homines semper sunt in peccato. *Octava*: Pueri decedentes cum solo originali peccato, damnantur ad æternos cruciatus ignis inferni. *Nona*: Præceptum de dilectione Dei, ut lex jubet, nemo potest implere, nisi qui pervenerit ad summum caritatis gradum, qui erit in Patria. *Decima*: Peccant in eo mandato viri sanctissimi, quia in caritate deficiunt. *Tenor vero dictarum Conclusionum, cum declarationi similiter sequitur, & est talis. Prima & secunda Conclusiones, intelliguntur, non de æterna prædestinatione, quæ electorum tantum est, sed de æterna prædestinatione communiter, sive generaliter accepta, prout operatur omnia secundum propositum voluntatis suæ, ad Ephesios 1. Tertia de bona prædestinatione intelligitur prout in sacris litteris continetur, pie, ac sobrie, & ad gratiæ Dei commendationem. Quarta sic declaratur: ex peccato Adæ nostri liberi arbitrii tam depravata, eamque debilitata est natura, ut ex se quidem peccare possit, non autem opus Deo gratum efficere. Quintæ declaratio: liberum arbitrium in nobis esse catholice fatemur; esse nobilominus hominem dominum suarum operationum, ut vanus fuit Aristotelis, & gratiam Dei excludere est erroneum. Sextæ declaratio: Eadem ratione probatur hæc conclusio, qua & quarta, & est Augustini contra Julianum Pelagianum: Item tertio de spiritu & littera. Septimæ declaratio est hæc: Quia dum in hac mortalitate vivunt, nunquam carent concupiscentia, Augustinus de sententia Jacobi ad Hieronymum: Item de perfectione justitiæ contra* (1) *Celestinum. Octava declaratio ex Augustino 14. serm. de verbis Apostoli q. 6.* (2) *Hypognosticon. Item de fide ad Petrum, & multis aliis locis. Nonam sic intellige, ut Augustinus ubi de spiritu, & littera. Item de perfectione justitiæ contra Celestinum. Item de sententia Jacobi ad Hieron. Decimæ declaratio: Peccatum in eo mandata vero eum caritatis defectum, sine transgressionem, quæ etiam in viris est sanctissimis. Datum in Civitate nostra Perusiæ sub annulo Piscatoris die XXVIII. Septembris, millesimo quingentesimo trigesimo quinto. Pontificatus nostri anno primo.*

Fabius Vigil.

Extra

Dilecto Filio Augustino Mainardo Ordinis Erem. S. Augustini Professori.

---

(1) Cælestius Pelagii discipulus apud Gennadium in libro de script. Eccl. cap. 44. dicitur *Celestinus*, quamvis ut observat Garnerius dissert. 1. de H. P. cap. 5. vitio librariorum.

(2) Librum *Hypognosticon*, quod sonat idem, ac *subnotationum*, non esse genuinum Opus S. P. Augustini, norunt hac ætate eruditi omnes: sed illi communiter olim attribuebatur, & vindicare quoque studuit, licet irrito conatu, Hincmarus Rhemensis. Locum item habuit in veteribus editionibus inter Augustini scripta. Nil ergo mirum, si eumdem librum sub nomine Augustini Mainardus laudavit. Haud secus afferendum est de Opere inscripto, *De fide ad Petrum*, quod Fulgentio, non Augustino, debet adscribi.

CAPUT VI.

De actibus timoris, fidei, & spei.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Ex iis FF. Bellelli & Berti principiis fluit error a Concilio Tridentino, & Clemente XI. damnatus, qui spectat gehennæ timorem.*

Docet Concilium Tridentinum timorem gehennæ esse bonum, & utilem, & Spiritus Sancti inspirationem. (1)

Clemens XI. Pontifex Maximus plures Quesnelli propositiones proscripsit, quæ asserunt timorem gehennæ esse malum.

Si solum supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc magis violenta est, eo magis ducit ad desperationem. (2)

Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiæ non ducitur. (3)

Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo. (4)

Baptizatus adhuc est sub lege sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore. (5)

Ante Clementem XI. Summus Pontifex Alexander VIII. inter varias propositiones has duas condemnavit, quarum censura omnem effugii viam FF. Theologis præcludit.

Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides. (6)

Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis. (7)

Ex iis damnationibus, immo & ex Concilio Tridentino sequitur actus timoris gehennæ æternæ, & etiam actus fidei, & spei esse a Spiritu Sancto inspirante, absque eo quod a caritate saltem inchoata inspirentur, falsumque esse omnino quod Quesnellius adhuc asseruit, & condemnatum est in ejus propositione 51., scilicet fidem non operari, nisi per caritatem. *Fides enim actum suum proprium habet, absque eo quod caritas Theologica illum inspiret: qui actus ipsa caritatis motio in conversione peccatoris secundum Concilii Tridentini doctrinam præcedit; cum peccator* incipiat diligere Deum, *postquam per fidem, & timorem ad conversionem excitatur.*

F. J. LAURENTIUS.

" Confictis suo marte principiis Theologiæ nostræ, ac præmissis animadversionibus suis, quibus contendit nullam a nobis gratiam admitti præter *caritatem Theologicam*, & nullum medium inter caritatem justificantem, & cupiditatem dominantem, præter *cupiditatem inchoatam*, & *caritatem inchoatam*; progreditur Archiepiscopus ad teterrimam alteram illationem ex iisdem principiis fluentem, denegari a nobis bonos esse, si a *caritate Theologica* sint divulsi, actus timoris, fidei, & spei, & Tridentinum canonem octavum sess. 6. & Clementis XI. definitiones, quibus attritio, timor gehennæ, atque spes, & contra Quesnelliana asserta, laudantur, ausu temerario conculcari. Sed prænotatis illis, principiisque rejectis, corruunt sponte sua, & illiduntur funesta hæc consectaria.

Revincendi nihilominus adversarium, quamquam abunde id præstiti in Vindiciis, consilium inivi. Ac primum, quantum attinet ad timorem, lib. 21. cap. 4. tom. 4. pag. 310. scripsi: *Timor, qui virtus est, natus ex consideratione incorruptæ justitiæ, ac supremi imperii illius Dei, qui potest animam, & corpus perdere in gehennam; quæ consideratio non est absque implicito amore justitiæ, & reverentia divinæ Majestatis, licet non sit cum actu explicito caritatis.* Qualis ergo sententia nostra requiritur amor ad salutarem actum timoris? *Amor justitiæ, & reverentia divinæ Majestatis, non amor caritatis Theologicæ.*

Scripsi rursus libro 23. cap. 12. seu tom. 4. pag. 501. *Alius est timor naturalis incussus a malo, quod unusquisque naturaliter refugit, nec imperatus a voluntate; alius rationalis & liber, elicitus ex aliqua cognitione, & amore. Naturalis timor passio animi potius dicendus est, quam liber ipsius animi motus: unde nulla ratione potest inter peccata connumerari, scribente Augustino q. 77. inter 83.* Omnis autem passio, in quantum ipsa passione patimur, non est peccatum; sic & si patimur timorem, non est peccatum. *Timor autem voluntarius & rationalis est, qui ex libero amore proficiscitur; vel ex amore, quo animus inhæret bonis fluxis ac mutabilibus, tamquam ultimo fini; vel ex amore sui ipsius; vel ex amore simul sui ipsius, & Dei; vel ex amore Dei tantummodo. Primus dicitur timor* mundanus: *de quo ait S. Pater in Psalm. 127. n. 7.* Tantum timent ne aliquid mali in terris patiantur, ne illis ægritudo accidat, ne damnum, ne alicujus amissio cari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio. *Alter est timor* servilis, *de quo ibidem Augustinus:* Alius timet unde terruit & Dominus. Audistis cum Evangelium legeretur, Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia vere futura sunt impiis, timent & continent se a peccato: timent quidem, sed non amant justitiam. *Tertius est timor* initialis, *medius inter servilem & castum, quo abstinens se a malo ob timorem pœnæ concipit aliquem Dei amorem, de quo sequitur Augustinus:* Cum autem per timorem continet se a peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit, quod durum erat, amare. *Postremus est timor* filialis *& castus, non alia ratione timens, nisi quatenus filii timent offensam patris, & casta sponsa timet, ne illam sponsus deserat; de quo S. Pater ibidem:* Tam incipit propterea justa vivere, non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Exclusus est ergo timor a caritate, sed successit amor castus. " Unde ergo sententia mea proficiscitur amor servilis, & initialis? Ab amore sui, ab amore justitiæ; non a caritate, a qua excluditur, non a *caritate Theologica*.

Scripsi eadem pagina 501. in fine: *Potest timor esse ordinatus & rectus, quia potest formidare gehennam ob sui amorem, qui non sit vitiosa cupiditas, nec summum bonum sibi ipsi postponat.* Hic autem timor servilis, quo formidatur gehenna, & non est vitiosa cupiditas, unde exoritur? ab amore sui, non a *caritate Theologica*.

Scripsi eodem cap. 12. pag. 503. *Timor servilis est bonus, utilis, supernaturalis, & donum Dei.* Quam propositionem demonstravi divinis Scripturis, definitionibus Ecclesiæ, auctoritate Sanctorum, argumentis Theologicis, & provenientibus ex ipso timore fructibus saluberrimis. Est ne id timorem rejicere inter actus a cupiditate corruptos?

Scripsi libro 34. cap. 1. sive tomo 7. pag. 473. *Quid vero dicendum de pœnitentia, quam in nobis excitat timor gehennæ, ac turpitudo peccati? Illam proculdubio inter veras virtutes connumerare debemus. Quamquam enim volumine 4. pag. 205. a nobis tradita est definitio illa virtutis,* virtus est ordo amoris, *quæ utique definitio Augustiniana est, Augustinus verbis contexta, & Augustinianæ doctrinæ monimentis firmata; non tamen inde inferre quis potest, denegari a nobis veras propriasque virtutes a caritate distinctas. In eodem quippe volumine 4. eodemque capite testati sumus* dari plures virtutum supernaturalium habitus absque caritate, *quod iterum asseruimus lib. 23. cap. 10. commonstrantes veram ac supernaturalem fidem remanere in homine impio; ac rursus cap. 12. ubi adversus Novatores ostendimus timorem servilem esse bonum ac supernaturalem, atque inter dona Dei adnumerandum, neque in eo inveniri aliquid vitii, quod eidem timori sit adscribendum. Affirmavimus itaque, iterumque profitemur, & cuique forte hæc legenti declaramus, eo sensu a nobis virtutem locari in ordine amoris, quoniam etsi* absque caritate *virtutes sunt plurimæ, eæque actus suos bonos exerunt; debet nihilominus caritas iisdem virtutibus dare formam, ac perfectionem.* Atqui id est ne gehennæ formidinem, timoremque servilem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos?

Scripsi eodem libro 34. cap. 6. pag. 575. propositiones Quesnellianas nobis ab Archiepiscopo infulsas objectas, merito fuisse proscriptas: *Nam timor præter cohibitionem manuum, sive operis exterioris, cohibet effluentem animum, frangit vetustam consuetudinem, & præparat locum caritati: ac tantum abest, ut addat peccatum, quinimo vere ab eo retrahit; & licet seipso ad justificationem non sufficiat, facit tamen, ut pœnitens studeat adhibere ea, quæ sufficiunt, inter quæ locum obtinet, sententia nostra, motus contritionis & amor.* Id, rursus quæro, est ne timorem rejicere inter actus a noxia cupiditate corruptos? Itaque perspicua, & manifestissima res est, non constitui a nobis principium timoris in *caritate Theologica*, neque ipsum timorem existimari a cupiditate corruptum; eos autem, qui id scriptitant, esse iniquissimos, mendacissimosque impostores.

Age paullulum: loquamur de fide. De qua disputans lib. 23. cap. 10. tom. 4. *pag.* 488. ac demonstrans remanere ipsam fidem in homine impio, dummodo crimine infidelitatis non se commaculet, ad verba Apostoli 1. ad Corinth. cap. 13. 2., & ad canonem 28. sessionis 6. Tridentini Concilii, addo propositionem 12. ab Alexandro VIII. damnatam, *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana;* necnon 51. Quesnelli a Clemente XI. confixam, *Fides non est absque amore, & fiducia.* Objiciens autem proxima *pag.* 489. mihimetipsi, Quomodo id, si nulla absque caritate datur virtus? respondeo: *Principio ad virtutem non requirit schola Augustiniana caritatem habitualem, sed ordinem dilectionis, quo virtus non sit inflata, dum ad seipsam refertur, nec vana labefactetur, dum marcescit cupiditate: de quibus plura libro 18. cap. 3. deinde profitetur habitus virtutum etiam supernaturalium a caritate distinctos; tametsi caritas actibus ceterarum virtutum tribuat formam ac perfectionem, ut explicavi supra pag. 208. Denique contendit humanam voluntatem quolibet in exercitio virtutis duci vario ipsius amoris affectu, sive boni cupiditate, quæ nec deest in fide informi, auctore D. Thoma 2. 2. quæst. 5. art. 2. ad 2. sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut sum-*

(1) Sess. 6. cap. 8. (2) Prop. 62. (3) Prop. 62. (4) Prop. 62. (5) Prop. 63. (6) Prop. 14. (7) Prop. 15.

ut famulatio timoris, conflictatque certatim præliatorum, ceterisque præliatorum, quæ speciali quadam ratione dicitur CARITAS. In his autem verbis quis non videt, a me propugnari habitus fidei, ceterarumque virtutum, medios inter habitualem caritatem, & habitualem cupiditatem, neque habitus tantum, sed etiam actus, qui licet oriantur ab aliquo amore, non tamen proficiscantur ab amore, qui tendit in Deum tamquam summum bonum, & peculiari titulo caritas appellatur.

Quid vero de spe? Eodem libro 23. cap. 11. pag. 495. ita loquor: Spes a fide, & a caritate distinguitur, etiamsi ad actum spei requiratur amor aliquis inchoatus, quo diligitur Deus, ut inquit Estius in 3. dist. 26. §. 2. quatenus ab intellectu proponitur, ut summum et beatificum nostrum bonum, licet semper non adsit amor caritatis, quo voluntas affecta cetera omnia summo Bono postponat. Vides ne in libris meis laudari & habitum, & actum spei, etiamsi non adsit caritas Theologica? Fateatis itaque oportet, eos qui autumant a me neque timoris, neque fidei, neque spei actus censeri bonos, & a cupiditate non exortos, ubi non adest caritas proprie dicta, omnium aliorum convitiatorum superare malitiam, perfricatam gerere frontem, & undique scatere mendaciis: nec tantum reos esse quod me erroris insimulaverint, sed etiam quod exhibitis nonnullis verbis meis mutilatis, & in pravum sensum detortis Archiepiscopo Senonensi, præclarum hunc Præsulem deceperint, & fraudulenta delatione adversum me concitaverint, ejus famam, ut meam pessundarent, in discrimen temere, & inconsiderate trahentes.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Idem docet F. Berti* (1): Timor, & caritas idem principium habent, &c. huic timori inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit: . . . . Nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi amor: timor sanctus non sine aliquo amore (*caritate*) excitatur.

F. J. LAURENTIUS.

In loco, quem adversarius opponit ex lib. 14. cap. 8. tom. 3. *pag.* 157. affirmo quidem timorem, & caritatem idem principium habere: sed quale principium? *caritatem Theologicam*, & amorem Dei super omnia, ut interpretatur tergiversator? Minime. Idem principium dico, *sive consideretur voluntas, quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive gratia, a qua timoris & amoris est actus.* Tum hujus gratiæ munera explanans, dico ea primum fieri, *ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono, quo antea delectabatur, mala plurima, præsertim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, eumque respicit ut judicem justum, & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sistit in rigore justitiæ, & nondum adscendit ad summi boni jucunditatem.*

Cum his aperte asseram, dilectionem, amoremque, unde procedit timor, esse *bonam voluntatem*, quæ inspirata a Deo incipit odio habere voluptatem, qua primum delectabatur, & ad aspectum malorum inde provenientium horrescit, & terrore concutitur: cum asseram, tum bonam illam voluntatem respicere *Deum ut judicem justum ac rectum*, sistere in contemplatione justitiæ, & nondum adscendere *ad summi boni jucunditatem*: quis, rogo, potest affirmare, sententiæ meæ timorem gigni ac produci ab ea dilectione, quæ est *caritas* proprie dicta, & quæ respicit Deum, non ut *judicem justum*, sed *ut summum bonum*, neque sistit *in rigore justitiæ*, sed fertur *in summi boni suavitatem*? Quod si homini in lectione librorum S. P. Augustini parum versato, *amoris*, & *sanctæ dilectionis* nomina aliquam ingerebant suspicionem; debebat procul dubio ea loca consulere, ubi de timore pertracto: in quibus disertissime trado ipsum timorem procedere *ab amore justitiæ, & a reverentia divinæ Majestatis*, non autem ab illo amore, *qui tendit in Deum summum bonum*, & peculiari ratione *caritas* nuncupatur. Hæc loca indicata fuere paullo superius.

Saltem in eom, in quo nunc versamur, offendisset; verba enim nuper producta hæc proxime consequuntur: *Ita gratia timorem, timor caritatem præcedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, caritas vero proxima.* Profecto si timor caritatem & benevolum Dei amorem præcedit; caritas & amor benevolus non est principium timoris, nisi timoris illius filialis, qui, ut phrasi loquamur divinarum Scripturarum, *permanet in sæculum sæculi.* Propter verba nuperrime laudata Auctor *Bajanismi Redivivi* arguebat me antilogiæ, scribens pag. 279. *Quo pacto Fratrem Berti cum seipso conciliabimus? Secum sane certare videtur. Modo vult, ut timor caritatem præcedat; modo e contra declarat quod caritas timorem præcedat.* Verum nullam esse excogitatam ab adversariis antilogiam item, ex dictis apertum est: quippe *caritas* præcedit timorem, si cum Augustino nomine *caritatis* intelligas bonam voluntatem, sive cupiditatem boni, ut *caritas* idem sit, quod gratia præveniens motus omnes & affectus bonæ voluntatis, non autem dilectio Dei propter se: & timor præcedit *caritatem*, si nomine *caritatis* intelligas dilectionem illam, & amorem qui tendit in Deum ut summum bonum, & *caritas* peculiari titulo nuncupatur. Ex dictis id clarescit. Quare evanuit objecta nobis antilogia, & tantis Senonensis Archiepiscopi objectatio.

Is tamen non solum inepte nos infectatur, sed etiam verba mea corrumpit, & adulterat. Etenim quod scribo, *Timor sanctus non sine aliquo amore excitatur*, ad hunc profert modum, parenthesi interjecta, *Timor sanctus non sine aliquo amore (caritatis) excitatur.* Illa vox *caritatis* in textu meo non occurrit. Extant verba mea *tom.* 3. *pag.* 157. *linea* 31. ac potest unusquisque illa inspicere propriis oculis. Quamquam accepto *caritatis* vocabulo, in Augustini sensu, pro qualibet bona voluntate, timorem a *caritate* excitari certissima fide credendum est. At quia adversarius ostendere nititur, principium timoris sententia mea esse dilectionem Dei propter se, & *caritatem Theologicam* (quod constat esse falsissimum) mea verba, vel iniqua interpretatione, vel fraude, additamento illius vocabuli *caritatis*, adulterata fuere. Vide duplicem *caritatis* sensum, a me non semel distinctum, in *instructione Pastorali* Episcoporum Gallorum anni 1714. art. 4. *pag.* 36. De qua in Vind. dissert. 1. cap. 1. §. 4. *tom.* 1. *pag.* 38.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Addamus quædam ex utroque.* Cum in praxi, inquit *F. Bellelli de modo reparationis* (2), & individuo voluntas deliberate agens, indifferens, & media esse non possit, proinde fit, ut carens omni adjutorio gratiæ ad Deum amandum, in amorem mundi pravum, inordinatumque, seu in philautiam suis viribus incidat, ac peccet, &c.

Frater autem Berti sodali suo concordat: Practice loquendo, *inquit* (3), affirmo numquam hominem lapsum, &c. Quoniam sine hujus delectationis dono prævalebit rationi concupiscentia. *Notandum, quod hic sub nomine delectationis veram uterque caritatem intelligunt, & caritatem proprie dictam, ut supra ostendimus, & sine hac caritate omnia a cupiditate infecta esse judicant.*

Hæc autem utriusque dogmata explicari, & sustineri non possunt, nisi aut admittendo caritatem Theologicam saltem inchoatam in iis, qui ne quidem prima fidei lumina acceperunt, quod ridiculum est, & ab omni ratione Theologica alienum, aut cupiditati nomine attribuendo quidquid infideles lumine naturali inducti operantur juxta leges æquitatis, probitatis, humanitatis, & misericordiæ. Quod ipsissimus est error in Bajo, & in Quesnellio damnatus.

F. J. LAURENTIUS.

Bene habet. Quamvis sententia illorum Theologorum, qui docent posse fieri bona opera moralia absque gratia (de qua sententia pertracto tom. 3. pag. 402. id. *libro* 18. *cap.* 3.) speculative vera foret, *practice* tamen est falsa; atque homo gratia destitutus bona virtutum officia exercendo, non bene ea exercebit, sed mundi, & sui ipsius delectatione marcescet. Hæc est sententia Cardinalis Norisii in Vindiciis Augustinianis tom. 1. *pag.* 936. cap. 3. §. 4. & Francisci Macedo tom. 2. collat. in 2. sent. collat. 10. sect. 3. quorum ego verba usurpavi. Immo de ea quæstione in utramque partem disputavi, ut ostendi t. 1. Vindic. meorum *pag.* 119. sive dissert. 1. cap. 1. §. 6. Fateor tamen, me in ea sententia persistere, quod sine gratia Salvatoris nequeant exerceri opus ullum morale, & infidelium opera citra omnem fidem, omnemque gratiam patrata in quantum carent recto fine, nec referuntur in Deum, philautia, & cupiditate polluantur, ob id ne me reprehendes? Reprehende Hieronymum Seripandum Cardinalem amplissimum, & in Concilio Tridentino Apostolicæ Sedis Legatum: Franciscum Senault in libro Gallice edito *l'homme criminel* tract. 3. Vincentium Contensonum dissert. 2. de gratia cap. 1. specul. 2. & innumeros alios Theologos, qui propugnant fieri non posse absque ullo fidei lumine, & absque gratiæ igniculo actum aliquem moraliter bonum. De his vide dissert. 3. Vindic. cap. 1. §. 2. & 4. Reprehende Joannem S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Bonam idem, quod nos scripsimus, luculenter docentem in libro, quem inscripsit, *Principia vitæ christianæ* 1. p. §. 49. Quorum, aliorumque testimonia a me producta sunt dissert. 3. nuper laudata.

Accurate de virtutibus agit S. P. Augustinus pluribus in locis, sed præsertim lib. 5. de Civit. Dei cap. 12. & lib. 4. contra Julianum cap. 3. Priori in loco docet, Romanos

(1) T. 3. p. 153. 157. (2) T. 2. p. 400. (3) T. 3. p. 400.

manos a Christi fide, & vera religione alienos, ceteras cupiditates, *laudis & gloriæ cupiditate* pressisse. Ob hanc gloriæ cupidinem, cum regalem dominationem non ferrent, institutos Consules, & expulsum Tarquinium, ut inquit Sallustius. Virtutis, & honoris fuisse apud Romanos conjunctissimas ædes; quoniam ad honorem virtutes omnes ab iisdem Romanis referebantur. Catonem etiam, cujus virtus veritati videtur propinquior fuisse, quam Cæsaris, honores, Plutarcho teste, quæsiisse. Amorem laudis *vitium* censeri ab Horatio, cujus versus ex libro 1. epist. & ex carmine lyrico ibidem Augustinus producit. Hanc vero, cur omnes virtutes Romanorum judicet esse vitiis simillimas, profert rationem, *Neque enim est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est.*

In 4. autem libro contra Julianum, infidelium virtutes sine fide, & sine gratia Christi comparatas deprædicantem, S. P. Augustinus cap. 3. num. 12. laudat illam Ciceronis definitionem, *Virtus est animi habitus, naturæ modo, & rationi consentaneus:* sed inquit extorres a fide ignorasse, *quid sit consentaneum liberandæ, & beatificandæ naturæ mortalium*. Ait num. 20. illas, quæ apud Gentiles censentur virtutes, esse vitia, *quæ finitima videntur, & propinqua virtutibus*. Num. 21. docet, *Non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes*, in eamque erumpit sententiam: *Cum itaque facit homo aliquid, propter quod peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur.* Scribit paullo post, illum, qui manus abstinet ab alieno, ne plus pecuniæ litibus perdat, non exercere veram justitiam, *cum serviat avaritiæ*. Demonstrat, neque veras virtutes esse, quas Epicurus induxit *voluptatis ancillas*; idemque existimandum de illis, *quæ carnalibus delectationibus, vel quibuscumque commodis, & emolumentis temporalibus serviunt*. Virtutes etiam, *quæ nulli serviunt rei*, nec ipsas veras esse declarat; nam, ait, *Quidquid boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est*. Inquit autem S. Pater, *ipso non recto fine*, idest, non propter hoc, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit: & non inquit, ut quidam interpretantur, *perverso fine*; quoniam hic loquitur de virtutibus, *quæ nulli rei serviunt*. Demonstrat num. 22. eum, qui aliquid facit amando gloriam hominum magis, quam Dei, *non bene bonum facere*, quia non bona voluntate facit: *Absit enim, ut sit, vel dicatur voluntas bona, quæ in alio, vel in seipsa, non in Domino gloriatur*. Hæc Augustinus de virtutibus eorum, qui fide, & gratia sunt destituti. De virtutibus etiam, quæ appetuntur, vel exercentur propter ipsarum decorem, docet S. Pater lib. 19. de Civit. Dei, cap. 25. & serm. 156. vel 13. de verbis Apostoli, num. 7. eas quoque, *Cum ad seipsas referuntur, inflatas & superbas esse*; & ideo *non virtutes* judicandas esse, *sed vitia*.

Practice itaque loquendo, homo, sine gratia Salvatoris, opus morale non peragit absque cupiditate, & philautia. Quo enim fine operatur? ob voluptatem cum Epicuro? *Cupiditas* est, ait Augustinus. Ob decorem & honestatem virtutis cum Stoicis? *Cupiditas* est, ait Augustinus. Ob commoda & emolumenta temporalia? *Cupiditas* est, ait Augustinus. Ob nullam omnino rem? *Ipso non recto fine* peccatum est, ait Augustinus. Ob gloriam magis hominum, quam Dei? *Non est voluntas bona*, ait Augustinus. *Practice* itaque loquendo, ubi non est gratia, & relatio saltem virtualis in Dei gloriam, bonum opus morale, quod undique sit inculpatum, non exercetur.

Hæc Augustinus docuit adversus hæreticos Pelagianos. Contra Semipelagianos autem asserentes, *Inesse omni animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta*, ita Augustini discipulus S. Prosper in libro contra Collat. num. 38. & seq. *Virtutum itaque semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi parentis eversa sunt; nec haberi queunt, nisi eo restituente qui dederat. Reformabilis enim est natura humana Formatori suo, & eorum bonorum, quæ habuit, capax est; ut per mediatorem Dei & hominum Christum Jesum, in eo ipso quod ei comansit, possit recuperare quod perdidit. Remansit autem ei rationalis animus, qui non virtus, sed virtutis habitaculum est. Ex participatione enim sapientiæ, & justitiæ & misericordiæ, non sapientia & justitia, & misericordia, sed, sapientes & justi & misericordes sumus. Quæ bona, quamvis rationale nostrum vitiis occupatum sit, & prævaricantibus urbis Dei templum spiritus immundus invaserit, possunt tamen rursus in ipsum rationale confluere, per eum qui mundi principem foras mittit, & ligans fortem vasa ejus rapit, fugatoque mundi hujus spiritu, dat spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Qui autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.*

Puto autem istum veri similiter decipi, & in specie falsarum errore virtutum, dum ea bona, quæ non possunt nisi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis æstimat reperiri; ideo scilicet, quia multi eorum sunt justitiæ, temperantiæ, continentiæ, & benevolentiæ sectatores: quæ omnia non frustra quidem, neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriæ consequuntur: sed quia in iis studiis non Deo, sed Diabolo serviunt, licet habeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita manifestissime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem: sed omnia opera eorum immunda esse atque polluta, habentium sapientiam non spiritalem sed animalem, non cœlestem sed terrenam, non christianam sed diabolicam, non a Patre luminum, sed a principe tenebrarum; dum & ipsa quæ non haberent nisi dante Deo, subdunt ei qui primus recessit a Deo. Hactenus Prosper, docens nulla virtutum semina post Adæ prævaricationem in nobis reperiri ante gratiam, sine qua omnia impiorum opera *immunda sunt*, atque *polluta*.

Ex hac nostra, immo SS. Augustini & Prosperi doctrina, non sequitur, ut calumniantur nonnulli, omnia opera infidelium esse peccata, eorumque virtutes esse vitia, sive germina cupiditatis; quoniam etsi carent recto fine, neque referuntur in Deum, & in hoc sensu convincuntur esse peccata; tamen officia bona sunt, neque infideles peccant, quia ea exercent, sed quia de ipsis operibus non in Domino gloriantur, quod *solus impius negat esse peccatum*, ut ait S. Pater. Atque pariter qui nudum operit, qui continentiam servat, qui honorat parentes, non peccat, sed bona opera facit: peccat tamen, & bonum non bene facit, quia non diligit Dominum ex toto corde, & in se vel in aliis, non in Domino gloriatur. Vide præced. artic. num. 4. Si autem recto fine ab infidelibus opera aliqua fiant, ea fiunt ex gratia; nec sunt opera dumtaxat infidelium, *sed ipsius, qui bene utitur malis*, ut inquit S. Pater cit. libro 4. contra Julianum cap. 3. num. 32. Auxiliante enim Dei gratia multa bona opera ab infidelibus patrari, docet S. Pater epistola 130. nunc 144. num. 2. de gratia Christi cap. 24. num. 25. libro 1. contra duas epistolas Pelagian. cap. 20. num. 33. & de prædest. Sanctorum cap. 7. num. 12. Videantur quæ scripsi in *Vindiciis* dissert. 6. cap. 1. 5. 6. tom. 1. *pag.* 358.

CAPUT VII.

De Censuris in sensum exoticum detortis.

ARCHIEPISCOPUS.

I. *Aliter F. Berti censuras eludere conatur, illas ad sensum exoticum detorquendo, scilicet ad errores, quos Bajo, & Quesnellio tribuit, de quibus ne quidem cogitaverunt, ut hac arte errores, quos adoptat, a censura eximere possit. Utrique enim imputat 1. Quod dicendo non esse nisi duos amores, caritatem, & cupiditatem, intendebant negare amorem naturalem, quo omnes in suam beatitudinem feruntur, quemque licet animis omnium insitum, per peccatum originale periisse supponebant. 2. Quod contendebant illum amorem esse liberum ea libertate, quæ sufficiat ad demeritum.* Detur, *inquit* (1), amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem . . . hic amor non est a gratia, nec liber ea libertate, quæ sufficit ad meritum, ut Bajus, & Quesnellius, & Jansenius commenti sunt.

Novatoribus illis imponit. Nusquam eo deliramenti pervenerunt, ut negarent esse in homine innatum amorem suæ beatitudinis, qui in eo non est liber: Multo minus dixerunt illum amorem esse liberum.

Porro qui ita infideliter censuras erroribus chimericis applicat, eo ipso erroribus veris patrocinium vel conciliare se probat.

F. J. LAURENTIUS.

Peregrinum, extraneum, & *exoticum* sensum a me adtribui Baji, & Quesnelli propositionibus, ut Ecclesiasticas eludam censuras, *arguit* art. 7. Archiepiscopus Senonensium. Ad quod demonstrandum producit quæ habentur *lib.* 18. *cap.* 4., ubi trado non posse Deum diligi super omnia, etiam ut auctorem naturæ, sine auxilio supernæ gratiæ. Ibi autem ad 34. & 36. Baji propositionem tom. 3. pag. 415. hæc scripsi: *Respondetur hujusmodi propositiones rectissime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere, atque hic amor non est a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quesnellius, & Jansenius commenti sunt, sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, atque revera diligitur Deus, ut est auctor naturæ, neque amor iste secundum substantiam malus est, sed bonus, & rectæ rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei auctoris naturæ bonus undequoque*

(1) T. 3. l. 18. c. 4. p. 415.

quaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam dumtaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejiciat tamquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiae, alterius, quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius, quae fit per inspirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis. *Ex qua prava doctrina sequeretur quaecumque fiunt ab homine nondum justificato, vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est. Praemetuit ergo articulus 34. & 36. hanc perniciosam, haereticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesiae animadversionem.*

Criminator, ut imperitis suadeat, me damnatas propositiones in sensum ab auctoribus alienum detorquere, ubique sui similis, mutilat hanc meam responsionem. Priorem partem, qua sibi videtur rem conficere, arripit, ac stylo configit. Duas alias, quae aperte cavillationes ejus elidunt, & ora calumniantium obtundunt, reticet, altissimoque premit silentio. Atqui illas non omisisset, si libros meos maturo ponderavisset examine, & veritatis fuisset diligens inquisitor. Breviter ergo & priorem partem, quam carpit, & ceteras, quas praeterit, expendamus.

In illa prima parte ait censor, me Bajo, & Quesnello imputare 1. quod asserentes non dari nisi duos amores, caritatem & cupiditatem, intendebant negare amorem *naturalem, quo animus fertur in beatitudinem*; secundo quod contendebant amorem illum esse liberum *ea libertate, qua sufficiat ad meritum, vel demeritum.*

Non id ergo Bajo & Quesnello praecitatis verbis imputo. Mentitur tergiversator. Dico, damnatarum propositionum, quarum una est 38. Baji, *Omnis amor creaturae rationalis aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis caritas*, & 44. Quesnelli, *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones nostrae nascuntur, &c.* ex quibus fluunt reliquae, quibus enuntiatur opera, quae a caritate praedominante non fiunt, procedere a cupiditate, a qua corrumpuntur, adeo ut omnia infidelium, & impiorum opera, quoniam in illis non regnat caritas, sint peccata; damnatarum, inquam, propositionum illarum falsitatem primo deprehendi, quod inter caritatem & cupiditatem medius sit *amor naturalis beatitudinis, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere*. Hoc ego assero, verbaque mea sunt perspicua. Non dico, a Bajo, & Quesnello denegatum fuisse innatum beatitudinis suae amorem. Nequaquam. Puto & ego non eo deliramenti eos pervenisse; sed ex quo certum sit hujusmodi amorem singulorum animis inditum esse, demonstro omnem amorem creaturae rationalis non esse vitiosam *cupiditatem*, aut laudabilem *caritatem*, quia in creatura rationali est naturalis amor beatitudinis, qui non est vitiosa *cupiditas*, neque *caritas* laudabilis. Haec prior meae responsionis pars. Est ne adeo profunda, ut ad eam hauriendam opus sit natatoribus & urinatoribus illis?

Ut vero criticorum, censorumque hujus aevi, qui gloriantur se adversus Jansenistas pugnasse ampliori annorum intervallo, quam duce Augustino acies catholicae Ecclesiae dimicavit adversus haereticos Pelagianos, idest supra annos triginta, eruditionem maximam admirens; vide, quaeso, an responsio illa sit a me excogitata. Illam ante me tradidit Cardinalis Norisius, qui in Vindiciis Augustinianis cap. 3. §. 4. ubi pertractat de virtutibus infidelium tom. 1. pag. 964. *Scio*, inquit de adversariis Augustinianae doctrinae, *opponere damnatam hanc Baji propositionem*, Omnia opera infidelium sunt peccata. *Sed haec certe S. Patris sententia nequaquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima saltem sui productione, ex gratia tamen donata. Praeterea etiam sine gratia homo appetitu innato ex Augustini sententia amat summum bonum, nullus enim est, qui non velit esse beatus.* Similia P. Macedo in *cortina*, in *sermone*, & in *collationibus*, ubique repetens propositiones Baji ex hoc etiam capite fuisse jure proscriptas, quod sine gratia plura opera fiant *indeliberata, & sine advertentia*, quae neque ex *cupiditate*, neque ex *caritate* proveniunt. Recitata a me fuere testimonia Macedi tom. 1. Vindic. dissert. 3. cap. 1. §. 2. num. 4. *pag.* 323. *& seq.*

Forte dixeris. Norisius item Bajanismi suspicione non caruit. Ita est: sed purgavit quoque seipsum, ac tanto nominis sui incremento, ut quemadmodum olim Rusbrochius, Bruno Neuser, & qui sub [illegible], vel alio nomine, contra illum latrarunt, ita Philalethes Hispanus, ceterique, quorum occultat nomen pudor, & calumniae dedecus, prudentum judicio sint tanquam quaxantes contra solem, aut corvi nigerrimi perperam crocitantes.

Quid autem, si non solum Norisius & Macedo, sed etiam praecipuus Baji impugnator, ad quem me saepe provocabat auctor *Bajanismi Redivivi*, eadem naturalis amoris beatitudinis mentione facta, tricesimum octavum ejusdem Baji articulum refutavit? Est ille Joannes Lensaeus, qui in sua *Expositione* inserta secundae parti Operum Baji *pag.* 168. inquit: *Omnino hoc a vero abhorrere censemus, omnem creaturae rationalis amorem aut vitiosam cupiditatem esse, qua mundus diligitur, quaque a Divo Joanne prohibetur, aut laudabilem illam, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, caritatem. Est indubie medius, quem naturae auctor inseruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, sed & parentes, & amicos, liberos, & conjuges, & quacumque alia ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsaque natura impellente diligimus.*

Vides, quod etiam Lensaeus docet articulum Baji 38. a vero abhorrere, propterea quod inter vitiosam *cupiditatem*, & laudabilem *caritatem*, sit medius amor, *quem nobis naturae auctor inseruit, & quo beatitudinem omnes expetimus*. Id ne vides? Si dicas, Lensaeum asserere, non modo amorem beatitudinis, sed & amores alios natura impellente a nobis concipi medios inter *caritatem*, atque *cupiditatem*, respondeo a me etiam istiusmodi amores admitti, cum *libro* 2t. *cap.* 4. tum secunda hujus responsionis parte, quam ab adversariis diximus praetermitti.

In quolibet autem actu, etiam *indeliberato*, qualis est amor innatus beatitudinis, dari juxta Bajum libertatem, quam putat sufficere ad meritum ac demeritum, solus Languetius ignorat; ideoque nil mirum, si scribat a me errorem illum eidem Bajo imputari. Illam, quam is ait esse falsam imputationem meam, esse revera doctrinam Baji, demonstrat Gabriel Vasquez 1. 2. disp. 190. cap. 18. ubi ait: *Adde praedictum Michaelem ita putasse hominem peccare in omnibus affectibus & motibus suis, qui non essent virtutis, ut etiam in his, quae sine libertate fiunt, peccatum esse diceret. Nam proposit. 62. dicit*, Sola violentia repugnat libertati hominis naturali: *& propos.* 63. *inquit*: Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit: *in quo nec Augustinus, nec ejus discipuli peccatum agnoscunt.* Similia Suarez lib. 1. de grat. cap. 24. num. 22. ubi observat in sententia Baji *primos* quoque *motus concupiscentiae esse peccata*. Et quidem manifestum id est ex propositionibus Baji 48. 49. 71. 72. 73. Quod ergo nos de Bajo affirmavimus, statui ab illo in quovis actu, *etiam indeliberato*, libertatem naturalem, quam putat sufficere ad meritum, vel demeritum, non est impostura mea: est doctrina, quae comprehenditur in damnatis articulis; quod ante me demonstrarunt duo percelebres Societatis Jesu Theologi, Gabriel Vasquez, & Franciscus Suarez.

Jansenius, & Quesnellus doctrinam Baji de actibus quoque *indeliberatis* videntur rejicere, neque illos adnumerant inter peccata. Non tamen falsum iis imputatur. Nam Jansenius *prop.* 3. dogmatizat, ad merendum, vel demerendum sufficere *libertatem a coactione*. Haec vero libertas in amore quoque innato beatitudinis, & in quolibet actu, etiam *indeliberato*, modo coactus non sit, invenitur. Quesnellus *prop.* 45. affirmat, necessum esse, ut ubi non regnat caritas, actiones omnes corrumpantur *a carnali cupiditate*: si omnes; indeliberatae etiam, & quilibet motus animi. Bajo itaque sententiam adscribo, quam ab eo tradi exploratissimum est. De Jansenio, & de Quesnello idem ratiocinando ex illorum principiis existimo esse inferendum: & quamvis in hoc a veritate aberrarem, puto non talem futuram fore imposturam ac fraudem, qualem in criminatione mihi illata patefactam a me fuisse confido.

Dispunctam, refutatam ac penitus elisam arbitror animadversionem Archiepiscopi Languetii, qua ajebat detorqueri a me *in exoticum sensum* damnatos Baji articulos, propterea quod inter *cupiditatem* carnalem & laudabilem *caritatem* medium dixerim *innatum amorem beatitudinis*. Sed queror, & omni aequitate queror, eumdem Archiepiscopum hanc solam responsionis meae partem, ut suaderet eludi a me Apostolicae Sedis Censuras, duabus aliis neglectis, adscripsisse.

Praeter *naturalem beatitudinis amorem*, & *indeliberatos* animi motus, inter *cupiditatem* & *caritatem* affirmo medium esse *amorem naturalem*, non tantum, quo diliguntur parentes & propinqui, ut ait Lensaeus, verum etiam amorem *deliberatum*, quo diligitur Deus, ut Auctor naturae, (non tamen super omnia, ad hoc enim necessariam esse Dei gratiam celeberrimi plurimique tradunt Theologi, & dico hunc *deliberatum amorem* esse *secundum substantiam suam bonum*, & consentaneum rationi. *Secundo* (mea repeto verba) *datur amor naturalis, etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est Auctor naturae, neque amor iste* secundum substantiam *malus est, sed bonus, & rectae rationi consentaneus.* Quare cavillator haec a me scripta dissimulat? Est ne sensus iste *exoticus*, & aliunde adscitus?

Queror insuper, silentio praetermissum ab adversario tertium illum sensum, quo articulos Baji proscriptos affirmo, eo quod nempe admiserit solam gratiam *inhabitantis Spiritus Sancti*, id, quod de Bajo cuncti, quos laudabo proximo numero, tradiderunt, & consequenter docuerit, omnia opera esse inquinamenta, sive noxiae *cupiditatis effectus*, si fiant *absque gratia sanctificante*, vel sine *caritate*, quae per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur. *Tertio* (ita prosequor in eodem, qui mihi objicitur, loco) *datur amor Dei Auctoris naturae, & bonus undequaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam dumtaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejecit tamquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiae*, alterius quae fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quae fit per inspirationem Spiritus

tus

tus Sancti nondum est inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis: *Ex qua prava doctrina sequeretur quæcumque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est.* Qui demonstrandum susceperat detorqueri a me damnatos articulos in sensum *exoticum*, nonne debebat hunc sensum a me traditum recensere? Puto itaque, quam ob caussam sensum hunc prætermisit? Est ne verum a Bajo fuisse admissam solam gratiam *sanctificantem*? Est ne hujusmodi sensus *exoticus*? Spectatis itaque libratisque verbis a Senonensi Præsule adductis, iisque additis, quæ adduci oportebat; vel alios versute decipit, vel ipse incaute decipitur.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Eodem modo respondet objicienti condemnationem hujus propositionis Baji*, Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet; *& hujus Quesnelli*, Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris; *& ibid. cap. 5. pag. 420. imputat utrique, sensisse liberum arbitrium nequidem posse beatitudinem suam naturali instinctu appetere*. Liberum arbitrium, *inquit*, sine gratia potest beatitudinem suam appetere naturali instinctu; potest actus plures indeliberatos agere, quos culpabiles Bajus, & Quesnellus impie dixerunt. *Si ab eo exigeretur, ut ostenderet, ubi & quando hæc docuit Quesnellius, deficeret sane. Aliud ibidem æquale deliramentum Quesnellio tribuit, quasi negasset hominem sine gratia posse exercere bona opera, & implere præcepta* quoad substantiam, & ex officio. *Quæ quidem calumnia eo tendunt, ut verum objectum censuræ, mo oculis lectorum subtrahatur, & ut iisdem censuris chimericos errores procelli suadeantur.*

F. J. LAURENTIUS.

Utique ego eodem sensu, quo proscriptæ fuere propositiones Baji 34. & 36. scripsi lib. 18. cap. 5. seu *tom. 3. pag.* 421. damnatas fuisse propositionem ejusdem Baji vicesimam septimam, *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, & tricesimam octavam Quesnelli, *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*. Sed Antistes Senonum in eumdem impingit lapidem, aberratque eadem chorda: quoniam illam responsionis partem exscribit, quæ a Norisio, a Macedo, & a Leofeo tradita, & ex principiis Baji transgressionem legis & peccatum existimantis motum concupiscentiæ, cui homo non assentitur, fluens sponte sua, videtur illi a me conficta, idoneaque ad incendendum in me ignem, injiciendamque in me tragulam; duas autem alias ipsius responsionis partes omittit. Expendat Lector verba mea, ut cit. pag. 421. jacent, & diligentiam, æquitatemque præclarissimi viri dejudicet.

Liberum arbitrium (hæc est mea non mutilata responsio) *sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde post lapsum non solum tenebræ & malitia manent, sed etiam imago Dei non omnino detrita, idea honestatis & lumen rationis, & in bonum universale congenita, & antiqua propensio. Potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus, & Quesnellus impie dixerunt. Potest exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere* quoad substantiam, *operatione secundum se laudabili, & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque. Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali sine habitu fidei, & remissione peccatorum, qualem gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quesnellus apertissime oppugnarunt. Omni ergo jure istorum assertiones anathemate confixæ sunt; & quamquam aliqua sensum catholicum habere queant, & videantur speciem veritatis præferre, sunt in sensu ab auctoribus intento respective falsæ, scandalosæ, & hæreticæ. Quæ cum ita sint, miramur justissima harum propositionum damnatione nonnullos abuti ad criminationem Augustinianæ doctrinæ: quasi nullam tentationem etiam minimam sine gratia superari non posse, non propugnent unam Bellarminus, Franciscus Toletus, & Vasquez; quem vide p. 2. disp. 190. cap. 107. aut quasi in condemnatione Baji & Quesnelli proscripserit Ecclesia, quæ olim definivit adversus hæreticos Pelagianos.* Ad hunc modum se habet responsio nostra. Definitiones autem Ecclesiæ definientis contra Pelagianos, non posse nos, *sine gratia*, terrenæ labis, & mundani corporis vincere errores: pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere auxilium: necesse esse, ut privatus gratia diaboli laqueis irretitus occumbat: divini esse muneris, cum pedes nostros a falsitate, & injustitia continemus: neminem habere de suo, nisi mendacium, & peccatum; has, inquam, definitiones eo loci, *pag.* 420. præmittimus ipsis verbis S. Innocentii I. epist. ad Patres Concilii Carthaginensis, & Milevitani, & 9. ac 22. can. secundæ synodi Arausicanæ.

Cernere puto cunctos, qui oculis omnino non carent, a me præter innatum beatitudinis amorem, ac præter actus indeliberatos in culpam nulla ratione imputandos, agnosci in libero humanæ voluntatis arbitrio sine gratia actuali, & non sanctificante, officia, exercitamenta, & actus moralium virtutum, sive opere intrinsece, secundum se, & quoad substantiam suam laudabilia & honesta, ideoque non erumpentia a vitiosa cupiditate. Sensus autem iste censendus ne est ecclesiasticis censuris oppositus, exoticus, & peregrinus, sive non alienus a mente dogmatizantium, actiones omnes humanas fluere vel ab amore mundi, & a noxia cupiditate, vel ab amore Dei, & a caritate in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffusa? Cernere item puto omnes, præter actiones illas laudabiles & honestas secundum se, suaque substantia, a me propugnari actus virtutum rectissimo etiam fine, & cum relatione in Deum perpetratos cum sola gratia actuali disjuncta a remissione peccatorum. Atque sensus iste debet ne existimari exoticus, aliunde advectus, neque cohærens censuræ latæ in articulos dogmatizantium primam gratiam esse remissionem peccatorum, atque omnia opera, quæ facit peccator, vel servus peccati, peccatum esse? Nemo sane dicturus est hujusmodi sensus esse damnatis propositionibus affines, ipsarumque propositionum censuræ extraneos, & exoticos.

Vis autem ostendam, unde sensus illos, quibus damnatorum articulorum pravitatem, erroremque declaro, deprompserim? Primus, quo inter caritatem & cupiditatem dixi medios esse naturalem beatitudinis amorem, & actus indeliberatos complures, traditur a Norisio, a Macedo, a Leofeo, fuitque, quantum ad actus indeliberatos attinet, a Baji propositionibus illis, in quibus enuntiat motus concupiscentiæ indeliberatos esse peccata, ut bene sapienterque observarunt Vasquez & Suaresius. Atque id præcedenti num. 1. demonstratum est.

Sensus alter, quo inter cupiditatem & caritatem, nullum actum honestum, substantia sua bonum, neque a concupiscentia mundi corruptum, sine ulla gratia dogmatistæ constituunt, manat, fatentibus adversariis nostris, ex 38. Baji, & 44. Quesnelli propositionibus, immo asserunt iisdem propositionibus expressus; ideoque dum ego affirmo dari sine gratia officia, & opera *secundum se bona, laudabilia, honesta*, non polluta, non exorta ex vitiosa cupiditate, directe proscriptum sensum objicio, & exectos, neque a Vaticano fulmine perculsum protego interpretatione *exotica*, & aliena.

Dum autem prædicta opera secundum se bona, neque a cupiditate fluentia, dico non esse bona undequaque, & ex fine operantis, illa non diligentis in Deum; sequor sententiam catholicorum Doctorum, docentium opera deliberata in Deum tamquam in finem ultimum referri oportere: de qua sententia pertractavi in *Vindiciis* dissert. 7. cap. 5. *a pagina* 337. *usque ad paginam* 370. ac breviter superioribus articulis 5. & 6. Audet ne Senonensis Antistes hanc quoque sententiam a prædecessore suo *De Gondrin*, & a synodo suæmet diœceseos comprobatam, declaratamque SS. Patrum, S. Thomæ, & clarissimorum sacræ Theologiæ Doctorum assertionibus, censoria nota expungere? Audetne Gallicanum Præsul redarguere una cum Augustinensibus Theologis Centum Gallicanos Episcopos, qui in explicationibus celeberrimæ constitutionis *Unigenitus* eidem sententiæ adhæsere? *L'obligation* (inquiunt laudati Centum Episcopi, Explications sur la Bulle *Unigenitus*, anno 1720. art. 4.) *de rapporter à Dieu toutes ses actions, renfermée dans le premier precepte, fait partie du culte, que nous devons au souverain Estre, & de la gloire, que nous sommes obligez de lui rendre. La doctrine que enseigne cette obligation a de trop grands fondements dans l'écriture, & la tradition, pour souffrir que des Auteurs temeraires osent la combattre.*

Quod tertio loco diximus, Bajum & Quesnellum solam gratiam sanctificantem agnovisse, & consequenter ab illis recedere Theologos, qui docent liberum arbitrium cum gratia actuali, & sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis & sanctificantis actu animam, posse rectissimo fine vitare peccata, superare tentationes, & opera bona exercere, id vero unde didicimus?

Si loquamur de Bajo; hoc sequitur ex ejus propositione 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*. In sensu itaque Baji nullus actus, qui non sit corruptus a vitiosa cupiditate, fieri potest ab homine peccatore, & nondum justificato, & consequenter sine gratia sanctificante.

Ex propositione 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*. Hæc enim idem significat, ac propositio præcedens.

Ex propositione 60. *Distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis, qua divinæ legis justificatio impleatur, ut odiosissima, & pertinacissima rejicitur.*

Ex propositione 61. *Denique & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, & scripturis minime congruens.* Sublata namque

distinctione duplicis justitiæ, & duplicis vivificationis, consequitur unam juxta Bajum esse vivificationem, & unam justitiam, qua divinæ legis justificatio adimpletur, & qua vivificatur qui vere justificatur, & in vita Christo vivus palmes efficitur.

Ex ipsa propositione 38. quæ basis est ceterarum, *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, quo mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Caritatis enim nomine per Spiritum Sanctum in corde diffusa communiter intelligitur illa caritas, quæ justificationi conjungitur, præsertim apud Bajum, qui contendit omnia bona opera justificare, & habere meritum vitæ æternæ; ut constat ex ejus propositione 44.

Si autem loquamur de Quesnello, dogmatizatum ab ipso, corrupta pravaque esse quæcumque fiunt *sine gratia sanctificante*, & a peccatore, in quo caritas & Dei amor non regnat, colligitur ex propositione 44. in qua ait ab amore mundi originem habere volitiones, & actiones omnes, quæ non nascuntur ex amore Dei, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, scilicet, ex caritate, quam Deus *coronat*, ac *remunerat*, ut loquitur prop. 55. & 56. quæ alia caritas esse nequit, nisi justificans.

Ex propositione, *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est, ut carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.*

Ex propositione 51. *Fides justificat quando operatur; sed non operatur nisi per caritatem.*

Ex propositione 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio.* Ex his, aliisque propositionibus demonstrari, nullam a Quesnello gratiam, & caritatem admitti præter gratiam sanctificantem, & caritatem habitualem, deprehendi facile potest ex confutatione harum propositionum, elucubrata ab illustri Propugnatore Constitutionis *Unigenitus* mox laudando.

Non autem ego omnium primus affirmavi a Bajo & Quesnello solam sanctificantem gratiam, sine qua opera omnia oriantur a cupiditate regnante, fuisse traditam. De Bajo idem ante me affirmarunt Gabriel Vasquez 1. 2. *disp.* 190. *num.* 184.

Franciscus Suarez *lib.* 1. *de gratia cap.* 4. *num.* 5.

Aloysius Turrianus in *tractatu* conscripto adversus errores ejusdem Baji *cap.* 5. & 6.

Ludovicus Bail in opere inscripto, *De beneficio Crucis pag.* 184.

Joannes Lensæus in *expositione* articulorum ipsius Baji *ad art.* 38. *pag.* 168.

Guilelmus Estius in 2. *sent. dist.* 25. §. 6.

Joannes Baptista Genet *disp.* 1. *de statu naturæ puræ art.* 3.

Vincentius Contensonus *lib.* 8. *Theologiæ mentis & cordis dist.* 2. *cap.* 1.

Franciscus Macedo in *scrinio pag.* 250. & in *cortina pag.* 247.

Henricus S. R. E. Cardinalis Norisius in *Vindiciis Augustinianis cap.* 4. §. 5. & in *Paralleła* propositionum damnatarum, prope finem tomi 1. *edit. Veron.*

Fridericus Nicolaus Gavardi tom. 4. Scholæ Ægidianæ *q.* 5. *de virtutibus art.* 7.

De Paschasio Quesnello idem affirmavere in sua *Instructione Pastorali an.* 1714. Episcopi 42. Galliarum §. *Les Propositions condamnées.*

Centum Episcopi in *explications sur* la Bulle *Unigenitus* §. *La foy & l'esperance.* §. *Ce sont donc autant d'erreurs.* §. *C'est encore un erreur deja condamnée*, & §. *Les Peres de l'Eglise.*

Auctor opusculi inscripti, *Veritas & æquitas Constitutionis* Unigenitus *Theologice demonstrata*, ad prop. Quesnelli. 44. *pag.* 56.

Jacobus Le Fontaine in Opere anno 1719. Romanis typis procuso, cui titulus: *SS. D. N. Domini Clementis P. XI. Constitutio* Unigenitus *Theologice propugnata*, tom. 2. *ad propos.* 44. *cap.* 1. & 4. *pag.* 266. *columna* 1. & rursus *pag.* 502. & in *Appendice cap.* 1. 2. 3. & 4. necnon in *synopsi* prop. 44. Horum omnium testimonia producta a me fuerunt in *Vindiciis* dissert. 1. cap. 1. *a pag.* 13. usque ad *pag.* 50. Hæc tantum repetam, quæ postremo loco citato scribit prælaudatus Jacobus Le Fontaine: *Testantissima igitur Quesnelli doctrina est, in omnibus volitionibus, actionibusque peccari, nisi profluant ex amore Dei perfecto, justificante, dominante, & habituali.*

Ad illos modo mea revertitur oratio, qui ajebant tradi a me damnatarum propositionum *exoticum* extraneumque sensum, ut eludam Apostolicæ Sedis censuras. Dixi, in Baji & Quesnelli sententia nullum dari medium inter *cupiditatem* & *caritatem*, quoniam putarunt omnia, quæ a *caritate habituali*, & *a gratia sanctificante* non fiunt, oriri a cupiditate a Joanne prohibita. Peto, estne sensus iste a me confictus? Si ex meo prodiit cerebro, quomodo ipsum tradidere qui ante me floruerunt? qui fieri potuit, ut longo antea temporis intervallo ingenioli mei prævidérent figmenta? Si fuerunt divini, ac prænoverunt; cur illa adoptarunt, cur dogmatistis imposuerunt quæ nec somniarunt quidem, cur eadem damnatas propositiones pensarunt tantum? Peto rursus, iste ne sensus est *exoticus*? Si *exoticus* est, eccur de Bajo scripsit Vasquesius solam ab eo admitti gratiam sanctificantem, & Spiritus Sancti animam inhabitantis? cur idem ait Suaresius? cur Turrianus? cur Theologi alii bene multi? Quare eadem libra Centum Galliarum Episcopi proscriptas Quesnelli propositiones pensitaverunt? Quare, dum ipse Quesnellus sibi imputari quereretur quod nullum bonorum operum admitteret principium *præter caritatem habitualem*, in vindicando Centum illorum Episcoporum, qui id affirmaverant, judicio Jacobus *Le Fontaine* tantam impendit operam? Tradidi autem egomet prorsus idem, quod prælaudati Centum Episcopi, sive affirmans a Novatoribus æstimari a cupiditate vitiatum quidquid non emanat *a caritate habituali*, vel *a gratia sanctificante*, sive docens actiones omnes *deliberatas* in Deum tamquam in ultimum finem referendas esse; & quamquam *secundum se* officia virtutum honesta, bona, & laudabilia sint, neque oriantur a cupiditate vitiosa, si tamen careant ea relatione, non esse bona *undequaque*, & spectata circumstantia ultimi finis. Si hoc a me traditum est, quod a Centum Episcopis Galliarum; in illos insurgere debebat Archiepiscopus Senonensis, & illos redarguere, quod *in sensum exoticum* proscripta dogmata detorsissent.

CAPUT VIII.

De Baji erroribus renovatis circa statum naturæ puræ.

ARCHIEPISCOPUS.

I. E*Adem methodo F. Bellelli, & F. Berti Censores eludere conantur datas in Baji doctrinam circa statum, quem Theologi nominant* naturæ puræ statum. *In hac materia peccaverat Bajus, quod gratiam sanctificantem, immortalitatem, & destinationem ad visionem beatificam naturæ innocenti ita debitas sustinerat, ut illas dotes Deus Adamo non impertiri non potuisset, illæsis attributis bonitatis, justitiæ, providentiæ, quæ in Deo sunt. In hoc derogabat Omnipotentiæ divinæ; & Adamum quodammodo dispensabat a gratitudine, quam Deo debebat pro donis illis, quæ a benevolentia pura Dei acceperat. In hoc peccasse visus est Bajus a Summis Pontificibus, qui ejus in hac materia propositiones damnaverunt, plaudente Ecclesia.*

Ut ergo hanc damnationem a Bajo averteret, huic errorem imputare tentavit, cujus Bajus innocens videtur inspicienti ejus opera pervolventi. Illi ergo imputat, quod gratiam, & cetera dona contenderit ad Adamum pertinuisse quasi naturæ dotes, sicut ceteræ proprietates naturæ rationalis; non vero ut dotes, quæ ordinem naturalem superarent, & essent sua natura supernaturales. Hoc autem omnino alienum erat a mente Baji, qui unum docebat, indignum sibi videri providentia, & justitia Dei creaturam rationalem innocentem absque illis dotibus creari, & illam mortis obnoxiam.

Eadem dola utuntur FF. Theologi, ut Baji doctrinæ damnationem eludant. Censuras Pontificias ad errorem conficticium detorquent, & spretis Censuris solemnibus sustinere pergunt creaturam rationalem a Deo creari non potuisse sine gratia sanctificante, aut saltem sine auxiliis ad eam obtinendam requisitis; morti quoque obnoxiam, & sine destinatione ad adoptionem, & visionem Dei intuitivam.

F. J. LAURENTIUS.

Nullum ex libris Theologicæ disciplinæ a me conscriptis protulit, nec proferre potuit Languetius Archiepiscopus testimonium, quo status naturæ, quam vocant, puram, a me absolute propugnatam impossibilitatem evinceret. In *Appendice* enim libri 12. ubi de illo statu pertracto, cap. 1. & 2. propono partis utriusque argumenta. Tertio autem capite affirmo, nullo titulo in prima conditione debuisse Deum impertiri rationali creaturæ *caritatem habitualem, sive gratiam sanctificantem, & supernaturalium virtutum habitus, & consequenter integritatem & originalem justitiam hæc omnia complectentem primo homini debitam nequaquam fuisse, atque Deum posse creaturam rationalem condere absque talibus ornamentis. Quod manifestum puto ex damnatione articulorum Baji, & ex communi Doctorum Scholasticorum sensu: inter quos opinantur plures, quod habitualis gratia nec Adæ fuerit a principio collata; omnes vero liberalissimum Dei beneficium illam esse fatentur.* Hæc verba mea tomo 2. pag. 563. Dum ergo ait censor, sententia mea non potuisse a Deo primum hominem condi *sine gratia sanctificante*, id asserit bullato, splendidissimoque mendacio.

Addit quidem, *Aut saltem sine auxiliis ad eam obtinendam requisitis:* verum, si Theologos accuratius consuluisset, non ignorasset propositiones Baji de integritate primi hominis enuntiatas, eatenus fuisse damnatas, quatenus compre-

hendunt *gratiam habitualem absolute justificantem*, ut inquiunt Gonet de *statu puræ naturæ art. 5. sect. 3.* Estius *in 2. sentent. dist. 25. §. 6.* Facult. Theologica Lovaniensis ibidem ab Estio laudata, aliique; quorum testimonia produxi *dissert. 2. cap. 1. §. 1. num. 12. & seqq.* An ergo creaturæ rationali, cum primum condita fuit, conferri debuisset supernaturalis gratia actualis, qua auxiliante posset Deum conditorem suum super omnia diligere, & pervenire ad illam beatitudinem, in quam naturali fertur instinctu, adiaphora quæstio est; & pars affirmans nullatenus connexionem aliquam habet, fatentibus Theologis orthodoxis, (iis etiam, qui pugnant pro *status naturæ puræ possibilitate*, ut Joannes Baptista Gonet) cum damnatis Baji propositionibus.

Immo sententia, quæ affirmat indiguisse primum hominem actualis supernæ gratiæ adjutorio, ut sibi meritum compararet, & ad beatitudinem, quam naturaliter appetit, supernaturali suffultus auxilio posset pertingere, est opposita a diametro articulis Baji, dogmatizantis Deum non esse finem *supernaturalem* rationalis creaturæ, & hominem integrum potuisse ad illum pervenire *propria virtute, & sine gratia, sive viribus solius naturæ*; quemadmodum tradunt doctissimi Societatis Jesu Theologi, Vasquez *1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 30.* Suarez *prolegomeno 6. de gratia cap. 2. num. 5.* Turrianus in *tractatu* contra errores Baji *cap. 1. §. 1.* & Martinez de Ripalda *disp. 3. sect. 1.* necnon Ludovicus Bail *de beneficio Crucis, pag. 59.* qui ait non immerito Bajum posse appellari *Pelagium Paradisi terrestris*. Si id verum est; quis dixerit impingere in Baji articulos circa integritatem primi hominis Theologos illos Augustinenses, qui putantes beatitudinem, quæ in visione Dei sita est, esse *finem hominis naturalem quoad appetitum*, supernaturalem vero *quoad consecutionem*, (ut ait Ven. Bellarminus *de gratia primi hominis cap. 7.* & fatente Ludovico Molina *1. p. q. 12. art. 1. disp. 3. communior est sententia Scholasticorum*) propugnant primum hominem, ut finem illum consequeretur, quem naturaliter appetebat, adjuvandum fuisse actuali gratia supernaturali, cum pervenire ad ipsum finem minime possit *propria virtute, sine gratia, sive viribus solius naturæ*?

Illud etiam, quod carpit vitilitigator, & tanquam *chimericum*, & a Baji mente alienum esse clamitat, quod contenderit gratiam, & dona reliqua pertinuisse ad Adamum *quasi naturæ dotes, sicut ceteræ proprietates naturæ rationales*, non vero, *ut dotes quæ ordinem naturalem superarent, & essent sua natura supernaturales*: imperite admodum in nostratibus redarguitur. Nam in censura sacræ facultatis Theologicæ Complutensis, & Salmanticensis, ad quam præsertim in damnatione articulorum Baji attendit Apostolica Sedes, declaratur articulum 27. proscribendum fuisse, quatenus in illo *negatur dona primo homini in sui conditione collata debere dici supernaturalia*, adeo ut supernaturalis non fuerit humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium divinæ naturæ, *Nec primus homo fuerit sublimatus, & in Dei filium adoptatus per dona naturæ superaddita*. Ven. etiam Bellarminus lib. 5. *de justificat.* cap. 12. & 14. docet, Baji articulos fuisse damnatos, quoniam is ajebat in *statu naturæ integræ necessarium non fuisse ad meritum, ut homo per justificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem adoptaretur in filium Dei, & in statum quemdam supernaturalem eveheretur*. Similia habent alii Theologi, quos laudavi in *Vindiciis dissert. 2. cap. 1. §. 1. 2. & 3.* Neque enim magni Bellarmini commemoratione facta, necessarium est ceteros recensere Theologos; maxime cum paullo superius commemoraverim, Vasquesium, Suaresium, Turrianum, & Ripaldam, nempe, quatuor alios sanctissimæ, doctissimæque Societatis Jesu Theologos, affirmantes Bajum in ea persistisse sententia, quod ante lapsum Angelus & homo potuissent perficere omnia opera meritoria, & perseverare in accepta justitia *per solas vires naturales arbitrii, & sine gratia*. Peto nunc. Qui justitiam originalem haberet absque gratia *Spiritus Sancti inhabitantis*, & per vires arbitrii *sine gratia* actuali perseveraret, nonne foret justus, ac mereretur per naturalem, non per supernaturalem virtutem? nonne solius naturæ prædictus foret proprietatibus, & donis supernaturalibus exspoliatus? Si ergo Bajus asseruit potuisse hominem integrum perficere opera meritoria, ac perseverare *per solas liberi arbitrii vires*, ejusque integritatem atque exaltationem in consortium divinæ naturæ, non *supernaturalem*, non comprehendentem dona *Spiritus Sancti inhabitantis*, sed *naturalem* dicendam esse affirmavit, ut Ven. Bellarminus, Suarez, Vasquez, Turrianus, Ripalda, aliique plurimi tradiderunt; necessaria, obvia, apertissimaque illatione consequitur, juxta Bajum justitiam, sanctitatem, ac potestatem perseverandi ac merendi fuisse naturæ dotes, non *supernaturalia* Dei conditoris beneficia. Quam hoc asserentes non spernunt *solemnes censuras*; sed verissimum sensum, quo damnatæ sunt Baji propositiones, assequuntur, ac tradunt: & qui jactant, eumdem sensum a nobis Bajo imputari, numquam Venerabilis Bellarmini, aliorumque Theologorum scripta hac in parte legerunt, *solemnibusque censuris* ad infectandam Augustinensium, horumque Institutoris sententiam supina ignorantia, & incredibili temeritate abutuntur. Enimvero Augustinenses Theologi, dum propugnant hominem conditum ad imaginem Dei non potuisse creari, absque gratia, spectata ipsius Dei providentia, ad quam pertinet largiri creaturæ rationali media supernaturalia, sine quibus pertingere nequit ad finem illum supremum, ad quem naturali fertur instinctu, neque sub justo Deo affici pœnis, quibus modo subjicitur, nullo præcedente peccato, non recedunt a doctrina beatissimi Patris; prout evidenter demonstravi citata *dissert. 2.* ac fatetur Garnerius paullo post laudandus.

ARCHIEPISCOPUS.

II. *Hoc est, quod damnavit Ecclesia, ut patet legenti propositiones a S. Pio Quinto damnatas*.

Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis; & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis. (1)

Integritas primæ creationis non fuit indebita, &c. (2)

Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur. (3)

Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio. (4)

Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum: unde & Job, & martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt. (5)

Bajum exscripserat Quesnellus docendo (6): Gratiam Adami fuisse sequelam creationis, &c. & (7): Numquam Deus affligit innocentes, &c.

F. J. LAURENTIUS.

Propositio Baji 21. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis*, proscripta fuit, quoniam Bajus credidit primum hominem non fuisse adoptatum in Dei filium, neque ad statum quemdam supernaturalem evectum *per justificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem*, inquit Ven. Bellarminus. Revera gratia, per quam adoptamur in Dei filios, & efficimur divinæ naturæ consortes, est gratia sanctificans, & donum Spiritus Sancti inhabitantis. Quis gratiæ non sanctificanti existimavit hanc dotem adscripserit, ut per illam humana natura exaltetur, & sublimetur in consortium divinæ? Qui ergo affirmant primum hominem in prima sui conditione, præter naturales proprietates, accepisse a Deo gratiam sanctificantem, per quam in Dei filium adscitus fuit, & hanc fuisse illi indebitam, atque supernaturalem, non autem naturalem dicendam esse, ab errore illius articuli vigesimiprimi quamlongissime distant, totoque cælo recedunt.

Altera propositio, idest, 26. *Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*, jure confixa proscriptaque fuit, quoniam eadem propositione enuntiatur, ut inquit sæpe laudatus Bellarminus lib. 1. de gratia primi hominis cap. 5. *rectitudinem illam, in qua creatus est Adam, fuisse illi naturalem, nimirum quod fuerit, veluti quædam sanitas debita naturæ, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta, idest, non corrupta*, sive, ut loquitur Joannes Martinez de Ripalda *disp. 3. sect. 1.* non alia ratione Bajus dona primæ integritatis voluit esse gratiam appellanda, nisi *quia ipsa creatio est gratiosa, & adjutorium non est debitum ante voluntatem creandi, sed post illam; quemadmodum est gratia homini vivere, sentire, & intelligere*. Et quidem Bajus in libro *de primi hominis justitia pag. 55.* nititur ostendere integritatem primi hominis fuisse *naturalem*, quoniam ad naturam illam pertinebat adhærere Deo; *sicut ad naturam oculorum pertinet visus, & ad naturam aurium pertinet auditus*; nunc autem illius integritatis privationem esse vitium naturæ, *sicut vitium oculorum dicitur cæcitas*, & *vitium aurium dicitur surditas*. Pagina insuper 55. ait pœnas, quas modo patimur pro peccato primæ transgressionis, non consistere in *ablatione doni supernaturalis, sed in privatione bonorum naturalium*: & profert exemplum serpentis, qui super pectus suum graditur, ac terræ, quæ surculos degeneres parit, fructusque producit acerbos. Immo ait eos ineptire, qui sentiunt primum hominem fuisse exaltatum dono aliquo supernaturali, ut Deum coleret fide, spe, & caritate, quemadmodum absurde sentiret, quisquis arbitraretur etiam serpentem *supernaturali dono* indiguisse, ut graderetur erectus, & terram pariter dono supernaturali indiguisse, ut fructus produceret sine laboris molestia. *Nisi quis forte*, inquit, *tam absurde sentiat, ut putet statim initio creationis rerum, non tantum hominem dono quodam supernaturali &*

(1) Propositio 21. (2) Prop. 26. (3) Prop. 55. 58. (4) Prop. 78. 75. (5) Prop. 69. (6) Prop. 35. (7) Prop. 70.

gratuito, supra naturæ suæ conditionem fuisse exaltatum (a), *ut fide, spe, & caritate Deum supernaturaliter coleret; sed atum serpentem, ut sublime erectus pedibus insistens gradiretur (ut ait S. Basilius in homilia de Paradiso tom. 1.) & terram, ut sine laboris molestia sua fœcunditate fruges humano victui necessarias ultro produceret*. Vide præcitatam diss. 2. *cap.* 1. §. 3. Cum ergo Bajus dogmatizaverit, ita pertinuisse ad naturam integram adhærere Deo, & illum colere, ut ad naturam oculorum pertinet visus, & ad naturam aurium auditus, si nulla oculis auribusque insit ægritudo, fuisse autem dixerit *naturalem* primi hominis proprietatem, fide, spe & caritate Deum colere, absque dono aliquo *supernaturali*, quemadmodum ante maledictionem serpens naturali virtute gradiebatur erectus, ac terra naturali item virtute sine spinis, tribulisque germinabat herbam virentem, & fruges proferebat victui necessarias humano. recte sapienterque docuit Eminentissimus Bellarminus, putasse Bajum rectitudinem Adæ fuisse ei *naturalem, ut naturalis est sanitas debita naturæ, & apta nasci ex ipsa natura bene constituta*; recte sapienterque docuit Ripalda, non alia ratione Bajum inter gratiarum dona computasse integritatem illam, ac rectitudinem, nisi ratione illa, qua gratia dicitur *ipsa creatio*, & gratiæ beneficium est, non redditum præcedentibus meritis, *vivere, sentire, atque intelligere*. Quomodo ergo negantibus statûs *naturæ puræ* possibilitatem objicitur propositio illa Baji 26. quando ipsi negant esse possibile quod Bajus *terrestris Paradisi Pelagius* nullum supernaturale donum in prima integritate cognoscens, propugnabat de facto, & creaturam rationalem supernaturalibus donis exaltatam, in puris naturalibus constitutam fuisse asserebat? quando juxta Bajum *naturalis* erat integritas primi hominis, ut oculorum naturalis est visus, ut aurium naturalis est auditus, ut serpentis, antequam deciperet Adam, naturale erat gradi erectis pedibus, ut terræ erat naturale fruges producere absque molestia laboris? Quomodo insuper Augustinenses Theologi hæc reponentes objicientibus sibi articulos Baji, hunc errores ab ejus mente alienos imponunt? quomodo illi *chimericum* sensum affigunt? quomodo ipsi ad eludendas solemnes Ecclesiæ censuras fucum faciant, verbisque ludunt? quomodo impingunt in damnatos articulos? quomodo id potuit tam confidenter asserere Archiepiscopus?

Propositionem 53. *Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur*, dixi supra cum Estio, & Gonet, fuisse damnatam, quatenus comprehendit *gratiam sanctificantem*. Cardinalis Norisius in *Vindiciis cap.* 3. §. 2., docet putasse Bajum subjectionem concupiscentiæ non fuisse *ex dono Creatoris, sed ex exigentia naturalis humanæ substantiæ, tamquam hujus proprietatem*: quod utique constat ex nuper dictis. Addit alias responsiones, quas vide eodem §. 2. vel tom. 1. *Vindiciarum mearum pag.* 174. Certissimum est autem illam Baji propositionem non esse in omni sui amplitudine condemnatam: nam nunc homo nascitur cum originali peccato, cum quo potuisse Adamum creari a Deo, aures cunctorum fidelium horrent audire. Neque cum illa perduelli concupiscentia, cum qua modo nascimur, potuit creari a Deo primus homo, sententia saltem complurium Theologorum, quos recensui *cit. dissert.* 2. *cap.* 1. §. 7. Enimvero eandem concupiscentiam esse malam, decem invictissimis argumentis ostendit *lib.* 6. *de amissione gratiæ cap.* 14. Venerabilis Bellarminus. *Malam* vero dicit Eminentissimus Scriptor, non indifferentem, & ad instar ensis, quo uti bene ac male possimus, quis enim bene utitur vitiosa qualitate, quæ ex peccato est, & ad peccatum inclinat? quis indifferentem dixerit legem membrorum repugnantem legi, quæ in mente est? Sed hæc alibi. Sufficit enim modo adnotasse, articulum Baji quinquagesimum tertium fuisse proscriptum, quoniam revera Deus potuisset creare primum hominem *sine gratia sanctificante*, neque hæc fuit primæ conditionis, & naturæ integræ passio, aut proprietas, ex ipsa natura bene constituta promanans.

Eadem de immortalitate, ac de integritate, in qua conditus fuit primus homo, tradidit Bajus, affirmans immortalitatem illam fuisse *naturalem conditionem*, non beneficium gratiæ. Etenim immortalitas in illa integritate comprehenditur; & mors, & aliæ, quibus nunc subjicimur, calamitates, nihil sunt, juxta Bajum, *nisi naturalium privatio bonorum*, ut cæcitas, surditas, & ægritudines reliquæ; cum visus, auditus, sanitas, immortalitas nihil sint aliud, *quam primarum propertia qualitatum*. Ita enim Bajus libro *de primi hominis justitia cap.* 6. *pag.* 58. & in sua *Apologia pag.* 92. Perperam ergo S. P. Augustini discipulis objicitur propositio Baji 75. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio*. Illi enim affirmant non potuisse hominem innocentem creari obnoxium morti; non quod immortalitas esset ejusdem primi hominis *naturalis conditio*, atque ex principiis naturæ integræ sine gratiæ beneficio promanaret; sed quia Conditor aptans materiæ, quæ natura sua dissolubilis est, & corpori ex contrariis elementis compacto conjungens immortalem atque incorruptibilem animam, eidem corpori, licet animali, licet conditione naturæ suæ corruptibili, impertiri debebat incorruptionem & immortalitatem, ne ipsa anima ideo producta, ut corporis natura sua corruptibilis sit *forma*, eodem corpore macie soluto, a sua divelleretur materia; atque in statu violento, & repugnante ei substantiali hominis parti, quam Philosophi *formam* vocitant, sola, & absque subjecto, vel absque comparte sua permaneret. *Justum enim erat, ut imago Dei nullo fuscata & obsoleta peccato, tali insereretur corpori, quamvis de terrena materia creato, atque formato, ut ei de ligno vitæ subministrato vivendi stabilitas permaneret; ac viveret interim per animam viventem, quam nulla ab illo necessitas separaret; atque inde propter obedientiam custoditam ad vivificantem spiritum perveniret; ita ut non ei subtraheretur hæc vita minor, ubi & mori, & non mori posset, sed illa amplior adderetur, ubi viveret sine ullius ligni beneficio, mori que non posset*. Hæc verba non sunt F. Berti fucum facientis, ut solemnes aludat censuras; sed sunt Augustini *lib.* 6. *operis imperf.* contra Julianum *num.* 39. At legenda est nostra *de immunitate a morte* dissertatio in *Vindiciis* Augustiniani systematis *tom.* 1. *pag.* 314.

Propositio Baji 69 perperam ad status puræ naturæ possibilitatem adstruendam profertur. Ea ita sonat: *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Job, & martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt*. Hæc de justis hujus status, in quo Job, ac martyres extiterunt, evidentissime pronunciatur. In hoc autem statu, providentia illius Dei, qui etiam de malis potest bona facere, remanet mors inflicta peccato primi parentis, quam Deus prædestinatione sua præordinat ad gloriam martyrum, & ad electorum salutem, atque liberationem a terreno carcere, & a corpore mortis hujus. remanet lacertosa concupiscentia ad agonem, ut in infirmitatibus nostris magis elucescat gratia Christi, quæ tribuit nobis pugnandi vincendique virtutem; ac remanent mortalis vitæ incommoda & afflictiones, quibus justorum exercetur patientia, augetur meritum, & momentaneum hoc, & leve tribulationis, æternum gloriæ pondus operatur. Ex his quomodo infertur, posse condi rationalem creaturam morti addictam, lacessitam concupiscentiæ pugna, atque sine culpa miserrimam? Ex quo Deus misericors converterit in electorum suorum emolumentum damna illata humano generi propter prævaricationem Adæ, quomodo infertur potuisse Deum justum hæc ipsa damna inferre creaturæ rationali ad imaginem suam conditæ, nulla præeunte prævaricatione parentis? Plura de hac 69. Baji, & de 70. propositione Quesnelli dicta a me sunt dissert. 2. Vindic. cap. 1. §. 9. pag. 229. & seq. quæ fortassis perlegare non erit ingenuo lectori injucundum.

Restat itaque adversariis nostris unicum dumtaxat, infirmumque præsidium in propositione 34. Quesnelli, *Gratia Adami non producebat nisi merita humana*, & in propositione 35. *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ*. Sed præcit. dissert. 2 §. 4. *pag.* 190. & *seqq.* demonstratum est, ideo illas Quesnelli propositiones fuisse proscriptas, quoniam gratiam collatam Adamo, *gratiam* vocant *improprie & Pelagiano sensu*, non gratiam *naturæ ordinem excedentem*: quoniam, ut *natura gratis condita est, ita quidquid eam sequitur*, licet fluat *a principio naturæ*, Quesnellus *gratiam* appellari non prohibet: quoniam idem Quesnellus inquit, *Gratia Adami erat sequela creationis, idest naturalis, non superaddita naturæ ac superans naturæ ordinem*: quoniam ajebat, tam naturale fuisse in Adamo credere Deo, & diligere Deum, quam *naturale est, quod oculi lumen recipiunt*: quoniam asserebat in homine primo nullam fuisse gratiam, *nisi naturalem, a conditione naturæ inseparabilem, naturæ proportionatam, ac meritorum duntaxat naturalem effectricem*: quoniam nolebat fuisse *auxilium supernaturale* adjutorium illud, *sine quo Adam perseverare non poterat*, ut ait Augustinus *de corrept. & gratia cap.* 11. Sunt ne hæ Augustiniensium Fratrum chimeræ? Sunt ne artificia, fraudesque ad censuras avitandas conficta? Minime gentium. Sunt enim verba *Instructionis Pastoralis* Episcoporum Galliæ *pag.* 41. sunt verba Jacobi Fontanæ in *Constitutione* Unigenitus *propugnata* tomo 1. *pag.* 747. & *seqq.* sunt verba aliorum, qui de sensu propositionum Quesnelli pertractaverunt, & de quibus plura in præcitato §. 4.

ARCHIEPISCOPUS.

III. *Ecclesiæ visum est, illum contra gratitudinem peccare, qui agnoscere renuit immortalitatem, gratiam sanctificantem, destinationem ad beatitudinem æternam fuisse in Adamo munera Dei gratuita, quæ naturæ humanæ pro suo in creaturas dominio denegare potuisset. Ideo illæ propositiones labe ingratitudinis infectæ, & quæ Omnipotentiæ divinæ metas ponunt, damnatæ fuerunt. Unde Catholici Do-*

ctores

(a) Constat hinc fuisse depromptum articulum 25. *Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum supernaturaliter coleret*.

ctores concluserunt; Naturæ puræ, *ut ajunt*, possibilitatem.

F. J. LAURENTIUS.

Numquam Ecclesia damnavit sententiam illorum Theologorum, qui ita propugnant status naturæ puræ impossibilitatem, ut fateantur integritatem primi hominis, & dona gratiarum Angelis, & Adamo collata, immunitatem a morte, atque subjectionem concupiscentiæ, non derivasse ex principiis naturæ, sed ex beneficentissima Conditoris liberalitate; neque ad naturalem ordinem, sed ad supernaturalem credunt eadem dona spectasse: tametsi arbitrantur justum fuisse, ut Imagini Dei nullo obfuscatæ peccato subministraretur in corpore de terrena materia formato vivendi stabilitas; & animæ naturali instinctu tendenti in illam beatitudinem, ad quam solius naturæ viribus pervenire non poterat, conferenda forent media necessaria ad ipsam beatitudinem consequendam, ne Imago Dei innocens, & sine culpa, defraudata desiderio suo puniretur. Si hæc sententia fuisset damnata ab Ecclesia; procuidubio damnata fuisset in propositionibus Baji: sed iisdem propositionibus e diametro oppositam esse, demonstratum est nuper. Et quidem doctissimus Thomista Gonet, quamvis impossibilitati status puræ naturæ acerrime adversatur, affirmat tamen in Bulla Pii V. non fuisse proscriptam: ac idem asserit, quantum ad concupiscentiam, Guilelmus Estius. Ubi vero id Gonet, & Estius doceant, indicavi superius; consulantque, si lubet, loca adversarii. Franciscus item Macedo tom. 2. collationum in 2. sent. collat. 8. diff. 2. sect. 1., quamquam prædictæ Augustinianæ sententiæ non adhæret, docet nihilominus falso illi notam inuri doctam a Bulla Pii V. & Gregorii XIII. ut proscripta existimetur in Michaela *Bajo*: iisdemque productis rationibus, quæ a nostratibus afferuntur, *itaque*, ait, *suspenso pede licebit hanc opinionem deinceps in Theologico pulvere currere, nec turpare*.

Sententiam superius expositam propugnantes nequaquam laborant ingrati erga Creatorem suum animi vitio, neque illius aut omnipotentiæ, aut sapientiæ, aut providentiæ fines præfigunt; neque demum extenuant gratiam, neque justitiam evertunt. Docent enim Deum universorum conditorem præter res corporeas, ac spirituales, creasse hominem ex utraque substantia, corporea, & spirituali compositum: huic ingenerasse imaginem ipsius; in eo facultates, quæ in terrenis animantibus, & in cælestibus spiritibus distribuerat, mirabili nexu conjunxisse; dedisse operam, ut in illo utriusque naturæ proprietates, simulque dona spiritualia elucescerent: quod sit summi opificis, & omnipotentiæ Creatoris præclarissimum argumentum. Quisquis id recogitat, quomodo Creatoris sui poterit oblivisci? Absit vero, ut omnipotentiæ supremi Artificis censeamr metas præscribere, qui & noscit, & profitetur potuisse Deum Optimum Maximum non condere creaturam illam rationalem, quam condidit: ei immortalem animum non inferere, quem inseruit: imaginem sui non imprimere, quam impressit; atque non inspirare Auctoris sui cognitionem, quam inspiravit.

Posteaquam vero talem creaturam ad imaginem suam Deus creare decreverat; justum ne erat, ut illa ex his, quæ facta sunt, ad invisibilia animum non erigeret, erigando ad perfectiorem cognitionem non adspiraret, adspirando videndi Conditorem suum desiderio non arderet, ardendo illum super omnia non diligeret? diligendo assequi nequaquam posset? Quoniam ergo ad tantam felicitatem solius naturæ viribus pervenire non valebat inditum creaturæ rationali desiderium, adjuvandum erat auxilio divinæ gratiæ, quod dici nequit naturalis conditio, cum supra naturæ ordinem ipsam creaturam eveheret, eamque capacem redderet consequendi beatitudinem illam, quæ tam amabilis est, ut creaturæ gerenti imaginem Dei attrahat naturalem inclinationem; tam sublimis ut nullo solius creaturæ conatu possit attingi. Prævaricante autem Adam, mors corporis, & gratiæ privatio factæ sunt pœna peccati; & ideo apparet in creatione hominis virtus omnipotentiæ, in ejus integritate amplitudo gratiarum, in prævaricatione æquitas justitiæ, in Christi demum redemptione potentior gratia, & futuræ vitæ perennitas. Atque hæc est nostratium doctrina: in qua vides, opinor, Dei potestatem, vides creaturæ rationalis admirabilem conditionem, vides magnitudinem divinorum beneficiorum, vides justitiam punientis, vides redimentis misericordiam maximam, & incomprehensibilem caritatem.

Permultos esse Theologos Orthodoxos, qui arbitrantur ex damnatione articulorum Baji consequi naturæ, ut inquiunt, puræ possibilitatem, nemo nostrum ignorat: sed omnes Catholicos idem sentire, falsum est penitus, nimiaque confidentia pronuntiat Archiepiscopus proscriptam in Bajo sententiam, quæ in utramque partem, salva fide, controvertitur. Principio enim quod nos defendimus, non cohærere damnatis articulis, docent, ut supra vidimus, Gonet, Estius, & Macedo. Deinde Bajus statum naturæ puræ, non impossibilem esse, sed actu in homine integro existentem asseruit; quoniam putavit eumdem hominem nullo dono supernaturali in consortium divinæ naturæ fuisse exaltatum, & potuisse viribus solius naturæ ad supernam beatitudinem pervenire, quam & finem ipsius hominis integri naturalem, non supernaturalem esse autumabat. Quod & Vasquez tradit 1. 2. disp. 191. cap. 4. num. 30. qui de Baji doctrina a Francisco S. R. E. Cardinali Toleto plenissime fuit instructus, & confirmant alii Societatis Jesu Theologi superius laudati. Consentire autem dogmatizanti hominem primum fuisse in puris naturalibus conditum, nostrates qui docent neque ita fuisse conditum, neque ita condi potuisse, quis sanæ mentis asseverabit? Præterea Summus Pontifex Clemens XI., ille idem Pontifex, qui adversus propositiones Quesnellii anno 1713. edidit celeberrimam Constitutionem *Unigenitus*, in altera, quæ incipit, *Pastoralis*, anno 1718. declaravit non esse priori Constitutione proscriptas sententias illas, ac doctrinas, quas nonnulli cum erroribus damnatis confundunt, & quæ palam & libere in Catholicis Scholis defenduntur; cujus generis esse sententiam nostram exploratissimum est universis, nam illam semper, & ubique tradiderunt Majores nostri, ii etiam qui de Ægidii nomine nuncupantur, ut constat ex volumine 4. Scholæ Ægidianæ pag. 364. Præterea oblatis Alexandro VIII. thesibus quamplurimis, quæ collectionibus videbantur configendæ, in libello inscripto, *Specimen doctrinæ per Belgium manantis*, decreto ejusdem Pontificis anno 1690. quæ post maturum examen judicatæ fuerunt erroneæ, Apostolica censura dispunctæ sunt; nulla tamen inusta fuit censoria nota, vel anathemate hæc propositio, *Status puræ naturæ est impossibilis*; quæ tamen delata fuit tamquam consona Bajanis articulis, t. p. ejusdem *speciminis* cap. 7. §. 3. Insuper eadem propositio non reperitur inter Jansenianas ab Ecclesia damnatas, quamvis Jansenius novellus statum puræ naturæ integrum librum conscripserit: unde Macedo præcitata collat. 8. inquit: *Hæc eadem sententia fuit Jansenii, qui eam toto tertio libro confirmavit*; nec, tametsi ejus doctrina serio, ac severe examinaretur, ea proscripta fuit cum aliis quinque propositionibus damnatis per Constitutionem Innocentii X. quod idoneum argumentum est ejus *indemnitatis*. Adde, Romæ in statera appensis, post accusationes quas innovat Præsul Senonensis, meis, & Fulgentii Bellelli libris, Theologi in Urbe clarissimi, quique inter purpuratos Patres ob sapientiam plurimum commendantur, non solum accusationes illas declararunt injustas; sed etiam in mei defensionem, pro qua re gratias iis ago immortales, strinxerunt calamum, & apologetica scripta Beatissimo Pontifici Benedicto XIV. obtulerunt. Ulterius sententiæ, quæ statum puræ naturæ impossibilem censet, defensores acerrimi fuere complures Theologi præstantissimi, quos commemoravi in Vindiciis dissert. 2. cap. 1. pag. 207. & 234. Denique traditur eadem sententia a Seraphico Doctore S. Bonaventura, cujus in Breviloq. 3. p. cap. 10. hæc sunt verba. *Cum enim primum principium simul sit optimum, & justissimum, quia optimum, non debuit facere hominem, nisi bonum, ac per hoc innocentem & rectum; quod vero justissimum, non debuit infligere pœnam ei, qui nullum omnino habebat peccatum, ac per hoc illi animæ rationali tale corpus constituit, quod sibi esset ita obtemperans, ut nulla esset in eo pugna rebellionis, nulla pronitas libidinis, nulla imminutio vigoris, nulla corruptio mortis*. Quam doctrinam Doctor Seraphicus didicit ab Augustino *lib. 6. Op. imperf.* contra Julianum num. 39. ut vidimus paulo superius num. 2. §. *Eadem de immortalitate, &c.*

ARCHIEPISCOPUS.

IV. *Damnatam doctrinam instaurare non verentur ambo illi Theologi. Ac primo immortalitatem, & immunitatem a pœnis hujus vitæ debitam Adamo innocenti docet aperte F. Bellelli*: Nunquam, *inquit* (1), sub Deo justo creatura rationalis misera esse potest, si non peccet, & culpa sua miseriam, tamquam pœnam, mereatur. *F. Berti thesim eamdem pro probabili dare tentat* (2). Supposita Divina providentia, & superiore hominis parte, in qua divina relucet imago, magna saltem probabilitate concluditur, non potuisse creaturam rationalem sine culpa subjici morti, cæterisque animi, corporisque miseriis. *Quasi probabilitas inesse possit propositioni adeo clare damnatæ in 69. Baji, & in 70. Quesnelii.*

F. J. LAURENTIUS.

Articuli hujus initio scripsi nullum ex libris meis de Theologicis disciplinis testimonium potuisse Languetium producere, quo evinceret propugnatam a me fuisse impossibilitatem status puræ naturæ. Et revera verbis meis, quæ tandem exscripsit, fatetur me tentare, ut hanc thesim,

(1) De St. Cr. rat. ante pec. l. 3. cap. 8. (2) T. 1. p. 365.

sim, *Numquam sub Deo justo creatura rationalis misera esse potest, si non peccat, & culpa sua miseriam, tamquam pœnam mereatur*, a me tamquam probabilem dari, ideoque posse juxta opinionem meam inesse probabilitatem propositioni adeo clare damnatæ in 69. Baji, & 70. Quesnellii. Atqui nullam inter illas, ac præcedentem propositionem intercedere affinitatem ostendi hoc eodem articulo num. 2. Affirmasset saltem Languetius me eodem in loco tradidisse, quod primus homo condi poterat *absque caritate habituali, sive gratia sanctificante, & sine supernaturalium virtutum habitibus*: quod gratia actualis non fuit Adæ debita, neque hanc primus homo exigebat, *ut in se absolute, & in genere speciei suæ præditus esset naturali qualibet perfectione*; sed oportuisse nihilominus, ut supernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur, si consideretur *ut est imago Dei*, debebatque *ultimo fini inhærere*: quod adhibui eademmet verba S. P. Augustini *lib. 4. contra Julianum cap. 3. num. 15.* & S. Thomæ *in 2. dist. 3. q. 2. artic. 1.* necnon in 4. *contra Gentiles cap. 5.* aliaque plura, quibus inter oppositas sententias medius incedens nihil protuli vel ab Augustino, vel ab Angelico Doctore, vel a Theologis orthodoxis non traditum, non probatum.

Magnopere autem mirandum est, Præsulem supra speculam positum, ut venientem gladium a longe prospiceret, non vidisse illam ipsam propositionem, *Sub Deo justo creatura rationalis nunquam misera esse potest, nisi mereatur*, esse S. P. Augustini, eaque impugnari Pelagianos negantes mortem, ceterasque miserias, quibus subjicimur, esse pœnam originalis peccati. Ita est: S. Augustinus non solum contra Pelagianos pugnavit sacris litteris, & Patrum auctoritate, verum etiam argumentationibus inde petitis, quod sub justo Deo creatura rationalis, non præcedente peccato, subjici non debuit morti, & lacertosæ concupiscentiæ; quod Languetius affirmans fuisse proscriptum in prop. 69. Baji, & in 70. Quesnelii, pace sua dictum sit, incredibili temeritate asserit, proscriptam esse S. Augustini doctrinam, ejusque adversus Pelagianos argumenta esse damnata dogmata Bajanistarum. In hunc scopulum impellit adversarios nostros zelus immoderatus, imprudens censura, fluctuumque præjudiciorum suorum procella. Et quidem etsi propositionem illam, quam in Bajo, & in Quesnellio damnatam affirmat Senonum Præsul, conceptis verbis esse Augustini, itidemque Augustini esse argumenta, quibus status naturæ puræ a nostratibus impugnatur, demonstraverim in Vindiciis diss. 2., ostendam modo ea Joanne Garnerio, Jesuita clarissimo, & de Pelagianorum Historia optime merito: cujus nunc, quoniam & supra hujus viri mentionem feci, exscribent verba fidem meam liberabo.

,, Alterum invenit Augustinus (ita Garnerius dissert. 7. de ortu, & incremento hæresis Pelagianæ cap. 4. §. 3. in Appendice Augustiniana pag. 295.) ,, Alterum invenit Augustinus, quod opinor, Mercatoram, *Hypognosten*, & auctorem librorum de vocatione gentium docuit, quodque hausit ex capite 40. Ecclesiastici dicentis impositum esse *jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium*, in parvulis exponens: *languescunt*, ait epist. 28. *ægritudinibus, torquentur doloribus, fame, & siti cruciantur, debilitantur membris, privantur sensibus, infestantur a Dæmonibus, &c. quomodo ista sine ulla sua mala caussa juste patiuntur?* Et alio in loc. oper. imperf. lib. 1. *Si tibi placet innocentia parvulorum, remove abeis, si potes, grave jugum quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, sed puto quod Scriptura, quæ hoc dixit, melius te noverat quid esset innocentia creatura, & quid justitia Creatoris: quis autem non videat, si habent parvuli qualem prædicas innocentiam, in gravi jugo eorum Dei non esse justitiam? Porro quia in jugo gravi eorum divina justitia est, non est in eis talis, qualem prædicas, innocentia, nisi forte tibi in hac quæstione laboranti Deus justus quidem, sed infirmus, quodammodo subvenire poterit, qui suis imaginibus, ne innocentes gravi jugo miseria premerentur, subvenire non potuit, ut eum dicas voluisse quidem, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est: atque ita de eis angustiis exeas, ut fidei caput perdas, qua fide primitus in symbolo confitemur credere nos in Deum Patrem Omnipotentem. Deus igitur tuus, in tot, & tantis malis, quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum perditurus est; quodlibet autem istorum dixeris, vide quid egeris.*

,, Tota vis argumenti in hoc uno principio vertitur, quod injustum sit, parvulos ejusmodi miseriis conflictari, sin minus aliquid est in ipsis, quod Deo displiceat, atque vindicetur: ætas enim ista, cum per se sit innocens opus Dei, aliunde vitium habere non potest, quam unde aliud contrarium Deo existit, ex malæ nimirum voluntatis peccato, quod unum, cum a Deo non sit, contrarium Deo est; id vero quia per ætatem in parvulis reperiri non potest, oportet a parente totius generis in parvulos transivisse. ,, Hæc Garnerius demonstrans Augustinum probare contra Julianum, cæterosque Pelagianos transfundi in Adæ posteros originale peccatum, quoniam Deus foret injustus, si parvulos nullo peccato obstrictos premi sineret ægritudinibus, aliisque hujus vitæ miseriis. Qua ergo arrogantia id in Bajo, & in Quesnellio damnatum, pronuntiare potuit Languetius? De miseriis autem adultorum, ita eadem pagina 295. Jesuita Garnerius:

,, Huic argumento affine est alterum, quod ex parte majorum sumitur. Suas enim ipsi patiuntur miserias, non communes tantum cum infantibus, sed proprias longe plures, quas graphice Augustinus depingit libro 22. de Civitate Dei. *Omnium*, inquit, cap. 22., *mortalium progeniem fuisse damnatam, hæc ipsa vita, si vita dicenda est, tot, & tantis malis plena testatur. Quid enim aliud indicat profunditas ignorantiæ, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscipit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum, atque noxiarum, &c.* Paullo post: *Verum hæc hominum sunt malorum, ab illa tamen erroris, & perversi amoris radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur, &c.* Tum capite consequente: *Præter hæc mala hujus vitæ bonis, malisque communia, habent in ea justi etiam proprios quosdam labores suos, quibus adversus vitia militant, & in talium præliorum tentationibus, periculisque versantur. Aliquando enim concitatius, aliquando remissius, non tamen desinit caro concupiscere adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, &c.*

,, Manifestum inde est miserias majorum propriis ad duo capita revocari: aliæ siquidem animum, ut concupiscentia, ignorantia recti, & difficultas boni; aliæ corpus, ut mortalitas, morbi, laboriosa terræ cultio, difficilis parturitio feminarum, &c. spectant: *Oportet vero* (August. lib. 4. contra Julian. cap. 16., & lib. 1. oper. imperf. c. 40.) *ut horum malorum caussa sit aut iniquitas, vel impotentia Dei, aut pœna primi, veterisque peccati.* (a) NEQUE ENIM SUB DEO JUSTO MISER ESSE QUISQUAM, NISI MEREATUR, POTEST.

,, Ex priore parte, malis scilicet animæ, primus omnium, quod sciam, Augustinus argumentum duxit; nam ea altera duxerant jam inde a primis temporibus veteres fidei defensores, quibus tacite respondens Rufinus: *Dicimus*, inquit in libello fidei cap. 6. n. 31., *quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter, et labores, quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invisibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctationem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis laboribus fatigati, &c.* Id vero pluribus disputat, allatis utriusque testamenti locis, & eo quidem probabilius in speciem, quod antiqui Genesis Interpretes, ut Chrysostomus, Ambrosius, &c. de laboribus proinde ac de morte scripserint, collatis nempe hominibus a Deo beneficii potius, quam supplicii loco.

,, Augustinus hoc in loco magnum caussæ suæ præsidium posuit, quasi vitiatam hominum naturam aperte monstrat id omne, quod contrarium felici primorum parentum statui patimur: ita vero ratiocinatus videtur. Informavit primum animo ideam perfectæ cujusdam vitæ, quam ageret in jucundissima sede innocens homo, cujus suprema pars animæ Deo, inferior superiori, atque corpus subesses, cui natura quælibet rationis expers dominanti, atque ipsa etiam tellus colenti, ad nutum pareret. Deinde hominem ita institui debuisse, confecit partim ex eo, quod opus infiniti Artificis deceat esse dignum auctore, atque ita omni ex parte absolutum: Partim, quod imago Dei debeat exemplari suo respondere, idest, pulcherrima creatura optimo Creatori, suique, & inferioris naturæ domina omnium Domino. Cum tamen cerneret, longe diversam esse nunc hominum, quam olim Adami conditionem, pro felicitate miseriam, pro subjectione rebellionem, pro vita perenni mortalitatem, pro perfectione vitium irrepsisse; conclusit aliquo totam hominum gentem peccato teneri: certum enim credebat, in opus Dei vitium irrepere non potuisse, nisi humanæ voluntatis peccato aperiente viam, idest, spontanea hominis a Deo aversione. Nam qui, ajebat, aliunde posset Omnipotens cogi, opus suum deserere, ut alter potentior invideasque noceret, aut quomodo, si non cogeretur, vel bonus repeteret collata beneficia, nisi ab indigno; vel justus privaret bonis jam concessis hominem, (quod profecto punire est) nisi demeritum; vel amantissimus hominum imponeret *grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque ad diem sepulturæ in matrem omnium*, nisi communis culpæ reos? Aliquam igitur oportet esse culpam, eamque communem omnium, quam voluntate commiserit totius generis auctor, tunc cum omnes essent unus ille homo, quamque posteri contrahant, cum ex carne peccatrice, idest, propter pecca-

tum

(a) Nota propositionem, quam Archiepiscopus Senonensis ait in Bajo, & Quesnellio fuisse damnatam, esse Augustini.

„ tota spoliata donis, procreentur; luantque in loco miseriæ, exclusi a loco innocentis felicitatis.

„ Suum istud ratiocinium tanti fecit Augustinus, ut Pelagianos, cum ea quæ patimur jactarent esse primordia naturæ, minus refellat, quam rideat, velut absurditatis fatuitate majoris, convictum; atque Paradisum, ubi creatus Adam est, pingendum a Pelagianis dicat, lib. 3. op. imperf. cap. 163. & 199. *Tamquam magna beatitudinis locum, in quo habitatores ita bene a pace fruerentur, ut in seipsis intestina bella, ne in consensum illiciti, vel inhonesti concubitus laberentur, contra motus concupiscentiæ dimicarent. Ubi, etsi ipsa concupiscentia occultis motibus corda casta feriretur, non posset alia exprimi arte pictoris; pingi tamen possent gravidæ feminæ, cibos utiles fastidio repellentes, fœda delectatione noxios appetentes, nauseantes, vomentes, pallentes, immaturos fœtus aborta aliquando fundentes, in ipso etiam partu, pœna, quam mater Eva suscepit, miseriam suam protestantes, etsi non sonante pictura, tamen facies tristium, gementium, plorantium, sicut poterat, imitante, &c.* Pergit vero: *Hunc picturam nesciens quisquis aspiceret, & titulum legeret, causasque requireret, hæc ei videretis, sed a vobis, egregia ratio redderetur, quæ diceretis:* Talis esset omnino etiam ibi conditio generis humani, quia talis est hic, ubi scilicet a fœtibus hominum nulla trahitur origo peccati. *Si acquiesceret, fieret Pelagianus: si vero istius hujus insipientiæ acquiescere nollet, argueretur a vobis ut Manichæus, &c.* Hactenus Jo. Garnerius afferens, ac demonstrans argumenta, quibus Augustinus evicit peccati transfusionem originalis ex animi corporisque miseriis, quas nunc patimur, innixa huic principio, quod eædem miseriæ sub Deo omnipotente ac justo, nequeant aliunde provenire, quam a prævaricatione primi parentis. *Ridendi* sunt ergo potius, *quam refellendi*, qui ajunt potuisse fieri, ut in creatura rationali condita ad imaginem Dei essent *primordia naturæ*; magisque his adlaborandum, ut ostendant hæc non esse deliramenta Pelagianorum, quam nobis insudandum, ut S. Patris nostramque sententiam demonstremus oppositam damnatis Baji, & Quesnellii propositionibus.

ARCHIEPISCOPUS.

V. *Hic supersedere animus est, non quod deficiant alia in utroque Theologo juste carpenda, & improbanda, sed brevitati studere cogimur, cum ea, quæ protulimus, abunde sufficiant, ut sanæ doctrinæ amatores intelligant illam sub ementito zelo pro Apostolicis constitutionibus sæpius ab utroque Theologo pessundari; falsas doctrinas Baji, Jansenii, & Quesnellii renovari ab iis ipsis, qui illas infectari ardenter se simulant; denique doctrinam, quam dicunt Catholicam, ab illis ita exponi, ut quilibet horum trium Novatorum discipulus illam ultro amplecti possit absque eo, quod errores in illorum libris damnatos ejuret, & detestat.*

P. J. LAURENTIUS.

Senonensis igitur Præsul, ubi existimavit nos damnatorum dogmatum evidenter esse convictos, ab aliis nostris assertionibus exagitandis abstinendum sibi esse, ac supersedendum putavit, ac manum a tabula amovit. Innuit tamen alia non deesse in libris nostris carpenda, & jure meritoque improbanda; sed necessum non esse, ut productis nulla ratione excusandis reliqua adjiciantur. Certum est autem nil prorsus vel ab ipso, vel ab Archiepiscopo Viennensi contra nos fuisse vulgatum, quod in MS. quodam anonymo, cui titulus, *Remarques sur la Theologie du Pere Berthi de Rome imprimé a Rome sous le dernier Pontificat*, & in altero MS. ejusdem tituli adversus libros P. Bellelli non comprehendatur: quæ utique MSS. antequam accusationes Domini de Saleon suppresso auctoris nomine transmitterentur ad Urbem, oblata Benedicto XIV. Pontifici Maximo, eumdem impulerunt, ut opera a nobis edita rigidissimo rursus subjicerentur examini, commissa præ aliis Censura D. Joachimo Besutio tunc Abbati Monasterii S. Crucis in Jerusalem, & D. Fortunato Tamburini Abbati Monasterii S. Pauli extra muros; quos ob doctrinæ præstantiam idem Summus Pontifex creavit S. R. E. Cardinales. Priusquam ergo hujusmodi criminationes renovarentur, præmissis laudatorum, aliorumque suffragiis, jam caussa finita erat, nobisque inscitis, licet Romæ commorantibus, vigilantissimus Pontifex scripta nostra in Sanctuarii trutina pensitaverat, ita ut supervenientium earumdem accusationum nullam noverit habendam esse rationem, & singulari, qua pollet, prudentia, cum nostro, & adversantium honore silendum esse censuerit.

Nimius tamen accusantium zelus, obscurum meum abjectumque nomen, humilis conditio, & nullius unquam patrocinii captatio, vel ut probe sentio, voluntas Numinis, ut melius veritas inquireretur, & doctrina olim de Pelagianis triumphans, nunc a nonnullis, qui præteritorum obliviscuntur discriminum, tamquam Janseniana contra Apostolicas inhibitiones traducta, ad pristinum revocaretur honorem; hæc omnia fecerunt, ut iisdem Criminatoribus buccinas inflantibus, nil aliud mihi comparaverit diuturnus labor præter calumnias; ii vero, qui mihi calumnias intulere, styli præter indolem ingeniumque meum concitati experti fuerint acumen, & acrimoniam. Sibi ergo, sibimet monitis sapientissimi Pontificis minime adquiescentibus adscribant Infectatores Augustinianæ doctrinæ telorum, quæ ipsi jaculati sunt, reflexiones; me interim gratulante, quod solus, & imperterritus pro eadem doctrina pugnaverim per bonam famam, & per infamiam. Interea in eum, qui primitus memoratas animadversiones (*remarques*) consarcinavit, quidquid a me paullo asperius dictum videtur, intortum sit. Docti enim Archiepiscopi illinc doctrinam meam hauserunt, scilicet, non ex fonte, sed ex rivulo cœnoso & lutulento. Ipse turbulentus compilator eximios fefellit Antistites: ipsius hi adnotationes pervolutarunt, & maturo, id enim testantur, ponderaverunt examine; neque observarunt catholicum in libris nostris habere sensum, quæ in pravum detorta notantur in conviciatoris indiculo.

At viderit suismet oculis, scriptaque nostra lustraverit optimus Senonensium Archiepiscopus. In iis, quæ vellicavit, humani aliquid passus est, eumque traxit in præceps præposterumque judicium præconcepta de scriptis nostris fallax suspicio. Cetera, quæ prætermittit objecta, si ejusdem sunt generis, eadem quoque ratione labefactantur. Quod nos simulationis inculpat, parum commovet nosmetipsos, propterea quod solus Deus est cordium nostrorum inspector. Ante Christi tribunal jam viderit, an sibi jure arrogaverit hanc nulli mortalium concessam auctoritatem.

Profecto si Novatorum discipuli jactant se doctrinam amplecti nostram; Præsulis ipsi Senonensium, & alteri, qui acuerunt in me stylum, id, quod illorum pace dictum sit, videtur esse imputandum. Enimvero carpentes in libris nostris, tamquam cohærent damnatis propositionibus, atque ab Apostolica Sede proscriptum, systema duarum delectationum, quod a nobis propugnari fatemur, hinc novis dogmatistis occasionem præbuerunt reponendi: an aperte iis accusamur, quæ palam Theologi Augustiniani propugnant. Pari modo de assertionibus aliis in controversia positis, ut monui in Præfatione, ratiocinantur. Oportebat itaque principia vera, aut probabilia ab erroneis falsisque consecutionibus segregare: atque a Jansenianis (si tales sane revera cum quibus Senonum Præsul peregit tam diuturnum certamen) petere, Num Augustinenses dogmatizent sub delectatione superiori humanum arbitrium necessitate succumbere? Num doceant ea, quæ non fiunt laudabili caritate, proficisci & corrupta cupiditate vitiosa? Num removeant dona supernaturalia a priori creaturæ rationalis integritate? Num constituentes actualem Salvatoris gratiam in sanctæ dilectionis inspiratione, *dilectionis* nomine intelligans solam caritatem proprie dictam, sive amorem Dei propter se? Numquam hæc, & his similia in scriptis nostris reperientur, sed plura occurrent a diametro opposita. Numquam item affirmavimus aut quinque propositiones non haberi in libro Jansenii, aut defendi posse in sensu auctoris, aut subreptitias esse Bullas adversus Bajum, aut subscribendum non esse celebri *Formulario*, aut judicium Romanorum Pontificum de Factis dogmaticis errori esse obnoxium, aut a Constitutione *Unigenitus* esse appellandum. Libro enim 17. Theolog. discipl. hæc omnia Jansenistarum asserta impugnavimus. Sana qui nobiscum in his sentiunt, a nullo mortalium reputari possunt Jansenii asseclæ: qui autem nobiscum minime sentiunt, perperam gloriantur se doctrinam nostram complecti.

ARCHIEPISCOPUS.

VI. *His omnibus consideratis, & mature perpensis, Dei nomine prius invocato, & vocatis in consilium pluribus doctissimis Viris, & in sacra Theologia peritissimis, prædictos libros sic inscriptos,* Mens Augustini de statu naturæ ante peccatum, &c. Mens Augustini de modo reparationis, &c. Joannis Laurentii Berti de Theologicis disciplinis, &c. *tamquam continentes propositiones falsas, captiosas, subdole confictas, male sonantes, perniciosas, Constitutionibus Apostolicis derogantes, & hic injuriosas, Jansenianis, & Quesnellianis faventes, hæresim sapientes, plures damnatas, erroneas, hæresi proximas, hæreses in libro Jansenii contentas, & in eo proscriptas in ipso sensu, quo damnatæ sunt, innovantes judicamus, & ut tales inspectivi damnamus. Mandantes, &c.*

Datum Senonis sub signo nostro, Cameræ nostræ sigillo, & Secretarii nostri chyrographo anno Domini 1750. *in die Annunciationis B. M. V. dicata*, 25. *Aprilis*.

Signatum ✠ *J. Joseph Archiepiscopus Senonensis*.

De Mandato D. D. Archiepiscopi Senonensis.

MAUCLER.

F. J.

F. J. LAURENTIUS.

Forte qui legerint meum hoc opusculum, opinabuntur me in ejus exitu indignatione, & perturbatione maxima commotum iri. Nil minus. Inquirendum non arbitror, quinam sint plurimi illi, doctissimique viri, quos in consilium vocavit; nec utrum collecta ex libris meis testimonia, vel ipsos meos libros lectione singuli exploraverint accurata; tametsi ex illius confessione cuncti noverint, aliquando adversus Episcopum Antissiodorensem protulisse attestationem Canonicorum Cathedralis ejusdem Urbis, ac de falsitate convictum, semetipsum ludiera illa responsione purgasse, quod eadem attestatio fuerat Rectoris Collegii Jesuitarum, qui Canonici Antissiodorenses dici possunt, quoniam eorum Collegium canonicali gaudet præbenda (a). Quid autem, si tot viri in sacra Theologia peritissimi pariter fuerint unus, aut alter Medilla? Verum hæc, ut dixi, non quæro.

Propositiones, quæ tamquam in libris nostris propugnatæ, expressisque verbis contentæ perstringuntur in hoc Languetii judicio, sunt istæ:

1. *Deus non vult omnes homines salvos fieri.*
2. *Christus pro solis prædestinatis mortuus est.*
3. *Liberum arbitrium sub delectatione victrici necessitate constringitur.*
4. *In hoc statu periit indifferentiæ libertas, ad meritum, vel demeritum requisita.*
5. *Non datur gratia sufficiens distincta a gratia per se efficaci.*
6. *Justi sub robustiori concupiscentia non possunt Dei adimplere mandata.*
7. *Nulla præter caritatem Theologicam datur gratia.*
8. *Quod ex ipsa caritate non oritur, fluit ac vitiatur a noxia cupiditate.*
9. *Absque eadem caritate liberum arbitrium non valet, nisi ad peccandum.*
10. *Actus timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum ab ipsa caritate sejuncti inficiuntur vitiosæ cupiditatis veneno.*
11. *Inde quoque omnia infidelium opera commaculantur.*
12. *Non alia ratione proscripsit Ecclesia articulum 38. Baji, & propositionem 44. Quesnellii, nisi quia negabant inter caritatem, atque cupiditatem, medium esse naturalem amorem beatitudinis.*
13. *Ideo status puræ naturæ est impossibilis, quoniam exaltatio humanæ naturæ in consortium divinæ, ejusque integritas non fuit in creatione primi hominis supernaturale, & indebitum beneficium, sed naturalis conditio.*

Has propositiones, & si quæ sunt aliæ his propinquæ, in scriptis nostris adinveniri, & a nobis defendi, conatus est Senonensium Antistes in superioribus articulis demonstrare. At ex hactenus dictis apertæ falsitatis revincitur. Audiant ergo cuncti Galliarum, Italiæ, ac totius Orbis Christiani Episcopi, & Theologi universi: præbeant aures Apostolici Senatus Purpurati Patres, & Ecclesiæ Romanæ Cardinales, Tuque, Benedicte XIV. singulorum Christifidelium Pater, Magister, & Judex, ad Sanctitatis Tuæ pedes provoluti filioli tui, quem olim de Theologicis controversiis disserentem pro singulari tua humanitate minime adspernabaris, per viscera Jesu Christi, cujus vices geris in terra, & propter Augustini in Ecclesiam Tuam merita, meumque, si id commemorare fas est, erga Te studium, devotionem, & obsequentis animi demissionem omnimodam, excipe paterna caritate hanc meam explicitam, ac fortassis postremam protestationem.

„ Ego F. Joannes Laurentius Berti Ord. FF. Eremitarum S. P. Augustini, invocato nomine Sanctissimæ Trinitatis, & consueta fidei professione præmissa, quam edidi consecuturus Lauream doctoratus, & sæpenumero confirmavi, ac modo etiam sacramento, & jurejurando confirmo, declaro, ac profiteor, me semper probasse, ac probare omnia S. Romanæ Ecclesiæ decreta, ac semper recepisse & recipere Romanorum Pontificum Constitutiones latas adversus asserta Michaelis Baji, Cornelii Jansenii, Paschasii Quesnellii, cunctorumque omnium, cum veterum, tum recentiorum falso dogmatizantium, animoque sincero & demisso me semper promisisse, ac promittere Summo Pontifici Benedicto XIV. hujusque Decessoribus, & Successoribus, cum in his, tum in ceteris omnibus definitionibus Sanctæ, Apostolicæ & universalis Ecclesiæ, reverentiam atque obedientiam; & prædictas tredecim propositiones, iisdem, aut æquivalentibus verbis enuntiatas, necnon consimiles illis, vel idem dogma edocentes, cum Reverendissimo Joanne Josepho Languet Archiepiscopo Senonensi, damno, anathematizo, & proscribo, *Tamquam propositiones falsas, captiosas, subdole confictas, male sonantes, Constitutionibus Apostolicis derogantes, & iis injuriosas, Jansenianis & Quesnellianis faventes, hæresim sapientes, pluries damnatas, hæresi proximas, hæreses nobra Jansenii contentas, & in eo proscriptas, in ipso sensu, in quo damnata sunt, innovantes.* Verum nego easdes propositiones contineri in Operibus confratris mei Fulgentii Belelli, quorum titulus, *Mens Augustini*, ac præsertim in libris *de Theologicis disciplinis* a me conscriptis, vel a me in iisdem libris defendi, aut dolo, seu fraude fuisse ambiguis verbis insertas, sive etiam pectore, & intimo corde, cujus Omnipotentem Deum testem voco, fuisse aliquando probatas; numquam vero percepisse me fateor, ut nec modo percipio, quomodo prænarratæ, eisque similes propositiones habeant connexionem & affinitatem cum principiis Augustinianæ Scholæ a me receptis ac traditis, præmonstrantibus Theologis aliis catholicis, & orthodoxis: quæ tamen principia una cum omnibus aliis, thesibus, adnotationibus, doctrinisque meis, judicio Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, Summorumque Pontificum, sponte ultroque submitto, probaturus si probent, damnaturus si damnent. Sic me Deus adjuvet, & sancta Dei Evangelia.

„ Dabam Florentiæ in Ædibus S. Spiritus, ante Sanctissimi Crucifixi imaginem, anno 1756. die vigesima „ secunda Junii.

F. Joannes Laurentius Ordinis FF. Eremitarum S. P. Augustini.

AP-

(a) Ne id a me aliquis opinetur esse confictum, legenda epistola Episcopi Antissiodorensis scripta ad Archiepiscopum Senonensem anno 1750. num. LXII. pag. 120. ubi hæc habentur: „ Vous publiâtes en 1755. un long ecrit sous le nom de *Lettre de plusieurs Chanoines, Curés, & autres Ecclesiastiques du Diocese d' Auxerre, &c.* vous en faisiez l' éloge, & vous l' adoptiez comme renfermant tout ce que vous étiez disposé à me dire vous-même. „ Vos Diocesains, ajoutiez-vous, avoient formé le projet de joindre leur souscriptions à leur memoire; ils m' offroient de le signer, & m' assuroient que le nombre des souscripteurs seroit grand . . . mais j' ai refusé, j' ai defendu même les signatures offertes. „ Qui auroit osé contredire un fait si bien circonstancié, & ne pas tenir pour certain qu' au moins quelques Ecclesiastiques de mon Diocese avoient connoissance de l' ecrit qu' il parut sous leur nom? Moimême, quoique je connosse assez les dispositions de mon Clergé, pour être surpris de cette démarche, qui annonçoit une espece de ligue contre moi, je me faisois un scrupule de revoquer en doute ce que vous avanciez avec tant de sécurité. Aussi je ne pensai d' abord qu' à connoitre *ces pieux & sçavants Ecclesiastiques*, que vous m' opposiez comme des Antagonistes invincibles. Mais quel fut mon étonnement & ma joye, lorsque tous les Chanoines, Curés & Ecclesiastiques de mon Diocése, sans exception, eurent certifié, qu' ils n' avoient pris aucune part ni directement, ni indirectement à cette lettre, dont ils n' avoient eu connoissance que depuis que vous l' aviez rendue publique par l' impression! Il n' y en eut pas un seul qui ne la desavouat: j' ai encore par devers moi les signatures qui en demontrent la fausseté & la supposition. J' en rendis compte à mon Diocese par une petite Lettre Pastorale, que beaucoup de personnes indignées de votre procedé trouverent trop douce & trop modérée. Mais lorsque au lieu d' avouer une faute dont je vous avois convaincu, ou de demeurer dans cet humble silence, vous voulûtes vous justifier, en faisant de cette Lettre une *Parabole*, c' est-a dire, une *fiction innocente*: lorsque vous m' apprîtes que le P. Duchesne Recteur du College d' Auxerre etoit l' Auteur de cette Lettre, & que vous voulûtes lui faire remplir à lui seul le titre de plusieurs Chanoines, Curés & autres Ecclesiastiques, parce que les Jésuites du College reçoivent le revenu d' une Prebende de l' Eglise Cathédrale: pouvois-je alors me plaindre mollement & d' un style doucereux, d' une si indigne manœuvre, & epargner la force des expressions à de si miserables subterfuges? Et neanmoins je ne crois pas avoir passé, dans les plaintes que j' en fis, les bornes d' une juste & necessaire defense, ni m' etre servi d' un style qui merite d' etre appellé *aigre & amer*. „

APPENDIX.

CAPUT I.

Ex doctrina ipsius Adversarii demonstratur Augustiniani systematis indemnitas, & rectitudo.

Non solum Senonensium Archiepiscopus Languet falso nobis errores, quos numquam adoptavimus, imputavit; sed etiam e rebus ab eo gestis plura nobis suppetunt munimenta, quibus omnes ejus machinationes subvertuntur, & corruunt. Principio ipse, Episcopus tunc Suessionensis, anno 1720. interfuit concilio Cleri Gallicani; ac fuit unus Centum Episcoporum, qui *Explicationibus* errorum Constitutione *Unigenitus* proscriptorum, editis, ut fertur, Romano non ignaro Pontifice, absque ulla hæsitatione subscripserunt. In hisce *Explicationibus* pag. 63. declaratur, in *Instructione Pastorali* xlii. Episcoporum, qui anno 1714. Parisiis congregati prædictam Constitutionem receperant, Ecclesiæ doctrinam *simplici & naturali* expositione contineri. Ipsa vero *Pastoralis instructio* docet, damnatas Quesnellii propositiones intrudere rursus doctrinam hæreticam, & a Tridentino concilio damnatam, idest, actus omnes, qui justificationem præcedunt, esse inquinamenta & peccata; ideoque a noxia cupiditate corrumpi quidquid non derivat a caritate *habituali*, in cordibus justorum regnante. „Les propositions condamnées (illic habetur) renferment une doctrine toute contraire. Nous y voions *qu'il n'y a que deux amours, la charité, & la cupidité*: toutes les actions ont leur source dans l'un, ou dans l'autre de ces amours. Tandis, qu'on est sous le regne de la cupidité, c'est à dire avant la justification & la reconciliation, toutes les actions sont corrompües: il n'y a *ni foi, ni esperance en Dieu, ni religion, où il n'a point de charité*: il n'y a nulle bonne œuvre, tout, jusqu'à *la priere*, est peché & *hypocrisie*.„ Hæc *Instructionis Pastoralis* verba producta a me fuerunt *Vol. 1. Vindic. pag.* 35. Accepere itaque cum xlii. Galliarum Episcopi, tum alii, qui illorum *Instructionem Pastoralem* comprobarunt, damnatos Quesnellii articulos, quasi plano, obvio, simplici, ac naturali sensu enuntiantes omnia opera, quæ justificationem præcedunt, neque in operante supponunt justificationem, & caritatem *habitualem* ac dominantem, esse peccata, & intrinsece veneno cupiditatis corrupta.

Qua ergo jure Senonensis Archiepiscopus, qui cum aliis Episcopis Galliarum confirmavit prælaudatam *Instructionem*, ait me sæpenumero utentem eadem explicatione xlii. Præsulum *ad sensus exoticos* Censuram proscriptarum propositionum detorquere, & lectoribus *fucum facere*? Sed progrediamur ad Centum Episcoporum *Explicationes*.

In his *Explicationibus* art. 4. pag. 36. hæc leguntur. „Le terme de charité peut être pris en deux sens differents: 1. pour tout amour de Dieu, actuel, ou habituel; naissant, ou dominant; amour qui justifie, amour qui ne suffit pas pour justifier: amour propre aux justes, ou tel, qu'il peut se trouver dans les pecheurs: en un mot pour tout amour du vray bien, pour toute bonne volonté. La charité est prise en ces sens en divers endroits des écrites des Saints Peres, & de quelques Theologiens. Le terme de charité est pris ordinairement par S. Thomas mesme dans une signification plus restrainte, pour la troisieme vertu Theologale, pour l'amour habituel de Dieu, pour l'amour qui est propre aux justes, qui nous unit à Dieu, & qui nous rend les membres vivans de Jesus Christ; & c'est ainsi que l'entendent communement les Theologiens & les fideles.

„La foy & l'esperance renferment toûjours quelque amour de Dieu, pris dans la premiere signification, mais la foy & l'esperance peuvent estre separées de la charité prise dans la seconde signification, & peuvent agir sans elle; & quoy qu'alors elles ne nous rendent ni justes, ni dignes du ciel, elles ne demeurent pas pour cela sans quelque fruit, elles ont des actes qui leur sont propres, & qui disposent à la charité.

„Ce sont donc autant d'erreurs contre la foy, & justement condamnées par la Bulle, de dire que le pecheur perde la charité habituelle, perde en même temps la foy; qu'il n'y ait plus sentiment de crainte, ni actes d'esperance, ni bonnes œuvres, ni culte, ni priere, ni religion pour le pecheur, qui a perdu la charité; que lorsqu'il a perdu cette vertu, la cupidité qui regne dans son cœur, corrompe toutes ses actions, qu'il n'est plus que tenebres, erreur & peché, & qu'il se trouve dans un'impuissance generale de faire aucun bien, qui soit agreable a Dieu.

„C'est encore un erreur déja condamnée par le Saint Siege (in Bulla S. Pii V. quæ citatur in margine) d'avancer qu'il n'y a point d'autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle.

„Les Peres de l'Eglise einsegnent qu'il y a deux amours, l'amour de Dieu, & l'amour de la creature, qui sont les principes des mouvemens de la volonté; mais ils entendent par l'amour de Dieu non seulement la charité habituelle, & l'amour dominant, mais tout amour actuel de Dieu, toute bonne volonté, tout amour de vray bien, en quelque degré qu'il puisse estre; & ils entendent par l'amour de la creature non seulement la cupidité habituelle, mais tout amour des creatures, foible, ou dominant; & il n'ont jamais pretendu que tous les mouvemens de la volonté, qui ne partent pas de la charité habituelle, fussent produicts par la cupidité, & qu'ils fussent par consequent des pechez. Ils enseignent expressement au contraire qu'il y a de bonnes œuvres, & de bons mouvemens en ceux qui sont encore sous la regne du peché, comme il y a des pechez veniels dans les justes, qui possedent la charité habituelle.„ Hactenus Centum Galliarum Episcopi: quorum pariter verba produximus citato Volum. 1. *Vindic.* pag. 38. & seq.

Constat autem ipsos Centum Episcopos his verbis declarasse, primo *Caritatis* vocabulum apud Patres, & nonnullos Scholasticos significare non tantum *caritatem habitualem*, dominantem, & in cordibus justorum diffusam, sed etiam omnem veri boni amorem, omnemque bonam voluntatem; etsi pro virtute Theologica, & pro *caritate habituali*, & justificante, idem vocabulum frequentissime accipiatur. Secundo, etiam in fide, & spe *aliquem Dei amorem* reperiri, quamvis separari possint a *caritate* quæ est virtus Theologica, atque a *caritate habituali*, & in cordibus justorum regnante, ad quam disponunt, & viam sternant; ideoque licet absque *caritate* non reddant hominem justum, bonos tamen in eo fructus proferunt. Tertio damnari Constitutione *Unigenitus* eos, qui asserunt, amissa *caritate habituali*, deperdi simul fidem, spem, timorem, nullum dari opus bonum, necnon peccatorem omni prorsus religione, Deique cultu destitui. Quarto quidquid agit peccator eadem *caritate habituali* & dominante exspoliatus, esse peccatum, atque a noxia cupiditate, quæ regnat in ejus corde, vitiari, & infici. Quinto contineri in propositionibus Quesnelli errorem antea in Bajo proscriptum, nempe cujuslibet humanæ actionis principia esse tantum duo, *caritatem habitualem*, & *cupiditatem habitualem*. Sexto docere rursus Ecclesiæ Patres omnem voluntatis motum vel *ab amore Dei*, vel *ab amore creaturarum* procedere: sed non omnem amorem Dei esse *caritatem habitualem* & dominantem, neque omnem amorem creaturarum esse *habitualem*, seu dominantem *cupiditatem*; quoniam amor Dei est quælibet bona voluntas; & amor creaturarum non semper est prædominans, atque regnans. Septimo namquam Patres asserere, omnes voluntatis motus, ubi non regnat *habitualis caritas*, oriri a prava cupiditate, & esse peccata; quoniam etiam in peccatoribus, in quibus *caritas habitualis* non reperitur, sunt boni motus timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum; atque a justis, in quibus ipsa *habitualis caritas* adinvenitur & regnat, sæpenumero venialia peccata patrantur.

Clarius meridiana luce apparet hanc Centum Episcoporum doctrinam a me in cunctis suis partibus propugnari, prout præcedentibus articulis demonstravi. Atque ut compendio rem agamus, primum doctrinæ Centum Episcoporum caput a me traditur ac defenditur lib. 23. cap. 10. tom. 4. *pag.* 489. Secundum libro 21. cap. 4. eodem tomo *pag.* 208. Tertium lib. 23. cap. 10. *tom.* 4. *pag.* 488. & libro 34. cap. 6. *tom.* 7. *pag.* 584. Quartum lib. 18. cap. 3. *tom.* 3. *pag.* 398. Quintum eodem libro cap. 5. pag. 421. Sextum libro 21. cap. 4. *tom.* 4. *pag.* 209. & libro 18. cap. 4. *tom.* 3. *pag.* 416. Septimum ipsomet libro cap. 3. *pag.* 390.

Nunc ergo mihi ad hunc loqui modum fas sit: Senonarum Archiepiscopus Centum aliorum Episcoporum doctrinam & explicationem subscriptione propria firmavit. Illorum vestigia ego ubique calcavi, ac sancte juro, me in hisce capitibus nec latum unguem ab illis discedere. Qua ergo ratione potuit evenire, ut una, eademque sententia in ore Centum Episcoporum sit orthodoxa, atque in ore Theologorum Augustinensium sit hæretica? Cur modo Archiepiscopus eam approbat, modo damnat? Amplectemur ne ejus judicium suffragio aliorum Centum Episcoporum corroboratum, an judicium postremum ei præmonstratum ab uno Rutheno Antistite, vel potius obscuro, nobisque ignoto Molinieno Theologo, cujus insimulationes & nos refutavimus, & summi in Urbe Censores, ac Purpurati Patres omnino falsas esse putarunt? Si præterea Centum Episcopi, idemque Languetius, ob-

vium, planum, ac simplicem sensum damnatarum propositionum sunt assecuti: quomodo a nobis propositionum sensum ad exoticum, extortumque sensum detorquentur? per ipsæ ad exoticum, extortumque sensum detorquentur?
Recte itaque Antissiodorensis Episcopus Carolus de Thubieres iisdem accusationibus ab ipso Archiepiscopo Senonensi impetitus, responsione sua, aut Epistola ad illum dam die 4. Novembris anno 1750. respondet *pag.* 17.
„ Vous avez donc oublié ce que portent les explications „ de 1720. que vous avez souscrites, ou vous les desavouez maintenant. Car voici ce qui y est dit, après „ ce que j'en ai rapporté. „ Les Peres de l'Eglise n' „ ont jamais prétendu que tous les mouvemens de la vo- „ lonté, qui ne partent pas de la charité habituelle, fus- „ sent produits par la cupidité, & qu'ils fussent par con- „ sequent des pechés. „ Remarquez qu'on ne dit pas „ comme vous, de la charité *au moins commencée*, mais „ de la charité *habituelle*. Les cent Evêque, vous étiez „ du nombre, qui ont signé ces Explications, croyoient „ donc alors qu'il suffit pour ne pas tomber dans la con- „ damnation, d'admettre dans les pécheurs qui ont per- „ du la charité habituelle, des mouvemens de la volonté, „ qui ne soient pas produit par la cupidité, mais par une „ charité commencée, ou comme parle Berti, par la gra- „ ce actuelle non justifiante; & de reconnoitre que ces „ mouvemens & ces actions ne sont point des pechés, „ mais qu'elles sont bonnes à tous égards, même par „ rapport à la fin derniere, quoiqu'elles ne soient pas „ meritoires de la vie éternelle. „

Tria tamen hoc in loco breviter animadverto, scilicet Episcopum istum Antissiodorensem fuisse unum ex *Appellantibus*; me autem Constitutionem *Unigenitus* ea, qua decet, reverentia recipere, eamdemque probare. Alterum, eumdem Episcopum in ceteris capitibus ad Jansenianam, aut Quesnellianam doctrinam pertinentibus, erroris insimulatum ab ipso Antistite Senonensi, sese naviter sapienterque purgasse; atque adversarium suum ad incitas redegisse, eidem errores objecisse vicissim plurimos, atque Epistolis Archiepiscopi Turonensis evidenter demonstrasse a se doctrinam illam defendi, quæ traditur in *Instructione Pastorali de Justitia christiana* hujus Archiepiscopi; de qua *Instructione* dicam paullo inferius. Tertium, nullibi me asserere actus fidei, spei, timoris, & moralium quoque virtutum produci a cupiditate, si non proveniant a *Caritate inchoata*, sed hanc duntaxat requirere ad hoc, ut actus, qui boni sunt quoad officium, neque a cupiditate oriuntur, neque ab ea inficiuntur & maculantur, sint boni spectata etiam circumstantia ultimi finis: quamquam si *caritatis* inchoatæ nomen accipiatur, ut Centum Episcopi explicarunt, *pro qualibet bona voluntate*, quemlibet bonum actum a caritate probedi perspicua res sit, ac per se manifesta.

Quoniam vero nuper commemoravi bonorum operum rectitudinem ea circumstantia ultimi finis repetendam, dictum superius, ac demonstratum est tom. 1. Vind. *pag.* 350. prælaudatos Centum Galliarum Episcopos doctrinam nostram de referendis actionibus deliberatis in Deum in prælaudatis *Explicationibus* tradidisse. „ L'obligation (inquiunt) de rapporter à Dieu toutes les actions, renfer- „ mée dans le premier precept, fait partie du culte, que „ nous devons au souvrain Eitre, & de la gloire, que „ nous sommes obligez de lui rendre. La doctrine qui „ enseigne cette obligation a de trop grands fondemens „ dans l'ecriture & la tradition pour souffrir que des Au- „ teurs temeraires osent la combattre. „ Hac Centum „ Episcopi art. 5. ubi citantur in margine *Apostoli prima ad Corinthios Epistola cap.* 10. 3. *& ibid. cap.* 16. 14. *Ibid. ad Colos. cap.* 3. 17. *S. Basil. Reg. fusius disput. interrog.* 195. *in Reg. brev. inter.* 195. *&* 196. *lib.* 1. *de Baptis. cap.* 2. *tom.* 2. *pag.* 659. *S. August. de correpț. & grat. cap.* 3. *Id. Enchir. cap.* 121. *S. Thom.* 1. 2. *qu.* 100. *art.* 10. *ad* 2. *& in corp. Id.* 2. 2. *qu.* 69. *art.* 1.

Hac doctrina Centum Episcoporum supposita, qua omnes humanæ actiones in Deum referendæ esse dicuntur, evidens est actiones complures, quæ neque a *caritate habituali* sunt, idest, bona opera quæ efficiuntur a peccatore, neque procedunt *a cupiditate dominante*, sed vel a gratia actuali præmovente, cujusmodi sunt actus fidei, timoris, & spei, quibus ad justificationem disponitur; vel ab amore aliquo naturali, & honesto, ut eleemosyna pauperibus distributa, honor parentibus exhibitus, & cetera moralium virtutum officia: hæc, inquam, opera bona, & laudabilia esse, si considerentur in se, si principium unde profluunt, si finis proximus, si illorum attendatur objectum; ideoque recte proscriptum fuisse articulum 38. Baji, & damnatam propositionem 44. Quesnellii, ut prolixe declaravi in Vindiciis *tom.* 1. *pag.* 354. *& seq.* Verum si hæc eadem opera ad Deum ordinata sint, recte dicuntur opera caritatis; si ad Deum non sint ordinata, sed ad creaturam, recte dicuntur ratione finis opera cupiditatis: quoniam si amor creaturæ *ad creatorem referatur*, *non jam cupiditas*, *sed caritas erit*; & cum *propter se* amatur creatura, *tunc est cupiditas*, non caritas: atque ita *non præcipit scriptura nisi caritatem*, *nec culpat nisi cupiditatem*, *& eo modo informat mores hominum*. Percipiunt, opinor, Theologi loqui me verbis S. P. Augustini *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 7. *& lib.* 3. *de Doctr. christiana cap.* 10. Quo in loco etiam S. Doctor declarat a se *caritatem* vocari motum animi ad fruendum Deo *propter ipsum*, & se atque proximo *propter Deum*: *Cupiditatem* autem motum animi ad fruendum se & proximo, & quolibet corpore *non propter Deum*. Quamobrem asserentibus nobis non esse omnem amorem creaturæ rationalis *caritatem habitualem*, vel *cupiditatem habitualem*, neque *a cupiditate* corrumpi quidquid non proficiscitur *a caritate*; nihilotamen minus necessum esse, ut actiones omnes humanæ cum deliberatione peractæ fiunt *propter Deum*, atque in ipsum *caritate* referantur, consenserunt Centum Episcopi, consensit ipse Senonensium Antistes, qui una cum aliis prælaudatas *Explicationes* approbavit. Quare postea mutata Sententia me Quesnellianis accenset, imo non me tantum, sed Centum florentissimæ Nationis suæ Præsules, utque cum iis semetipsum, immemor ab iis, a se quoque, Auctores prædictam sententiam impugnantes redargui (quod numquam a me factum memini) nigro præfixo theta, ac nota *temeritatis*?

Dixi, *mutata sententia*: sed forte melius dicendum erat, maxima prædecessoribus suis, & universis diœceseos suæ Parochis irrogata injuria. Enimvero sententia de operibus deliberatis in Deum referendis & a Centum Episcopis anno 1720. fuit, ut diximus, splendidissime commendata; & antea, anno nimirum 1658. & 59. tradita ab aliis Episcopis, qui *Apologiam Casuistarum* proscripserunt. Horum Episcoporum Censuræ in unum collectæ fuere volumen, cui titulus: „ Recueil des principales censures des „ Archevêques & Evêques de France, contre le livre in- „ titulé: *Apologia pour les Casuistes*, *contre les calomnies* „ *des Jansenistes*, publié en 1657. „ Sunt eædem Censuræ num. XIII. earumque nonnullas laudavi dissert. 3. Vindic. cap. 1. n. 8. Priorem autem tenet locum Censura Archiepiscopi Senonensis Ludovici Henrici de Gondrin, cujus mentionem feci superius capite 5. *num.* 2. In hac Archiepiscopi Senonensis Censura tit. *De omnibus actionibus nostris in Deum referendis*, præmittuntur verba *Apologiæ* pag. 165. „ S'ils n'ont à nous débiter que les erreurs de ceux qui „ tiennent pour maxime que les chretiens doivent en tou- „ tes leurs actions aimer Dieu, & qu' il n'y a point d' „ action vertueuse, si elle n'est commandée par la cha- „ rité, nous n'approuvons point ces erreurs. „ Deinde Censuræ hæc verba sequuntur num. 5. *Hæc propositio quatenus erroris accusat sanctissimam doctrinam*, *qua christianis omnibus preceptum asseritur*, *ut actus omnes suos ad Dei honorem*, *actu scilicet vel virtute*, *referant*, *temeraria*, *& falsa est*, *Patribus*, *S. Thomæ*, *& clarissimis Theologiæ Doctoribus injuriosa*, *qui in his S. Paulli verbis*, Omnia vestra in caritate fiant; *& in illis item*, Sive manducatis, sive bibitis, sive quid aliud agitis, omnia in Dei gloriam agite, *verum præceptum semper agnoverunt*, *quod violari sine aliquo peccato vel mortali vel veniali non possit*. Hanc Cl. Archiepiscopi de Gondrin Censuram confirmavit, ut præmonuimus *cit. cap.* 5. provincialis synodus Senonensis quæ habita fuit anno 1660. die undecima Maji. Eodem Senonensi Archiepiscopo de Gondrin jubente editus fuit, cunctisque diœcesis suæ fidelibus traditus catechismus, in quo legitur: „ Que faut-il faire pour aimer Dieu, com- „ me il nous le comande? R. Il faut songer souvent à „ lui, se plaire à parler, & à entendre parler de lui, & „ lui rapporter toutes ses affections, ses pensées & ses a- „ ctions: ce qu'on ne sauroit ometre sans quelque pe- „ ché. „ Idem catechismus typis iterum procusus fuit mandante Senonensi, qui proxime Languetium præcessit, Archiepiscopo *D. De Chavigni* anno 1729.

Quid ergo Languetius? Doctrinam illam de actionibus in Deum referendis, prout exprimitur a prædecessore suo *De Gondrin*, & in prælaudato catechismo, in 5. sua Pastorali *p.* 4. *pag.* 888. anathematizavit atque proscripsit, & catechismum illum inhibuit, pluribus diœceseos suæ Parochis vulgata epistola conquerentibus de interdicta ea doctrina, quam præcedentes Archiepiscopi, provinciæ synodus, & catechismus ipse tradiderant, & quæ omnium parvulorum quoque ore prædicabatur. Hinc in Languetium invehitur pag. 25. sextæ Epistolæ Antissiodorensis Antistes: „ Vous n'aimez pas, M. qu'on vous rappelle ce caté- „ chisme, que vous avez defendu d'enseigner dans votre „ diocése, & au quel vous en avez substitué un autre, „ ou l'on ne trouve plus cette doctrine, que vous avez „ si violemment combattue. Vous avez donc renoncé à „ la doctrine de vous Prédécesseurs; vous l'avez taxée d' „ erreur anathématisée dans toute l'Eglise. Vous avez „ apporté dans votre Diocése une doctrine nouvelle, qui „ étoit non seulement inconnue, mais contredite jusque „ dans un petit catéchisme. Convaincu d'une telle inno- „ vation, êtes-vous recevable dans les accusations, que „ vous formez contre moi? Et n'ai-je pas droit de vous „ récuser comme obligé de vous justifier vous-même, a- „ vant que d'être admis à m'accuser? Pour moi je vous „ declare, que je persiste dans la doctrine du rapport de „ nos actions à Dieu par amour; & que je m'y sens tou- „ jours plus affermi. „

Nequa-

Nequaquam diuturni horum duorum Episcoporum dissidii arbitrum me constituo: sed hoc unum inde, quod est apertissimum, infero, meam de actionibus cunctis in Deum actu, seu virtute, referendis sententiam ab Episcopis omnibus, qui reprobarunt Casuistarum *Apologiam*, a Centum Episcopis, qui Constitutionem *Unigenitus* unanimiter receperunt, ab ipsomet *Languet* inter illos connumerato, ab ejus in Cathedra Senonensi Prædecessoribus, a synodo illius Provinciæ, ab omnibus diœcesis suæ Parochis, in catechismo, qui diu in eadem diœcesi obtinuit, suique non semel typis editus, fuisse approbatam, & appellatam sanctissimam, orthodoxam, e Patribus, e S. Thomæ, a clarissimis Theologis traditam, horumque judicio Apostolicis institutionibus consonam; eos vero, qui eamdem sententiam meam esse erroneam pronuntiant, non posse, judicio Gallicanorum Præsulum, notam effugere temeritatis. Nullum itaque doctrinæ ipsius fulcimentum ac robur petam modo vel ab Augustino, vel a Leone Magno, vel ab Angelico Præceptore, vel a Clarissimis Purpuratis Hosio, Bona, Norisio, vel e Scholasticis Doctoribus plurimis: quando gloriosus numerus tot Episcoporum Galliæ, & ipse quoque adversarius, consistens in aliorum Comitiis, me tutatur ac protegit.

Præterea affirmanti Episcopo Antissiodorensi se non discedere e doctrina Instructionis Pastoralis *de Justitia Christiana* Archiepiscopi Turonensis, ita Senonensis Præsul Languet præcitata epistola pag. 45. num. 13. reponit: ,, Nouvelle confiance, nouvelle temerité, quand vous vous applaudissez de l'Instruction Pastorale de M. l'Archevêque de Tours, vous dites *qu'on y trouvera votre doctrine & vos veritables sentiments*. Soutiendrez-vous jusqu'au bout, Monseigneur, cette declaration? & adopterez-vous la lettre que ce Prelat a donné pour calmer les inquietude de feu M. le Cardinal de Rohan, & de plusieurs autres Prelats qui croyoient appercevoir dans cette même Instruction quelques traits favorables aux propositions condamnées dans Quênel? Direz-vous avec lui: *Je condamne les cent & une propositions, extraites du livre du Pere Quênel, qui renouvellent la doctrine de Jansénius & de Baïus. J'ai toujours enseigné, & j'enseignerai toujours avec les Evêques de France, que comme il n'y a aucune de ces propositions qui dans son sens propre & naturel, ne mérite quelqu'une des qualifications portées par la Bulle* Unigenitus, *il n'y a aussi aucune des qualifications qui ne puisse être appliquée a quelques-unes des mêmes propositions*. Pourrez vous dire la même chose, vous qui avez pris si hautement la défense de ce livre, & poursuivi avec tant d'aigreur le Sainte Pere qui l'avoit condamné? Eh! plut à Dieu, qu'a l'exemple de ce respectable Archevêque, vous voulussiez dire comme lui: *Je regard, & j'ai toujours regardé cette Constitution comme un jugement dogmatique de l'Eglise universelle, au quel tout chretien doit se soumettre d'esprit & de cœur*. ,,

Quidquid igitur sentias de *Instructione* Pastorali Archiepiscopi Turonensis, vulgo *De Tours*, evanuit de illa apud Eminentissimum Cardinalem Rhotomagensem, aliosque Antistites, præconcepta suspicio, ubi epistola quadam sua declaravit propositiones Quesnellianas fuisse jure proscriptas, notasque & censuras eis inflictas congruere simplici & naturali earumdem propositionum sensui: Constitutionem vero *Unigenitus* nunquam judicium totius Ecclesiæ dogmaticum, cui fideles omnes teneantur demisse obtemperare, se revereri, semperque reveritum esse declaravit. Ea declaratione contentus Archiepiscopus Senonensis quæris, an idem, quod Turonensis Præsul, possis de se ipso Antissiodori Episcopus affirmare; nollem, si affirmes, inter utrumque futurum fore discrimen, sed unionem in eadem fide, atque in eadem decretorum ad fidem spectantium acceptatione; daturum ea protestatione illum ,, à l'Eglise entiere la consolation de voir réuni avec elle dans la même foy, & le même acceptation de ses décretes qui concernent la foy. ,,

Quid ergo in me furit Præsul egregius, dum libro 17. *Theolog. disciplin.* per omnes adversus Bajum, Jansenium, & Quesnellium latas ab Apostolica Sede Constitutiones discurrendo, illarum æquitatem propugno, cavillationes adversariorum retello, pro certitudine ac firmitate judicii Pontificum Romanorum acerrime pugno, omniaque istorum decreta, quod Insimulator ipse fatetur, debita prosequor veneratione? Illud propterea, quod de Turonensis Præsulis doctrina tulit Languetius, de propagata a me sententia tulit Censorum judicium Eminentissimi Joachimi Besutii, qui licet Mediolanum partibus esset addictus, libratis tamen scriptis meis Theologicis ita de me pronunciavit: ,, Per passare alla Censura contro il P. Berti, dirò per la prima cosa non potersi avere per sospetto degli errori di Gianfenio, se si darà una sola occhiata nel fine del di lei tomo 3. *de Gratia*, dove porta tutte le sue proposizioni, che in questo tomo difende, e si vedrà, che dalla sessagesima seconda fino all' ottuagesima quarta non fa altro, che impugnare Bajo, Quesnello, e Gianfenio, insegnandovi ancora l'infallibilità de' Romani Pontefici ne' Fatti dogmatici: il che è segno evidentemente esclusivo di qualsisia sospetto di Giansenismo, essendo de' Giansenisti quasi la Tessera, e il loro domma il sostenere, ingannarsi i Papi nel fatto di Giansenio, abbenchè dogmatico, e perciò non vogliono riconoscere che gli errori condannati nelle cinque proposizioni di Giansenio sieno nel libro di questo autore nel di lui senso ovvio, e però si ridono quando loro si nomina l'Eresia Giansenianа. ,, Etsi vero Cardinalis sapientissimus, cujus Censuræ fragmentum modo produxi, rebus sit exemptus humanis; manent tamen quæ in meam defensionem conscripsit in Romanis Archiviis, ac penes Pontificem Maximum, quo jubente ipse, aliique Viri in Urbe doctissimi libros a me in lucem editos accurate diligenterque pervolutarunt, expenderunt, nullaque nota perstringendos, immo perutiles esse affirmarunt. Quos ideo cum Besutio commemorandos esse arbitror, ut quis cum Senonensi Præsule eo procedat incogitantiæ, ut audeat asserere vigilantissimum Ecclesiæ Pastorem mei caussa indulsisse, ut hæresis ubique terrarum grassaretur immanis, aut non vidisse ex excelso Sacerdotii culmine gladium cominus ferientem, quem ille jactat se prospexisse e specula sua, venientem e longe. Inde jacula potius emittit putans commorantem hominem in Italia perimere, neque perpendens huc pervenire non posse excussas e fracto arcu sagittas; ac si perveniant, clypeum nobis esse ad retundendas æneum, quem ipse in eadem officina pro Archiepiscopo Turonensi procudit.

Hujus erga Apostolicam Sedem studiosissimi Præsulis *Pastoralis instructio* edita anno 1749. undique sententiæ nostræ cohæret. Enimvero gratiam constituit in sanctæ dilectionis inspiratione, ac docet primum credendi affectum supponere aliquem divini amoris incitamentum, sive ut ille Gallico loquitur idiomate *pag.* 16. ,, quelque étincelle de divin amour ,, eamque statim rationem subjicit, ,, Car la volonté ne commence à se mouvoir vers Dieu, que quand elle commence à l'aimer. ,, Quod verbis Augustini *epist.* 157. alias 89. ad Hilarium cap. 2. num. 9. & libro 13. Conf. cap. 9. num. 10. commonstrat, affirmatque fidem, qua ad veram justitiam disponimur, nil esse aliud, quam inchoatam sanctæ dilectionis excitationem ,, Un commencement ou moins de la sainte dilection. Eadem ratione de spe, quam nobis inferit divinum amor, pertractat: atque *pag.* 23. ad hunc loquitur modum: ,, Rien ne pouvant preparer les voies a la charité que la charité même: la charité commencé à la charité habitante & justifiante. ,, Atque idem quod de fide, de spe concludit, cujus actus ,, ne sont pas, inquit, sans une espece de commencement de la sainte dilection. Hæc de caritate, procul dubio ampliori accepta sensu, pro quolibet boni cupiditate, seu voluntate bona divinitus inspirata. De caritate enim, quæ est amor Dei propter ipsum paullo inferius differitur, & *pag.* 26. definitur illam esse ad justificationis gratiam obtinendam dispositionem maxime necessariam, vel ut patrio sermone loquitur: ,, La plus indispensable disposition. ,, Id studet luculenter evincere. Ad memoriam revocat Clerum Gallicanum declarasse temerarios esse, qui doctrinam illam oppugnant: quartum explicationum Bullæ *Unigenitus* inculcat articulum; & doctissimi Bossuetii Meldensis Episcopi potest. explicatque *pag.* 33. & *seqq.* defæcatam libratamque sententiam, sanctum quidem esse timorem Dei, neque hominem reddere hypocritam, sed si ab amore segregetur, conversionem non operari, neque penitus excludere voluntatem peccandi; de quo autem amore loquatur, explicat *pag.* 38. proferens hæc verba prælaudati Bossuetii in Tract. *de dilect. Dei cap.* 28. *pag.* 57. ,, L'amour necessaire pour produire une veritable penitence, n'est pas un amour different de l'amour de charité, par le quel on aime Dieu pour lui même, & comme fin derniere. ,, Atque hæc est partis primæ instructionis Archiepiscopi Turonensis compendiaria synopsis.

Altera enim pars christianæ justitiæ notas, & characteres declarat. Quomodo amore Dei contrarius amor vincatur, & per gradus sancta dilectio robustior evadens superet delectationem oppositam, explanat exemplo conversionis S. P. Augustini ex capite 5. libri VIII. Confessionum, eo modo, quo & nos explicavimus *lib.* 13. *cap.* 8. sive tom. 3. *pag.* 154. Systema autem de duplici amore his verbis traditur ibidem *pag.* 118. ,, L'esprit de Dieu n'est que charité: l'esprit du monde n'est que cupidité. Le premier nous delivre de l'amour déreglé de nous-mêmes, & de choses sensibles, & nous attache à Dieu seul: le second nous porte à n'aimer que nous mêmes, & à chercher nôtre bonheur dans le jouissance des biens perissables. Il est impossible que deux esprits si contraires regnent ensemble dans un même cœur. ,, Loqui Archiepiscopum de caritate & cupiditate in hominum corde regnantibus perspicuum est; quod moneo, ne rursum insimuletur erroris proscripti in vigesimo octavo Baji articulo, vel in propositione Quesnelli quadragesimaquarta.

In tertia *Instructionis* parte, quæ pertractat de servanda, augendaque justitia, differitur de gratia, quam Sacra-

mente efficiunt, de usu ipsorum Sacramentorum, ac præsertim de iis dispositionibus, quæ requiruntur ad Sacræ Communionis frequentiam, proposita, commendata, probataque regula Sancti Francisci Salesii libro 2. *Philothea* cap. 20. circa camdem Communionem semel in hebdomada percipiendam. Haud levis fortasse caussa hæc fuerunt, ut Turonensis Præsul Jansenianis accenseretur ab iis, qui invidioso nomine *Jansenisme* traducunt Theologos constituentes gratiam in sanctæ dilectionis inspiratione; ejusdem gratiæ per incrementa delectationis exponunt œconomiam; ad attritionem servilem, ut caritas initialis in Sacramento Pœnitentiæ accedat, necessum esse propugnant; neque approbant in iis, qui parum in virtute proficiunt, sumptionem Eucharistiæ frequentissimam. Quid sentiat de his doctrinæ capitibus Suessionensis Antistes, non quæro; nec ignoro, quod attinet ad postremum, cum ceteris illum convenire Episcopis, qui proscripserunt librum inscriptum „ L' Esprit de Jesus-Christ & de l' Eglise sur la frequente „ Communion. „ Nam & ipse decantatum hoc Opus anno 1747. oppositis animadversionibus exagitavit. Hoc unum affirmo, si in *Instructione Pastorali* Archiepiscopi Turonensis Jansenii dogmata non inveniuntur expressa, frustra in libris de *Theologicis disciplinis* callidus versutusque vitilitigator illa explicabitur: & si quædam obscuriora in ea occurrebant *Instructione*, quæ aliquantulum commoverant animum Armandi Cardinalis Rothomagensis, aliorumque Præsulum, tamen orthodoxe accepta fuere, ubi Auctor ad commotos animos sedandos declaravit a se 101. Quesnellii propositiones damnari, & Constitutionem *Unigenitus* debita suscipi reverentia: æquitas igitur & ratio postulant, ut si quid occurrit in libris meis pariter obscurum & ambiguum, catholico sensu dictum credatur, dum ore animoque prædictas propositiones me condemnare profiteor, & Constitutionem amplector. Ceterum si Archiepiscopus Turonensium impetitus fuit calumniantium libellis; omnem quoque exsufflavit calumniam, tum postremis litteris ad Eminentissimum Cardinalem Fridericum Hieronymum de Rochefoucault, tum in refutatione, & condemnatione libelli contra se editi, conscripta anno 1749. & Italo quoque idiomate, typisque Venetis recusa anno 1752.

Verum opus non est, ut a sapientissimo Turonensi Archiepiscopo repetamus vindicias Augustiniani systematis: quando Adversarius ipse tanta nobis suppeditat munimenta, cum in iis, quæ in antecessum edidit, tum etiam ex ejus postea scripto traditis elucubrationibus. Enimvero eodem anno, quo perstrinxit Scripta nostra Censorio calamo, dedit quoque Epistolam ad præcipuum adversarium suum, Antissiodorensem Episcopum, in qua certas ad Jansenianos dignoscendos tradidit notas, cum doctrinis Augustinensium manifesto pugnantes. Nititur enim evincere prælaudatum Episcopum labe Jansenianæ hæreseos pollutum esse, quod fuerit unus appellantium ad futurum Concilium.

Id vero nemo unus nobis audebit objicere, posteaquam libro 17. *de Theol. disc. cap.* 5. *&* 6. quantum ingenioli mei imbecillitas patiebatur, ego quidem pro firmitate Apostolicæ Sedis judicii in *Factis dogmaticis* omni genere argumentorum pugnavi, non utique alio scopo, & fine, quam Constitutionem *Unigenitus* vindicandi. Quod unum satis ad omnem a me excutiendam suspicionem erroris valeret plurimum, tametsi deessent nobis qualibet alia præsidia. Rectissime enim aiebat Eminentissimus Card. Joachimus Besuzius fel. Record. de me librisque meis, quod non pigeat repetere „ Se si darà una sola occhiata nel „ fine del di lui tomo terzo *De Gratia*, dove porta tutte le sue propolizioni che in quello tomo difende, si „ vedrà che dalla sessagesimaseconda fino alla settuagesima „ quarta non fa altro che impugnare Bajo, Quesnello, e „ Giansenio, insegnandosi ancora l'infallibilità de' Romani Pontefici ne' Fatti dogmatici, il ch' è segno evidentemente esclusivo di qualunque sospetto di Giansenismo, essendo de' Giansenisti quasi la Tessera, ed il „ loro studio il sostenere ingannarsi i Papi nel Fatto di „ Giansenio, abbenchè dogmatico, e perciò non vogliono „ riconoscere che gli errori, condannati nelle cinque proposizioni di Giansenio, sieno nel libro di quest' Autore, nel di lui senso nativo, e però si riduno quando loro si nomina l'Eresia Giansenana. „ Auctor etiam Epistolæ inscriptæ *Doctoris Sorbonici ad amicum Belgam*, tanta præditus animositate, ut *Bibliothecam Jansenisticam* non debuisse proscribi, & libros potius nostros censuræ subjiciendos esse contenderit, quamvis in eam ipse inciderit condemnationem, quam nobis apprecabatur, fatetur totam demum controversiam de Janseniana hæresi ad hanc quæstionem fuisse deductam, an in factis definiendis cum dogmate conjunctis irreformabile sit Apostolicæ Sedis judicium. *Neque enim* (inquit contra celeberrimum quemdam Theologum personatus ille, quem paullo superius commemoravi, Doctor Sorbonicus) *Neque enim est, qui nesciat Catholicorum cum Jansenianis controversiam eo demum verti, utrum quinque propositiones, quæ ab Ecclesia damnatæ sunt, sensu, revere extent in Jansenii libro? Gallicanum Episcopi, regionum omnium Theologi, Pontifices Romani uno ferme seculo in id unum incumbunt, ut in hisce factis Ecclesiam errare non posse confirment.* Etsi vero non ausim ego affirmare, Jansenianos esse omnes quotquot sentiunt Romanum Pontificem aliquando in dogmaticis Factis fuisse obnoxium errori, neque Antijansenianos cunctos pro illa immobilis & irreformabilis certitudinis, absque ulla controversia in rebus ad fidem moresque spectantibus tribuendæ supremo Ecclesiæ rectori, amplitudine, seu ad ejusmodi facta extensione pugnare; propterea quod non semel Theologos, & quidem Apostolicæ Sedi addictissimos, audierim asserentes ignorari a se, quomodo ad hanc *de Factis dogmaticis* quæstionem referenda non sit ea, quæ de Honorii primi Epistolis, olim de hæresi Monothelitica suspectis, magna contentione agitatur: in qua omnes norunt, post Joannem de Turrecremata S. R. E. Cardinalem doctissimum *lib.* 2. *de Eccl. cap.* 93. Venerabilem quoque Bellarminum *lib.* 4. *de Rom. Pont. cap.* 11. *num.* 33. post responsiones alias hanc tradere: „ Patres VI. Synodi damnasse quidem Honorium, *sed ex falsa informatione*, ac proinde in eo judicio errasse. *Quamvis enim* „ (verba sunt præstantissimi Scriptoris Controversiarum „ christianæ fidei) *generale Concilium legitimum non possit* „ *errare, ut neque erravit hoc sextum, in dogmatibus fidei* „ *definiendis, tamen errare potest* in quæstionibus de facto; „ de qua summi Viri doctrina, quam nuper varia fuerint Romanorum Consultorum judicia, quæ oppositiones, quæ responsa, quæ nondum dispunctæ animadversiones, puto eruditorum virorum latere neminem. Etsi, inquam, non ausim ego affirmare ad hoc unum totam de Jansenismo controversiam eo fuisse deductam, an Ecclesia in *Factis dogmaticis* errare possit, & esse tamquam Jansenianos traducendos id asserentes; ac fortasse variarum quæstionum haud necessaria permixtio præcipuam, certisque finibus coarctandam controversiam reddidit magis obscuram, atque implicatam: nihilosamen minus evidentissima res est, neminem posse Jansenianæ hæreseos insimulari, modo Constitutionem *Unigenitus* recipiat, atque statuat, & demonstrare adnitatur, in ea promulganda, ac proponenda fidelibus, errorem nullum irrepere potuisse in Pontificem Maximum, id Languetio asserente ubi fatetur Archiepiscopum Turonensem a se amovisse omnem Janseniani erroris suspicionem, atque ad illum imitandum hortatur Antissiodorensem Episcopum: id tradente Eminentissimo Cardinali Besutio, ubi protulit jubente BENEDICTO XIV. suum de libris nostris judicium; id insuper fatente cum nostris reliquis adversariis, qui sub larva Doctoris Sorbonici pro indemnitate Bibliothecæ Jansenisticæ irrito conatu, & infelici eventu certavit.

Repetat modo, precor, obtestorque lectorum candidum atque ingenuum, quæ a me lib. 17. præcitatis quinto & sexto capitibus de Romanorum Pontificum in *Factis dogmaticis* definiendis certissimo firmissimoque judicio conscripta: iis enim perlectis spero fore, ut quisquis de me hactenus sententiam protulit iniquissimam, quem silente me ad Apostolicæ Sedis tribunal patior accusatorem, judicem non verear, ita stimulante conscientia judicium haud æque libratum revocet & retractet. Si Jansenianorum tessera & nota est, in Factis cum dogmate connexis, sive in alicujus libri definiendo, vel proscribendo sensu, auctoritatem Romani Pontificis, judiciique ejus firmitudinem deprimere, atque oppugnare, si hanc detrectat universa catholicorum cum novis dogmatistis controversia, quo jure Gallicarum Archiepiscopus nobis pugnantibus pro illa auctoritate ac firmitudine teterrimum probrosissimumque stigma conatur inurere? Quamquam vereor, ne Gallicarum Theologi, ac Præsules hunc Jansenianæ factionis characterem irrideant; quum eos inter exstant complures, qui nedum in Factis, sed in dogmatibus quoque, interdum talis Romanæ Ecclesiæ Pastores existimant, aut certis finibus ita illorum τὸ ἀλάθητον circumscribunt, ut hanc pigmentis & verborum fuco potius ostendant, quam proferant in aspectum. Qui vero instantes commonstrare student ex *Poiserna Gallicanæ Ecclesiæ doctrina*, Opere procuso Leodii anno 1747. a me ipso, ut priores ostendunt paginæ, commendatum quammaxime. idque pariter sententiæ hac in re nostræ alterum est monumentum. Sed reliquas Jansenismi notas a Languetio citata Epistola traditas persequamur.

Alteram Bajanismi & Jansenismi notam adversario suo Languetius his verbis impingit: „ Ne vois je pas dans ces „ lettres que vous avez signées, que vous y adoptez ex„ pressement ce dogme favori de Quénel, après Baius & „ Jansenius, si souvent & si expressement condamné dans „ ces novateurs, & qui est la clef de tout le sistême erronée de Jansenisme, *qu' il n'y a que deux amours, la* „ *charité & la cupidité*; en sorte que tout ce qui ne vient „ pas de la charité, au moins commencée, vient de la „ cupidité? „ Hujus basis, cui tota Jansenismi machina hæret, ita pravitatem detegit in sua prima *Instructione Pastorali* edita Suessione Calendis Januariis anno 1718. *Quandoque author propositionum in pluribus ex iis docuerit, sine caritate nec Deum, nec religionem esse, nullum esse opus bonum, ipsam quoque, quæ lege exhibetur, obedientiam esse meram hypocrisim; debet ne Ecclesia, quæ errores hos manifestos*

fessi

festos vult radicitus evellere, aisque adimere captiosas expressiones, quibus possunt se contegere, debetne, inquam, huic propositioni parcere, Sola caritas facit actiones christianas? *Fatetur nullam esse actionem perfecte christianam, caliqua meritoriam, nisi vivificetur a caritate; sed propositio 33. persuadere posset actiones, quæ ante caritatem exercentur ex motivo fidei, spei, vel timoris supernaturalis, non esse actiones christianas; vel actiones quæ fiunt in statu caritatis habitualis ex proprio virtutum a caritate distinctarum motivo, non habere rationem meriti: Eadem ratione damnantur in authore Reflexionum Moralium hæ duæ propositiones*, 44. Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipsos & mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus. 46. Cupiditas, aut caritas, usum sensuum bonum, vel malum faciunt. *Harum, inquiunt, duarum propositionum prior est Cardinalis Bajsi. Addendum est, etiam ipsi Baji, & esse trigesimam octavam in isto authore damnatam. Sed enim, potestne propositio in probatis Authoribus esse bona, & prava in aliis?* Omnino *sane, propter æquivocationem voci* Amoris Dei *annexam. Vox illa in Augustino, & exiguo Authorum numero subinde generaliter sumitur pro omni bona voluntate, pro omni amore boni! ast sanctus ille Doctor simul cum illo principio agnoscit, & in peccatoribus, in quibus dominatur cupiditas, quasdam actiones bonas, & in ipsismet infidelibus quædam justitiæ opera, quæ luce ea dirigantur quam imago Dei hominum omnium animis impressa sibi conjunctam habet. Verum in authore Reflexionum moralium vocabulum* Amoris *sæpe determinatur voce* Caritatis, *quæ juxta usum nostrum non est tam potentis significationis. Secundum alias ipsius propositiones* absque caritate nullum est opus bonum, totum est peccatum, ipsa etiam præstita legi obedientia non est nisi hypocrisis; *ex quo conficitur, peccatores sub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum, & infidelium actiones, etiam quæ laudem merentur, totidem esse peccata*. Hactenus Suessionensis, deinde Senonensis Antistes Languet.

Universam hanc de pravo sensu systematis duorum Amorum doctrinam a sapientissimo Præsule traditam amplectuntur Augustinenses Theologi, quorum unus, & quidem Lovaniensis, nobisque per omnia consentiens *Pastoralem* illam *Institutionem* cum duabus aliis in Latinum e Gallico sermone anno 1719. convertit, & Lovanii in lucem edi curavit. Sed ne mentio fiat ceterorum, nonne eadem ego scripsi differt. 1. Apologetici Operis cap. 1. pertractans de sensu Bajani articuli trigesimi octavi? Nonne eadem prorsus de propositione 44. Quesnelli? Nonne semel iterumque declaravi *Caritatis* vocabulum ab Augustino, & a nobis accipi sæpenumero, & præsertim in definitione gratiæ singulos actus bonos prævenientis, *pro bona voluntate, pro amore boni*? Annon initio prælaudatæ dissertationis scripsimus (a)? „Si ubicumque sedem regnumque non tenet amor justificans, ita præest cupiditas noxiæ, ut sibi subjiciat actus omnes creaturæ rationalis, eosque jubeat, regat, ac moderetur; quidquid faciet peccator nondum justificatus, utpote profectum a radice vitiosæ cupiditatis, erit peccatum & inquinamentum: atque ita, licet Spiritu Sancto movente, & nondum inhabitante, timorem concipiat, perpendat peccatorum suorum turpitudinem, in spem veniæ erigatur, & etiam per actus initialis amoris, imperfecti nec prædominantis, ad gratiam in Sacramento obtinendam sese disponat; nihilominus hæc omnia erant damnabilis cupiditatis effectus, hujusque contubernio, atque influxu corrupta. At qui non execratur hæreticam hanc, perniciosam, horrendissimamque doctrinam? ex qua manifestissima consecutione deducitur, quidquid fit e peccatore peccatum esse, timorem quoque, spem, detestationem peccati, attritionem servilem, necnon actum caritatis perfectæ atque imperfectæ." Hisce verbis rejicitur ne duorum amorum principium, quatenus inde conficitur, peccatores sub regno cupiditatis nullum exercere opus bonum? Rejicitur utique, & majori, quam Languetius faciet (absit tamen invidia verbo) emphasi atque perspicuitate. De caritate itidem, & de cupiditate minime prædominantibus paullo post meam ad hunc plane modum mentem declaro (b): „Falsissimum est, opera omnia, quæ non proveniunt e caritate actuali, sive perfecta, sive imperfecta, oriri e cupiditate vitiosa, ac proinde ex caussa, ut principio in eadem opera influente corrumpi, & infici, ita, ut intrinsecus, & quoad substantiam suam, quoad proximum propriumque objectum sint prohibita, sint flagitiosa, sint damnabilia. Enimvero, ut paullo antea dicebam, nulla ratione prædictus dicturus est unquam, ex cupiditate vitiosa derivari officia moralium virtutum, & peccata esse actus pietatis, quos in parentes exercent filii familias, subsidia, quæ indigentibus viri misericordes impendunt, excubias & vigilias civium pro incolumitate patriæ, studium honestatis, abominationem dedecoris, ac turpitudinis, salutis curam, aliaque id genus, quæ non ex actuali cupiditate, sed ex naturæ instinctu, ex humanarum legum præscripto, & ex omnium gentium consuetudine, cum a fidelibus, tum etiam ab iis, qui fide sunt destituti, sæpenumero efficiuntur. Numquid enim vitiosa cupiditas dicenda est lex naturæ a Deo singulorum cordibus inscripta? numquid vitiosa cupiditas amor honestatis ac probitatis? numquid vitiosa cupiditas jus & necessitudo gentium universarum?" Atque hæc, libris nostris theologicarum Quæstionum, ut prolixa illa Apologia demonstratum est, cohærentia, & quæ de *Caritatis* vocabulo ab Augustino, nobisque pro bona voluntate, seu pro cupiditate boni, quæ prævenit singula bona opera, in ampliori significatione usurpato, quemadmodum *dissert. 4. cap. 1.* necnon in ille quoque lucubratiuncula ostendimus, illam totius Janseniani erroris basim a nobis eodem impetu, iisdemque cuniculis, ac a Languetio, subverti nemo, quamvis obtusi ingenii sit, rudisque minervæ, perspicue evidenterque non percipit. Quamobrem, judice ipsomet adversario, a Janseniano systemate distat toto cælo quod nos, ceterique sodales nostri propugnant.

CAPUT II.

An systema duarum delectationum fuerit ab Ecclesia damnatum.

Reliquas Jansenianæ hæresis notas, quas in sua Epistola præstantissimus Senonensis Præsul opponit Antissiodorensi, quoniam ab illo minime nobis objiciuntur, & de iis insuper alibi pertractavimus, puto esse prætermittendas. Sed movere tardioris ingenii aliquem potest ea quæstio, sit ne alia Jansenianæ Factionis tessera, Gratiæ per se efficacis naturam constituere in sanctæ delectationis inspiratione, a qua delectatio superetur opposita. Dixi de eadem quæstione permulta in *Vindiciis dissert. 4.* nec opus est, ut singula repetantur. Sane inde constat, statui a nobis efficientis gratiæ energiam in sancta delectatione superiori, per quam salva libertate indifferentiæ delectatio contraria vincitur & substernitur; & Jansenium delectationem, quæ gradu excedit alteram, invincibilem invexisse, ineluctabilem, & quæ libero voluntatis arbitrio vinculum injiciat necessitatis, sola in eo permanente libertate lubentiæ, quam coactio sola, & violentia, trahendo invitos, & reluctantes, interimit. Quid senserint præclarissimi Theologi, Cardinalis Norisius, Franciscus Macedo, Cardinalis Brancatius de Laurea, Joannes Gonzalez de Albende, Petrus Manso, aliique Thomistæ, & Ægidiani complures, ex prælaudata quarta dissertatione potest unusquisque deprehendere. Addam autem in præsentia quædam obvia, & quæ nemini obscura, vel ambigua sint, monente, quibus traditum e nobis systema immune tutissimumque dignoscitur a quaelibet censoria nota.

Principio nonnullis celeberrimam Constitutionem *Unigenitus* temere sugillantibus, quasi quorumdam catholicorum sententias eadem Constitutio perstringeret, obstruere impudentia ora, eque obtrectantium calumnias compescere, & exsibilare studuit Beatissimus Pontifex *Clemens XI.* Constitutione *Pastoralis*, edita anno 1718. v. Kalendas Septembris. In qua ad illorum cohibendam, frænandamque licentiam, qui Augustinensium, vel Thomistarum placita cum reprobatis Quesnelli propositionibus vel inscienter, vel inofficiose contendunt, ad hunc loquitur modum: *Præterea ut pessimæ caussæ splendidum patrocinium concilient, præfatæque Constitutioni majorem undecumque invidiam faciant, se ob ea suscipienda retardari affirmant, quod suspicentur per illam damnari sententias atque doctrinas, quas insignes catholicorum scholæ absque ulla censura hactenus tenuerunt, ac tradiderunt. Cum tamen, nisi ab antiquis semitis, Sanctorumque Patrum vestigiis, immo & ab earumdem scholarum instituto, quod verbis profitentur, reipsa recessissent, probe reminisci deberent, quod illarum principes, quorum nomina pertinacia sua temere prætendunt, quemadmodum & ceteri illustriores Ecclesiæ Scriptores suum esse semper duxerunt, ut ab Apostolica Sede discerent, quid tenere, quid docere deberent: ut ad illam scripta sua examinanda, & emendanda dirigerent, ut inde lumen catholicæ fidei exciperent, ubi non posset fides ipsa sentire defectum: ut nemo eorum denique sententiam suam adversus Petri auctoritatem defenderet. Ceterum in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquunt; nisi enim excæcarct eos malitia eorum, ut nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas, ut doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, ac defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis & æmulationis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis.* Hæc Summus Ecclesiæ Pontifex Clemens XI. Similia vero decreverunt Benedictus XIII. Apostolicis litteris, quarum initium est, *Demissas preces*, datis anno 1724.

(a) Tom. 1. Vind. pag. 6. (b) Eodem Tom. 1. pag. 7.

1724. die 6. Novembris, & *Clemens XII.* litteris aliis Apostolicis, quæ incipiunt, *Apostolica providentiæ officio*, emanatis anno 1732. die secunda Octobris.

Præpostero itaque judicio nobis calumniantur, excæcantur malitia sua, diligunt magis tenebras, quam lucem, atque super eos illapso igne æmulationis & contentionis, solem non vident lucidissimæ veritatis, qui cum erroribus per Apostolicam Sedem damnatis confundunt sententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in catholicis Scholis, etiam post editam Constitutionem *Unigenitus*, & sub oculis Romanorum Pontificum docentur, & propugnantur, ac propterea minime per eamdem Constitutionem fuerunt proscriptæ. Etiamne mortalis unus, qui excipiat Sedis Apostolicæ Oracula, atque huic assertioni adversetur? Nequaquam. At sententiam Norisii Romæ fuisse semel iterumque discussam, Fulgentium Bellelli post Constitutionem *Unigenitus* eadem in Urbe systema victricis delectationis palam verbis, scriptisque propugnasse, ibidem Antoninum Massoulié Ordinis Prædicatorum duobus amplissimis Voluminibus a suprema S. Officii Congregatione approbatis idem tradidisse systema, & depromtis ex Angelico Doctore amplissimis testimoniis locupletissime vindicasse, atque ut cetera præteream silentio, me in ipsa Urbe Roma eum libros *de Theologicis Disciplinis*, tum prælaudati systematis *Vindicias*, prævis Censorum judiciis, Superiorum assensu, nec ignaro Pontifice sapientissimo, typis vulgasse: hæc, inquam, est ne in Orbe litterario unus, qui ignoret? Nequaquam. Consecutione itaque legitima, evidentissima, ineluctabili infertur, eos, qui laudatum systema tamquam proscriptum carpunt, atque traducunt, in hoc præpostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquere, excæcari malitia, diligere magis tenebras, quam lucem, igne contentionis & æmulationis exstimulari, nec videre solem lucidissimæ veritatis.

Et quoniam Antonini Massoulié nuperrime mentionem fecimus; en indemnitatis ipsius, de quo pertractatur, systematis monumentum alterum. In Romano Indice librorum prohibitorum comprehenditur Censura quædam Duacensis, *donec corrigatur*. Inquirendum est, quænam sit hæc Censura, & quid in ea corrigendum. Libro igitur 17. Actorum Sacræ Congregationis *Indicis* hæc leguntur: *Die trigesima prima Augusti 1728. provolutus ad pedes Sanctissimi Secretarius petiit ab ipso quid decernendum judicaret circa Censuram Duacensem, cujus judicium sibi reservavit. Cui respondit se una cum Commissario S. Officii decrevisse ut prohiberetur, donec corrigatur, tum in parallelo facto inter doctrinam Lenglund, & Marechal, in quo malæ leguntur doctrinæ Thomistarum, quas uti damnatas in Jansenio supponit, cum tamen non sint damnatæ; non enim omnia a Jansenio prolata damnata fuere ab Ecclesia, & a SS. Pontificibus, sed tantum ea, quæ leguntur in quinque famosis propositionibus proscriptis, tum etiam corrigatur in Censuris illatis, & expresse in ipsa Censura contra Massoulié, & Contensonium, & præcipue contra D. Thomam, qui in eodem articulo ab ipsis Censoribus allato abunde se explicat, Christum mortuum fuisse pro omnibus, & singulis peccatoribus, licet tantum efficaciter mortuus sit pro electis, uti respondet ad 2. ibid. Quapropter mandavit Secretario, ut una cum aliis libris, sive prohibitis, sive ab hac Congregatione prohibendis, poneretur etiam Censura Duacensis, non quidem absolute, sed cum addito, Donec corrigatur.* Id executioni mandatum est die 18. Julii anno 1729. Eodem libro 17. sequentia ad eamdem Duacensem Censuram spectantia leguntur; *Feria 3. die 3. Aprilis 1731. fuit etiam lectus supplex libellus Canonici Tussani Theodori du Many pro correctione habenda Censuræ Duacensis prohibitæ, donec corrigatur, 18. Julii 1729. Cui responsum fuit, ut ipsi Doctores Universitatis Duacensis corrigant, auferendo omnino parallelum in ipsa expositum doctrinæ aliquorum Doctorum cum doctrina Jansenii, eo quia in eodem parallelo sunt plures doctrinæ Thomistarum, quæ tamquam prohibitæ, & damnatæ in Jansenio exponuntur. Et pariter auferatur ab ipsa Censura id, quod dicitur de doctrina S. Thomæ, & Massoulier, & Contensonii. Et postea ad Sacram Congregationem remittatur correctio ita peracta, ut ab ipsa examinetur, an bene.* Hæc, aliaque alibi fuerunt producta adversus Historicum, qui nobis *Censuram Lovaniensem* anni 1587. & *Duacensem*, nescio, an majori stupiditate, an temeritate objecit, in semetipsum cachinnos, quos crispante nasa, & lepidulo stylo ingeminaverat nostras lucubrationes exagitans, infeliciter arcessendo. At modo ad rem aliam tali utimur monumento. Si enim repetita Sacræ Congregationis declaratione in Jansenio *ea tantum damnata fuere, quæ leguntur in quinque famosis propositionibus proscriptis*; qua ratione dici potest in Jansenio damnata illorum sententia, qui gratiam suapte natura efficacem constituunt in inspiratione sanctæ delectationis, quæ a nullo duro corde respuitur, & qua aufertur cordis duritia, quum in nulla ex quinque proscriptis propositionibus sententia ista enuntietur? aut si Janseniani dicendi sunt, qui delectationem illam victricem esse contendunt relative ad contrariam delectationem carnalem; quomodo Jansenianis connumerandus non est Antoninus Massoulié pro delectatione illa relative victrici tanta copia argumentorum decertans? quare Summus Pontifex, & Sacra Congregatio parallelum doctrinæ hujus Doctoris cum doctrina Jansenii non patitur, & prohibet Censuram illam Duacensem, *donec corrigatur*? Huc referri possent decreta Summorum Pontificum *Innocentii XI. & XII.* & Regia quoque Edicta, quæ produximus in Præfatione *Vindiciarum pag.* xxxv. & xxxix. sed non opus est, ut eadem sæpenumero repetantur.

Insuper memoratæ Sacræ Congregationis jussu auctor Operis italice inscripti, *De' principj della morale filosofia* Orbi litterario notissimus (a) coactus est declarationem obtestationemque libro suo præmittendam conscribere, typisque in lucem emittere; in qua nonnulla doctrinæ suæ capita sibi ab eadem Sacra Congregatione indicata explanare debuit, & retractare. Illorum Sextum ita vulgari sermone compactum est: „ VI. Pare altresì, che nel dialogo 8. del libro 2. io censuri come Gianseniano il sistema di que' Teologi, cha riponendo l' efficacia della divina grazia nella dilettazione celeste superiore di gradi alla terrena, rigettano nondimeno le cinque proposizioni di Giansenio, e che inoltre io dica essere un tal sistema espressamente condannato dalla Chiesa. So che vi sono autori Cattolici, i quali ammettendo, che non ostante qualunque dilettazione superiore, che si trova nell' anima, la medesima sia sempre fornita d' una libertà d' indifferenza, e d' una vera attiva potenza alla parte opposta, talmente che a i giusti non siano mai impossibili i divini precetti, nè manchi loro la grazia, per cui si rendono loro possibili, difendono come cattolico il suddetto sistema, intorno al quale non ha fin ora proferito la Chiesa alcun giudizio. Per conseguenza quanto ho detto in tutto quel dialogo per mostrare la conformità di questo sistema colla dottrina di Giansenio, e con gli errori contenuti nelle cinque proposizioni, mi protesto, e dichiaro averlo detto *argumentandi gratia*, come si pratica nelle Scuole, dove impugnando la sentenza contraria si procura per via di discorso teologico dimostrare, che la medesima abbia connessione o affinità con qualche dottrina proscritta dalla Chiesa, ma non si pretende perciò, che tale opinione rimanga già proscritta. Avverto pertanto il lettore, che in questo senso solamente intendo, che sia presa la taccia di Gianseniano da me data in quel dialogo al mentovato sistema.

Demonstravi per omnium Theologorum classes discurrens *dissert.* 5. *cap.* 1. quam inepte ea consecutionibus ab adversario deductis alicui, easdem consecutiones deneganti, erroris nota inuratur, tum doctrina Clarissimi Meldensis Episcopi Jacobi Bossuet, tum exemplis compluribus quæ modo repetens non faciam jacturam temporis, cum notissima sint, & paullo post confirmanda. Hoc unum ab ingenuo lectore petam, Quare, Sacra Congregatione jubente, Molinista hujus ætatis Theologus declarat prædictum systema propugnari ab auctoribus Catholicis, neque esse ab Ecclesia proscriptum, si revera ab Ecclesia damnatum est, atque in eo damnatum Jansenii dogma comprehenditur?

Sed ex Censura Eminentissimi Cardinalis Joachimi Besutii huic nostræ ratiocinationi haud leve pondus accedit. Is enim Censuram priorem adversus nos Summo Pontifici exhibitam eo mandante ad trutinam revocans de systemate superius descripto ista protulit: „ Il principio degli errori circa la Grazia si pone dal Censore nelle due dilettazioni relativa, e indeliberata, quando non dee riporsi in quella precisamente, ma come necessitanti di necessità fisica, ed antecedente, senza lasciare la libertà d' indifferenza, ma la sola *a coactione* a seguir ciò, che più diletta. E tutto questo complesso esser la fonte delle cinque proposizioni dannate in Giansenio, si raccoglie dalle stesse proposizioni; altrimente la Chiesa avrebbe recisi i rami, e lasciata intatta la radice del male contro ogni regola di buon governo. E abbenchè il Tournely, seguito forse dal Censore con l' autorità di Giansenio, e de Giansenisti si sforzi di far vedere, insegnar questi la dilettazione vincitrice relativamente a' gradi, e da questa nascere i loro errori circa la Grazia; ciò non ostante non tutto ciò, che scrivono Giansenio e i Giansenisti sono errori, siccome nemmeno tutto ciò, che scrivono Calvino e Lutero; e la fonte de' loro errori non dee prendersi dall' uno, o altro testo, ma dall' intiero contesto della dottrina; e nel particolare di Giansenio da quelle parole nel libro 2. *De Gratia* cap. 2. dove vuole, che senza la dilettazione superiore sia *tam impossibile voluntati, ut bene velit, & operetur, quam homini cæco ut videat, vel surdo ut audiat, vel tibiis fracto ut recte gradiatur, vel avi ut volet sine alis.* Il che come vede qualsisia, importa una necessità fisica, ed antecedente, che leva la libertà d' indifferenza all' opposto. Quindi insegnando puramente i Padri Bellel-

(a) P. Nicolaus Ghezzi Soc. Jesu.

„ Bellelli, e Berti il sistema delle due dilettazioni indeliberate, e relative, ma negando apertamente questa fisica, e antecedente necessità di seguir ciò, che più diletta, e sotto la maggior dilettazione difendendo la libertà d' indifferenza, chiaramente ne segue, non seguir loro il funesto, ed erroneo principio in materia della Grazia da Giansenio insegnato, e difeso. „ Similia inferius repetit vir doctrina, probitate, & dignitate clarissimus. Qui eorum quoque dicteria, qui ajunt quinque Jansenianas propositiones, & posteriora iisque cohærentia dogmata, seu Baji præcedentes articulos a nobis oretenus, verborumque fuco rejici, & reprobari, sed esse systematis nostri sponte sua fluentia, atque apertissime consectaria, subjecta ratiocinatione retundit: „ Il Censore da pure illazioni, e conseguenze dedotte da quanto hanno scritto i più volte mentovati Religiosi, vuole che questi, e i loro libri sieno infetti di Giansenismo; ma rigettando, e detestando i medesimi manifestamente nelle sue Opere, com' è palese, l' eresia Gianseniana, e tutte le proposizioni di Giansenio, e Quesnello nel senso, che quelli l' hanno insegnate e prese da' loro libri; ne siegue, che nè le persone, nè i libri debbonsi avere per infetti degli errori suddetti. Questa sequela ci viene comunemente insegnata da quel principio comune appresso gli uomini dotti, di non doversi qualificare nè le persone, nè le dottrine dalle conseguenze, che o questo, o quello ne va deducendo. Onde Monsignor Bossuet nel suo celebre libro dell' Esposizione della Dottrina della Chiesa Cattolica, parlando nel cap. 2. di quanto confessano i pretesi Riformati, cioè, che la Chiesa Cattolica riceve tutti gli articoli fondamentali della Religione Cristiana, così lasciò scritto = I pretesi Riformati, che vedono i vantaggi, che possiamo cavare da questa lor confessione, ce gli vogliono levare con dire, che noi distruggiamo questi articoli, ponendone altri contrarj. Il che cercano di stabilirvi *col mezzo delle conseguenze, che tirano dalla nostra dottrina*. Ma l' istesso Baile (che loro cito di nuovo, non tanto per convincerli colla testimonianza d' uno de' loro più dotti ministri, quanto per esser ciò, ch' egli dice, evidente per se medesimo) insegna loro ciò, che s' avrebbe a credere di questa sorta di conseguenze, posto che si potesser tirare dalle cattive dalla nostra dottrina. Ecco come parla nella Lettera scritta al Signore Monglat in proposito della sua Apologia dell' unione de' Calvinisti e Luterani = Ancorchè l' opinione de' Luterani intorno l' Eucaristia porti secondo noi tanto, quanto quella di Roma, la distruzione dell' Umanità di Gesù Cristo, queste conseguenze non si può loro attribuire senza calunnia, perocchè essi la rigettano formalmente. = Così Monsignor Bossuet: Il che se non fosse vero, bisognerebbe ancora proibire le Opere, e tenere per Ateo l' eruditissimo P. Tomassini, giacchè l' Arduino nel suo libro *Athei detecti* a forza di conseguenze dedotte dalle di lui Opere lo vuol far credere, e passare per tale. Se le conseguenze di Giansenismo dedotte dal Censore dell' Opere de' PP. Bellelli, e Berti fossero evidenti, allora com' erronee queste condannar si dovrebbono, ma forse assolvere si dovrebbono le persone per non aver conosciuta questa evidenza: ma non essendo evidenti, e sciogliendosi probabilmente, il voler per queste far credere i libri, e gli autori per Giansenisti, sarebbe l' istesso, come il voler far passare per Calvinisti i Tomisti, e per Semipelagiani i Molinisti, giacchè a forza di conseguenze gli uni, e gli altri dalle rispettive dottrine ne inferiscono o il Calvinismo, o il Semipelagianismo. „ Hæc Vir doctrina, & ecclesiastica dignitate conspicuus. Quem idcirco præ ceteris nominavi, quod addictus fuerit Congruistarum sententiæ, atque peculiari laude commendandus, quoniam se abripi non permiserit, ut faciunt plerique, Scholasticorum dogmatum præjudicio.

Oportet modo, ut cujusdam Anonymi Scriptoris, quo nemo mortalium obtusius habet ingenium, inscitiam hoc in loco detegam, aut petulantiam, qua nos Romanorum Censorum approbatione suffultos putat valida ratiocinatione perstringere, quoniam iidem Censores interdum sinunt theses a se oscitanter, ac perfunctorie perlectas, quamvis vel erroneas vel dubias, emitti in lucem, atque in publicis disputationibus propugnari. Quod utique poterat, tametsi temere pronuntietur, confirmare testimonio Honorati Tournely Parisiensis Theologi: qui tomo primo *De Gratia*, pagina editionis Parisiensis 693. de Opere Antonini Massoulié, Augustiniani circa victricem delectationem systematis propugnatoris acerrimi, hæc litteris tradidit: *Nec te moveat, quod dictum Opus Romæ sub oculis Summi Pontificis typis mandatum fuerit. Nonne liber Cardinalis Sfondrati Romæ pariter editus fuit, & cum Summi Pontificis Innocentii XII. commendatione, & Cardinalium plurimorum plausu? Non tamen religioni contrarium duxere nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi Gallicani dictum librum veluti plures errores continentem denuntiare Summo Pontifici Innocentio in solemni epistola scripta 7. Kal. Martis anno 1697.*

Verum cavillulas istas excussit prælaudatus Cardinalis sapientissimus ea, quæ paullo post subjicienda est, animadversione. Nunc enim reponimus, non thesi aliqua ambiguis verbis exposita, sed prolixis disputationibus, illud a nobis propugnatum esse systema: Viros in Urbe doctissimos, quorum alter nunc Vaticana Purpura fulget, & cum Norisianis positiones nostras contulit sedulo, diligenterque, plenis calculis sententiam nostram probasse: post adversariorum nostrorum delationes libros nostros subiisse rursus examen, neque solum Cardinalem Besutium, sed & Purpuratorum alterum, & Cassinensium Monachorum Abbatem, longe sapientissimos, Antoninum Bremond, evectum postea ad supremum FF. Prædicatorum regimen, ac magisterium, ut ceteros prætermittam, eos etiam, quorum suffragia nostris præmittuntur Vindiciis, idem de nobis tulisse judicium. An itaque ii, qui ante, & post editionem librorum nostrorum, cuncta horum theoremata revocarunt ad trutinam, & cum aliorum Theologorum assertionibus compararunt, ac semel, iterumque jubente Pontifice vigilantissimo omnem intenderunt animum in prælaudatum systema dijudicandum atque expendendum, nulla nobiscum vel patriæ, vel sanguinis, vel instituti, vel scholæ, vel familiaritatis necessitudine conjuncti, doctissimi, liberrimi, in hanc rem e variis cœtibus electi, atque Pontificis Maximi jussa exequentes, æquiparandi sunt Censoribus aliquam thesim neglecte & oscitanter legentibus? Hujusne esse generis Romanos Theologos, quorum consiliis, judiciisque sacræ utuntur Congregationes, quibus non hæc duntaxat, verum etiam graviora negotia committit supremus Ecclesiæ Rector, & quos ob singulare doctrinæ specimen, ob diligentiam quam adhibent maximam, ob meritorum splendorem condecorat Purpura, aut affirmari non potest absque incredibili temeritate; aut, quod turpius est, spernentibus Apostolicas Constitutiones exhibetur occasio asserendi, ignaros esse Theologos, qui Romæ degunt, vel si qui sunt mediocri præditi ingenio, illos in consultationem adhiberi, qui vel numquam legerunt, vel numquam perceperunt quid sit probandum, quid proscribendum. Quod si nonnulli ex Novatoribus audeant, Scriptoribus hisce Romanensium Theologorum irrisoribus Ecclesia referre debet acceptum. Quid vero de tot, tantisque apud Supremum Sanctæ Inquisitionis Tribunal Norisianorum Operum discussionibus? Quid de Apostolicis litteris, quibus idem Norisius, a quo nec latum recessimus unguem, *Romanæ Ecclesiæ splendidissimum lumen* vocatur? Quid de Epistola Pontificis Maximi ad Hispaniarum Inquisitorem, qua describitur Norisianæ causæ ventilatio, ex indubiis fidei monumentis e Sacræ Congregationis Archivo erutis? quid de paullo antea commemorata Duacensis Censuræ proscriptione, donec inde Massoulieo, & Contensonio illata calumnia abradatur? Sunt ne hæc omnia Virorum thesibus ad disputandum propositis inconsiderate, negligenterque subscribentium? Nemo unus erit, si accipias verbosum illum, verbosum, inquam, ut ea moderatione utar, quam in ipso cuncti desiderant, ex cujus ore tam infaceta, ineptaque fluant; nec fateatur esse, quæ modo produximus, orthodoxi systematis certissima, locupletissima, splendidissima testimonia.

Dicendum nunc de Honorati Tournely adversus Massoulier, ideoque adversum Augustinensium systema, judicio. Ac primum Eminentissimi Besutii longior responsio, deinde nostra brevior est proferenda. Ille ita docte, luculenterque: „ Siccome il libro del Cardinal Sfondrati con il titolo *Nodus Prædestinationis*, ch' è quello, contro di cui scrissero la famosa lettera gli Arcivescovi Tellier, e Noailles, e i Vescovi Bossuet, de Seve, e de Broi, non contiene, ciò non ostante, veruno errore, come dalla replicata disamina, che ne fu posteriormente fatta, così pure dee presumersi del P. Massoulié, quale se fu stampato con la licenza di questo Sant' Offizio, ciò al solito non seguì, se non dopo che fu con severo esame riconosciuto immune del Giansenismo. Nè l' autorità del Tournely, che lo giudica infetto, ci dee muovere, perchè a giudicare sinistramente d' un libro non basta l' autorità d' un autore, ma bisogna vederne molti, e se si potesse ancor tutti, come con prudenza avvertisce Teofilo Rainaud *De malis, ac bonis libris p. 3. Erotem. 3. num. 358.* che n' assegna la ragione con le seguenti parole: *Probabile aliquid esse revera potest, quamvis nobis juxta nostra principia, & præconceptiones videatur falsum*. Ciò stante, se in vigore delle ragioni del Censore si passasse a condannare i libri del P. Bellelli, e del P. Berti, comechè non contengono che le dottrine insegnate dal Noris, e Massoulié, sarebbe un riprovare implicitamente quelle dottrine, di già con replicati esami dalla Suprema Inquisizione giudicate immuni d' errori, e dar adito, che guadagnato questo passo, s' avanzasse qualcuno a ricercare la condanna dell' Opere del Noris, e Massoulié, e in conseguenza a redarguire d' incauto, e negligente in materia di fede il Tribunale Supremo, che con tanta sollecitudine invigila per conservarne la purità; e di più dar motivo d' impugnare, e far poco

conto

„ conto delle sue decisioni, come appunto scriveva Gelasio Papa nella sua 3. lettera ad Onorio: *Si quæ antiquitus a nostris majoribus cognita, discussa, refutata sunt, instauranda mitamus; nonne ipsi nos (quod absit) & quod numquam Catholica patietur Ecclesia) adversariis veritatis Universis contra nos insurgere proponimus exemplum?* „ Atque hæc est sapientissimi Cardinalis responsio.

Responsio autem nostra, quoniam diximus futuram fore breviorem, prætermisso cunctis obvio discrimine, quod versatur inter approbationem libri in lucem edendi, & inter libri jam editi non damnationem; quorum unum de scriptis P. Massoulié Vindicet Augustiniani systematis, alterum de Opere Cardinalis Sfondrati constat esse asserendum: responsio, inquam, nostra est hujusmodi: tametsi Archiepiscopi Le Tellier, & Noailles, necnon alii quidam Episcopi Galliarum putaverint ab Apostolica Sede damnandum esse librum Cælestini S. Rom. Eccl. Cardinalis Sfondrati; tamen insanus foret, qui post Supremæ Congregationis S. Officii examen, & discussionem assereret eumdem librum esse damnatum. Pari ergo, & potiori ratione, etsi Archiepiscopi De-Saleon, & Languet, atque alii quidam Galliarum Episcopi crediderint damnatum esse duarum delectationum systema a P. Massoulié, nobisque propugnatum, nihilominus post examen, approbationemque prælaudatæ Supremæ Congregationis, delirus, & insigniter audax est, quisquis affirmat idem systema fuisse proscriptum.

Accedit quod adversus Jansenianum systema acuit stylum paucis ab hinc annis Fortunatus a Brixia Ordinis Minorum, quos *Reformatos* appellant: si fides nostris habenda est adversariis, nemo aut meliori methodo, aut majoris ponderis confutatione ornavit hanc spartam. At is, licet delectationem *invincibilem*, quæ libertatem adimat, & cui resistere nequeat liberum voluntatis arbitrium, in Jansenii propositionibus contendat esse damnatum; de iis tamen, qui sub vividiori delectatione tenari docent libertatem indifferentiæ, hæc pronuntiat *observat.* 4. pag. 143. *Ad justæ incurrendam Jansenismi suspicionem minime sufficit, ut medicinalis gratia Christi in cælesti indeliberata delectatione statuatur. Omisso namque, quamplures Theologos Catholicos de natura* divinæ gratiæ *ita modo sentire, quin in discrimen vocare illorum fidem aliquis propterea ausus usque modo fuerit, perspicuum cuique esse puta, ejusmodi statui posse rationem* gratiæ medicinalis, *quin necessarium esse ponatur, voluntatem nostram secundum vividiorem delectationem necessario operari, ac proinde quin pro vere habeatur fuisse illud principium, cui potissimum Jansenii systema innititur.* Et *observat.* 5. immediate sequenti pag. 144. *An idipsum de iis quoque dicendum sit, qui negant quidem,* voluntatem nostram secundum id necessario operari, quod ipsam magis delectat, *verum pro certo habent,* voluntatem ipsam secundum vividiorem delectationem certo & infallibiliter semper operari, *non omnibus persuasum est. In eo versatur difficultas, num verum esse queat,* voluntatem nostram certo & infallibiliter obsequi semper vividiori delectationi, & secundum illam perpetuo agere motus suos, *quin sit verum,* eam esse seu naturam, seu conditionem humanæ voluntatis, ut secundum id necessario operetur, quod ipsam magis delectat. *Si namque primum nequeat admitti, quin detur hoc alterum, plane apparet, effugere non posse Jansenismi notam, qui ita opinantur. Utrumque quippe, videnti, Jansenium principium tunc vel invite admittant, necesse est. Si autem verum esse possit primum, quin sit verum secundum, nemo non videt, eos, qui illud primum tradunt, Jansenismi notam tueri sine non posse.*

Fortunatus itaque a Brixia, quamquam ab eruditissimis viris non tanti fortasse habitus, quanti æstimatur ab adversariis nostris, ultro fatetur *quamplures Theologos Catholicos* naturam gratiæ medicinalis constituere *in cælesti indeliberata delectatione*. Theologos autem istos, si gratiam seipsa efficacem, atque victricem agnoscant, agnoscere consequenter efficacem, atque victricem delectationem, dubitari non potest. Qui ergo *in victrici delectatione* statuunt efficacis gratiæ naturam, Theologo isto judice, *Catholici* sunt, nec aliquis in discrimen vocare debet illorum fidem. Atque id pariter est asserendum de iis, qui aiunt voluntatem nostram *secundum vividiorem delectationem semper certo & infallibiliter operari*, dummodo nitide, & perspicue ostendant, se non adstruere delectationem *invincibilem*, secundum quam voluntas nostra *necessario* operetur, necessitate nimirum antecedente, quæ una cum libertate indifferentiæ nequit consistere. Nostram vero de hac libertate sententiam scrutari quisque poterit, ne loca alia producam complura, *libro Theol. discipl.* 16. *cap.* 2. & 3. Ut insuper prætermittam quæ inter nostrum, & Jansenianum systema demonstravit Gallus Theologus Antonius Boucat *dissert.* 3. *de Grat. art.* 4. *sect.* 2., de quo viro diximus Volumine 2. Vindic. *diss.* 4. *cap.* 1. n. 13. neque ea commemorem, quæ de me Joseph Catalanius Congregationis Oratorii S. Philippi Nerii, & qui sub nomine Philalethis Romani, & Eusebii Eranistis Prædicatorum Familiæ Scriptores percelebres literis tradidere; ad calumniantium ora obtundenda sufficere puto testimonium Scipionis Maffeji, viri generis claritudine, & multiplici eruditione conspicui, quem obtrectatorum meorum unus universis, qui de Christi gratia scripserunt, confidentissime præferendum esse non dubitat, alter vero ejusdem instituti nunc Theologicam illius Historiam latine redditam, vindicisque munitam typis committit peregrinis, ac nitidissimis. Is itaque, Maffejus nempe, Impugnatorem suum præstantissimum refellens pro ingenii sui viribus, in Opere conscripto vernacula lingua (*a*) *cap.* 5. *pag.* 26., laudatis Thomistarum nonnullis recentioris ætatis, inquit „ Il P. Bellelli nel suo *Mens Augustini*, al libro 2. cap. 26. dichiara, che Iddio non dà la premozione, *nisi accommodata earumdem* (creaturarum) *natura virtute, libertatique indifferentiæ sarta servante*. E al cap. 28. *Porro non minus libera facultas indifferens est ad opposita determinationes, quam ad oppositas voluntates*. Il P. Berti nel suo sistema Agostiniano scrive così: *Unanimiter tamen* (tom. 2. pag. 104.) *Augustiniani, & Thomistæ fatemur dari in statu naturæ lapsæ sub gratia victrici libertatem indifferentiæ*, quam denegare præcipuus *character est dogmatis Janseniani*. Avea già detto prima pag. 58. In quo ergo sita est Janseniana *heresis?* risponde: *Præsertim in his duobus; quod in præsenti infirmitatis humanæ statu Jansenius neque libertatem indifferentiæ, neque aliud gratiæ adjutorium, quam efficax, sive cum effectu conjunctum agnoverit*. E quanto alla necessità, e al dirsi talvolta, che si fa necessariamente, dichiara pag. 155. che s'intende *sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione possibilitatis ad actum oppositum*. Bastino queste poche autorità per far conoscere come tutti son d'accordo ne' punti essenziali i Cattolici. „ Eadem æquanimitate de nobis Maffejus sentit proximo capite sexto pag. 28. & 29. necnon in altero Opere (*b*) lib. 1. cap. 2. pag. 23. Hunc vero Auctorem non abs re fuerit produxisse, quoniam apud oblocutores nostros egregius est, maximus, & doctrinæ de Christi gratia scientissimus, nihil interim, quod ad cumulum laudum ipsius conferre valeat, nobis vel addentibus, vel detrahentibus.

Ea rebus quoque gestis Archiepiscopi Viennensis Joannis De Saleon, a quo tamquam Jansenani ad Apostolicam Sedem delati fuimus, haud exiguum accedit sententiæ, quam propugnamus, monimentum. Etenim quod tentavit, consequi minime potuit; quidque ei significatum fuit a Pontifice Maximo, a Litteris ab eodem Episcopo (*c*) in lucem editis, & quibus admonitus est, ne Catholicorum Doctorum sententias insectaretur, Galliarum incolis magis, quam nobis Italis, compertum est. Certe ad hanc usque diem nulla in nos Censura lata est Apostolica, nobis ad eam, quamquam contraria foret, recipiendam probandamque paratissimis, ut nostrum erga Petri Cathedram studium non solum per bonam famam, verum etiam per infamiam, ut monet Apostolus, universo Orbi catholico apertam, atque testatam reddamus. Deinde anno 1748. in Gallicani Cleri Comitiis prælaudatus Antistes libros nostros tamquam Janseniana labe pollutos denuntiavit. Turonensem Archiepiscopum Comitiorum Præsidem, ac majorem Sacrorum illorum Antistitum numerum deprehendisse in hac denuntiatione zelum felle permixtum atque amarulentum, non uno tantum comprobatum est testimonio. Detur id falsum esse. At nullam in nos Episcopi illi, instante Rutheno, promulgavere censuram & accusator duo quæ typis mandaverat, censuit esse occultanda. Ubi vero ad ipsum pervenere duo Vindiciarum mearum volumina, in lucem emisit adversum nos anno 1750. die 12. Aprilis *Pastorale Documentum*, (*d*) quo ita me ad angustias redactum esse, ut nullus mihi apud Deum justæ defensionis locus remaneat, Italiæ significavit Auctor Historiæ litterariæ in omnes opinationibus suis adversantes inofficiosus, atque inhumanus. Verum si Documentum illud pervolutasset, aut caussæ conditionem rationemque percepisset, nequaquam judicium tulisset adeo sinistrum, ac temerarium, ut inverecunda assereret nos apud homines quidem adinvenisse patronos, sed apud Summum Judicem Deum qualibet carere tolerabili defensione. Nihil enim in eo *Documento* continetur, quod jam non esset a nobis discussum, & refutatum: & si forte aliquid est non dispunctum, non explanatum, proferat gnarus ille, scitusque homo, non projiciat, ut Venusini utar phrasi, ampullas verbaque sesquipedalia. Huic autem crediderim datum fuisse opportunum aptumque responsum. Id unum a quovis frugi, nec præjudiciis abrepto, non posco, nec flagito, sed postulo ut saltem illius *Documenti* perlegat præfationem. In ea quippe ita Viennensis Præsul præfatur: *Litteras ad Sanctitatem Suam sub initium anni*

1745.

(*a*) *Conferma delle Risposte date all' Anonimo Impugnatore dell' Istoria Teologica*. In Verona 1751.
(*b*) *Giansenismo Nuovo, dimostrato nelle conseguenze il medesimo, e ancor peggiore del Vecchio*. In Venezia 1752.
(*c*) Anno 1744. quando contra nos edidit Scripta, erat Episcopus Ruthenus.
(*d*) Storia letter. d' Ital. tom. 4. pag. 2[illegible].

1745. *dedimus, una cum nostris adnotationibus impressis, nostro nomine prætermisso, duobus libellis contectas, quorum alteri titulus* Bajanismus Redivivus, *alteri* Jansenismus Redivivus. *Responsum nobis ea qua solet humanitate a Summo Pontifice fuit, se, quamvis peregrinus in controversiis istis non esset, nolle tamen sibi uni fidere, sed Theologos doctissimos, & nulli addictos parti electurum, quos ad rem naviter peragendam impelleret, & quantum in se esset, fore ut nulli diligentiæ parceret ac labori, quin & suffragia gravissimorum S. R. Ecclesiæ Cardinalium, generalium Inquisitorum, preces que privatas ac publicas ad implorandam, cum oporteret, Sancti Spiritus opem, fore indicturum.* Orationem, vigilantiam, studiumque Pontificis Maximi nemo non videt. Veretur Viennensis Præsul, ne illo Summi Pontificis animum assiduæ, quibus detinetur, occupationes fortasse avocaverint: queritur me ipsi editam a me Apologiam non misisse; ais, si ad eum perferendam curassem, potuisse rem peragi *silentio & quiete*. Hæc omnia sunt sententiæ, quam tuemur, firmissima propugnacula. Summus enim Pontifex jussit, ut Theologi in Urbe doctissimi & delatoris accusationes, & scripta nostra perlegerent, cunctique pro nobis suffragium tulere. Apologia Pontifice non ignaro, ac Theologis ab ipso delectis probata typis procusa est Vaticanis, atque ut cuncta silentio & quiete peragerentur, non est promulgata, nisi postquam *Bajanismus* & *Jansenismus Redivivi* prodeuntes a latebris palam in Parisiensi, eiusque florentissimi Galliarum regni civitatibus cœperunt publicari. Nullum Apologiæ exemplar apud nos erat. Jubente Pontifice conscripta fuit, impellente commissa typis, annuente vulgata. Quid ergo e nobis admissum est criminis? Ad nos, inquit, P. Berti suam Apologiam perferendam non curavit, ut factum a nobis est. Ad me curevit, ut Accusationes suæ perferrentur? At ipsemet superiori periodo inquit, *P. Berti Summus Pontifex nostras elucubrationes tradendas censuerat*. Si eas itaque perlegimus Summi Pontificis beneficium fuit, non accusatoris erga nos comitas: poteratque idem, qui alienas elucubrationes censuerat nobis esse tradendas, nostras vicissim aliis, ac præsertim accusatori communicare. Id vero si fecit, frustre delator conqueritur: si non fecit autem, non mihi imputandum est quod Pontificis Maximi fuit consilium, providentia & sagacitas. Neque illud percipio, quomodo res posset peragi quiete & silentio. Silendum ne in caussa, in qua Hieronymus non sinit quemquam esse patientem? Silendum ne, dum hæreseos insimulantur libri typis editi, Romæ procusi, ubique terrarum dispersi? Silere non debebat vigilantissimus Ecclesiæ Rector, si aliqua ibidem occurreret aut vetus, aut nova hæresis: silere non debuissent Theologi ad examen, & consultationem adsciti; nec silere debuissem egomet, ad omnem prorsus errorem verbis scriptisque abjurandum paratissimus. Quapropter si Roma, ad cujus judicium provocatum est, adjudicas esse silendum, si adversarius ipse fatetur rem silentio & quiete peragi potuisse; non est in libris nostris error adeo manifestus, ut vociferantur convitiatores. Sed quid juvat parere repetita crambe fastidium? quum omnia accusationum capita sint consectaria, quæ ab adversariis e principiis nostri systematis inferuntur; principia vero damnata non sint, & ipsa consectaria e nobis denegentur, ac diluantur: quibus stantibus evanescere suspicionem omnem erroris semel, iterumque demonstravimus.

Quæ tamen dicta sunt nuper, non sunt quibus præcipue nititur ratio ex rebus gestis Cl. Archiepiscopi depromenda. Illa anno 1748. die 17. Novembris litteris officiorum plenissimis ad celeberrimam Universitatem Viennensem in Austria pro examine judicioque misit quinque, quas subjicio, propositiones.

ORDINE PRIMO.

I. *Omnis actio humana, quæ vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, saltem inchoatæ, qua Deus propter se diligatur, est vitiosa.*

II. *Omnis actio humana, quæ vel non elicitur, vel non imperatur ex motivo caritatis, saltem inchoatæ, qua Deus propter se diligatur, vel hoc ipso arguitur fieri ex motivo vitioso alicujus cupiditatis.*

Quæritur ab illustrissimis, & eruditissimis Dominis, Decano, Professoribus, & Doctoribus Almæ Universitatis, utrum duæ illæ propositiones, quæ in idem recidunt, possint defendi catholice, & citra labem erroris, aut hæresis.

ORDINE SECUNDO.

I. *Gratia efficax consistit in delectatione cælesti, indeliberata, eaque gradibus superiore ad delectationem terrestrem.*

II. *Efficacia gratiæ consistit in illo prædominio delectationis cælestis indeliberatæ, & relative superioris.*

III. *Voluntas humana in statu naturæ lapsæ semper, & invincibiliter sequitur motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative superioris, sive ea sit terrestris, sive cælestis.*

Quæritur ab illustrissimis, & eruditissimis Decano, Professoribus, & Doctoribus Almæ Universitatis, utrum tres illæ propositiones, quæ in idem recidunt, possint defendi catholice, & citra labem erroris aut hæresis.

Si a nobis quis petat nostrum de propositionibus istis judicium; respondemus, Primam propositionem *Ord. I.* si accipiatur relative ad secundam, defendi non posse citra labem erroris, aut hæresis, quia non omnis actio, quæ non ortus ex caritate, qua Deus diligitur propter se, saltem inchoata, est vitiosa, nec fit ex motivo noxiæ cupiditatis; sed potest esse ex motivo bono, atque honesto, & quod spectat ad officium, esse intrinsece, & secundum se actionem bonam: si vero eadem propositio ita accipiatur, ut omnis actio deliberata, quæ caritate saltem inchoata, actu seu virtute non refertur in Deum, licet sit bona, non fiat tamen undequaque bene, quoniam caret circumstantia ordinationis in finem ultimum, & consequenter in eadem actione reperitur vitium deliberate operantis, non quia actionem ipsam exequitur, sed quia eam non refert ad quod est referenda: dico in hoc sensu propositionem esse Augustini, omniumque Augustinensium Theologorum docentium omnem deliberatam actionem caritate saltem virtuali esse referendam in Deum; ideoque hoc sensu posse catholice defendi. Secunda autem propositio damnata est in Bajo (*a*), nec in idem recidit cum prima, si intelligatur secundo sensu, in quo duntaxat sensu ab Augustinianis Theologis propugnatur. Pariter prima & secunda propositio *secundi Ordinis*, si accipiantur relative ad tertiam, adeo ut delectatio superior indeliberata sit *invincibilis*, & inducta antecedenti necessitate auferat libertatem indifferentiæ, defendi nequeunt citra labem erroris, aut hæresis. Si vero ita accipientur, ut efficacia gratiæ statuatur in delectatione indeliberata superiori ad delectationem terrestrem, quæ tamen non auferat libertatem indifferentiæ, neque sit invincibilis, sed relinquat potentiam ad oppositum, prædictæ duæ propositiones sunt Augustini, omniumque Augustinensium Theologorum, & catholice defenduntur. At propositio tertia, quoniam enuntiat voluntatem humanam in hoc infirmitatis statu semper & *invincibiliter* sequi motum antecedentem & indeliberatum delectationis relative superioris, propter adverbium illud *invincibiliter* est hac struta propositio suspecta hæresis Jansenianæ, nisi explicetur de illa consequente tantum necessitate, quam in prædeterminatione gratiæ efficacis, non sublata potentia ad oppositum, certissimum est inveniri. Hoc autem sensu tertia illa propositio non recidit in idem, ut perspicuum est. Atque hoc est nostrum de propositionibus illis judicium.

Quid vero celeberrima & clarissima Universitas Viennensis? Cum ad ejus pervenisset notitiam eumdem Archiepiscopum nobis, tanquam Jansenii asseclæ essemus, intentasse criminationem, & Romæ hanc disceptari caussam, quamquam allatæ propositiones pravum sensum præseferant, quo etiam a me reprobantur; veritæ nihilominus, ne illarum censura præjudicium aliquod Orthodoxorum Scholis posset afferri, respondendum duxit, nolle se judicem constituere de doctrina, quæ in Urbe Roma, jubente Summo Pontifice, ad examen sevocabatur, suamque omnibus Catholicis libertatem inesse illa dogmata propugnandi, quæ nondum ab Apostolica Sede fuerunt proscripta. Hæc a fide dignissimis accepimus testimoniis, quorum & litteras asservamus. Atque iis publicum aliud & recentissimum addimus fulcimentum. Superiori quippe an. 1755. die 16. Aprilis in eadem Viennensi Universitate, consensu, & auctoritate Doctorum omnium Facultatis Theologicæ, Reverendissimi Rectoris, eximii clarissimique Directoris ejusdem Theologicæ Facultatis P. Ludovici Debiel Societatis Jesu, approbatæ, typis editæ, omniumque plausu propugnatæ fuerunt ad consequendam supremam lauream Theses a P. Aurelio Reichenbach nostri Ordinis: inter quas theses habentur illæ: XVI. *Ut homo deliberate operans ab omni penitus culpa undequaque sit liber, actus suos in Deum velut ultimum finem caritate saltem virtuali referat, est necesse.* XVII. *Actus tamen sic non relatos, vel etiam absque gratia justificante, aut fide Theologica factos, si ceteroquin ex officio boni sint, atque honesti, intrinsece malos, atque vitiosos esse, dogma est Bajanum æquissime ab Ecclesia proscriptum.* XXIV. *Statum naturæ puræ, non quidem spectatis intrinsecis naturæ humanæ principiis, donisque eamdem consequentibus (ut absone prorsus, ac erronee affirmavit Bajus) verum attento suavi divinæ providentiæ, justitiæque ordine, possibilem non esse omnino sentimus.* XXV. *Creatura rationalis solis naturæ viribus instructa Auctorem suum, etiam ut naturæ conditorem, super omnia diligere nequit.* XXVII. *Gratiam efficacem haud aliud esse, quam victricem delectationem relative superiorem, divinitus quidem inspiratam, verum in operando perfectissime liberam (quod pessime inficiatus est Jansenius) a Protoparente nostro, ac Theologorum principe Augustino copiosissime edocemur.* Thesibus hisce nostrum comprehendi systema nemo non videt. Pateretur ne Cæsarea illa ac toto orbe celeberrima Academia suis in ædibus theses illiusmodi propugnari, si Jansenianam hæresim quodammodo instaurarent? pateretur ne id, post acceptas Archiepiscopi Gal-

H liarum

(*a*) Vid. Vindic. tom. 2. diss. 1.

liarum epistolas, post rumorem nostrorum dissidiorum longe lateque diffusum, atque in hac temporum injuria, in hac obtrectatorum licentia, in hac Palmensi Historici garrulitate, in hac demum scriptorum copia, qua & adversariorum criminationes, & Vindiciæ nostræ cunctis Theologis innotuerunt?

Si quis opponeret, præmissas theses ab Augustinensibus defendi; responsio foret in promptu, non laudari a me, quamquam id jure facere possem, Augustinenses pro sua nostraque sententia pugnantes, sed Facultatem Theologicam præclarissimam doctissimamque, pugnantibus suppetias ferentem, plaudentem, laureas conferentem. Nec in alicujus mentem veniat, mihi in Austriam usque ad patrocinia captanda migrandum esse. Illuc me contuli vestigia adversariorum meorum sectando. Sed ad nostra revertens, gratulor novos mihi patronos in dies ipsam, pro qua decerto, veritatem comparare commilitones, & auxiliares copias acervatim condurere. Etenim Romæ superioribus mensibus non semel a Clericis Regularibus Congregationis Sancti Paulli, quos vulgo *Barnabitas* vocant, publicæ disputationi expositæ, & exagitatæ fuerunt theses, typis editæ Superiorum permissu, labente præterito anno 1755. In quibus tit. *de divina Gratia* habentur quæ sequuntur 46. *Statum, quem vocant naturæ puræ, haud possibilem existimamus, utpote, fruitione nostra, divinis Attributis minime consentaneum; præsertim si in eo talis futura esset concupiscentia, qualem nunc patimur.* 54. *Gratia actualis, quæ recte dividitur in sufficientem, & efficacem, nihil aliud est, quam mentis illustratio, & inspiratio caritatis; sed magis in hac inspiratione, quam in illa illustratione consistit.* 55. *Efficax autem gratia est victrix delectatio, sive caritas, quæ superat contrariam cupiditatem. Hæc tamen habet suos gradus, ex quibus absque ullo præjudicio absolutæ Dei voluntatis dignoscitur una cum vera arbitrii nostri libertate mirabilis ejusdem gratiæ œconomia: atque hæc sententia recte explicata nihil habet affinitatis cum hæresi Janseniana, in qua victrix delectatio evertit libertatem.* 56. *In hoc infirmitatis statu admittendam esse gratiam ab intrinseco efficacem magni Augustini auctoritate suademur, & fulcimur.* 57. *Admitti quoque debet, & reapse extat gratia vere ac proprie sufficiens, quæ veram ac propriam implendi divina præcepta tribuit potestatem, licet non taliter validam & expeditam, ut ad eadem actu implenda necessaria non sit gratia efficax. Hanc dari a Deo justis omnibus de fide est: non est tamen de fide, quod reliqui homines singuli vere eamdem recipiant.* 58. *Gratia sanctificans, seu habitualis, quam atque existere convenit apud omnes, reipsa non distinguitur a caritate; sed idem est utriusque habitus.* Apertissimum est in aliis propositionibus contineri traditum a nobis systema, iisdemque verbis a nobis definiri gratiam tam actualem, quam habitualem, eademque ratione circumscribi, atque explanari gratiam per se efficacem, gradus sanctæ delectationis, ac potestatem veram & propriam, quam tribuit gratia sufficiens, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum sanctæ operationis non sit necessaria gratia efficax. Ipsissimis verbis meis traditur *thesi* 54. definitio gratiæ actualis lib. 18. Theolog. discipl. cap. 7. pag. 130. (*a*) Ipsissimis verbis meis *thesi* 55. definitio efficacis gratiæ eodem libro cap. 8. pag. 149. & 151. Ipsissimis verbis meis explicatur thesi 57. vera ac propria illa potestas, quam confert gratia sufficiens, citato cap. 8. pag. 151. Tribus autem his thesibus, quibus exponitur definitio gratiæ, natura gratiæ efficacis, & potestas agendi, quam confert gratia sufficiens, innititur conflata nobis Jansenianii erroris calumnia. Sineret ne Superiorum aliquis theses ipsas defendi, auderet ne Theologorum Catholicorum quispiam illas defendere, nisi ea, quam nos calumniam diximus, vera esset calumnia? nisi essent scutulæ Oppugnatorum efficacis auxilii contumeliæ, verborumque injuriæ, de quibus pertractavi in Vindiciarum mearum præfatione pag. xxi. & seqq. necnon dissertatione 3. cap. 1.? Profecto nemo inficiabitur posse a me omni jure, & æquitate repeti verba Clementis fel. record. Papæ XI. initio hujus capitis laudata: *Ceterum in hoc ipso præposterò judicio conficiunt calumniantis mentem non deretroquunt; ubi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, temere non deberent sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a Nobis memoratam Constitutionem, sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas.*

Non Romæ tantum, sed in aliis quoque Italiæ civitatibus Systema Augustinianum de gratia, quale a nobis traditur, & explicatur, in Conventu plurimorum Theologorum Clerici Regulares S. Paulli propugnaverunt; idemque Systema nuperrime perspicua, erudita, numerisque omnibus absoluta dissertatione vindicavit D. Homobonus de Bonis in Universitate Mediolanensi S. Alexandri Sacræ Theologiæ Professor. Dissertatio inscripta est *De Natura divinæ gratiæ*, typisque procusa Mediolani vergente anno 1755. In eadem dissertatione ipsa gratiæ definitio, ipsa sufficientis & efficacis gratiæ natura, ipsa effectricis gratiæ energia, ipsa delectatio victrix, qua prosternitur ac retunditur quæcunque prava cupiditas, ipsa victricis delectationis per gradus diminutio & accretio, ipsa libertas permanens illæsa sub quacunque gratiæ motione & sub qualibet prava mente cupiditate, dummodo non sit delectatio boni, ut inquiunt, in communi, vel Dei summi boni sese intuitive videndum per lumen gloriæ exhibentis: ipsum, dicam uno verbo, systema nostrum dilucide explicatur, strenue naviterque defenditur, a damnatis erroribus demonstratur immune. Compluribus S. P. Augustini sententiis locisque luculentissimis, S. Prosperi Aquitani, necnon Doctoris Angelici auctoritate statuitur & roboratur. Defensatum asseritur a Cl. viro ejusdem Congregationis Paullo Frisio, quem doctrina & eruditione percelebrem, dum hæc mandamus litteris, nobis *Francisci I.* Pii, Felicis, Augusti singulari beneficio adlectum Academia Pisana suspicit ac miratur. Demum illustris Homobonus testatur eamdem sententiam sæpe elapsis annis fuisse typis editam cum aliis Theologicis propositionibus, neminem adversus illam vel hilum fuisse obloquutum, eamdemque vindicasse sine erroris piaculo permultos Theologiæ Candidatos. Ita senescentibus nobis undique adveniunt auxilia. Pontifices enim Romani declarant Constitutionibus suis numquam eas proscriptas fuisse sententias, quæ sub ipsorum Pontificum oculis defenduntur: & talis est sententia nostra. Sacra Indicis Congregatio prohibet *donec corrigatur* Censuram Duacensem, & mandat ut illinc deleatur nota Jansenismi inusta systemati P. Massoulié; & tale est systema nostrum. Famosus Medista, jubente eadem sacra Congregatione, retractat quod scripserat, Jansenianos esse, qui constituunt efficacem gratiam in sancta delectatione relative victrici, idque doceri fatetur a Catholicis, de quorum doctrina suum Ecclesia judicium nondum protulit: & talis est doctrina nostra. Censores Romani, & supremæ Sancti Officii Qualificatores, & Consultores affirmant systema duarum delectationum, quemadmodum a nobis propugnatur, una cum libertate indifferentiæ, nullam affinitatem habere cum proscriptis Jansenianis propositionibus. Idem systema ab iis, qui nuper adversus hæresim Jansenianam scripsere, ab iis qui ab adversariis nostris præferuntur Theologis ceteris, ab iis qui ob singularem doctrinam, studiumque nullis addictum partibus ac liberrimum pervenerunt ad Ecclesiasticarum dignitatum fastigia, declaratur catholicum & orthodoxum. Idem defenditur absque erroris suspicione in Cæsarea Viennensi Academia: idem a Clericis Regularibus S. Paulli defenditur Romæ: idem defenditur Mediolani; & a nostratibus idem defenditur ubique terrarum. Vah! qui illud Janseniana inspersum caligine, & labe erroris infectum, impie, maledice, contumeliose, temere, audacterque pronuntiat!

CAPUT III.

De duabus ad BENEDICTUM XIV. *Pontificem Maximum Epistolis Archiepiscopi Senonensis.*

NON tantum caussæ nostræ ratio, & Augustinianæ vindicatio doctrinæ, verum etiam nostra erga Apostolicam Sedem observantia, atque in Beatissimum Sapientissimumque Pontificem BENEDICTUM XIV. filialis devotio postulare videtur, ut *Judicio* Senonensis Archiepiscopi Languet discusso, illius quoque *Epistolas* ad eumdem Vigilantissimum Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ Moderatorem Rectoremque supremum conscriptas anno communis æræ 1751. mensa Martio labente, animadversionibus nostris notisque Censoriis breviter dispungamus. Hinc enim compertum cuique erit quis nostrum Petri Cathedræ sit vehementius addictus, & pro Constitutione *Unigenitus* validiora & æquiora exerceat certamina; fiet hinc pariter, ut Adversariii hujus nostri ingenium, doctrina ac prudentia, quæ ceteris relinquimus dijudicanda, magis magisque elucescant.

Priori ergo unius Epistolæ paragrapho ait sa rigmia & amplius annorum spatio contra appellantes a Constitutione *Unigenitus* ad Concilium pugnasse, sibi animos addenæ, & benedictionem impertiente *Benedicto XIII.* Si gloriolam captandi studium nobis inesset; possemus & nos litteris tradere, edendis Theologicis Elucubrationibus nos animum appulisse hortante, nobisque benedictionem Apostolicam largiente *Clemente XII.* Scripta nostra percolustasse *Benedictum XIV.* hujus nutu exornatas a nobis dissertationes Apologeticas; atque, ut silentio mittam laudes nobis beneficentissima liberalitate collatas, quas commemorare neque religiosam decet humilitatem, urgat sinit ea quam habeo laborum meritorumque meorum, quorum illos exiguos, hæc vero nulla prorsus esse profiteor, recta cognitio, & sincera confessio, contubernem nostrum Fulgentium Bellelli iisdem lacessitum calumniis, insignem a prælaudatis Pontificibus, cunctisque probis doctisque viris æstimatum fuisse Theologum, amplissimisque perfunctum fuisse muneribus. Verum hæc, hisque similia humanas quærentibus laudationes relinquenda esse arbitramur. Unum tantum est, quod mentione facta *Benedicti* felicis recordationis *Papæ XIII.* non est prætereundum silentio; Languetum nempe, tum Suessionensium Episcopum, dum Benedictinorum curam intenderet, ut ad acceptationem Constitutionis

(*a*) Tom. 3 edit. Rom.

tionis traheret Appellantes, quibusdam probatis articulis doctrinam Augustiniano-Thomisticam comprehendentibus, atque ad id consequendum indixisset Romæ doctissimorum Theologorum congregationes, Episcopum, inquam, illum, non expectato Apostolicæ Sedis judicio, & ad hoc pervertendum gravioribus in Galliis excitandis dissidiis incitamentum fomitemque præbendo, prælaudatos articulos proscripsisse, litterisque suis Ecclesiarum tranquillitati adytum præclusisse. Ex quare omnibus notissima manifestum est eumdem Galliarum Antistitem suarum opinionum falsitatem consiliis, ac providentiæ Pontificis Maximi prætulisse, atque ulterius Thomisticam sententiam, quam identidem Benedictus XIII. Clemens XII. & novissime Benedictus XIV. in Apostolicis ad Tolosanos litteris inconcussam firmissimamque declararunt, ut inferius commonstrabitur, oppugnasse.

Profecto quod Illustrissimus Antistes adversus Appellantes pugnaverit, e nobis magnopere commendaretur: sed vereor quin æquitatis transgrediens regulas, indirecte, sibique parum constans in adversarios arma converterit. Postquam enim Romani Pontifices semel iterumque declaraverunt nemini fas esse traducere aliquem invidioso nomine Jansenistarum, nisi quem legitime constiterit proscriptas tradidisse propositiones: postquam affirmarunt luci tenebras ab illis offundi, qui cum damnatis erroribus confundunt sententias Catholicorum in Urbe, & coram ipsis Summis Pontificibus propugnatas: postquam didicerat a Clarissimo Meldensium Episcopo, ceterisque compluribus iniquum esse notam erroris alicui inurere propter consecutiones, quas negant ii, quibus ratiocinatione, cavillisque quorumdam Scholasticorum adscribi solent; cur ad defendendam Apostolicam saluberrimamque *Constitutionem* Præsul Senonensis ausus est cum proscriptis erroribus confundere Augustinensium ac Thomistarum doctrinam, ineptasque Medistarum illationes, quemquam ab his abhorrescimus, tamquam asserere e nobis dogmata invadere, atque insectari? Est ne insuper directe, legitimoque certamine contra serpentes hæreses, & eminentia schismate bellum gerere, cum erroneis assertionibus adiaphora inter Scholasticos placita permiscendo? Compertum ulterius est Senonensium Archiepiscopum in vellicandis Jansenianis sibimet nihil, vel parum constare. Etenim in Comitiis Gallicanis anno 1720. cum aliis Centum Præsulibus fassus est, ab Augustino & a nonnullis Theologis *Caritatis* vocabulum frequenter accipi pro qualibet bona voluntate divinitus inspirata; at in nos stylum acuens contendit nihil aliud significare, quam *Caritatem theologicam*: ex ea vero falsissima suppositione nostram, immo S. P. Augustini definitionem actualis Gratiæ, & quæ de virtutibus a caritate sejunctis tradidimus, insulse carpit. Temeritatis quoque nota cum C. Episcopis eos perstrinxit, qui autumant in positionibus Quesnellianis proscriptam fuisse sententiam statuentem omnem deliberatam creaturæ rationalis actionem esse in Deum referendam quam postea sententiam ipsemet odio Vetmiano prosecutus abradi jussit e diœcesis suæ Catechismo, asseruitque damnatam esse, illam sibi notam, quam ceteris impegit, arcessens. Atque his superiori velitatione commonstratis accedit, quod modo se Thomistis consentire gloriatur, modo contendit admittendum esse æquilibrium, modo antecedentis voluntatis Dei pervertit rationem, & hanc pro lubitu delineat sensu cum Thomistis, tum Medistis opposito, docens utique gratiam sufficientem non conferri omnibus, et ex voluntate antecedenti (quæ voluntas respicit omnes homines *secundum se, non ut existunt a parte rei*) necessario ipsam gratiam conferendam esse unicuique fidelium.

Secundo paragrapho inquit Senonensis Archiepiscopus in lucem Opera nostra Theologica prodiisse, dum ille partæ a se victoriis pacifice frueretur; iisdem vero Operibus procusis magnum accessisse Sectæ Jansenianæ præsidium, propterea quod iis nos utamur effugiis, quibus sese protegunt Appellantes. Pace tamen cinerum, animique immortalis hujus Præsulis, reponimus nunquam ei contigisse, ut victoria pacifice frueretur. Fuerunt enim Instructiones ejus Pastorales, quas tamen Augustinianus Theologus latinitate donavit, neque nos ulla ratione reprehendimus, ab Anonymo Scriptore Opere in novem partes distributo undequaque exagitatæ & excussæ, adeo, ut coactus fuerit fateri se in Theologicis studiis parum fuisse versatum: quod testatur Epistola 5. Pastorali 1. parte num. 54. pag. 80. eique id opponit Episcopus Antissiodorensis Epistola 6. parte 1. pag. 54. Idem Antissiodorensis Antistes ad obitum usque illum quaquaversum exagitavit. Legantur sex ejus contra Languetium Epistolæ. Convictus est etiam, non absque suo magno dedecore, approbasse blasphemam propositionem *P. Assermet*, de qua infra, necnon ad illam propositionem defendendam, S. Hieronymi, & cujusdam Brevis Benedicti XIII. verba adulterasse non ab uno fuit accusatus, nec potuit se ab ejusmodi accusationibus purgare. Testimonio omnium Ecclesiasticorum diœcesis Antissiodorensis cunctis in Gallia degentibus patefacta est falsitas & impostura vulgatæ ab eodem epistolæ, hoc præfixo titulo, *Lettre de plusieurs Chanoines, Curés & autres Ecclesiastiques du diocese d'Auxerre, à Messieurs les Chanoines, Curés & autres Ecclesiastiques du diocese de Sens*. Quæ in ipsum Languetium scripserit Carolus Joachim Colbert Episcopus Montis Pessulani, nullus eruditorum ignorat. Sane quod refero, percipiat Lector. Non ego quæ Appellantes contra Archiepiscopum Languet scripsere, probo, aut dijudico: sed nego duntaxat Virum semper, & ubique lacessitum potitum fuisse absque perturbatione victoria, aut de hostibus egisse triumphum. Pugnavit quidem pro bona caussa, at non bene: destitutus quippe erat Theologica eruditione, & præjudiciis abreptus, quemadmodum universa Gallia testatur. Quid plura? Illius Opera in lucem emissa, obstetricantibus Molinianis, tamquam scatentia calumniis, & reipublicæ perniciosa, supremo Christianissimi Regis edicto, fuerunt inhibita. Vides, opinor, jactatam Languetii victoriam, & falso decantatos triumphos. Addit vero nos uti iisdem Jansenistarum effugiis. Vetus cantilena. Ac enim quænam, obsecro, sunt effugia illa, quænam Jansenistæ? Effugia sunt interpretamenta ab Episcopis Centum, quorum ipse unus erat, tradita anno 1720. quando concordi animo asseruerunt comprehendi in propositionibus Quesnellianis principium damnatum in 38. articulo Baji, omnes actiones humanas oriri vel a caritate habituali, vel a cupiditate habituali; hoc enim nobis passim objicitur: quam inepte, inde constat, quod ipsorum C. Episcoporum verba exscripsimus. Videsis Vindiciarum nostrarum Vol. I. pag. 38. Idem de statu naturæ, quam puram dicunt, damnato quidem in Bajo, quatenus is integritatem primi hominis appellabat naturalem proprietatem: idem de virtutum officiis discernendis a fine, & nisi in Deum referantur, non bonis undequaque, tametsi non sint germina noxiæ cupiditatis, nec intrinsecus labefiant: idem de potentia ad bene ac supernaturaliter agendum proxime expedita, quam negamus adesse absque gratia per se efficaci: si potentiam proxime expeditam illam dixeris, quæ ad hoc ut prodeat in actum, nullum aliud postulat adjutorium. Qui hæc, aliaque superiori lucubratione ad trutinam revocata censet esse effugia Jansenistarum, profecto Augustinianæ Theologiæ ignorat penitus elementa. Sed age. Quinam sunt Jansenistæ illi, quibus effugia nostra arrident quamplurimum? Eorum, qui Jansenistæ dicuntur, non una est classis. Quidam, qui revera Jansenistæ sunt, quinque propositiones Jansenii, 76. Baji, & 101. Quesnellii, atque iis expressam doctrinam, ab Apostolica Sede damnatam propugnant, *Formulario* subscribere nolunt, & Constitutionem *Unigenitus* parvipendunt. Nemo unus, nec adversarii nostri, in hanc Jansenistarum classem nos rejicit; siquidem cunctas illas propositiones retellimus, Apostolicæ Sedis reveremur decreta, subscribimus *Formulario*, pro *Constitutione* pugnamus. Altera est Jansenistarum classis, qui effectricem gratiam in victrici delectatione constituunt, deliberatas actiones in Deum referendas esse docent, æquilibrium ad Pelagianismum amandant, ad obtinendam justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ initialem amorem requirunt, & negant universis & singulis hominibus adesse auxilia sufficientia: sed quoniam Molinistæ iis assertionibus tradendo contrarias, gloriantur sententias suas in confutatione Quesnellianæ fusius confirmatas, & qui olim Semipelagianismi insimulabantur, nunc Jansenismi Orthodoxos incusant; idcirco sunt, qui ne veræ doctrinæ illatum præjudicium ab iis audacter, ut fieri solet, affirmetur, præpostero zelo pro doctrina agonizant, abnuentes subscribere *Formulario*, & *Constitutionem* excipere. Atque in hac classe permulti sunt Appellantium, quorum pervicaciam ortam ex Molinistarum insimulationibus certa res est, experimento, & subjiciendis adnotationibus comprobata. In his vero, qui Jansenistæ dicuntur, distinguamus oportet dogmata a contemptu Pontificiorum decretorum; nam dogmata, quorum aliqua superius recensita non inficiabor nobis esse communia, soli Medistæ vociferantur esse proscripta, contemptum vero, quod Sedis Apostolicæ flocci pendunt statuta, nos ipsi reprehendimus & damnamus; jactantibus autem se consentire nobiscum idem respondendum esse crediderim, quod Senonensis iste Præsul rescripsit Antissiodorensi demonstranti suam cum Archiepiscopo Turonensi circa dogma concordiam, si nempe idem sentiunt eccur pergunt Gallias turbare & bellum commovere adversus *Constitutionem*? Postrema denique est classis eorum, qui sibimet certo suadentes ab Apostolica Sede nullam contra Catholicorum Scholas prolatam esse censuram, aut nostram, et Thomisticam propugnant defensantque sententiam, omni exhibita obedientia Apostolicis definitionibus: & nihilominus a Medistis tanquam Janseniani traducuntur: in qua classe Cardinalis Norisius, Cardinalis de Laurea, Cardinalis Bona, prælaudatus Turonensis Archiepiscopus, atque, ut ex fide dignissimo accepimus testimonio, omnes Thomistæ, omnes Carmelitæ, omnes PP. Congregationis Oratorii, omnes Monachi S. Mauri, ac Fulienses, omnes demum qui oppugnant placita Moliniana, ab adversariis comprehenduntur, & inique connumerantur. In hac autem classe quisquis recensetur, id honori ducere debet, non dedecori; quum idem prorsus sit nominari Jansenistam, ac Neotericorum respuere commenta, & laxitates refellere Probabilistarum. Quæ cum ita sint, dictitanti nostri & Jansenianorum eadem esse suffragia, respondemus discriminari nos a priori Janseniana Classe, dum theses omnes damnatas ab Ecclesia pariter damnamus; segregari a classe altera, dum cunctas Romanorum Pontificum amplectimur definitiones;

in tertia autem classe locari haud invito patimur animo, sapimus lubenter, & audimus gratanter.

Fatetur tertio paragrapho Archiepiscopus Senonensis magno nos zelo excitatos videri pro Constitutione *Unigenitus*, sed aut nos ignorantes damnata dogmata adoptasse, & Jansenianum systema paullulum captiosis responsionibus obvelantes ad errores chimericos Sanctæ Sedis detorsisse Censuras.

Etsi vero hic satisfactum est satis superque; petimus tamen, si ignorantes in Jansenismum sumus prolapsi, cur nos ubique redarguit fraudulentiæ atque temeritatis? Quid cum ignorantia calliditas, & cum cæcitate captiones? At sensum legitimum decretorum, & censurarum Apostolicæ Sedis num soli percipiunt Medistæ? Num illum ignorant degentes Romæ Theologi? Num summi viri inter sacrarum Congregationum Consultores adscripti, qui scripta nostra probarunt? num exornati ob sapientiæ celebritatem purpura Vaticana? num ii, qui impactas nobis criminationes jubente sapientissimo Pontifice expenderunt, & æqua lance librarunt?

Subjicit numero IV. Senonensis Antistes, frequenti experientia, & diuturna disputatione se deprehendisse in Novatorum libris easdem artes, eademque perfugia, quæ in Scriptis reperiuntur a nobis editis. *Novatores* vocat *Appellantes*, quorum unum postea nominatim carpit, Antissiodorensem nuper vita functum Episcopum. Oportet autem, ut primum declaret, quænam in Appellantibus doctrina fuerit proscripta. Fortassis enim plura docent, quæ non fuerunt damnata. Revera a pluribus præpostero judicio cum damnatis ab Apostolica Sede erroribus confundi sententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur, declaravit an. 1718. in Bulla *Pastoralis* Clemens XI. Quare necessum est, ut quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur, ac defenduntur, a damnatis erroribus secernantur. Nostrum vero de Gratia systema, & quæ de Statu *puræ* naturæ, de amore Dei super omnia, atque de relatione Operum in Deum, prout a nobis traduntur, nunquam ab Ecclesia proscripta fuere, ac nuperrime Viennæ, Romæ, Mediolani, Florentiæ, superiorum assensu, publicis thesibus, librisque, ab iis etiam qui Monasticam, & Clericorum Regularium S. Pauli sequuntur militiam, sunt propugnata. In Episcopo itaque Antissiodorensi, ceterisque Appellantium, forsitan non quælibet doctrina est reprobanda; cum tamen judicio nostro reprobandum sit quod sint *Appellantes*. Enimvero Turonensis Episcopus acceptator Constitutionis, sed assertor & vindex ejusdem doctrinæ, ut demonstratum est primo capite, ab eodem Languetio in exemplum imitationis proponitur Episcopo prælaudato Antissiodori. Ipse ergo Languetius doctrinam Appellantium ab Appellandi pervicacia, sive a non acceptatione *Constitutionis*, distinguendam esse fatetur. Veruntamen de Appellantium, aut omnium, aut aliquorum doctrina, quantum spectat ad ea, quæ nobis objiciuntur, nostrum non est proferre judicium. Ipsi viderint, ad quos attinet. Nostram tantummodo vindicamus, sed *Constitutione* recepta.

In iis, quæ in priori Languetii Epistola sequentibus leguntur paragraphis, non immorabor. Suam enim in Jansenianos insectando commendat sollicitudinem, quæ ampliores promereretur laudes, si accuratius damnatos errores a Scholarum placitis separasset; si in sententia perstitisset, quam cum Centum Episcopis comprobaverat, & nisi Augustinensium Theologorum accusatione ansam præbuisset adversariis. Deinde Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis agnoscit Auctoritatem, eique Judicium subjicit a se latum, Augustini ad S. Innocentium I. scribentis producta sententia. Factum id optime, & digna Episcopali charactere prudentia. Nos etiam, atque, ut decet in loco constitutos humiliori, majorem Romano Pontifici exhibemus honorem, majorem profitemur obedientiam. Quantum sit Apostolicæ Sedis culmen, quanta majestas, quanta auctoritas irritatæque judicii, didicimus ex Evangelio cap. 16. Matthæi, ex Irenæo libro III. adv. Hæreses, Tertulliano de Præscriptionibus, Cypriano epistola 55. Optato Milevitano libro 2. contra Parmenianum, Hieronymo epistola ad Damasum & libro I. contra Jovinianum, &, ne Patrum universorum commemorem traditionem, S. P. Augustino Serm. de Verbis Apostoli, aliisque in locis compluribus. Eapropter ubi primum in nos jactatæ fuere Jansenianí erroris calumniæ, semel, iterumque, ac tertio ego ad Pedes Beatissimi Pontificis BENEDICTI XIV. provolutus, meam illi sententiam verbis scriptisque comprobavi; oravi ego ipse, ut si falsa foret, illam proscriberet: testatus sum, testorque iterum, eadem reverentia omnem ejus definitionem, exhortationemque me fore prosecuturum: meas non exornavi Vindicias, nisi postquam libri a me in lucem emissi fuerunt ad rigidissimum examen plurium Theologorum revocati. Silui, quandiu ipse silendum esse putavit: scripsi, quando ut scriberem monuit: si aliquorum laudavi Censuras, id feci benignissimo ejus nutu, neque enim mihi fas erat arcana prodere, nec mihi erat hæc dignoscendi facultas: Si Censuras reliquas protulerem in lucem, suæ insimulatores nostros puderet audaciæ. Unum dicam, nec Pontificem Maximum quidquam prætermisisse, ut doctrinæ nostræ exploraretur indemnitas, neque hujus desiderari posse lucidiora testimonia. Sapientissimus Pontifex vivit adhuc, vivatque, oro, diutius; vivunt Purpuratorum Patrum nonnulli: vivunt Censores nostri Theologi. Nemo erit adeo impudens, & insanus, ut hisce viventibus me velle, aut posse mentiri arbitretur. Sed quam responsionem accepit a BENEDICTO XIV. prælaudatæ, aut sequentis Epistolæ, Archiepiscopus Senonensis? Cur proprias litteras livoris & injuriarum plenas producit, non Apostolicas plenas caritatis, & veritatis? Producantur, quæso, illæ: iisque, sive doctrinam adprobent nostram, sive proscribant, me quamlibenter subscripturum esse jurejurando polliceor, ac repetiturum verba sanctissimi Protoparentis in Sermone paullo supra citato, ab Apostolica Sede *rescripta venerunt*, *caussa finita est*.

At quoniam judicium Summi Pontificis postulanti responsum non statim allatum est, Præsul Senonensis Epistolam addidit alteram, de qua dicturus sum modo. In ea queritur primum, crescente scandalo, remedium non adhiberi opportunum librorum nostrorum condemnatione, repetito Canone, quem in nos urgebat Viennensis Archiepiscopus de Saleon, *Error, cui non resistitur, approbatur; & veritas, quæ minime defenditur, opprimitur*. Deinde quodnam sit hujusmodi scandalum exponit, in eo scilicet situm, quod Appellantes idem nobiscum sentire apertissime profiteantur. Ad quod commonstrandum laudat Epistolam Antissiodorensis Episcopi, Appellantium unius, de scriptis nostris cum laude loquentis. Profert deinceps *Ephemeridum* Ecclesiasticarum auctoris, quem pluribus argumentis Jansenianum esse demonstrat, apertissima testimonia, quibus se amplecti doctrinam nostram semel iterumque pronuntiat. Atque hinc putat evidenti consecutione inferri, libros nostros prohibendos esse, quoniam eamdem, ac Appellantium, sententiam propugnant. Ad hæc affirmat se *Thomistis potius, quam Molinistis* adhærere, ideoque alienum esse a quorumdam criminatione, qui Censores nostros, tanquam Molinæ addictos, & Thomisticæ Scholæ infensos, existimant non esse audiendos. Ait Pontificis Maximi *silentium*, *quem sibi arrogant*, Appellantibus *præparasse triumphum*. Conqueritur libros, *quorum Ecclesia non indigebat*, eodem Pontifice *silente*, *& quasi protegente*, fuisse divulgatos. Asserit nostri Instituti Fratres per multas Academias atque Universitates dispersos *impune* Theologiam nostram *docere*, *& quo magis patet incendium perversæ doctrinæ, eo citius adhibendum esse remedium*. Concludit prolaturum se *ante Tribunal Christi testimonium contra illos, qui Sanctitatem Suam avertunt ab aperta pernicie damnanda, quique exitiale silentium, & funestam fidei prudentiam suggerere non verentur, dum interea falsa doctrina ut cancer serpit, & ita prævalere videtur, ut Janseniani triumphent, & Sanctam Sedem sibi favere impie glorientur*. Mihi itaque danda est opera, ut levioribus discussis, de jactata doctrinæ nostræ cum doctrina Appellantium affinitate pertractetur.

Unde origo, inde scandali repetendum est incrementum, ex quo nimirum quidam cum damnatis erroribus confundant sententias Catholicorum; ut præcitata Constitutione *Pastoralis* aiebat *Clemens XI.* Quod nonnulli faciunt excæcati malitia, ac tenebras magis diligentes, quam lucem, ut inani hoc prætextu censuras eludere queant Apostolicas: nonnulli vero aut Scholæ præjudiciis abrepti, aut Theologicarum quæstionum destituti cognitione, aut nimio zelo quidquid ab adversariis traditur, falsum, fraude, & malitia traditum arbitrantes. Atqui ad hoc scandalum eliminandum exstirpandumque necessum est, ut sepositis calumniis, ineptisque censuris, Christiana caritate nullatenus læsa, inter Catholicæ Ecclesiæ filios pacem fovere, & communire curemus, atque conjunctis diversarum licet Scholarum studiis, firmius sit adversus errorum insidias Catholicæ veritatis præsidium. Quare dum violata caritate altercamur, & invicem damnatos errores opponimus, (quod tamen nos inviti duntaxat, coacti, atque ad iniquas repellendas criminationes fecisse, si fecimus tamen, testis est orbis litterarius universus) hoc est scandalum, non Appellantibus tantum, sed hæreticis omnibus, immo & Catholicis imprudenter exhibitum. Ea autem ratione, quæ nobis justæ defensionis jura præscribit, illius scandali a nobis amovenda esse patet cum originem, tum incrementa. Videant modo, num idem scandalum avertant, vel adaugeant, qui nos tot judiciis, & Censorum discussionibus purgatos pergunt pertinacissima criminatione infectari. Profecto Canon ille, *Error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, quæ minime defenditur, opprimitur*, caussæ nostræ congruenter aptatur; ita enim resistendum est errori ab Apostolica Sede proscripto, ut non opprimatur veritas Augustinianæ de Gratia doctrinæ. Pro hac enim Cælestinus I. Romanus Pontifex ea scripsit verba ad Venerium, & ceteros Galliarum Episcopos, contra Semipelagianos, eadem quæ nobis objiciuntur, opponentes Gloriosissimo Gratiæ Vindici Augustino, a quo doceri autumabant Deum nolle hominum singulorum salutem, Christum non esse mortuum pro omnibus, periisse peccato Adæ liberum arbitrium, & cetera his similia, quæ S. Prosper appellat *prodigiosa mendacia*, Vide Gratianum dist. 83. n. 3. Epistolam

S. Cæ-

S. Cælestini, & Opuscula Prosperi in Appendice Tomi X. Operum S. Patris Augustini. Quamobrem potiori jure a nobis, quam ab adversariis nostris repetenda sunt, quæ scripsit beatissimus Cælestinus, & quæ addidit Prosper *ad objecta calumniantium Gallorum*. Advertendum est prætarea S. Cælestini Epistolam, qua perstringebat Semipelagianorum in Augustino impugnando licentiam, a Vincentio Lirinensi, viro quidem Sanctissimo, sed Semipelagianis multorum sententiis adhærente, ita fuisse explicatam, ut idem Cælestinus non commendaret Augustini doctrinam in posterioribus libris contra Pelagianos; sed veterem tantum ab eo reprobatam, Prosperum & Hilarium Augustini discipulos tanquam Criminatores traducendo. Id asserit, demonstratque Norisius libro 2. Historiæ Pelagianæ cap. 21. Quapropter Cælestini Scripta, contra S. Patris Augustini discipulos retorquere, moris est ab exordio Semipelagianæ Factionis deducti.

Arbitratur vero Senonensis Archiepiscopus invictissimum esse justæ accusationis suæ argumentum consensionem doctrinæ nostræ cum doctrina Appellantium; quam consensionem nititur ostendere ex Epistolis Episcopi Antissiodorensis, & auctoris Diarii Ecclesiasticarum Ephemeridum, cui *Garula* nomen adtribuit. Nolo de Episcopo Antissiodorensi eadem repetendo lectori molestus esse. Si enim ille *Constitutionem*, ut æquum est, recepisset, quamquam in doctrina idem sentiret cum Archiepiscopo Turonensi, cessassent Languetii adversus eum querimoniæ. Opus ne est, ut centenis vicibus id repetamus? Nos *Constitutionem* extensis ulnis excipimus, flexo poplite exosculamur, pro virili nostra parte defendimus. Si ergo nostram cum doctrina Turonensis Episcopi aliquis compararet; hæc comparatio expendenda foret, atque diliganter, quemadmodum de nostra factum est, pensitanda. Si omnimoda esset inter nos cohærentia, eamdem pariter sententiam teneremur subire; uno quippe absoluto, damnato altero, non cessarent, sed persisterent Appellantium dicteria. Non ergo nos Adversarii æquiparent Episcopo Appellanti, sed Archiepiscopo *Constitutionem* excipienti, doctrinæ Capita Apostolicæ Sedi relinquentes conferenda, dijudicanda, probanda.

Garula (utamur & nos hoc eleganti vocabulo) auctorem nunc audiamus. „ Or si (inquit in *Additione* anni „ 1750.) au jugement d'un Pape si remply de la Scien„ ce Ecclésiastique les sentimens du Cardinal Noris, & „ par consequent ceux des PP. Bellelli & Berti, sont „ Catholiques; comment les sentimant des Appellans „ pourroient ils ne l'être pas? puisque nous protestons (hinc incipit exscribere Archiepiscopus Senonensis verba hujus Appellantis, omissa nostra cum Norisio concordia) „ à la „ face du ciel & de la terre, sans craindre d'être démen„ tis par aucun de ceux qui adhèrent à l'Appel, que sur „ l'article de deux amours, sur l'obligation de faire tous „ nos actions par un motif de charité, sur la nécessité de „ la grace, sur l'œuvres des Infidéles, sur la foi consi„ dérée comme premiere grace, sur l'insuffisance de la „ crainte servile, sur l'impossibilité de l'état de pure na„ ture, sur l'essence & l'efficacité de la grace, sur la „ liberté requise pour la merite & le démerite, sur la „ redemption des hommes par la morte de J. C. en un „ mot, sur tous les points qui sont accusés d'erreur par „ M. de Saléon, & justifiés par le P. Berti, nous n' „ avons d'autre doctrine que celle dont ces Religieux „ vient de prendre la défense au nom de tout l'Ordre des „ Augustins. Son triomphe est le notre, des que, de l' „ aveu de M. de Saléon, notre doctrine, ne differe pas „ de la sienne. „ Hæc in præcitata *Additione* pag. 14. Plura ibidem, & in *Additione* altera anni 1753. his consimilia leguntur. Atque eadem, ut suadet imperitia, non posse a nobis evitari Jansenismi notam exscribit Scriptor quoque Historiæ Litterariæ Italicæ; num recte, humanissime Lector, attende.

Principio antequam conscripta a nobis Theologia ederetur in lucem, asserentibus Appellantibus, se non discedere a doctrina SS. Augustini, & Thomæ, Languet tunc Episcopus Suessionensis, in Instructione Pastorali an. 1718. num. 65. respondit: *Verumenimvero putatis ne hæreticos illos non sæpe ad se purgandos ursisse prætensam illam conformitatem suorum principiorum cum textibus Sanctorum Patrum, & maxime S. Augustini? Tantum opus est conjicere oculos in ipsum Jansenii librum, in omnia scripta quæ in ejus defensionem prodierunt, in tempore, quo de ejus condemnatione agebatur; omnia tum nomine S. Augustini personabant, buccis plenis clamitabatur quod ipsius doctrina peteretur, quod esset larvati Pelagiani sub Molinistarum nomine, qui eversa Jesu Christi gratia, ipsiusque Propugnatore S. Augustino, erroneum suum systema invehere volebant. Diurnale Domini de Sancto Amore, famosi quinque Propositionum defensoris, fidem facit eum tunc fuisse sermonem. Querela eadem sonant in ore defensorum Baji, sonant in ore Lutheri, Calvini, aliorumque hæreticorum. Synodus Dordracensis, ut refert Jurieu, aliud nihil intendit, quam partium suarum sectatoribus injicere necessitatem sustinendi methodum S. Augustini ad sistendum Pelagianismi torrentem universum breve Belgium inundaturum. Sic loquuntur omnes hæretici: hoc est speciosum velum, quo suos involvunt errores. Verum Ecclesia vanas istas declamationes sprevit: quod aliquando fecit, etiamnum facit: perperam allegabitis Sanctorum Patrum auctoritatem, prout hæretici eam allegarunt. Sicut Ecclesia eorum sermonem contempsit, ita nec vestri exaudietur. Non modo novissimi auctores per Ecclesiam censurati sanctum suum Patrum textibus tutati sunt; quotquot eos præcesserant, modo eodem locuti fuerant: & hoc asseverari potest, nullum unquam extitisse hæreticum, qui errores suos vel Scriptura, vel Patrum textibus purgare non prætenderit.* Quod ubi Languetius Appellantes alloquens demonstravit, per varias Pauli Samosateni, Macedonii, Arii, Nestorii, Eutychetis, aliorumque hæreticorum classes discurrendo ita prosequitur: *Amat arrige ad mira hæc Tertulliani verba*. Nec periclitor dicere, ipsas quoque Scripturas sic esse ex voluntate Dei dispositas, ut hæreticis materiam subministrarent, cum legam, Oportet hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possunt. *Idem est de traditione, & ut sententiæ Tertulliani insistam, non minorem hæresibus materiam illa suppeditavit, quam ipsamet Scriptura. Ast Ecclesia de omnibus istis subtilitatibus sancta decisionum suarum auctoritate triumphat.* Addit quoque Languetius exemplum Facundi Hermianiensis, qui in ipsillum Opus *pro defensione trium Capitulorum* compegit textus S. Athanasii, Eustathii Antiocheni, Amphilochii, Sanctorumque Gregorii, Chrysostomi, & Cyrilli, ut eos cum textibus a Concilio Constantinopolitano damnatis conferret. Profecto nos non eo devenimus arrogantiæ, non adeo scriptorum nostrorum inflati sumus æstimatione, ut hæc vel Augustini, vel aliorum Patrum, multo minus divinarum Scripturarum auctoritati audeamus comparare. Absit a nobis, minimis & pusillis, tanta præsumptio. Hoc unum reponimus: Cur miratur Præsul Gallicanus, abuti illos parva lucubrationum nostrarum auctoritate, quum abuti summa Patrum, & infragabili & divina Canonicorum librorum ipsemet affirmavit? si eo Judice, inepte ratiocinatur qui ait, Testantur Appellantes se per omnia sequi Augustinum, jactant hæretici Scripturis Sanctis dogmata sua cohærere; igitur & Augustinus est proscribendus, & hæreses Scripturis Canonicis comprobantur. Quomodo, obsecro, invictum & peremptorium censendum est argumentum istud, quo Senonensis Præsul nimium sibi plaudit, Gloriantur Janseniani amplecti se Augustinensium Theologorum doctrinam, ideoque istorum, illorumque una revere, eademque doctrina est?

Secundo autem tanta in nos Senonensis Præsul commovetur, ac perturbatur indignatione, ut non videat ejusdem momentis, quibus evincit Scriptorem *Garula* esse Jansenistam, nos ab omni Jansenismi suspicione purgari. Jansenistam esse inquit Scriptorem illum, primo *quia est ridiculorum Diaconi Paris miraculorum, & infamium convulsionum impudens defensor*. Secundo *quia sese Baji, Jansenii, & Quesnellii sectatorem sine fronte audet profiteri*. Tertio *quia Bajum ut doctorem venerandum encomiis ornat*. Quarto *quia Archiepiscopo Viennensi, quasi erranti, immo & sensui communi deroganti exprobrat quod S. Pii V. Bullam contra Bajum asseruerit ab universa Ecclesia fuisse probatam*. Quinto *quia inquit, Ecclesia de Jansenii facto non pronuntiavit, & Ecclesia in his factis judicandis errare potest*. Sexto *quia cum aperte Bulla* Vineam Domini Sabaoth, *contemptu pronunciat Ecclesiam in talibus judiciis obsequioso silentio esse contentam, & ita indubitanter statutum per pacem a Clemente IX. pristino seculo initam*. Septimo *quia Constitutionem* Unigenitus *omnibus improperiis prosequitur, perniciosam nominat; nec dissimulari potest, inquit, quin præcipuas veritates circa doctrinam fidei, & morum disciplinam vulneribus impetat. Huic novissi auctoritatis phantasma permittit, additque nihil magis chimericum, quam illa, quæ ei attribuitur, universæ Ecclesiæ acceptatio & obedientia. Porro hæc blasphemias his verbis concludere non veretur:* „ Sanctæ veritates, pro quibus pugnamus & „ patimur, per Apologiam P. Berti triumphant. „ Hæc in Epistola II. ad Benedictum XIV. quam nunc expendimus.

Agedum, cerne harum blasphemiarum ex libris nostris triumphos. I. Miraculorum Paris, & convulsionum nullibi meminimus. Generaliter vero de miraculis egimus lib. 2. Theol. discipl. cap. 20. regulas dignoscendi vera a falsis miraculis tradentes: ac iisdem regulis facillimum cuique erit pseudomiracula Paris discutere & refutare. II. In libro 17. cap. 1. Baji, Jansenii, & Quesnellii damnatas propositiones refello, ac toto illo libro in eodem argumento persistens pro Apostolicis decem Constitutionibus. III. Capite 2. ejusdem libri demonstro Bullas Romanorum Pontificum adversus Bajum temere, audacter, & inverecunde dici a nonnullis suppositititas, & Bullam S. Pii V. vindicare data opera adnitor. IV. In Baji Apologistas eodem capite stylum converto, invicte demonstrans nefas esse damnationi articulorum ejus obsistere. V. Omnes Jansenii propositiones exagito, refello, & recte ab Ecclesia damnatas cap. 3. & 4. demonstro. VI. Pro firmissimo Judicio Romani Pontificis *circa Facta dogmatica* instituo capite 5. prolixam dissertationem. VII. *Obsequiosum*, ut vocant, *silentium* damno in capite 6. demonstrans

nulli

nulli fas esse uti simulatione, vel restrictione aliqua in subscriptione *Formularii*, Bulla quoque *Vineam Domini* laudata. Denique tota illa dissertatione a Jansenianorum cavillatis, & oppositionibus Constitutionem *Unigenitus* ut vindicem, adlaboro. En characteres Catholicæ doctrinæ directe oppositi characteribus Jansenismi productis ab Archiepiscopo Senonensi. Quisquis oculos duntaxat conjecerit in prælaudatum librum 17. Theolog. disc. id aperte, evidenterque cognoscet; & quidem hoc eodem servato ordine, quo utitur Archiepiscopus. Æquum igitur erat, ut is potius auctori *Gazulæ* responderet: Quomodo dogmata, pro quibus pugnas, & pateris, per Apologiam P. Berti triumphant? Fovet ne is Jansenianum systema, partesque Appellantium, miraculorum Paris adprobatione? Minime. Profitetur ne sine fronte Baji, Jansenii, & Quesnelli sectatorem se esse? Minime. Cumulat ne Bajum tanquam venerandum Ecclesiæ doctorem laudibus & encomiis? Minime. Rejicit ne Bullam S. Pii V.? Impugnat ne Constitutionem *Unigenitus*? Docet ne Ecclesiam, Romanumque Pontificem in *Factis dogmaticis* aberrare? Probat ne *absequiosum silentium*? Minime. Minime, inquam. His assertionibus tuis Augustinianus Theologus evidentissime adversatur. Non ergo per ipsum triumphant, sed evertuntur, & profligantur. Hoc erat ingenuo viro respondendum, si nostram cum assertionibus Appellantium contulisset doctrinam. Interim videat, nullum ex characteribus Jansenismi a se paullo superius allatis posse nobis aptari.

Tertio Auctor *Ephemeridum* seu *Gazulæ*, non solum gloriatur a se doctrinam nostram propugnari, sed etiam doctrinam Cardinalis Norisii, ut liquet ex priori *Addit.* pag. 14. cujus verba protulimus supra, necnon ex *Appendice* altere anni 1753. pag. 27. ubi ait fieri nequaquam posse, ut inducatur ad proscribendam sententiam, & veritates illas „ ausquelles, inquit, nous faisons gloire d'être „ attachés, & que nous soutenons non seulement avec ces „ deux Religieux d'Italie, mais encore avec tout l'Or„ dre des Augustins, avec la sçavante Faculté de Louvain, „ avec le celébre Ecole de S. Thomas, avec ce qu'il y „ a de plus distingué dans l'Episcopat & parmi les Theo„ logiens. „ Si ergo nos cum Jansenistis simus proscribendi, propterea quod affirmat id genus hominum se habere nobiscum doctrinæ communionem; erit proculdubio in Jansenistarum classem cum universo Augustiniano Ordine conjicienda sacra Facultas Lovaniensis, celeberrima Schola Thomistica, cœtusque Episcoporum, Theologorumque nobilior, quum de hisce singulis sit eadem, ac de nobis, auctoris hujus jactatio.

Quarto idem *Gazulæ* auctor me sæpenumero redarguit, quoniam Quesnellio chimericos adscribam errores; cumque Archiepiscopos Viennensem de Saleon, & Senonensem Languet undique exagitet, ac pro me pugnam adoriri videatur; his nihilominus Archiepiscopis assentitur affirmantibus nullum inter me, & Quesnellum, quoad doctrinam inveniri discrimen; ut inde inferat CI. propositiones immerito fuisse damnatas, abjiciendam esse Constitutionem, & Appellantium caussam ipsomet laudatorum duorum Præsulum judicio fulciri. Ita quantum attinet ad doctrinam me Archiepiscopis, quantum vero ad sinceritatem Archiepiscopos mihi præfert, nunc in utrosque urbanus, nunc asperrimus. Gerit sese ad eumdem modum auctor Opusculi inscripti „ Essai sur la verité & la sincerité „ typis cusi an. 1754. prius doctrinam meam propugnans, deinde me tanquam minus sincerum redarguens, quod amplectar Constitutionem *Unigenitus*. Invehitur autem eadem reprehensione in Danielem Concinam Virum Clar. nuperrime vita functum, & acerbiori quoque stylo in Archiepiscopum de Rastignac, qui doctrinæ addictus eidem, *Constitutionem* excepit, & veritati, non sinceritati litavit. Verum si redarguentibus istis sinceritate caremus; longe plurium, & graviorum judicio, sinceritatem, quæ a veritate nequit esse divulsa, religiose colimus & custodimus. Ipse enim, ipse auctor *Gazulæ* in *Additamento* anni 1750. pag. 54. testatur nos de articulis Baji sensisse juxta Sanctissimi Pontificis Pii V. Bullam, eorumque doctorum, qui ad illam edendam Pontificem Maximum impulerunt, interpretamenta & declarationes; & consequenter ad conciliandam cum eadem Bulla doctrinam S. Augustini, tribuisse prænarratis articulis sensus erroneos, absurdos hæreticosque; Archiepiscopum autem Viennensem majori æquitate de Bajanis articulis ex Baji libris & Apologia judicasse, ut inde nostram cum ipso Bajo evinceret consensionem. „ Le „ Pere Berti (inquit) juge de Bajus non par les Ecrits „ de ce docteur, ni par les declarations qu'il a faites de „ ses sentimens, mais par l'idée qu'on en a donnée à Pie „ V. & qui l'a determiné à censurer des propositions ex„ traites de ses Livres. Le desir de concilier la Bulle de „ ce Pape avec la doctrine de S. Augustin, porte ce Re„ ligieux, comme il a porté avant lui beaucoup d'autres „ Théologiens, á attribuer à Bajus de sentimens absur„ des, erronés & même heretiques, sans examiner, com„ me la charité & la justice l'exigeoient, s'il est vrai que „ ce Docteur respectable par sa pieté, son humilité & „ sa candeur, ait eu ces mauvais sens. M. de Saleon au „ contraire, par une conduite qui paroît plus équitable, mais „ dont les suites sont infiniment pernicieuses, ne veut juger „ de sentimens de Bajus que par ses propres Ouvrages & par „ son Apologie: le fruit de cet examen est de le convain„ cre que ce Théologien n'a pas enseigné les erreurs qu' „ on a coutume de lui imputer, en consequence il s'ap„ plique à l'en justifier. „ Si ergo Scriptoris hujus accipiendum est testimonium; nos de Baji articulis judicamus, quemadmodum judicavit S. Pius V. & quemadmodum judicarunt Romani Theologi, cunctique Catholici viri, qui primum eosdem proscripserunt articulos; Doctores nempe Universitatis Parisiensis, qui illos anno 1560. damnarunt, cæterique auctores Sanctissimo Romanæ Ecclesiæ Pastori Pio V. promulgandæ anno 1567. Bullæ *Ex omnibus afflictionibus*, Gregorius XIII. Urbanus VIII. & Innocentius X. qui S. Pii Bullam confirmarunt, dederuntque operam ut reciperetur in Belgio; ii demum omnes, qui eamdem Bullam, aliasque in ejus confirmationem editas defensitant. Atque ii omnes æque, ac nos, iniquæ subjiciuntur accusationi, quod damnatis articulis sensus tribuamus exoticos, erroneos, hæreticos: Archiepiscopus autem Viennensis verum eorumdem articulorum assecutus est sensum, hunc ex Baji Operibus ejusque explicatus Apologia; atque cum sensus ille sit oppositus sensui a Pio V. a Parisiensibus, a Theologis quamplurimis reprobato, ideoque catholicus, idem Archiepiscopus catholicum hunc sensum insectando, dum pugnare videtur pro Bulla Pii V., & Bajanistas revincere, pernicioso certamine, & eventu prorsus contrario Bajum justificat, oppugnatque latas adversus illum Apostolicas Constitutiones. Hæc est injuriosa Sedi Apostolicæ Appellantium ratiocinatio suapte natura fluens ex Censuris Archiepiscopi a damnato sensu articulorum Michaelis Baji sensum Catholicorum Scriptorum non discernentis; si Auctoris *Ephemeridum* idoneum excipiendumque sit testimonium. Si vero rejiciendum est, ut ex iisdem contumeliis in S. Pium V. aliosque Pontifices, necnon in Theologos Orthodoxos liquet rejici oportere: quare in nos testimonium illud producitas? quare Archiepiscopus Languet eodem testimonio, tanquam authenticis tabulis, nos damnandos esse pronuntiat? Actionem testium excludimus, tabulas refutamus.

Idem, quod de Bulla S. Pii V. adversus Bajum, de Constitutione *Unigenitus* contra Qesnellium est asserendum. Etenim nos pro utraque pugnantes in propositionibus Quesnellianis proscriptum sensum diximus, quem proscriptum fuisse tradiderant anno 1720. centum Episcopi Galliarum. Hi, si habenda est fides auctori *Gazulæ*, ante nos adtribuerunt Quesnello impias hæreticasque sententias, quas ille numquam propugnavit, semperque fuit execratus: atque Archiepiscopus Viennensis id de Quesnello asserens, incaute demonstrat fuisse illum immerito insciénterque proscriptum. „ Car telles sont les erreurs (legitur in *Gazula* „ pag. 20.) sur les quelles le P. Berti, a l'exemple des „ Evêques de France dans leurs Explications, fait tom„ ber la censure de Clément XI. Mais l'Archevêque de „ Vienne fait voir que personne dans l'Eglise ne soutient „ ces empietés, & que le P. Quesnel en particulier les „ a toujours detestées. „ Nos itaque, si hujus Scriptoris aptum sit testimonium, eodem sensu proscriptas diximus theses Quesnellianas, quo sensu proscriptas affirmarunt centum Galliarum Episcopi; atque nos cum illis erravimus. Viennensis autem Antistes Quesnellum a pravo illo sensu alienum fuisse fatetur. Nobiscum ergo centum ipsos Gallicanos Præsules calumniis onerat, & Quesnellum imprudenter absolvit, subversa, pro qua certat, *Constitutione*. Hæc ex ratiocinatione illius Appellantis, Apostolicæ Sedi, & centum Episcopis contumeliosa, inferuntur. At inepta ea est, inquis, ac tenuiter deducta. Ita quidem. Sed cur hujus hominis contra me producitur testimonium, ne producitur ab Episcopo, qui fuit unus ex centum illis ab auctore *Gazulæ* contumelia conviciisque nobiscum affectis?

Quinto, ut ad ejusdem auctoris doctrinam, qua nobiscum se consentire gloriatur, mea revertatur oratio, necessum est animadvertere, in qua Jansenistarum locandus sit classe: siquidem, ut prænotavimus, sunt in Galliis permulti, qui pro vera Augustini doctrina pugnant, sed in eo decipiuntur & errant, quod *Constitutioni* reluctantur, quoniam ista doctrinam illam impeti & reprobari quidam, haud recte consulentes Ecclesiæ, vociferantur. Sane quod ait se nobiscum sentire circa relationem actionum humanarum in Deum, non est culpandum; quum id teneant bene multi, istorumque sententia nequeat *absque nota temeritatis* rejici tamquam dogma Jansenianum, centum Episcopis id contestantibus. Propugnantes systema duarum delectationum, & in delectatione victrici statuentes gratiæ efficacitatem, dummodo ab iis asserant libertas indifferentiæ, a nota Jansenismi immunes esse, arbitror me demonstrasse. Timorem autem servilem, omni actu amoris Dei *propter se* exspoliatum non sufficere in Sacramento Pœnitentiæ ad obtinendam justificationis gratiam, & Theologi orthodoxi tradunt, & nefas est horum sententiam alicujus Theologicæ censuræ, aut contu-

metiæ

meliæ nota taxare (a) decreto Alexandri VII. a Benedicto XIV. comprobato, in libro de Synodo. Doctrina itaque Auctoris, de quo loquimur, non est, ut Languetius censet, omni ex parte Janseniana, ec, semota in Ecclesiæ definitiones irreverentia, studioque nimio in Auctores damnatarum propositionum, nescio an sit ubique falsa, & erronea, idque declarandum relinquo Ecclesiæ, Romanoque Pontifici.

Infertur ex iis augeri in Galliis scandalum, & dissensiones, propterea quod nonnulli sententias Catholicorum perperam cum damnatis confundunt erroribus, prout sapientissime præmonuit Beatissimus Pontifex Clemens XI. Revera cur Appellantes clamitant, proscriptas fuisse in Bulla *Unigenitus* veritates orthodoxas? En ratio ab illis producta: Fratres, inquiunt, Bellelli & Berti idem docuerunt, ac Bajus, Jansenius, & Quesnellus. Hoc Archiepiscopi Viennensis & Senonensis demonstrarunt. Atqui doctrina Fratrum Bellelli & Berti Catholica est, & a Romanis Censoribus, etiam post repetitum examen adprobata, vindicata, in urbe Roma, & ubique terrarum tradita. Id nemini ignotum compertum est. Ergo judicio Archiepiscopi Viennensis & Senonensis in propositionibus Baji, Jansenii, & Quesnelli damnata est doctrina Catholica. Recipiendæ ne sunt Constitutiones doctrinam Catholicam proscribentes? Vide an hæc sit Appellantium jactantia. „ Voila donc (legitur pag. 10. *Addit.* 1.) tout le corps des Appellans, ou des prétendus Jansenistes, justifié, & déclaré catholique par un de ses plus outrés adversaires. C'est M. l'Archevêque de Vienne, c'est M. De Saléon, qui avoüe & publie que nos sentimens sur les matieres contestées sont les mêmes que ceux des PP. Bellelli & Berti. Or malgré qu'il en ait, les sentimens de ces deux Théologiens sont très-Catholiques. Il est donc vrai (& c'est M. De Saléon qui nous donne acte) que le Jansenisme, pris pour une secte de gens qui soutiennent l'erreur des V. propositions, n'est qu'un phantôme, &c. „ Similia repetit pag. 15. paragrapho „ Qu'il nous soit permis, &c. „ Similia sequenti pag. 16. parag. „ La controverse sur les sens du P. Quesnel. „ Similia pag. 29. §. „ Recevoir une Bulle, &c. „ Similia, & prolixiori jactantia in altero *Additamento* anni 1753. pag. 26. n. 5. „ Répondra-t-on que si notre doctrine, &c. „ Pari ratione in illo, quo nunc Gallia vexatur, dissidio circa denegande Sacramenta non recipientibus *Constitutionem* (quod tamen dissidium solicitudine ac sapientia Benedicti XIV. propediem componendum fore speramus) ita *Constitutioni* refractarii conclamant: Quod crimen e nobis admittitur, cujus caussa privandi sumus divinorum Sacramentorum subsidio? Crimen est ne nolle recipere Bullam, qua doctrina proscribitur Orthodoxa? At Orthodoxa est doctrina, quæ tenet in Deum actiones nostras referendas esse, prout olim centum Episcopi declararunt, ac modo annuit Antistes Carcassonensis. Ceterum in Bulla *Unigenitus* doctrinam hanc fuisse damnatam tradunt Archiepiscopi Cameracensis & Senonensis, necnon ingens Jesuitarum multitudo. Nullum itaque est crimen Bullæ, qua reprobatur Orthodoxa doctrina, contraire atque obsistere. Vide, quo pacto unus Appellantium Theologus suam tueatur pervicaciam, ut se criminis ostendat expertem. „ (b) En voici, inquit, la preuve. Que je demande à M. l'Evêque de Carcassonne, l'un d'entre vous, si la doctrine qui fait du rapport de toutes les actions à Dieu un précepte, est une doctrine saine, & irrépréhensible, ce Prelat me répondra sans hesiter; elle est saine, elle est orthodoxe. Cent Evêques l'ont dit avant moi. Que je demande à M. l'Archevêque de Cambrai, aussi l'un d'entre vous, s'il n'est pas vrai que la Bulle condamne cette doctrine que M. de Carcassonne assure être orthodoxe. M. de Cambrai me répondra avec la même assurance: rien n'est plus vrai. Si de l'aveu de M. de Cambrai la Bulle condamne une doctrine que M. de Carcassonne assure être très-saine, & très-orthodoxe, prononcez, Messeigneurs, puis-je être coupable en rejettant la Bulle qui condamne cette doctrine si saine, & si orthodoxe? „ Et paucis interjectis ita de Parisiensi Archiepiscopo ait: „ Ce Prélat sait très-bien que M. de Cambrai, M. de Sens, & tous les Jésuites de l'Univers imputent à la Bulle de condamner la doctrine qui fait du rapport de toutes nos actions à Dieu par amour une obligation indispensable. Mais loin de rompre pour cela avec M. de Cambrai, avec M. de Sens & avec la Societé, il ambitionne d'avoir pour défenseurs & M. de Cambrai, & M. de Sens, & tous les Jésuites. Donc M. l'Archevêque ne regarde pas comme un crime d'imputer à la Bulle de proscrire une Doctrine Orthodoxe. „ Tali ne audacia pollerent Appellantes, si Archiepiscopus Senonensis a judicio in nos ferendo temperasset, si a censura catholicæ doctrinæ abstinuisset, si juxta Clementis XI. præscriptionem Scholasticorum placita ab erroribus damnatis segregasset, si fassus esset ea, quæ palam, & coram Pontifice Maximo defenduntur, non esse prohibita? Nonne melius Ecclesiæ tranquillitati, & caussæ contra Appellantes agitatæ consuluisset, si illos gloriantes de sua nobiscum in doctrinis concordia, hac, aut consimili oratione interpellasset: Si cum Augustinensis Theologis de Christi gratia, & de hominis libertate sentitis, illorumque sententia libere propagatur; cur non cum illis non exhibetis Constitutionibus Apostolicæ Sedis obedientiam? cur præter rationem condemnationis, quæ nulla est, e vobis perniciosum schisma conflatur? cur fine contentioni tandem imposito, in commune veritatis præsidium animum non intenditis? Poterat hac agendi ratione discordes animos conciliare, de Sede Apostolica bene mereri, *Constitutionis* sartam tectamque reddere veritatem, compescere refractarios, suum deferre Scholis omnibus Orthodoxis honorem. Quoniam diversam iniit rationem, quid consecutus est utilitatis & gloriæ? Peperit *Constitutioni* contemptum, pervicaciores reddidit Appellantes, horum in se arma convertit, suam prodidit infirmitatem, catholicis evasit infensus, plurimorumque pacem turbavit. Ipse ergo incendium, quod omnium Catholicorum conspiratione debet extingui, etiam inter Catholicos excitando, longe lateque propagavit dissidia. Haud aliter se gerunt qui ut soli videantur sapere, alios infamant, suarumque opinionum monumenta construere nituntur in depressione aliarum. Videant modo suarum concertationum exitum, & consilia capiant saluberiora.

Reliqua percurram breviter. Nam quod inquit Senonensis Archiepiscopus in lucem Apologiam nostram prodiisse *silente, & quasi protegente Pontifice*, id innocentiæ nostræ argumentum est maximum. Neque enim ad vineæ Domini custodiam, & ad ovium Christi pascua vigilant & præsident Pastores muti: nec protegit arx veritatis & fidei portenta mendaciorum, hæresumque fallacias. Sed detur ignoranti Benedicti XIV. sapientiam, curam, providentiam, & quam adhibuit in libris nostris doctissimorum virorum subjiciendis examini, diligentiam, solicitudinem ac vigilantiam, hæc inconsiderata & minus castigata locutio. Non indigebat, ait, libris istorum Augustinensium Ecclesia. Primum non tanti nos æstimamus, ut opera nostra egere putemus Ecclesiam: ipsa tamen parvulorum quoque suorum blanditur obsequiis. Deinde nec censuris alienæ Episcopi Sedes indigebat Romana. Præterea Ecclesiæ pars est Augustiniana Familia, quæ credidit ex libris nostris consequi posse aliquod Scholarum suarum emolumentum & commodum. Insuper Ecclesiæ utilissimum esse potest, si omnes, etsi diversarum opinionum, Theologi pro fidei decretis unanimiter pugnam gerant. Ulterius quid magis exitiosum infeliciusque adversariis, quam si illi, quorum fidunt patrocinio, & fœdere gloriantur, in ipsos arma convertant? Demum Cardinalis Besutiec in ea quam sæpe laudavi librorum nostrorum *Censura* hæc tradidit scripto: „ Se ho a dire con libertà il parer mio, io sono d'opinione esser espediente alla Chiesa che sie di noi Cattolici vi sieno questi Teologi, che salva la Fede, e l'ubbidienza dovuta alla Santa Sede, e probabilmente spiegate le Constituzioni Apostoliche, seguitino in rigore, *& ad litteram* S. Agostino, non solo per così chiudere la bocca a' Calvinisti, e Giansenisti, che circa S. Agostino continuamente ci rimproverano una guerra, per così dire, Papale; ma ancora per lasciare aperto un adito più facile di riconciliarsi con la Chiesa a que' sedotti, e meno maliziosi Giansenisti, che dall'unica autorità di S. Agostino sono, come dicono, trattenuti dal riconciliarsi con la medesima. E questo adito fra gli altri esser la dottrina Agostiniana circa la dilettazione vincitrice nello spiegare l'efficacia della grazia, e dell'obbligazione di virtualmente riferire a Dio ultimo fine l'umane operazioni deliberate, lo scrive espressamente il P. Bolland nel suo Libro in lingua Francese sotto il titolo = Modo facile per conciliare gli spiriti sopra le difficoltà che riguardano la Bolla *Unigenitus* = nel tomo 1. pag. 135. e nel tomo 2. p. 2. pag. 596. nel §. *Il y a deux choses.*

Num Molinistæ, tamquam Jansenii asseclas, Thomistas & Augustinenses traducant, ostendunt quæ produximus in Præfatione Vindiciarum pag. xxi. & seqq. Falsissimum est autem quod scribit Archiepiscopus Senonensis, se *Thomistis potius, quam Molinistis* adhæsisse. Primo quia Thomistæ ex omnipotentia Dei repetunt Gratiæ per se efficacis energiam; & Archiepiscopus Senonensis Epistola Pastorali 5. pag. 30. & rursus Epistola 8. pag. 274. approbavit propositionem illam P. *Assermet* Minoritæ, *Je dis que Dieu est tout-puissant sur le cœur de l'homme, mais non pas à l'égard du salut eternel.* Deinde quia nullus Thomistarum docet non esse imputandum peccatum, si quis culpa sua careat auxilio gratiæ, tametsi an aliquis justo Dei judicio gratia sufficienti destituatur, necne, recentiores Thomistæ nequaquam consentiant. At peccatum imputari non posse, si impius in profundum peccato-

(a) Alexander Septimus an. 1667. die 5. Maji, & Benedictus XIV. de Synodo Diœcesana libro 7. cap. 15.
(b) Lettre d'un Théologien aux Evêques qui ont écrit au Roi pour se plaindre de l'Arrêt du Parlement du 5. Mai 1752. pagina 8.

catorum demersus, & destitutus gratia legem transgrediatur, sententia est Languetii Epistola 5. Pastorali pag. 210. & sequentibus. Tertio quia cum prædestinatione ac prædeterminatione Thomistica nequit componi æquilibrium, quo liberum arbitrium æquales ad bonum & malum habeat vires. At Senonensis Archiepiscopus in Epistolis ad Episcopum Montispessulani, præsertim in VII., quamvis asserat rejici a se æquilibrium illud, quod appellat „ l' équilibre de penchans, l' équilibre d' inclination, l' équilibre Pelagien „ attamen affirmat propugnari a Thomistis „ une sorte d' équilibre reconnu par eux pour être essentiel à la liberté „ appellatque æquilibrium istud „ équilibre de pouvoir „ ignorans in quo æquilibrium hujusmodi situm sit. &, quod caput est, damnavit articulum illum ex XII. quartum „ Dans l' état de la nature tombée, afin que le libre arbitre de l' homme soit censé pecher, ou meriter, il n' est pas necessaire qu' il ait des forces égales dans la volonté. „ Insuper quia ab eodem Episcopo Montispessuli epistola 5. convictus Languetius fuit quædam verba S. Hieronymi scribentis, *Deus potentiam suam nostro arbitrio dereliquit*, ut ostenderet Deum suam libero arbitrio subjicere potestatem, ita vertisse „ Dieu abandonne sa toute-puissance à notre libre arbitre: locutio a nullo Thomistarum usurpata, & doctrinæ de Gratia per se efficaci, ac de prædeterminatione repugnans. Agitur in eadem 5. Epistola de immutatis a Suessionensi Episcopo Languet verbis Benedicti XIII. ad demonstrandam ab errore immunem prædictam P. Allemet propositionem. Quid plura? In hac ipsa Epistola ad Benedictum XIV. Præsul Senonensis rejicit tamquam damnatam in prima Jansenii, & repugnantem Apostolo scribenti ad Romanos 3. *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis*, hanc propositionem, *Gratia per se efficax nemini debetur, nequidem justo*. Quis vero Thomistarum docuit cuique justo deberi, ideoque nec deesse gratiam per se efficacem, qua adjutus numquam a justitia decideret, quum gratia per se efficax numquam suo frustretur effectu? Quis Thomistarum non docet Justum per auxilium sufficiens habere absque gratia efficaci perseverandi vincendique tentationes potentiam, efficaci autem adjutorio præmotum cum eadem potentia actu perseverare, actu vincere tentationes? Senonensis ergo Archiepiscopus neque Thomistis adhæret, neque Thomistarum novit principia. & fortasse, quod illi exprobrant Scriptor Anonymus, & Episcopus Autissiodorensis Epistola 6. p. 1. pagina 54. neque ille idem diffitetur, uc nos observavimus superius, in Theologicis controversiis non fuit, quantum necessum erat ad judicium de his ferendum, exercitatus.

Animadversiones istas absolvo: nam quæ in fine Epistolæ Senonensis Archiepiscopus scribit, prolaturum se testimonium ante tribunal Christi contra illos, qui BENEDICTO XIV. suggerere non verentur *exitiale silentium, funestamque fidei prudentiam*, num digna sint Episcopo, Apostolicæ Sedis ac tanti Pontificis cultore, unusquisque intuetur. Principio ad hunc Pontificem officiosam & humilem dirigit epistolam, cumque ait *toti Ecclesiæ scientia simul & auctoritate prælucere* nunc illum increpat, quod suggerentibus *exitiale silentium, & funestam fidei prudentiam* aures accommodans sinat falsam doctrinam serpere ad instar cancris, & triumphos agere Jansenistas. Quid est Judicem suum conniventiæ, socordiæ, imprudentiæ, turpisque, ob quam ab impiis, ignaris, improbisque seducitur, cæcitatis reprehendere, si hoc non est? Pontificis Maximi commendanda potius est prudentia, sollicitudo, integritas, & justitia, quoniam nulli addictus parti tam accusationem potentis, quam pauperis defensionem excepit; nec permisit calumniantium dicteriis veritatem opprimi & conculcari. Silentio usus est, ne novitas inferret vetustati; prudentia, ne cum zizaniis eradicetur & triticum. Deferre ad Christi tribunal suæ appellationis libellos ajebant morti proximi Appellantes Episcopi, qui Sedis Apostolicæ contemnebant judicia. Erit ne Sedi Apostolicæ, & BENEDICTO XIV., ut sese nominat, *obsequentissimus*, qui ad tribunal Christi se delaturum profitetur testimonium adversus eos, quorum suggestione Supremus Ecclesiæ Pastor utitur *exitiali silentio, & funesta fidei prudentia*? Melius profecto dixisset cum Magno Gregorio in Epistola ad universos Numidiæ Episcopos: *Districtus Judex ad examinandum de incluens est cuncta quæ gerimus, & unumquemque nostrum, non ex prærogativa sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit*. Sed quoniam Gregorii Magni mentionem fecimus, peratile erit, si & Episcopi reminiscantur ejusdem ad Syagrium Augustodunensem admonitionis: *In Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere*; necnon alterius, quæ ibidem subjicitur: *Quod nolunt perpeti, nec aliis imponant*,

F I N I S.

INDEX GENERALIS
LOCUPLETISSIMUS
RERUM, ET MATERIARUM,
QUÆ IN TOTO OPERE DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS CONTINENTUR.

Prior numerus Romanus indicat Tomum, secundus paginam, a. primam paginæ columnam, b. secundam.

A

abso-

Baji,

Eu

manu-

B

24,

In-

C

ut ve-

Q nus,

R

Con-

D

D

Quo

obiter-

D E U S.

De Dei unius essentia, & existentia.

De attributis DEI.

De Vi-

De *Visione intuitiva* DEI.

De *Scientia*, & *Sapientia* DEI.

De *Voluntate* DEI.

& an

in terr.

Exo-

F

Fun-

G

con-

H

Cleri-

Ho-

I

Joan-

Judas

K

L

Hug

M

en

Morti-

Na-

N

O

Quo-

Catho-

Tra-

Pytha-

Q

R

S

fidei

Sub-

V

Vi

negat

Usu.

W

X

Z

F I N I S.